

De același autor:

**Balada
măcenilor
car s-or pierdut
de șiregla**
Arad 2005

**Carte nouă,
fiilor satului**
(în colab.)
Arad, 2005

**Macea,
alean și dor**
(în colab.)
Arad, 2007

**Rapsozi
și rapsodii
măcene**
(în colab.)
Arad, 2009

Mărturii măcene
Arad, 2011

ISBN 978-606-675-026-4

Floare Ranta Câdea * MACEA - vatră, chipuri, rânduieți

Floare Ranta Câdea

MACEA
vatră, chipuri, rânduieți

Fiului meu
Cristian,
familiei mele
cei de azi,
precum și
străbunilor
cei de ieri,
întru neuitare
și
recunoștință.

Floare R. Căndea

**MACEA
VATRĂ, CHIPURI, RÂNDUIELI**

MACEA - VATRĂ, CHIPURI, RÂNDUIELI

Prefață de prof. univ. dr. Anton Ilica

Referent științific - prof. univ. dr Anton Ilica

Referent de specialitate - istorie – prof. dr. Augustin Mureșan - Complexul Muzeal Arad

Redactor de carte - prof. Horia Truță

Consultanți locali

Ing. Ladislau Szanda

prof. Gheorghe Crețu

DTP - Claudiu Oancea; Simona Oancea

Coperta - Angelica Gherghescu

Foto coperta: Ranta Floare (1918) Port local de stat (Album de familie)

Adresăm toată gratitudinea Colectivului Tipografiei Gutenberg pentru sprijinul logistic și îndrumările oferite cu generozitate.

Adresăm sincere mulțumiri domnului director, ec. Alexandru Gherman, pentru interesul manifestat și condițiile deosebite asigurate.

Se cuvin aceleași sincere mulțumiri colegilor Szilagyi Arpad, Sorin Duma și Angelica Gherghescu pentru aportul oferit și profesionalismul demonstrat la apariția acestui volum.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CÂNDEA, FLORICA

Macea Vatră - Chipuri - Rânduieli / Florica Ranta Cârdea. - Arad:
Gutenberg Univers; 2013

Bibliogr.

ISBN 978-606-675-026-4

39(498)

Editura Gutenberg Univers Arad –
Editură recunoscută de C.N.C.S.I.S.

Tipărit la S.C. “Gutenberg” S.A. Arad
Calea Victoriei Nr. 41
Tel.: 0257 254330 Fax: 0257 254339
E-mail: gutenberg@arad.astral.ro

MACEA

VATRĂ – CHIPURI – RÂNDUIELI

Către cititori

*Aici e casa mea. Dincolo soarele și grădina cu stupi.
Voi treceți pe drum, vă uitați printre gratii de poartă
și așteptați să vorbesc. - De unde să-ncep?
Credeți-mă, credeți-mă,
despre orișice poți să vorbești cât vrei:
despre soartă și despre șarpele binelui,
despre arhanghelii cari ară cu plugul
grădinile omului,
despre cerul spre care creștem,
despre ură și cădere, tristețe și răstigniri
și înainte de toate despre marea trecere.
Dar cuvintele sunt lacrimile celor ce ar fi voit
așa de mult să plângă și n-au putut.
Amare foarte sunt toate cuvintele,
de-aceea - lăsați-mă
să umblu mut printre voi,
să vă ies în cale cu ochii închiși.*

(Lucian Blaga - *În marea trecere*)

Sumar

I Vatra	pag. 11
Coordonate generale	11
Macea din Câmpia Aradului	23
II Chipuri	67
Chipul, icoană umană.....	67
Chipuri și case	67
Chipuri și port	80
Chipuri jocuri, jucării	90
Chipuri și etnii.....	92
Chipuri de seamă.....	97
Chipuri de suflet.....	108
Chipuri și cuvinte călătoare.....	118
III Rânduieii	123
Rânduieii îndătinate.....	123
Rânduieii de ceremonial	150
Rânduieii casnice.....	170
IV Specificități	187
Gura satului	187
Vorbe de-ale noaște	199
Taina colorilor	214
Taina bucatelor	215
Credințe apotropaice	221
V Vatră. Chipuri. Rânduieii	232
Anexa 1	254
Anexa 2	259
Anexa 3	303
Anexa 4	304
Anexa 5	313
Traduceri în rezumat	314
Rânduiala mulțumirilor	317
Bibliografie	319

PREFAȚĂ
sau
”despre o sfântă îmbrățișare de suflete”

Constantin Noica scrie despre nevoia de rugare pentru om, atunci când speranța poate fi pierdută. Cică în vremea războiului, maicile dintr-o mănăstire au părăsit în grabă locașul lor sfânt, refugiindu-se în munți de teama agresivității militarilor. La reîntoarcere, găsesc mănăstirea intactă, iar pe altar un bilet scurt și simplu, dar cu relevantă rezonanță afectivă: *”Rugați-vă pentru fratele Alexandru”*, semnat de colonelul comandant al militarilor. Lucrurile sfinte pot transmite un mesaj de păstrare a demnității și de manifestare a virtuților. Barbaria și agresiunea pot fi îmblânzite prin candoare și inocență. O femeie se încumetă să se răscumpere față de neamurile sale și față de consătenii acestora. Vrea ea să se roage, într-o carte, pentru simbolistica *”fratelui Alexandru”*, simbolul acelora care știu să păstreze demnitatea în fața sacralului. E Ea, cea care se risipește într-un ideal mic, dar mare, căutător de cunoaștere și de recuperator de timp sănătos și plin de virtute.

Eu am reținut de pretutindeni că atunci, în vremea cea veche, *”când Dumnezeu a făcut lumea, a dat nume fiecărui lucru”*; așa începe narațiunea unui povestitor, despre existențialitatea relației dintre denotație și reprezentare. Orice există, dacă există, capătă un nume, prin înscrierea în cartea vieții. E asemeni copilului născut, căruia părinții îi dau o identitate. Numele *”Macea”* și *”Florica”* or fi fost și ele în imaginarul inspirat al Domnului, făcându-le să se întâlnească într-o carte despre oamenii și locurile lor. Aceași instanță a predestinat să foșnească *la* în acordul timpului și armoniile norocurilor: *Macea* și-a regăsit cadența (și mărturisitorul) într-o carte *”a vieții mele”* despre *”minunații oameni, măcenii, consătenii mei”*, iar Florica a regăsit în toposul acela campestru o motivație pentru elevație semnificantă.

Întâmplările vieții se aseamănă cu ceremonialul sacralizat al pictorului așezat în fața șevaletului: în fața planșetei, ea – Florica, Rodica, Antonia, Ica Măcean, Căndea, Ranta – scrutează dincolo, spre orizont, trepidația satului, cu case, cu tradiții și cu ritualuri, cu oameni chicotând, vorbind, dojenind, cântând, mirându-se ori ciondănindu-se. Vede ceea ce vede în umbrele vremii celei trecute și observă ceea ce îi cere propria sa imaginație. Amiroase aromele tari, izgonite dintre foliile staminelor pentru ademenirea mirelui pentru înnuntire. Mai apoi, apucă pensula, o înmoaie într-o altă culoare și așază ferm o pată violacee pe pânza întinsă a șevaletului, înregistrând istorie ori destine, fapte și urmările acestora, întâmplări de azi și de demult. Când încropirea descrierii ajunge la final, pictorul cel cu penița de pământ în degetele drepte își cheamă semenii să-și privească – cu ironie și candoare – chipul cel răsfățat în paginile încă nerăsfoite. Unii se miră, alții se bucură, unora le va crește invidia, iar altora li se va potoli umorile. La final, cică Florica Ranta Căndea ar fi zis: *”Scriind despre voi, m-am simțit fericită”*. Iar în gândul său, ar fi continuat, discret, fremătător și grațios: *”Cartea aceasta e obolul meu pentru locul în care m-am născut, e sângele meu în care mi-am înmuiat cele trei degete împreunate pentru împărțășanie. Sunt fericită chiar și pentru că mă primiți printre voi cu bucurie, dragii mei consăteni”*.

Dar efuziunile lirice de mai sus, spune prefațatorul, pregătesc clipa desăvârșirii textului, ivirea și însămânțarea lui în sufletul curios al cititorului. Iar primul cititor, de la întâiele pagini adnotate până la structuri încropite pentru imprimare, a fost chiar *Anton Illica*, un lector rece, deloc îngăduitor, înzestrat cu răutate și cinism, călăuzit de ideea *”dacă mă respecti nu-mi ierta greșelile”*. Așa că, acum, când tabloul metaforic al Macei a ajuns la

expozeul public, vizibil și impudic răsfățat în mâinile bunilor cititori, acum începe apetitul provocărilor lirice. Teatralizarea mărturisirilor creează o pleiadă de instanțe discursive, dar mai ales conservă adulmecarea de mirosuri cu "irizările florilor sălbatice". De orișunde privești, se uită la tine, preabun cititor, spiritul mozaicat al măcenilor, prin lentila îngroșată a doi ochelari îndrăgostiți de tine.

Doamna De Macea, cu pasionalitatea nesățioasă pentru un topos pierdut în candoarea tinereții, se instalează pe laviță și povestește despre "un acasă" redescoperit, supralicitat, conferindu-i dreptul de a fi personaj de cântare și de aventură. E ispita năzuindă a întoarcerii spre origini, în care cea care se întoarce nu mai e cea care a plecat. Linia trasă pentru adunare consfințește o carte de suflet, cu toate ingredientele care-i dă gust și cu plăcerea jocului strunit într-o bucurie de suflet. Florica (Cândea) Ranta se reîntoarce cu alt nume și, ca o consecință, cu o altă vârstă topică. Știe că realitatea există doar dacă este mărturisită ("nimic nu rămâne ca existent fără poveste"), iar oamenii ca Dânsa par să trăiască în patima cea fără leac pentru a le cânta cum se cuvine: "*Oamenii mei, neamurile mele, vecinii și consătenii mei dragi merită deplin gloria de a prinde loc în mozaicul cel amplu al posterității*".

Acum chiar încep să cred că scrierea e un mod de a te cunoaște pe tine însuși, fiind poate chiar o filosofie de supraviețuire intelectuală. În acest text, autoarea nu plusează pe **ficțiune** (specifică țeșăturilor lirice), ca o aspirație refulată, și nici pe **acțiune**, ci pe **dicțiune**; faptele și istoria s-au încheiat, dar glăsuirea mărturisitoare continuă. Ce s-a întâmplat a fost necesitate, ceea ce este, este gratuitate, dar una mistuitoare, dantelată cu reflecții de dor și alean, după o tramă tămăduitoare, vremea tinereții fremătătoare și tocmai de aceea fermecătoare.

Nimic nu poate exista și învinge timpul fără poveste, nici măcar o tradiție fertilă. Iată, vine povestitorul care să vă mărturisească. Cine este "bietul scrib"? Simplu răspuns: F. C., R. M., F. R., A. F. R., R. M. C. Problema, de acum, nu intră în ecuația lui "cine", ci "cum poveștește". Povestea adeseori are necuviința de a ucide autorul, de a-l anonimiza, târându-l înspre uitare. E situația în care credem că nu cine servește bucatele la masă contează, ci gustul acestora, atent prigramentate cu plante aromate și semințe de chihlimbar, - cartea cea fără seamăn despre Macea.

Dacă dăm la o parte spectacolul însingurat al celui ce murmură într-o carte despre înfloriturile unei imaginații, observăm că, la o privire obișnuită, ne scapă pasiunea tumultoasă pentru legitimitate și patima învolburată pentru fericire. În reconstrucția destinului măcene, autoarea își regăsește drumul său actual pe care îl face să alunece printre aleile înflorate ale tinereții sale măcene. O poftă înnebunitoare de fantezie, o superbă devoțiune pentru aleanuri tinerești găsesc motivație pentru această femeie care-și clădește sensul actual al existenței sale într-o carte despre Macea. Ciudățenia în sine este un fard pentru un suflet poetic, pentru un tremur adolescentin, pentru un cântec ce vibrează tremolic într-un cotlon ascuns al sufletului său. Îndrăznesc să cred că Macea e un pretext pentru expresia ascunsă a unui om ce nu mai are seducția lirismului afixat (și despuiat), dar are o superbă disponibilitate de trăire afectivă adolescentină, de naivitate restaurată, de erezie existențială. Cartea aceasta, cartea "vieții mele", e poate veșmântul aspirației spre o viață mai fericită sau poate devine chiar instrumentul prin care își vinde fericirea nefericită.

Lectura cărții Floricăi seamănă cu o degustare de vinuri. Licoarea aceea - ambrozie și nectar, aliment zeiesc și ispită lumească, culori tari și gust arămiu de toamnă târzie. Cartea are ingredientele necesare spre a fi degustată astfel, încât "să construiască" deplina plăcere lecturală a cititorului. De la fapte consumate la imagini nostalgice, de la cântări rituale la însemne simbolice, de la liniștiri lirice la tulburări epice, autoarea scrie cu pana înmuiată în vinul cel vechi, păstrător al optimismului, tinereții și iubirii.

Vă îndemn să citiți cartea ca pe o binecuvântare, căci despre fiecare dintre voi se scrie cu dragoste și sfială. Iată, "Cartea vieții mele", cum crede autoarea, eliberează "un biet scrib" de o ispită existențială și pătimasă, ca orice ispitire. Fiecare cititor va prelua din "carte" vreo frântură de suflet, îmbălsămându-se de aroma cea fără seamăn a violetului irizat în flori de câmp măcean. E cel mai elegant surâs al destinului omului, momit să-și ducă ironia vieții spre temeinicie. Astfel, împreună, - scriitor și lector - împărtășim aceeași soartă, opintindu-ne bucuriile și necazurile ca într-o sfântă îmbrățișare de suflete.

Prof. univ. dr. Anton ILICA

ÎNSEMNĂRI CĂTRE CITITORI

Această carte, care se vrea un Album-documentar, ferit de negura vremii, este rodul, slesuit, în timp, al mai multor eforturi, de a așeza, în pagini, nostalgii nevindecate. Nu am dorit a fi o istorie a locurilor decât prin fotografierea chipurilor, cu polisematismul lor, căci, în Timpul existenței noastre, oamenii, ne-au marcat, din mai multe unghiuri-vocațional, educațional, etic-moral ori cultural-social.

Ani de-a rândul, am avut răbdarea, de a ne confrunța, elegant cu bucuria oamenilor, dar și cu răutatea altora, credem, dintr-un singur motiv, pentru o sinceră și unică dragoste-Scrisul despre sat.

Avântul sufletului, a ales, *Repere* în timp și spațiu, *Vatra satului* (pentru vii dar și pentru cei plecați), *Oamenii*, adevărate *Icoane* umane, *Chipuri și rânduieli* specifice locului, *Praguri* și ceremonialuri, *Sărbători* și obiceiuri (cu alte cuvinte - *Ceea ce nu se uită*), cum nu se uită nici alte *Chipuri - cele de azi*.

Nu se pot uita nici *Pragurile*, din care, am tresăltat, noi, acei, care, dincolo de melancolie, ne-ntălmim, încă, într-un Univers firesc - cel al Frământatelor-amintiri, care ne ard ochiul interior al sufletului, cel de la ușă, din vatră, care, iată, are, azi, o altă înfățișare. Fără trecut, nu eram azi, aici, prezenți. „*De aici, plec odihnit, din seva pământului meu*”, spunea G. Enescu.

Cartea este o întoarcere în timp, precum *Fotografia*, este *Chipul* unor aduceri- aminte, scris- vorbite, privite.

Am scris, am fotografiat, nume de locuri, de persoane, de așezări umane, fapte sau rânduieli întâmpărite în memoria colectivă, ca un bun al tuturor, și nu ca pe o povară.

Cu valoare de simbol, ne-am confundat cu geografia spirituală și pacea lăuntrică a satului, ale cărui fire se urzesc prin oameni care fac tesătura cărții. Cartea nu are glas, dar are suflet, nu te saturi niciodată, e bogată în zăcăminte, cuvântătoare sau necuvântătoare.

Aici, în carte, familiile au *romanul lor*. Pe rafturi, am așezat fotografii, câte una sau mai multe, să ne delectăm dimpreună și să spulberăm ceața, și să locuim dimpreună cartea, măcar pentru o vreme.

Poate, am îndrăzni să spunem că acest volum este scris dimpreună cu țărani sau pentru țărani, dar și pentru domni, în haine înșchimbate, poate ar trebui să le mulțumim în mod special, aparte. Am făcut acest gest când am umblat pe la case. Și numele lor se află scris pe o pagină din această carte, împreună cu mărturiile puse la îndemână-fotografii și obiecte de suvenir pe care patina vremii nu le-a știrbit.

Le adresăm și acum sincere mulțumiri, de sub nuc, de pe laviță sau din roșteiu casei, la uliță sau în casa dinăinte, unde ne-or goștit și omenit, cu bucurie și pricepere.

Parafrazând un capitol din acest volum, vă lăsăm, dragi cititori, bucuria, de a vă regăsi, într-un fel, ori altul, între aceste Chipuri, să fiți Cărturari, ca noi, care, am scris despre sat ca despre o troacă dragă, așa, din joacă, așa că ... -*S-aduce la cunoștința satului!* Lăsând Pădurea, undeva, la margine de Câmpie, la Macea veți răsfoi și vă veți regăsi în - *Vatră-Chipuri¹-Rânduieli*.

¹ *Chip, chipuri (s.c. neutru, din magh. Kep): figură, față, obraz; expresie a feței, fizionomie; aspect, înfățișare; ființă, persoană; desen, sculptură care înfățișează o figură omenească, imagine; formă, imagine; mod, modalitate, fel; mijloc, posibilitate; încercare, tentativă; cu chip(să)...cu scop de ... (în expresia: nu-i chip să, nu-i modru);*

- *chiparăș - la Macea - supranume dat fotografului;*
- *Macea - de la chiper = piper = regionalism = iute;*

Și ... nu uitați! „Cunoașterea locurilor de baștină, este pe cât de necesară, pe atât de importantă, pentru că, fără un cult al trecutului, nu există iubire de țară!!” (M. Eminescu).

Am împletit dorința cu pasiunea de-a mai călători puțin ... prin sugestia imaginilor, deloc, de neglijat, invitându-vă a fi alături de noi, pelerini, la *templul* măcean al valorilor.

Căci, toți avem un crez. Mai devreme ori mai târziu, ni-l împărtășim. Cu cine putem cu adevărat, în vâltoarea pe care o parcurgem. Acum.

*Cu mâna stângă ți-am întors spre mine chipul,
sub cortul adormiților gutui
și de-aș putea să-mi rup din ochii tăi privirea,
văzduhul serii mi-ar părea căprui.*

.....
*Eu te privesc în ochi și-n jur să șterg copacii
În ochii tăi cu lună mă răsfâng
și ai putea, uitând, să ne strivești în gene
dar chipul ți-l întorn, pe brațul stâng.*
(Nichita Stănescu - *Lună în câmp*)

Trei sunt segmentele care fac partea consistentă a prezentului volum. **Vatra, Chipul, Rânduiala.**

Nu ne-am decis a-l denumi nici *Album*, *Jurnal* sau *Pagini monografice*, deși, nu suntem nici prea departe, răsfoind și privind, contemplăm, ne recunoaștem, devenim când vii, când ne strecurăm înspre crengi plecate de sălcii, ne redăm nouă, cu scopul desăvârșit al cunoașterii de sine.

Nu e târziu să descoperim nici rosturi nici rânduielei, într-o lume în care firile ne sunt inundate de atâtea mijloace moderne, că până și limba ne-am uitat-o.

Ce aduce nou această carte? Pitorescul, umanul, **îndumnezeirea** pragului, domesticirea pădurii, chipul, rostuirea rânduielelor, fie ele casnice ori bisericesti, vremuri ce nu se mai întorc decât prin aceste chipuri. Dar și pagini de arhive ne intră în carte, cu notițe desprinse, parcă, din petice, pe care, le-am așezat cu o foarte mare grijă, formând un ecran de dosare. Mulțumim.

Toate, in lumea asta sunt rânduielei. (Ernest Bernea). Am putea, cu nonșalanță, să definim prezenta scriere, un Jurnal într-un Album, nu neapărat documentar, nu suferim de prețiozități, dar constatăm, că zilnic, mai putem adăuga câte ceva, de la răsăritul soarelui, la apusul zilei.

Că ne ghidăm, mai devreme ori mai târziu după ele, în aceste însemnări, veți găsi măcar un mic răspuns. Așa cum țăranul se ghidează după unele norme nescrise și nici stricte, și noi ne-am ghidat după număr de casă, după rostul nostru în a face rânduială în sutele de chipuri primite, și ne-am dat seama că nimic nu este la întâmplare, căci orice lucru are o rânduială și de e de bine și de e de rău și noi avem *o vatră, un chip, o rânduială*. Aici.

Autorul
2013

-
- *Chipeș = frumos, arătos (din mag. Kepes I. Dicționar Explicativ al Limbii Române, Editura Academiei 1963, pag.78).*

I VATRA²

✓ COORDONATE GENERALE

• Ferestre în timp și spațiu

Macea se află la Cumpăna Apelor, pe dolme, nu departe de Valea Mureșului și de Valea Crișurilor și este o așezare de câmpie, iar din punct de vedere geografic, este localizată în Câmpia Aradului, la est de Banat și în sudul Crișanei. Privind harta, se poate observa așezarea, ca într-o pungă, singura ieșire fiind înspre Curtici. Drumul spre Sâncrai este aproape terminat, se lucrează de aproximativ doi ani printr-un program transfrontalier, astfel că, înspre Socodor, la intersecția cu satul Șiclău, drumul se bifurcă, unul înspre Chișineu - Criș, celălalt înspre Vama Vărșand.

Și totuși, învecinarea, la nord cu satul Sânmartin, amintește de anul 1394, când se deschidea drumul spre Makija și de aici, spre Socodor și Sâncrai, sat distrus de turci, în sec. al XVII-lea, la est de Sânmartin, de aceea, și azi, locuitorii sunt obișnuiți cu acest toponim. *Macea* este o localitate de graniță, învecinându-se la NV cu Ungaria iar la V cu satul Dorobanți. Date fiind aceste coordonate geografice, se resimt accentuat influențe și particularități lingvistice ale dialectului crișean în graiul măcenilor.

Macea este reședință de comună, la 25 km. de Arad, având în componență satul Sânmartin³ (atestat documentar în 1477).

² *Cămin – vatră - simbol al vieții în comun, al casei, loc unde se pregătește hrana, un Sanctuar în care este invocată protecția divină.*

³ *Ca sat ce aparține comunei de reședință, se cunoaște perioada anilor 1743-1744, când a fost populat de coloniștii germani, veniți din sudul Germaniei și strămutați aici de prefectul de Gyula, baronul I.G. Haruckern. Cu privire la etimonul Sânmartin, acesta era același și în Germania.*

În anul 1828 satul avea 248 de familii de țărani și 32 de familii de meseriași.

Localitatea a fost, până în 1968 una de sine stătătoare.

Despre prima atestare documentară, se presupune anul 1465, iar în anul 1477 este consemnat cu numele Zentmarton (de Nadoby)

Aspectul este unul ondulat, specific zonelor de pășuni și fânețe, dar și cu depresiuni, care conțin material aluvionar mai fin decât în zonele de teren. Cu cât terenul este mai jos, cu atât mai mult întâlnim argila și lutul.

Comuna nu este străbătută și nici scăldată de ape, dar face parte din Bazinul Hidrologic al Mureșului. Apa este o apă dură, folosită atât ca apă potabilă, cât și pentru uz casnic. Solul cuprinde câteva tipuri: cernoziom, lăcoviște, aluviat, sărături (primele trei sunt folosite ca teren arabil, ultimul tip fiind întrebuințat pentru pășunat).

În ceea ce privește clima, aceasta este blândă, secetoasă, cu veri calde, ierni nu prea friguroase. Ca puncte extreme, consemnăm vara anului 1950, când căldura a atins 39,7°C, iar în iarna anului 1947 s-au înregistrat -28,6°C.

Vegetația comunei este una lemnoasă, care cuprinde atât specii cultivate, cât și o vegetație spontană, caracteristică silvostepii.

Nucul de acasă, bătrân de 50 de ani

Dintre pomii fructiferi (fitonime) întâlniți pe raza comunei, notăm: cireșul, nucul, vișinul, prunul, dudul, mărul, părul, gutuiul, caisul ș.a. șoselele sunt străjuite de castani sau salcâmi, care dau o frumusețe aparte, de pitoresc, privirii trecătorilor.

Locul grădinilor cultivate de altădată este completat de adevărate livezi pe care le putem admira ori la capăt de hotar, ori pe lângă case sau în fața acestora.

Prun la uliță – 2010

De asemenea, întâlnim salcia, căreia îi priesc zonele umede.

Flora spontană este reprezentată de mușețel, mentă, graminee, coada - calului iar la Sânmartin crește pelinul.

În grădinile localnicilor se cultivă: bujorul, liliacul, laleaua, cârciumăreasa, crăița, buxșii, mai nou magnolia, trandafirul urcător, papucul-doamnei, călăpărul, busuiocul, menta, zorelele, mușcata și alte flori.

Cu un caracter aparte, crește alunul, se cultivă murul, zmeurul, agrișul, coacăzul, smochinul (foto).

Animalele sălbatice (zoonime) sunt reprezentate de vulpe, iepure, nevăstuică, dihor, popândău, hârciog, Exemplare precum vulturul alb sau stârcul de noapte au dispărut de pe raza comunei (prin vânare în 1956, respectiv în 1966), cioara, fazanul, rața și gâsca sălbatică. Pe lângă păsări de curte: rațe, găște, găini, curci, pe câmpurile dimprejur putem întâlni: dropia, prepelița, potârnichea, turturica, porumbelul.

Imagini din uliță 2006-2008

Laviță la uliță - 2004

Gunoii pregătit de îngrășământ - 2005

- **Ipoteze și argumente privind atestarea și denumirea**

Prima mențiune⁴ documentară în 1380 sub numele **Machya**. Alte denumiri⁵:

⁴ A fost atestată documentar în 1374.

Invazia otomană nu a ocolit comuna nici satul Kutaș, azi toponim, la vest, care au fost luate între 1522-1558 în stăpânire cât și Sânmartinul, Syentkiraly și au devenit Nahie. În acest răstimp, e posibil ca unii moșieri din Cetatea de la Gyula, Magosz Gaspar sau Janos Liszty să fi avut intenția de a poseda localitatea Macsalaka, adică satul Macea.

Facem precizarea că, exista un alt eponim, Macsalaka de Banat, Blumenthal, după coloniștii germani, care, din anul 1609 s-a numit Matslag.

Din anul 1609, moșiile Macea și Kutaș vor deveni proprietăți ale familiilor Ballassa, respectiv Paczod. Turcii părăsesc localitatea în 1685 iar satul va intra în posesia familiei Edelspacher, 1715.

La puțină vreme, în 1724 satul va fi vândut lui Mihai Cernovici și fiului Ioan. Astfel, Vatra satului, se mută înspre Vest, tocmai pe actualul loc. În tot acest timp, Petru Cernovici, coloniza, la Est, prin 1843, la Topilă, Ujfalu, grădinari care să cultive tutun, aproximativ un număr de 170, pe care îi va muta în Pusta Zimandului, prin 1850. În paralel, la Vest, Pusta Kutaș cu cca 110 locuitori devine Nagy Kutaș

În Câmpia arădeană năvălesc habsburgii, astfel că în această perioadă familia Edelspacher, 1724, vinde proprietățile lui Mihai Csernovics și fiului său, Ioan.

După Unirea de la 1918, comuna a fost inclusă Plasei Arad, iar la 7 octombrie 1925, prin înființarea Plasei Sfânta Ana, Macea a fost atașată acesteia.

Perioada celui de-al Doilea Război Mondial (1941-1944) este resimțită și la Macea, trupele germane și maghiare fiind prezente aici, dar și la Sânmartin, fapt care i-a determinat pe localnici să ia calea refugului.

După reorganizarea din 1946, satul Sânmartin va deveni sat aparținător comunei (1968), iar Macea trece în Plasa Curtici.

- ◆ 1394 – *Macha*;
- ◆ 1439 – *Machaséke*;
- ◆ 1446 – *Matha*;
- ◆ 1458 – *Macza*;
- ◆ 1609 – *Macha*;
- ◆ 1746 – *Macsa*;
- ◆ 1828 – *Matsa*;
- ◆ 1851 – *Macsa*;
- ◆ 1913 – *Macsa*.

În comună trăiesc români, alături de germani și maghiari. Populația germană a venit, probabil, în timpul colonizării Banatului (secolul al XVIII-lea) (Alexandra Rocerie, *Elemente germane în limba română*, 1961) și s-a așezat în partea de nord a comunei („Ulița nemțească”), răspândindu-se apoi în întreaga comună. Nu putem preciza când au venit maghiarii, dar faptul că s-au așezat în partea de est (Ulița Kondoreștilor), poate întări ideea că au venit, chiar înaintea germanilor.

Ulița nemțească - 2001

Ulița Kondoreștilor - 2001

• **Evoluția demografică:**

Conform statisticii de mai jos, până în anul 1966, numărul locuitorilor a fost:

- 1849 - 1941 locuitori;
- 1850 - 2182 locuitori, toți români ortodocși, 45 evrei și 19 romano-catolici;
- 1862 - 2097 locuitori, cu 564 nemți veniți din Sânmartin și maghiari -57. Acum, noul moșier, Karoly de Nagy Karoly (Careii Mari) va oferi fiului său Tibor, domeniile.
- Între anii 1870-1880, când holera secera sufletele, populația era în scădere, abia în 1890 a ajuns la 3696 de locuitori.
- În anul 1900 comuna va număra 2703 de olahi-români, 857 de maghiari, lucrători pe fermele de la sălașele contelui Karoly, la Topila veche și la Kutoș. Evrei au rămas doar 32, iar germani cam tot pe atâția.

⁵ Alexandru Roz, Kovach Geza, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Arad, 1997.

- La 1918 granița statală, conform Tratatului de la Trianon, era trasată și, după 1925, comuna rurală Macea va trece la Plasa administrativă Sfânta Ana.
- În anul 1948 comuna număra 3345 de români, 941 de germani și 131 maghiari.
- Mai târziu, în 1956 numărul românilor va crește, la 4266, în timp ce al germanilor și al maghiarilor, a scăzut simțitor, la 316, respectiv, 112.
- Peste zece ani, în 1966, vom avea 4429 locuitori iar în 1972 numărul acestora, dimpreună cu cel al satului Sânmartin va fi de 7633.

Conform ultimului recensământ, (2006-2007), comuna numără 6169 de locuitori, cu o densitate de 85 loc/km².

Pe categorii de **vârstă**, structura este:

0-14 ani = 21,24%,
15-59 ani = 61,35%,
peste 60 de ani = 17,41%.

Iar ca structură **etnică**:

85,61% – români,
2,20% – germani,
0,03% – italieni,
3,39 % – maghiari,
0,02% – sârbi,
0,11% – ucraineni,
8,33% – romi,
0,31% – slovaci.

Componența pe **confesiuni**:

78,31% – ortodocși,
0,37% – greco-catolici,
0,35% – romano-catolici,
0,26% – evanghelici,
14,51% – alții,
0,20% – fără apartenență la religie.

Suprafața agricolă:

arabil = 79,82%,
pășune = 18,16%,
pădure = 0,40%,
altele = 0,15,
neproductiv = 1,47%.
Suprafața = 7264 hectare.

În prezent, locuitorii se ocupă cu agricultura, comercializarea roșiilor, pepenilor, ardeilor sau verzei, o parte, cealaltă parte navetează sau studiază la Arad sau în alte orașe. În comună ființează o secție de prelucrare a Combinatului Agroindustrial Curtici, mici întreprinderi de confecții, precum și alte organizații private.

• De la Tipar sigilar la Stema actuală

⊗ Tiparul sigilar⁶

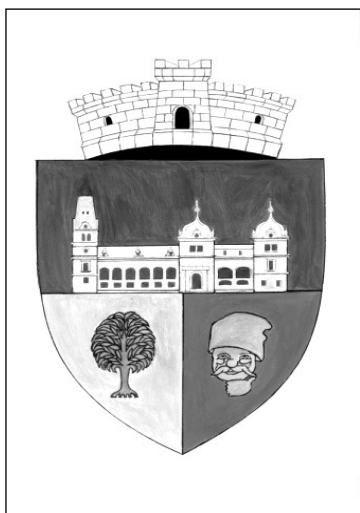
Tiparul sigilar al comunei Macea este făurit din alamă, are o formă oval-verticală cu dimensiunile 25 mm x 20 mm. În câmpul

⁶ Augustin Mureșan, Ioan Popovici, *Sigilii sătești și comunale din comitatul Arad și împrejurimi (secolele XVII-XIX)*, Edit. Gutenberg Univers, Arad, 2009, p. 86, fig.111

sigilar s-au reprezentat pe o terasă cu vegetație un arbore, iar în dreapta acestuia un brăzdar de plug și un cuțit. Deasupra acestor elemente s-a gravat: 1865, anul confecționării tiparului sigilar. Legenda s-a scris cu litere majuscule în limba română: SIGILULU COMUNEI MACEA. Elementele incluse în emblemă semnifică ocupația de bază a măcenilor – agricultura, lucratul pământului, iar arborele (exotic?), probabil simbolizează Parcul dendrologic, devenit azi Grădina Botanică Universitară, obiectiv de patrimoniu, dar și unul de interes științific și cultural.

❖ Stema comunei Macea⁷

Descrierea și semnificațiile elementelor însumate ale Stemei comunei Macea, județul Arad

Descrierea Stemei:

Stema comunei Macea se compune dintr-un scut triunghiular cu marginile rotunjite, tăiat, în partea inferioară, despicat. În partea superioară, în câmp albastru se află o construcție monumentală, de argint, privită din față, cu o poartă de intrare și ferestre, acoperiș în două ape, trei turnuri, dintre care cel din dreapta mai înalt, cu vârful retezat. În partea inferioară, în dextera, în câmp de aur se află un arbore ornamental, verde. În partea inferioară, în senestra, în câmp roșu, capul unui personaj cu mustață purtând cușmă și cu mâna sub bărbie, totul de aur. Scutul este timbrat de o coroană murală de argint cu un turn crenelat.

Semnificațiile elementelor însumate:

Construcția face referire la castelul familiei Cernovici, datând din secolul al XVIII-lea. Arborele dezrădăcinat preluat din sigiliul localității, semnifică „Grădina Botanică” din localitate. Capul personajului cu căciulă reprezintă starea de spirit glumeață și veselă amintește de „Festivalul național de satiră și umor”, unic în țară cunoscut sub numele de „Gura Satului” de la Macea. Coroana murală cu un turn crenelat semnifică faptul că localitatea are rangul de comună.

• **Pădurea, Parcul Dendrologic, Castelul**

În cele ce urmează vom dezvolta, pe scurt, o realitate tălmăcită din poveste care începe cu Pădurea.⁸ Așa o știam, din copilărie, când, ca să nimerim la Casa pantofarului Mara, trebuia să ajungem la Pădure. Acolo era holumbul⁹.

Pădurea însemna pentru noi, lumină și culoare, răcoare și parfum, murmur de păsări în zborul lor și al ... doamnelor ciori. Ca loc de refugiu și oază de liniște, pădurea și holumbul fac parte din peisajul filtrat de mintea copiilor care, ori se durușeau ori culegeau dulcețuri-glădice (*Szent Janos Kener*).

⁷ Această variantă a stemei comunei Macea (care nu a fost încă depusă de autoritățile locale la Comisia Județeană de analiză a stemelor de localități) a fost concepută și descrisă de dr. Augustin Mureșan de la Complexul Muzeal Arad, expert în heraldică și realizată de prof. Lucian Cociuba, artist plastic.

⁸ Pădure – s.f. – mulțime deasă de copaci creșcuți în stare sălbatică pe o suprafață mare de teren. (cf. Dicționarul limbii române moderne, Editura Academiei R.P.R., București, 1958, pag. 593)

⁹ Dâmb-s.n-ridicătură de teren, holumb(din magh. domb)

Mai știam, că din centru, pe o cărare, se putea ajunge la Pădure și la Stadionul de Fotbal.

Dar, ceea ce mai știm, și azi, și nu am găsit nicăieri consemnat, este, că, în anii 1963-1964, în clasa a șaptea fiind, am trasat, primele alei, am turnat bitum, am făcut curățenie, am avut lopeți, greble, coșuri de paie, și astfel, cu disponibilitatea colegilor mei de clasă, cl. a VII-a B (diriginte, prof. Boțan Dumitru) și a pasiunii d-lui profesor Pavel Covaci, a-nceput amenajarea Parcului, devenit Dendrologic. Despre Castel, ca și copiii, noi nu știam, atunci nimic. Nici nu ni s-a spus, nici la școală, nici în familie.

Piatră la marginea pădurii - 2012

Copac în pădure - 1982

În Epoca Medievală făcea parte din teritoriul fostului Comitat al Zărandului, între cetățile Arad și Gyula. După Pacea de la Karlovitz (1699) și cea de la Passarovitz (1718), domeniul de la Macea va intra în posesia familiei Edelspacher, care însă îl va vinde unui nobil sârb, Mihai Csernovics. Nu deținem date care să ne conducă la primele începuturi de realizare a parcului. În jurul anului 1724, nobilul Mihai Csernovics începe amenajarea conacului, care va deveni Reședință nobiliară. Astfel, în 1820 se începe construirea castelului, în vecinătatea conacului, iar pe peretele din vest al aripii de sud s-a aplicat blazonul nobiliar al familiei, confecționat din ceramică arsă.

Tot din această perioadă (probabil) datează și cele mai vechi plante exotice și ornamentale, ceea ce ne duce cu gândul la arborele (exotic) din Tiparul sigilar datat 1865. Însă după 1862, *M. Csernovics* înstrăinează moșia și parcul, contelui maghiar *Károly György* de *Nagy Károly* și care va folosi castelul drept Reședință de vară. Aici, între 1862-1886 (24 de ani), se vor efectua lucrări de amenajare a celei de-a doua aripi a castelului, urmând un model francez. În jurul anului 1900, cele 100 de holde de pădure au fost populate cu fazani și despărțite de parc, însă, între 1900-1902, când domeniul devine un tot unitar, se va angaja grădinarul *Josef Prohaska*, care își va îndrepta atenția spre amenajarea bazinului de înot, a terenului de tenis, precum și a rondourilor, a aleilor populate cu noi plante ornamentale. Iar proprietar va fi fiul lui *Károly György*, *Iuliu Károly*.

Tăvăluțul Primului Război Mondial va atinge și lucrările de amenajare a parcului, în care fuseseră deja introduse specii rare, se mărisse suprafața de la 10 ha la 58 ha, sau se plantaseră pe sectoare specii de rașinoase, stejar, salcâm etc.

Domeniul va fi înstrăinat în 1939, medicului *Adam Iancu* – Curtici, care va și defrișa între 1940-1941 cam 10 ha, iar parcul va cunoaște o perioadă de regres. După cel de-al

Doilea Război Mondial, plantări nu se mai fac, iar parcul va deveni „domeniul” tuturor, ba, mai mult, au fost extrase și distruse plante rare, de colecție.

În anul 1968, prin grija fostului custode, botanistul și regretatul profesor *Pavel Covaci*, începe reamenajarea chibzuită și gândită a Parcului Dendrologic.

Vezi: *Memoriu asupra importanței Parcului din comuna Macea, jud. Arad* - Semnat de P. Covaci la 15 octombrie 1969

Conține două (2) pagini, dactilografiate – (A.N. - Dosar 4 / 1969)

Sunt enumerate speciile de arbori și arbuști, arbori cu dimensiuni impunătoare.

Se cer: măsuri de organizare și supraveghere, împrejmuirea cu gard de plasă din sârmă, de plantare de arbori în zonele invadate de tufișuri sau bălării.

P

Pavel Covaci – Bust inaugurat în 2010

Munca n-a fost deloc ușoară, căci a necesitat cercetare științifică, inventariere, reasezare pe colecții, realizarea de tăblițe sau indicatoare, marcarea aleilor de acces, delimitarea sectoarelor.

Ulterior, aveam să aflăm (sărind gardul) de *Generalii Damjanich și Lahner*, ale căror morminte se aflau, la vremea aceea, în pădure.

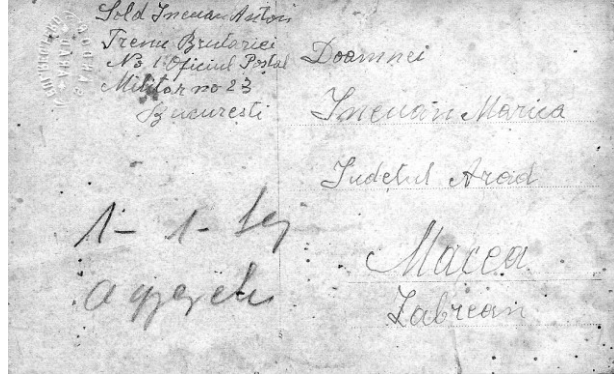
Grup de femei amenajând Pădurea - 1965

Banciu Veronica-Babi-fostă muncitoare la pădure – 1968

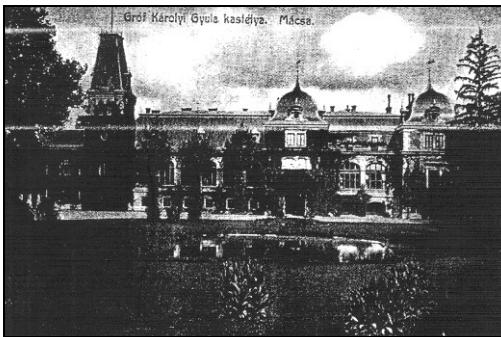
•

Recent, am intrat în posesia unei fotografii – document expediată de soldat *Ineuan Anton*, (Trenu Brutăriei, nr. 1, Oficiul Poștal Militar nr. 3 – București), Doamnei *Ineuan Marica*, Județul Arad, Macea – *Zăbrean* (sub formă de Carte Poștală) în anul 1929.

*Soldat Ineuan Ion Doamnei Ineuan Maria – 1929 – la o privire atentă, se poate distinge adresa **Zăborean***

Acest fapt, fără a intra în detaliile specialiștilor care s-au ocupat de Parcul Dendrologic și Castelul Macea, l-am consemnat doar pentru a întări afirmațiile cu privire la existența acestei *păduri naturale*. (vezi *Parcul Dendrologic*, Macea, autori, *Pavel Covaci, Horia Truță, Aurel Ardelean*, 1987, pag. 4, schița nr. 3¹⁰ și *Parcul și Castelul Macea*, *Dimitrie Grama*, Macea, 2012 pag. 9¹¹)

Castelul din Macea - 1900

Castelul din Macea - 1971

¹⁰ ... „se poate presupune că parcul s-a dezvoltat prin amenajarea unei păduri naturale. Asemenea păduri sunt cunoscute chiar din amintirea localnicilor vârstnici sub denumirea de Frișoia, Moșescu, Zăborean ...”

¹¹ „Rămășițe ale unor asemenea păduri au existat în hotarul localității la Frișoie, la Moșescu, în Zăborean. Chiar termenul Pădure păstrat mai ales între bătrânii măceni ... ne poate îndemna să credem că înainte de parc, a fost pădure”.

- **Școala din Satul Castelului, sau elev și dascăl în sat**

De la Grădinița din sat, până la Școala de Jos, nu era decât clădirea Școlii de Sus. La Școala de Jos am absolvit clasele I-IV, avându-i ca învățători pe Ioan Achim și Rodica Izvernaru (azi Vlaiconi). La Școala de Sus, traversam coridorul, plin cu păsări împăiate, ca să ajung în clasa mea, dinspre uliță. Cu podele lustruite cu motorină, cu tăblițe și griflu, cu manuale și caiete învelite în hârtie mov și cu pachetul de pâine cu ou, cu pâine cu marmeladă sau cocoroadă aduse peste gard de *Taica Ranta*, am absolvit școala elementară sub „ochii” atenți ai dascălilor: *Achim Ana*, *Boțan Dumitru*, *Boțan Delia*, *Covaci Pavel*, *Gramă Dimitri*, *Lăpăduș Traian*, susținând, la absolvire, examenul. Am fost, mai apoi, în 1972-1973, colegă cu foștii mei dascăli, ca profesor de limba franceză.

Profesorul Gheorghe Crețu, fost director la Școala Ajutătoare

În cele ce urmează, pentru a ajunge „dascăl la Castel”, trebuie să punctez (prin bunăvoința d-lui prof. *Gheorghe Crețu* – *Castelul Macea, Micromonografie*, Vasile Goldiș University Press, Arad, 2009, pag. 16-17-18-19), câteva destinații pe care le-a urmat această clădire de Patrimoniu, după ce a fost cumpărată de medicul *Adam Iancu* (Curtici).

- ◆ Între anii 1946-1948 va fi Orfelinat pentru copii orfani de război. După cel de-al Doilea Război Mondial, în anul 1948, castelul este naționalizat și trece în proprietatea Statului român. De acum, va avea mai multe destinații, după cum urmează:
- ◆ Între anii 1948-1950 devine *Azil pentru orbi* sau persoane cu ușoare deficiențe de ordin psihic.
- ◆ În perioada anilor 1950-1952 este *Școala de Corecție* (de Reeducare) pentru copii orfani și cu probleme de comportament.
- ◆ În anii următori, 1952-1953 va deveni *Pluton de instruire* a câinilor pentru grănicer (Ministerul Forțelor Armate).
- ◆ Anii 1954-1956 va fi *Sediul Cooperativei Agricole de Producție* (aripa de Nord) iar din 1956 CAP-ul se va muta în Pavilionul de vânătoare, având aici Sediul până în 1990.
- ◆ Întreprinderea „Tricoul Roșu” va amenaja, la Castel, între anii 1957-1960 o *Tabără de pionieri pentru copiii muncitorilor*.
- ◆ Din Octombrie 1960, până în 1986 va funcționa la Castel „Școala Ajutătoare” Macea, primul director fiind învățătorul *Arcadie Semlecan*, școala având un efectiv de 45 de elevi. Alți directori: 1961-1963 – *Zatic Filip*; 1963-1975 – *Costea Nicolae*; 1976-1984 – *Crețu Gheorghe*; 1984-1986 – *Floca Eugen*.

În anul 1972, Școala a avut un număr de 180 elevi și 36 cadre didactice, printre acestea, numărându-mă și eu, venită, în ianuarie 1971, la propunerea regretatului profesor, *Traian Lăpăduș*. Directorul, pe atunci, profesorul *Costea Nicolae*, îmi fusese diriginte, în clasa a V-a la Școala Elementară din Comună (avea să-și găsească sfârșitul tragic, alături de alte două cadre didactice, în drum spre Școala Ajutătoare de la Șiria, spre a face bucurie copiilor de acolo). Două cadre didactice rănite atunci, au supraviețuit, dar, din păcate, una s-a stins (prof. *Doina Tăucean*, de-o boală crudă), prof. *Dumitru Ciupuligă*, este, încă în viață.

Dacă, în anul 1968, *Pădurea* cum o știam noi măcenii, a devenit *Parc Dendrologic*, iar în Castel a ființat *Școala Ajutătoare*, aceasta a fost desființată, abuziv, în 1986 și mutată până în 1990 la Petriș. Aceste pagini sunt parte din viața mea.

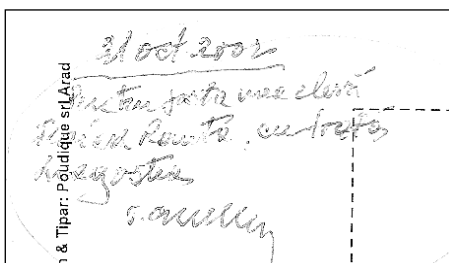
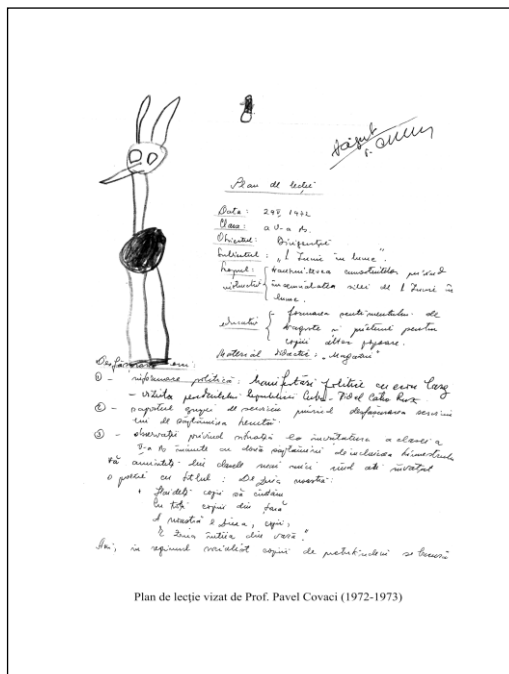
După anul 1990, Castelul a fost distrus, iar din 1991 a fost închiriat Universității de Vest „V. Goldiș” Arad.

În prezent, Grădina Botanică Universitară Macea poartă numele mentorului meu și al multor generații de elevi măcenii, *Pavel Covaci*.

Aceeași semnătură *Pavel Covaci*, în două momente diferite.

✂ *Plan de lecție* vizat *Pavel Covaci* - 1972

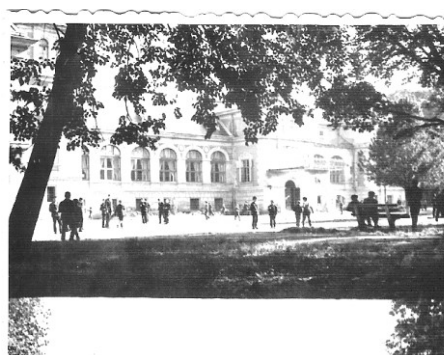
✂ *Autograful* semnat *Pavel Covaci* - 2002

Ceea ce se vede aici, este *prezența* mea în sat după absolvirea Facultății de Filologie – Timișoara ca *dascăl*, vreme de aproape 10 ani.

La Castel – Școala Ajutătoare - 1971

La Castel – Școala Ajutătoare - 1972

La Castel – Școala Ajutătoare - 1973

Grup de elevi castelani în tabără la Borșa – 1978

Căldura colegilor mai în vârstă, mi-a dat puterea să răzbesc, peste ce avea să urmeze mai apoi, frumos sau mai puțin frumos în viața mea. N-am să uit *lecțiile deschise* (aici mi-au fost făcute Inspecții pentru Gradele de Definitivat - Gradul al II-lea), precum tot aici am organizat cele mai frumoase întâlniri de suflet (să nu uităm Terasese, Laptele acru și pe Domnul Sfetcu inspector din București).

De elevul Ghiorghian, din București, mă leagă cea mai tristă amintire, din viața mea care, nu m-a ocolit. În Duminica Floriilor, 1971, eram de serviciu pe școală, s-a urcat într-un copac, *acum îl puteți vedea lângă Troița din curtea Grădinii Botanice*, s-a dezechilibrat, suferind de epilepsie, a căzut, și cu toate eforturile medicilor, nu a putut fi salvat. El avea 15 ani, eu 21 ... Îi mulțumesc și pe această cale Familiei, care a-nțeles, cu adevărat starea de sănătate a copilului și mie mi-au apreciat calitatea, puterea de stăpânire și suferința prin care am trecut, alături de dumnealor.

Pădurea, era pentru noi, un loc minunat de refugiu, de cunoaștere, de Sărbători, căci, formam o familie.

Teiul ne găzduia sub coroana lui înmiresmată.

Ca educator (supraveghetor la temele de după-amiază), ca profesor-logoped de Corectarea defectelor de vorbire, ca profesor de Limba română, am reușit să mă familiarizez cu particularitățile copiilor care aveau nevoie de multă afecțiune și care erau veniți din toată țara (Timișoara, Caraș, Predeal, Maramureș, București).

✓ MACEA DIN CÂMPIA ARADULUI

• Toponimie

Harta comunei desenată de mână de Crișan Pavel - 1970

În cercetările noastre, dacă ar fi să rezumăm, simbioza etnică pe acest plai ar cuprinde apariția, stabilitatea, dar și dispariția unui neam. După cum spunea Alexandru Graur: „numele de locuri trăiesc în documente”. *Toponimia* include istorie, iar în procesul de denotație rurală, raportul dintre numele de familie și numele de sate este interesant.

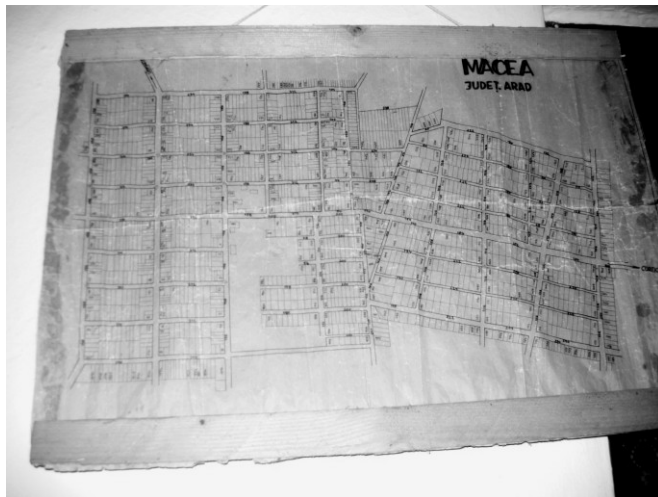
Antroponimia, ca ramură, a lingvisticii, studiază și numele proprii, și numele geografice, adică toponimicele. În câmpul larg al documentării noastre, nu vom uita ulițele satului, hotarele, parcelele sau toată etnografia locului, așa cum ne este, încă, întipărită în memorie. Căci, așa cum este așezată comuna, la capăt de țară, de aici începe și urzeala, cea a poporului, a numelor, a locurilor sau a limbii, a Vetrei¹² pentru cei vii, dar și pentru cei plecați. *Toponimia* (numele locului), *oiconimia* (numele localității), *onimele* (numele proprii), *oronimele* (ridicăturile), *antroponimele* (unele nume de familie), sunt, toate, dovezi grăitoare ale evoluției sociale.

Toponimia, în sensul larg, a fost considerată un domeniu auxiliar al istoriei. În studiul numelor sau al poreclelor, am încercat să le dovedim și din acest punct de vedere, având convingerea că unele mai păstrează ceva și din sensul de bază. În plus, le adăugăm și pe cele de alte origini.

Toponimicele descriu forma sau aspectul exterior al locului, arată însușirea termenului sau apelative la vegetația locului; exemple: Răcădău, Săliște, Topila, Forviz, Satu Bătrân, Satu Nou.

Satul este împărțit pe numere de casă, în două mari diviziuni (zone): *Satu Bătrân* și *Satu Nou*. (Satu Bătrân – aici au fost atestate primele locuințe; Satu Nou – parte de sat construită după 1926).

Satu Bătrân cuprinde zonele: Cutoș = magh. kutas (capătul satului, spre drumul Sumartonului), Broșteri (înspre casa Chișeuian), Bărărie (drumul Complexului – de la

¹² *Vatră, vetre s.f. 1. Suprafață inferioară, în plan orizontal, din interiorul unui cuptor țărănesc pe care se scoate focul. 2. Locuință, așezământ stabil, casă (părintească), loc de origine, de baștină, loc natal. 3. Vatra satului = suprafață, întindere de teren ocupată de ansamblul gospodăriilor, locuințelor și terenurilor care alcătuiesc un sat, un târg, o mănăstire, un oraș; suprafață de teren pe care se-ntinde satul și pământurile cultivate din împrejurimile lui (cf. Dicționarul limbii române moderne, Editura Academiei, RPR, București, 1958, pag.919) / vatra -s.f.-loc de baștină, de origine, așezământ stabil, locuință / vatra satului-suprafață de teren pe care se întinde satul și pământurile cultivate din împrejurimi, oamenii o îndumnezeiesc, o populează și o fac locuibilă.*

Căminul Cultural (est), Felhaz (înspre Complex), Ulița nemțească, Gropoi (nord) – unde-și aveau colibele țiganii.

Înspre Broșteri - 1999

Ulița Complexului - 1999

Satu Nou începe de la intrarea dinspre Curtici.

- ◆ Alte reperi: *La moară*: este punctul ce desparte aceste două diviziuni;
- ◆ *La Peșăla*: casă-reper (în zona 0), din centrul comunei – sensul giratoriu;

- ◆ *Domnii* – viile de la Domnii (de la *Moisic* se bifurcă două străzi ce duc într-acolo);
- ◆ *La Moisic*: ultima casă din Felhaz, făcută de grof;

La Moisic - 2012

Drumul înspre viile de la Domnii - 2012

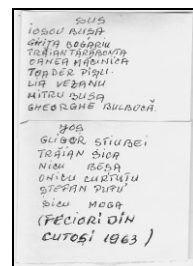
- ◆ La *Cioaiela*: (Pădurea de la Cioaiela) – drumul către Sânmartin (est), după porecla lui Gh. Tolan (Cioaiela), care a plantat pădurea;
- ◆ În *Coreea*: cartier nou, lângă fosta pădure, destinat tinerilor, pentru a-și face locuințe, chiar în perioada Războiului americano-coreean (1955);
- ◆ *Felhaz* – o parte a satului construită pe o ridicătură „casa de sus”, pe „brâul lui Traian”;
- ◆ *Cutoș*– (magh. Kutas) = loc cu fântână, (întâlnit și-n bulgară = kutuș);

Cutoșeni cu o învățătoare - 1963

Grup de tineri cutoșeni - 1963

- ◆ *Buibel*– hotar între Curtici – Macea, după numele moșierului;
- ◆ *Moșescu* – după numele moșierului;
- ◆ *Cânepiște* – (magh. Konop) loc unde se cultivă cânepa, (aici găsim și viile);
- ◆ *Topila*¹³ – loc unde se topea cânepa;

Topila, obiectiv arheologic ce a fost deseori victima colecționarilor și împătimitiilor locali ai arheologiei, aici, unde a fost descoperit un lot de artefacte, în urma unor cercetări de teren efectuate în aprilie 2009, de către Victor Sava, Florin Mărginean și Pascu Hurezan, de la Complexul Muzeal Arad. Situl a fost localizat la 2,20 km Est – Sud-Est de marginea localității, pe un drum ce duce înspre Complexul zootehnic, aproape de gropile fostei cărămidării.

Aici au fost găsite fragmente de ceramică de pe o suprafață de 450 m pe axul N-S și 550 m pe axul EV.

Este de remarcat faptul că situl Topila a făcut subiectul altor cercetări arheologice încă din 1971 prin studiul lui Eugen Comșa, apoi, în 1976 Petre Roman publică un mic articol iar în 1978, când apare volumul *Aradul, permanentă în istoria patriei*, localitatea este pomenită în contextul descoperirii Culturii Baden. Repertoriul arheologic face referire la descoperirea mai multor artefacte ce aparțin culturii neolitice Tisa dar și unele ce pot fi atribuite Culturii Baden.

Avem să consemnăm strădaniile de documentare găsite în manuscris ale fostului arheolog Egon Dörner, decedat în Germania, precum și un *Caiet de Patrimoniu al muzeografului arădean*, Nicolae Kiss, din 1978, în inventar fiind trei topoare care ar proveni de la *Topila* de prin anul 1947. Aceste ultime documente, se află în arhiva *Secției de Istorie Veche a Complexului Muzeal Arad*.

¹³ *Topila, la est de comună, apa rămânea multă vreme adunată într-o o baltă ce servea pentru confecționarea cărămidzilor, între anii 1880 - 1890.*

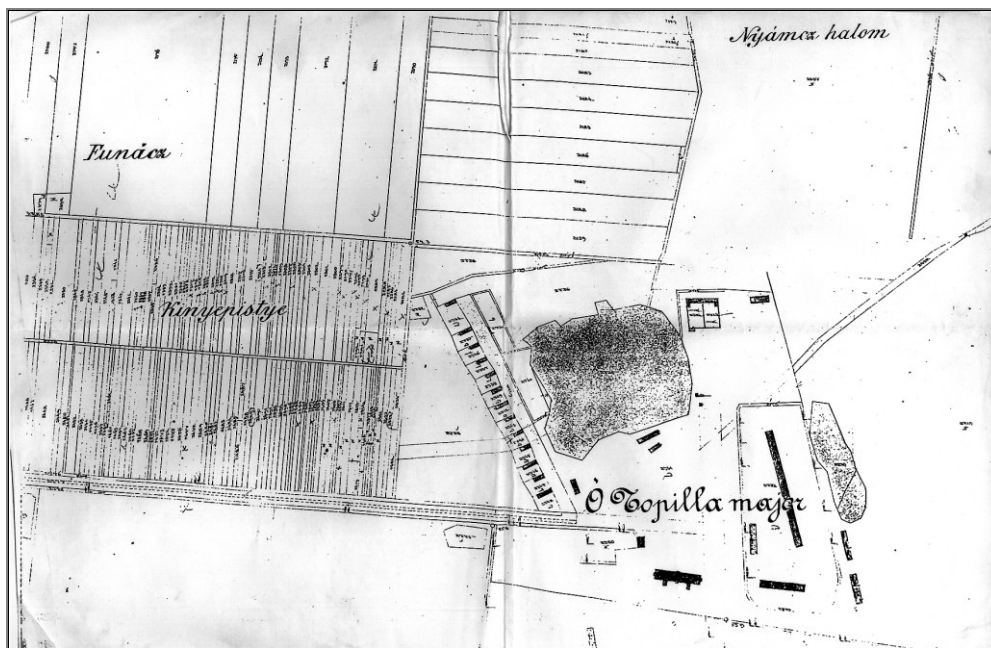
Aici aveau să fie găsite urme de așezări omenești, bine conservate

Nu putem omite o cercetare pentru a fi încredințată Muzeului din Sf.Gheorghe de către un grup de amatori din Kissiratos, Dorobanți, în anul 1955, fără știrea muzeului arădean, rezultând un pachet de treisprezece piese.

Mai târziu, în 1956 Kovacs Ferencz donează o parte din artefactele descoperite, iar în 1966 se descoperă o daltă de către un elev. Un alt colecționar, Nicolae Kugelman donează câteva artefacte muzeului, ca urmare a unor cercetări de prin 1973, pe cutia cu ele fiind inscripționat Topila, 15 aug.1973.

Cercetările din 2009 scot la iveală artefacte interesante, fragmente de figuri umane, animaliere sau picioare de altare ori opaițe, picioare de vase .s.a.

O concluzie despre situl de la Topila este că studiul efectuat de P. Roman este eronat dar, după cercetarea din 2009, rezultă că situl este unul multistratificat, iar ca orizonturi cronologice, avem unul ce aparține *Neoliticului* și un altul, *Epocii Bronzului*. Se pare că situl preistoric a fost suprapus de o necropolă a cărei datare este incertă și de o slabă locuire de sec. XI-XIII d.Hr. Oasele umane și vîrfurile de săgeți din fier, unul fiind în colecția muzeului, găsite de un muncitor în 1955, ar putea duce la concluzia că necropola ar fi putut să aparțină Evului Mediu timpuriu. (Despre cercetările arheologice de la Topila Macea, vezi Victor Sava, *Descoperiri neolitice și de epoca bronzului la Macea Topila, județul Arad*, în *Crisia*, XXXIX, 2009, pag.17,- 40, Editura Muzeul Crișurilor, Oradea).

Harta Topilă - 1979

A déd nagyapám Susán János volt és
volt három fia és egy lány. Susán János,
Susán István, Susán József Susán Mária.
A déd mama Susán Mária és ezek bejötél
Kerekesről. Dehőny kertesnek erre a
tanyára ez Topilla volt és itten 12
moldfedeles ház volt és ez a gróf
Károlyi Gyula birtokához tartozott
Susán ~~szüve~~ nagyapát elvette feleségül
Venczel Herminát a nagy mama Hamról
ról származot a nagy tati Kerekesről
még volt mamának testvérei Venczel
Gusztáv Venczel Mária Vingó Nagy
ment férjhez a Gusztá borsai Magdolon
nősült Mári Erster, volt a felesége és
egy lánya Venczel Erzsébet, még volt
Venczel Jóskim és Venczel Töl ezek 1920.
ban elmentek Amerikába, utolag 1926-ban
intok de moir az ^{az} gyermekek össze hívta-
soltak a megerekel és ^{szerep} mártudtak
magyarral, és élet jelt nem tudok
roluk. A nagy azalok és ~~szüve~~ szüveim is
meghaltok. Édes anyám 1892-ben született
és 1963-ban meghalt. Édes anyám 1900.
ban született és 1974-ben meghalt, ez a
történet a Susán részről van írva, és
ezek a Mária temetőbe vannak eltemet
ve ^{szüve} Magdolonok bekeben Ján nevűre.

Ultimul măcean de la Topilă (după cum se autodefinește) se numește *Gőczo Andrei zis Bandi* (foto), născut la 30 mai 1949, părinții. Gőczo Adalbert și Șusan Elisabeta locuind o vreme la Topilă.

Și bunicul, din cioban ajuns președinte de CAP, Șusan Andrei a locuit la Topilă, iar mama, destul de târziu, la insistențele familiei a început să își scrie memoriile pe mai multe pagini de caiete, în limba maghiară.

La hodaia de la Topilă erau mai multe case, ultima era a bunicului, vecină cu a Rănteștilor, cu care se aveau bine. Familia sa a plecat prin anii 1950 de la Topilă, la Dorobanți, alții au luat, forțat, calea Germaniei sau a Israelului însă, povestește, că vacanțele, pe la șapte ani, le petrecea la Topilă, unde locatarii sălașului trăiau în bună înțelegere, sfărmau porumb, mulgeau laptele, coceau cocoroadă în cuptor.

La Topila Nouă, Ujj Topila exista și o școală, devenită grajd, cu vremea.

La Topila veche, ultima casă era a bunicilor, iar la 1km era a Rănteștilor.

Alți vecini de care își amintește: Ceoiela, Feher, Tekelekea.

Apa de băut era asigurată printr-o pompă dublă cu care se extrăgea iar lucrătorii, săpătorii o beau din ulcioare cu supape, de fapt un obiect asemănător cu o tobă.

Dintre ocupații, își amintește: tăiatul cânepii, cultura fasolei, a cartofilor, a lubenițelor, a tutunului. Este și o poveste cu feciorii care terminau mai repede de înșirat duhanul pe ață erau și harnici și buni de însurat. Tutunul se înșira pe o sfoară cu un ac de duhan *fūzo* iar operațiunea se numea *csomostak-ciumăit*. Prelucratură cânepii se făcea cu un piaptăn special, *rokka*.

Pe lângă case, creșteau păsări de curte iar ouăle, cu sutele, se împărțeau la vecini. La fel cașul proaspăt ori fructele.

Locuitorii Topilei se îndeletniceau și cu pescuitul, care se făcea cu o ladă pe post de barcă iar peștii se prindeau într-o găleată, apoi se împărțeau.

Albinăritul era o altă îndeletnicire, la fiecare casă era un loc pentru albine, numit *Mehes Kaptar*. Mierea se aduna într-o oală de plev cu o scobitură prin care se scurgea, la producerea curenților de vânt iar făgurele se tăia cu un cuțit special.

Pe Drumul mare mergeau vacile, iar pomii fructiferi și via străjuiau casele oamenilor.

În fața caselor era o Pruniște și paie care nu era voie să se țină în curtea localnicilor topileni.

La 3-4 km de Topilă era Pădurea Baronului Takacs cu un vestit domeniu de vânătoare, unde a poposit și G.G.Dej. Acolo mai erau și două rînduri de aluni dar și smochini. Moșii din Cămpeni străbăteau Șimandul și Pădurea de la Takacs și aduceau mere și pere pădurețe iar Erji neni îi servea cu produse din câmpie la schimb.

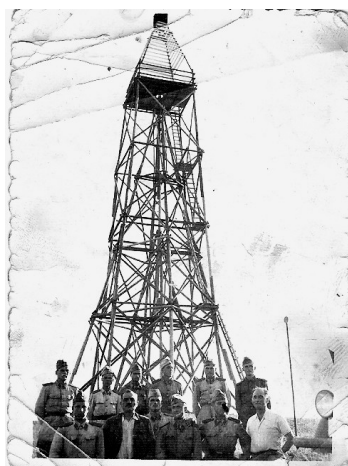
Un singur exemplar de alun încă mai există iar interlocutorul nostru povestește că prin anul 2000 și-a dus familia la Topilă și a luat un lăstar de alun pe care l-a plantat acasă.

Album de familie - Gőczo Andrei (de la Topilă) - 1956

Despre Răntești povestește că erau bine înstăriți și îmbrăcați, David cu căbat lung, cojoc împestritat cu motive populare iar Iren Neni avea rochii largi, poale și spătoi cusute în casă. Este vorba despre părinții lui Taica Ranta și al presupusului inventator al hidroavionului, despre care Bandi povestește că o auzit cum s-or ocoșit să facă un aparat de zbor, or încercat la Siti să zboare dar aparatul s-a desfăcut și aripa s-a rupt.

- ◆ *Măzăriște* – loc unde se cultiva mazărea furajeră;
- ◆ *Tuleiște* – sau porumbiște;
- ◆ *Tocaci* – (Pădurea de la Tocaci¹⁴), după numele nobilului;
- ◆ *Zăbreni*– de la Gara Nouă, spre Macea;
- ◆ *Movila tătarilor*, situată la nord vest înspre granița cu Ungaria;
- ◆ *Drumul Grofîței*¹⁵ este drumul pe care fata grofului îl parcurgea de plăcere, în fiecare zi, pentru că nu era măritată, până spre Topilă;
- ◆ *Drumul oilor* – era drumul pe care treceau oile grofului și coincidea cu Drumul vacilor (azi, *șoseaua* spre cunoscutul Complex Agroindustrial);
- ◆ *Drumul lui Traian* („Valul lui Traian”) consemnat în volumul bilingv *De-a lungul frontierei*, Arad, 2005, p. 56). Se presupune că Traian, vrând să cunoască mai bine Dacia, a trecut prin părțile noastre, pe acest drum (după Ulița nemțească, alături de Gropoi, lângă Cimitirul Catolic). Lângă acest „vallum” există cinci movile necercetate. Movila din curtea școlii a fost distrusă, actualmente existând terenul de sport;
- ◆ *Drumul Julii* – este drumul ce duce spre Ungaria (Gyula), aproape de Cimitirul Catolic, având drept reper un dud;
- ◆ *Frișoaia* – pe drumul Buibelului, la dreapta, (după onomastica doamnei Frișoaia);
- ◆ *Homocoș* – este un nume unguresc dat de grof (în Coreea);

Observator la Frișoaie (din lemn) - 1952

¹⁴ Pădurea Tocaci sau Ujfalo, este vorba despre urmele unui așezământ în formă de omidă de prin anii 1920 care a servit ca loc de adăpost paznicilor de ogor, cunoscut și de Casa Comunală, din informațiile primite de la G. Andrei din satul Dorobanți, ai cărui străbuni au locuit aici.

¹⁵ Drumul Grofîței – denumire rămasă și azi. Drumul pornește de la moară pe lângă viile de la Domnie, pădurea Cioaiela, drumul Sântănii până la Tokacs (Tocaci). Era bine întreținut. De o parte și de alta era lizieră de arbuști (*Prunus Spinosa*). Pe el se plimba grofița cu fetele, cu hînteul, când mergea în ospeție la moșierul Tokacs sau Kintzik. Există și o proză scurtă "Drumul Grofîței" scrisă de Moșiu Gligor Bulduș (scriitor măceean).

Întreg castelul era acoperit pe dinafară cu iederă. În 1954 când devine sediul C.A.P., președintele de atunci, Ielina Gheorghe, dă dispoziție ca iedera de pe castel să fie dată jos. De ce? Acest lucru este executat de Kondora Francisc, tractorist, mai târziu devenit și el președinte la C.A.P.

Tot pe vremea C.A.P. –ului, în turnul castelului, a fost pusă pază pentru prevenirea incendiilor din timpul verii, mai ales la ariile unde se treiera grâul cu batoza. Într-o vară este urcat în turn Varga Ștefan (Varga Pișta), un om foarte gras. Se spune că "era de o maje și jumătate". El nu a mai coborât din turn toată vara. Avea, sus, un adăpost pentru umbră și ploaie și i se aducea mâncare și apă pentru mai multe zile. Mai spre toamnă a fost găsit mort. Problema mare era cine și cum să-l coboare. Soluția a fost găsită până la urmă. A fost pus într-o pătură, legat cu un ștreang (funie) și lăsat cu grijă, pe lângă turn, până jos.

- ◆ *La Hoancă*¹⁶ – teren situat pe o adâncitură;

- ◆ *La Gropoi*;

În Macea, acest toponim se găsea în două locuri. Lângă Cimitirul Ortodox, înainte era o Belitoare. Cei mai renumiți măcelari, Ardelean Gheorghe (Flocău) și Gros Traian (Chisălița), duceau aici animalele (vacii, oi, porci), le loveau în cap, le beleau apoi le duceau la măcelărie (misarniță) pentru a le despica și comercializa. *Belitoarea* consta dintr-o clădire cu o cameră, cu beton pe jos și cuiere pentru agățat animalele.

Este cunoscut și locul unde se făceau văiuguri. Toponimul, credem, este cunoscut datorită adânciturilor făcute prin săparea pământului. Aici locuiau țiganii care aveau și case improvizate. Locul este situat după Cimitirul Ortodox, aproape de cel Cimitirul Catolic.

- ◆ *Pă Dâmbă* – teren situat pe o ridicătură (domb, maghiar) (vezi foto)

- ◆ *La Holumb* – mușuroi în pădure, ridicătură de pământ

- ◆ *La Siti* – pe pășune (înspre Sânmartin)

- ◆ *Pă Nimaș* – (nyomás – magh.) – loc de pășunat

- ◆ *La Lenocu* – casă de la capătul satului, înspre Complexul Agroindustrial

- ◆ *La Cohanu* – în vecinătatea Complexului Agroindustrial

- ◆ *Locu Piașului* – în vecinătatea actualului Cămin Cultural (vezi foto)

- ◆ *La Canton* – pe calea ferată, înspre Ungaria (foto)

- ◆ *La Castel* – azi aparținând Universității de Vest „Vasile Goldiș”, sub titulatura Grădina Botanică Universitară.

- ◆ *La Biserică* – „punctul 0” al localității¹⁷.

¹⁶ La Hoancă - un nume atribuit după caracterul unei femei rele-hoașcă (din ucr. haska) local, cunoscut sub denumirea de *Cimitirul animalelor*

• **Onomastica – nume și supranume**

În cele ce urmează, vom încerca să facem o clasificare a porecelor, după mai multe criterii:

≈ *Criteriul culorilor:*

Albu, Bălu, Negru, Galbănu, Piroșgoatea, Lila, Roșu, Lucalualbu, Suru, Neagra, Vânătu, Negroaie

≈ *Criteriul alimentar:*

Tăițăl, Pecaru, Lăptariu, Nană Lencă cu Țucuru, Șoanca, Gălușca, Brânza, Țucuri, Tocăneaua, Coardoș, Clisa, Păsula, Pitoc, Cașu, Ouari, Jinchița, Cărdăboșu, Rototișca, Țucașu, Măiuc, Tărhonea, Jumara, Langoșu, Praiu, Chisălița, Mălaiu, Ranta, Mălăița, Fărina, Mălaicoardă

≈ *Criteriul profesional:*

Căuaciu, Socaciu – Socăcița, Borbilu, Ferariu, Chipărașu, Mojeroaie, Băgăița – Băgăul, Pilotu – Poietu, Maistoru, Boici, Ghiță Poștașu, Cantoru = Sfātu, Ciocănel, Pețu, Birtașu „Țucă-I Unchiu”, Ciotea, Ștregari, Păcuraru, Bădicarașu, Purcaru, Lemnariu, Iuhaz, Contabilu, Cizmaș, Moraru, Rotaru, Săbău – Săbăița, Borbiro, Vizitiu, Ciobanu, Fauru, Gâscariu, Pilaru, Șintăru, Vițalaru, Holdeoaie, Văcaru, Crâsnic, Birtășița, Lăcătușu

≈ *Criteriul vegetal-botanic:*

Piparca, Ruja, Curechiu, Băgăul, Vișina, Orzu, Mazărea, Buruiană, Măcrișu, Cepiș, Gurguna, Hajma, Crumpa, Zmida, Ludaia, Păiuț, Păsula, Paicoș, Cigoii

≈ *Criteriul animal (păsări):*

Șerpilă, Iepurile, Bou, Țapoș, Oița, Broșcovanu, Berbecu, Toni cu-Iepurile, Văcaru, Puica, Poțocu, Pirchița, Poțochina, Musca, Moima, Gâsca, Mățu, Rațu, Birca, Birconu, Pițigușu, Dihoru, Grangoru, Calu, Buha, Ciuta, Cucu, Purcelu, Găina, Lupu, Tuccea, Murgu, Buduga, Bica, Vrăbieșu

≈ *Criteriul obiectelor:*

Ștrimfu, Goaga, Drodu, Cotoroi, Lemnu, Trișca, Bumbu, Cocenaș, Clopu, Ciocănel, Ciontu, Țoanga, Șuștariu, Jeșcău, Cizma-Tureacu, Dosoiu, Lemnu, Bricea, Căciulă, Cuiedan, Socală, Burdușel, Bădicarașu, Plumbuț, Bila, Spătaru, Grițari, Butucu, Doba, Fedeu, Toaca, Armanu, Tărăboanță, Țundrea, Teaca, Litău, Troaca, Mițăla, Obdelea, Pipaș, Bașcu, Mața, Căzanu, Jarfa, Butucu, Foarficile, Dudaș, Călțu, Cătrința, Cerganu, Ciuturiga

≈ *Criteriul defectelor:*

Stângaciu, Grumăzoi, Direptu, Crăcitele, Bălu, Râia, Râiosu, Flencău, Găbu, Șodu, Broanza, Bizdiga, Mutu, Haiulubălu, Plecătoarea, Mociocu, Betear = Bitangu, Lungu, Zămbrea, Mustața, Mânjala, Limboasa, Cârnu, Ștregari, Crețu, Crețulașu, Cioncu, Grosu, Foltea, Grasu, Ciuposu, Bărbosu, Bizdiguț, Belea, Hădu, Flender, Năsui, Mincinosu, Topia, Șchiopu, Țapoș, Surdu, Hodorogu, Ochiuț, Orbu

≈ *Criteriul „necesități”:*

Beșa, Pișu, Beșuța, Beșinoasa, Buricu, Fundu, Curvirea, Cacăfer, Căcătoi, Flocău, Clonțu, Cur-de-pasăre, Clonțișca, Pipiș, Cufuri...

≈ *Criteriul așezămintelor:*

Abrudan (Abrud), Chinezu (China), Ardelean (Ardeal), Cărsău (Caraș-Severin), Bănățan (Banat), Cuiedan (Cuied), Brădean (Brad), Ciumedean (Ciumegliu), Crișan (Crișana), Jidanu, Jidovu (Israel), Chișeuian (Chișineu), Ciolpanu (Ciolpani), Ineuan (Ineu), Mocanu (mocan), Julean (Jula – Ungaria), Moldovan (Moldova), Oltean (Oltenia), Morodanu (Moroda), Otlăcan (Otlaca-Pusta – Ungaria), Obreja (Obreja), Mauru (maur), Pădureanu (Pădureni), Mureșan (Mureș), Peșcanu (Pecica), Maghiar (maghiar), Petrila (Petrila), Șiclovian (Șiclău), Orădanu (Oradea), Semlecan (Semlac), Pâncotan

(Pâncota), Șumândan (Șimand), Sibianu (Sibiu), Socodoranu (Socodor), Rusu (Rusia), Vârșendan (Vârșand), Tornea (Turnu), Turcu (Turcia), Tămăjdan (Tămașda), Nădăban (Nădab)

≈ *Criteriul social (uneori în antiteză):*

Bogat – Sărac, Bătrân, Pogan, Corcobel, Chiaburu, Banu, Spătariu, Cozman (în sens de = ordonat), frate geamăn cu Damian (îmblânzitori, martiri, doctori „fără de arginți”), Alexa = omul lui Dumnezeu (apărător)

≈ *Criteriul „nume de nume”:*

Uănu, Moiscalumara, Uănupetri, Moiscalumoisoc, Țucălunchiu, Pătrulmoașa, Adămuț, Tomalupinel, Antonu Cioncului, Traiantraian, Bălălaica, Tutipore, Bedeleucea, Văidoaie, Beleşteuăi, Urichiușca, Broșcovanu, Burdănocu, Ghiorghica, Dăvidoc, Ghiorghic, Gustoc, Ghiorghioaie, Ștefănoc, Ghiorghiuț, Redeșocu, Ghiculaș, Haromșogor, Alupinel, Nisăile, Bunulutoderica, Piroșgoatea, Tiioaie, Petreșu, Holdoaie, Limululupu, Sentilunisăie, Sânpetreanu, Ghiuri Căuaciu, Virag (magh. Floare), Ghiulița Maichii, Flore (nume de familie), Haiulubălu, Văruțoaie, Iuănele, Bădioaie, Iuănaș, Berceoaie, Laialuoănu, Lucalualbu

≈ *Criteriul „Clanuri de clanuri”:*

Andești,
Hexănești,
Căzănești,
Otlăcănești,
Curtuțești,
Șiclovănești,
Donulești,
Tolănești,
Tăulești,
Mercești,
Vezănești,
Hornești

≈ *Criteriul rezonanțelor biblice:*

Ana, Miron, Adam – Anghelina, Pășcuț, Avram, Prorocu, Crăciun, Sâmpetrean, Gheorghe, Petrița, Iacob, Floaroaie, David, Dumnezeica, Floare, Cristos, Iafed, Crâsnic, Mihăioc, Gravilă, Moise, Pascu, Maria, Pătru.

≈ *Criteriul „altfel de nume”:*

Miciurin – savant, Manix – actor, Venus – poet, care, rostite, sunt în totală discrepanță cu alte nume, formate prin derivare sufixală, diminutive sau augmentative, de felul: Pișpilic, Șendoric, Livia lu Vlăduț, Diculaş, Frătiuț, Bizdiguț sau Ștefănoc, Lenocu, Horneoaie, Besoiu, Floaroaie, Ciupuligoaie și, de ce să n-o spunem, la persoanele în vârstă depășesc aria lor culturală.

≈ *Criteriul cosmic-terestru:*

Soare (fost angajat CEC)
Pârjol (nume al dezastrelor).

≈ *Criteriul diverși:*

A. Armanu, Aron, Avrămuț, Adoc, Apa
B. Barbu, Bonta, Barna, Bontău, Badea, Borodu, Bădia, Bulduș, Bărnău, Bondriș, Bănădic, Boldiș, Băndulea, Bojar, Băndulicea, Boți, Bănana, Buchiș, Balta, Bălălaica, Bandi, Buduga, Bășcu, Burdănocu, Babău, Burcuș, Bengauăle, Buțurcă, Bedeleucea, Bușa, Benai, Buta, Beibu, Bota, Bela, Bodonișcu, Belea, Buri, Bizdiga, Buțu, Bizdiguț, Braicu, Birconu
C. Cazan,
Cărăsău,
Colompar,
Cătrința,
Colceriu,
Cotoroi,
Cățca,
Cojnița,
Câlțu,
Coaști,
Crășpan,
Cordoș,
Crâsta,
Cenea,

Cheșcheta, Chenciu, Chintreș, Ciulu, Ceidereș, Chița, Ceciut, Ciuturiga, Chebeleu, Costea, Ciuta, Ciuda, Ciocea, Cioncu, Cocovețu, Ciotea, Cocoșalu, Cionoc, Codoș, Cioaiela, Cotrovu, Cobu, Ciuricu, Clepea, Cuiedan, Craut

D. Dădărașca, Dijain, Dărvășan, Dilimanu, Dehelean, Dreci, Dihoru, Diloș, Didu, Dâmbu, Doda, Dudumanu, Dodu, Drugosu, Domba, Dura, Dodolic, Dugău, Donea, Drăganu, Dochița, Dudurișca, Dișcora, Dugău, Diculaș, Dușani

F. Frăteanu, Făsie, Frătiut, Feldi, Floroaiie, Fonioș, Flender, Fizite, Foacli, Foghioș, Fluchi

G. Gabor, Ghiga, Grama, Goaga, Găzdolea, Ghiurcovici, Gașpar, Gubița, Ghica, Ghiucu, Gheorghiuț, Gheghea, Ghila, Guruie

H. Halas, Homoloaie, Hauca, Hodu, Haiciu, Horia, Hosu, Hodorogu, Holodu, Hoza, Hărdălau, Hodrea

I. Iani, Ienciu, Iaia, Ilieșiu, Ioța, Inclovici, Irimie, Izicuț, Iordache, Incău, Ioșcuța

J. Jamu, Jeșcău, Jofi, Jimbu, Joandrea, Jurjuț, Jelcu

L. Lascu, Lenocu, Lați, Lișcu, Learik, Limboasa, Litău, Lulușa, Lița, Lebovici, Leca

M. Magoni, Moga, Mantu, Michi, Manti, Micula, Manix, Moșcodanu, Majas, Milan, Mănuț, Mândrilă, Mărcuț, Măcinica, Mladin, Mața, Moanea, Mara, Moisie, Maxa, Moisoc

N. Natea, Nisăile, Năsui, Nișca, Năzărie, Nioniu, Nela,

O. Onti

P. Păcală, Pețala, Pârca, Pețu, Paștina, Pimpală, Palcu, Pișpilic, Pac, Pinel, Pătroala, Petișele, Pârveu, Pleșu, Pârjol, Petrița, Pârciu, Proc, Pipio, Priochin, Peicu, Ptelău, Pilan, Papi, Pelheș, Ptelea, Poanca, Pupana, Purdicu, Pițipindar, Pevăla, Pilcovici

R. Rara, Rusalim, Ranta, Râpaș, Ricti, Redeșu, Robu

S. Sazaraz, Stanciu, Suci, Sonu, Socală, Sâia, Sica, Stoarik, Sânguru, Silu, Sandiciu, Sânteanu

Ș. Șactăru, Știubei, Șaia, Ștrela, Șovai, Ștofăla, Șodu, Șimoanca, Șimei, Șuman, Șendoric, Șușani, Știreacu, Șoncuța, Șolomite

T. Tămaș, Tolanu, Tăula, Tomica, Tatu, Ticăla, Târzâu, Truman, Techelechea, Truțu, Telepoțchi, Tutipore, Teteretea, Toderica, Terca, Tărăntișu, Tențer, Tiia, Terente, Tifla, Todoruț

Ț. Țața, Țoanga, Țărnău, Țucudeanu, Țoldanu, Țuțuranu, Țiboc, Țucuri

U. Usca, Urichișca, Uțu

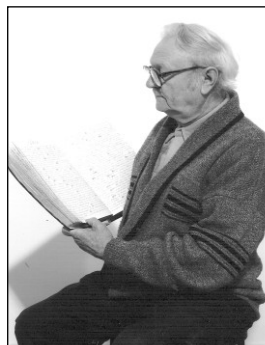
V. Vaș, Visi, Văidău, Virag, Văidoaie, Vlăduț, Vărșândan, Vuin, Vidicanu, Văruțoaiie, Vidu

Z. Zaharie, Zăia, Zmida, Zarone, Zurga

Unele nume sunt combinate *fericit* și produc nu numai un mare efect, ci devin hilare, chiar dacă nu a stat în intenția celor ce le-au născocit să producă vreo anume meteahnă purtătorilor:

~ cur + de + pasăre = Curdepăsare

~ cap + de + pene = Capdepene

~ cacă + fer = Cacăfer

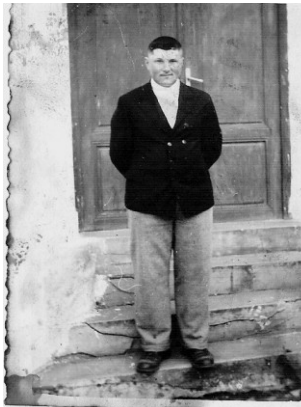
~ cap + de + bou = Capdebou sau (Ghițalbou)

~ piroș + goatea = Piroșgoatea (nădragi roșii)

~ harom + șogor = Haromșogor

~ Țucă + l + unchiu = Țucălunchiu (birtășul satului)

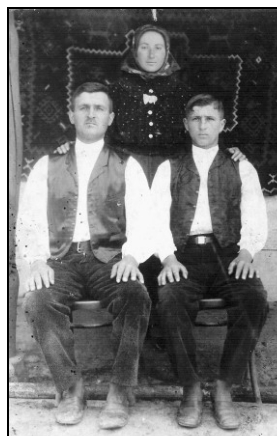
~ cal + verde = Calverde

*Papi în fața cășii - Șimândan Pavel- 1945
 Șimândan Mihai – Cionoc (mare) - 1965
 Șimândan Gheorghe – Socodoranu - 1986*

*Curtușeștii – 1914
 Maria, Ștefan, Sida, Ioan și părinții Ștefan și Elena Curtușiu - 1940*

*Ștefan și Elena Curtușiu - 1940
 Curtuș Ștefan, Curtuș Ioan, Otlăcan Sida - 1941
 Oanea Curtușiu și Florica – 1942*

⌘ Administrație și activități comunitare

≈ Primăria

Se știe că Macea a fost atestată ca localitate încă din anul 1380, când un episcop romano-catolic a primit-o ca feudă și purta numele de Machija, și că primăria a luat ființă în anul 1730. (foto – Localul Primăriei). Ca organizare a avut un primar, un notar¹⁸ și un perceptor iar ca rază de competență a avut o singură localitate.

Documentele care au existat înainte de anul 1943 au fost distruse în timpul războiului de către trupele hortiste care au intrat în sat. Datele de arhivă le deținem începând cu anul 1943, restul fiind distruse.

Între 1949-1950 se înființează un Comitet provizoriu, având în componență un președinte, vicepreședinte, secretar, casier, un funcționar, avându-i ca președinți pe Socaci Pascu, pe Dobrotca Ana și pe Ardelean Gheorghe (Holodu).

În 1951 se înființează Sfatul Popular¹⁹, cu un Comitet executiv (președinte, vicepreședinte, secretar și câțiva membri, numărul fiind între cinci și șapte), denumirea fiind schimbată în Consiliul Popular Local (1968-1976), având, acum, în componență un președinte, doi vicepreședinți, un secretar, contabil-casier, agent agricol, un funcționar și trei membri). De-a lungul vremii, în componența Comitetelor executive s-au regăsit nume precum: Coman Dumitru, Belițescu Ioan, Hauptman Ștefan, Wan Gheorghe, Șiclovan Petru, Borbiro Petru²⁰, Maxa Gheorghe, Șoimoșan Ioan, Furca Teodora.

¹⁸ Notarul Iuliu Syiszai a fost adus de contele Karoly iar pe vremea lui au fost plantați castanii și a fost amenajată șoseaua între parc și primărie. La sfârșitul Primului Război Mondial, țărani i-au alungat pe notar, lovindu-l cu ouă clocite.

¹⁹ 1951-1968

A.N. Fond 527 / inv. 630

Începând cu anul 1951 a luat ființă Sfatul Popular care a avut un Comitet Executiv format din președinte, vicepreședinte, secretar și membri. La început a fost format din 5 membri și apoi din 7. Activitatea și-adesfășurat-o pe raza comunei Macea având o singură localitate până în anul 1968.

Din anul 1968, în urma reorganizării teritoriale administrative, și-a extins activitatea și asupra fostei comune Sânmartin, devenită sat.

Din luna septembrie a primit denumirea de Consiliu Popular Comunal și ca organizare a avut: un președinte doi vicepreședinți (din care unul salariat) și un secretar și trei membri. Ca salariați, au fost: contabil, casier, agent agricol și un funcționar până în 1976. În anul 1976, doi contabili, doi agenți fiscali și un funcționar administrativ. La început a avut Comitet executiv, iar din 1976, Birou Executiv care își desfășoară activitatea și în prezent.

Președinte

Ion Șoimoșan

Secretar

M.Alexandriuc

²⁰ În timpul mandatului lui Borbiro Petru s-a terminat colectivizarea, electrificarea, s-a construit Căminul Cultural, localul de școală din Satul Nou, Dispensarul medical, Magazinul universal, Cooperativa de consum, trotuarele etc. „Universarul” conținea alte spații, cu librărie și bufet, urmează brutăria (1967), care aparțineau Cooperativei de Consum, care din 1965 s-a mutat în fosta clădire a Sfatului Popular (azi blocul de locuințe).

Lucrări de introducere a curentului electric pe drumul Curtici – Macea – 1952 (ocupat în prezent de o benzinărie)

Hinteu - 1957

Cai înhămați la hinteul Primăriei - 1981

≈ Piața

Ziua de Piață era miercuri. Este și acum.

Pe lângă produsele ce se găseau în gospodăriile localnicilor (legume, brânzeturi, fructe), se găseau și produse ale moșilor din Vârfurile, Gurahonț, Hălmagiu, care porneau cu carele, înspre câmpie. Vindeau mere, pere, prune uscate cu *ghioaba*, dar și produse – acareturi, necesare într-o gospodărie: leațuri, scânduri, ruzi de cocii, cozi de sapă, furci de lemn, var, mături, ciubere, nuiiele, coșuri de brâncă și de paie, pălării ș.a. de aceea, strigarea lor, răsuna peste ulițe: *Hai la mere și la pere și la mături și ciubere!*, *Hai la mere și la pere și la doage ghie ciubere!*

Varza se aducea de la Socodor.

Piața - 1995

Piața - 2012

Pădureni (moți) la Macea 1995

Mături și var de la moți 1995

La Macea, moților li se spunea pădureni, și veneau cu carele cu coviltir, nu în căruțe.

Parcul „Pavel Mercea” – fostul Parc Comunal

La început, *Locul Piațului* era Parcul din fața Căminului Cultural, căruia i-a rămas numele. Apoi s-a desfășurat lângă moară, iar acum, vis-a-vis de Castel. Azi parcul poartă numele sculptorului *Pavel Mercea* (Parcul Central).

≈ Spații sacre

~ Biserica Ortodoxă²¹

Biserica Ortodoxă - 2010

Curtea Bisericii Ortodoxe - 2010

Biserica Ortodoxă²², având la bază un plan în formă de cruce, datează de la sfârșitul secolului al XVII-lea fiind ctitoria lui Pavel Cernovici²³, ale cărui inițiale, au fost găsite, în

²¹ Facem precizarea că aceste date fac conținutul unui Chestionar conceput de profesorul Ghe. Crețu și datat 15 nov.1999

²² **Cum sunt Icoanele ortodoxe?**

Imagine a Domnului nostru Isus Hristos, a Maicii Domnului sau a Sfinților. Icoana este o Fereastră deschisă spre Cer. Și oare cum ar trebui, să fim noi, muritorii? Nuni, sinceri, fără de tăgadă, smeriți și credincioși. Nu trebuie însă să uităm un lucru: Fotografia nu este o icoană: Fotografia e chip, Icoana este imaginea unui sfânt, prin care citim, cum îi este nu doar trupul, ci și sufletul. „Icoana este imaginea adevărului” a spus Sfântul Teodor Suditul. Vom citi, în icoane, că fruntea sfinților este foarte înaltă, simbolizând înțelepciune. Ochii, sunt mai mari, căci un sfânt vede mult decât noi, chiar și adevărurile de dincolo: îngerii și demonii, raiul și iadul. Nasul este foarte subțire, gura foarte mică, urechile sunt abia schițate, reprezentând simțurile (miros, gust, auz), care ne leagă de lumea de aici, sufletul sfinților fiind mai aproape de Cer. Putem citi orice Icoană, ca pe o carte deschisă „Calea spre Cer e asemenea unei Icoane și ce frumos e să te închini la o icoană cu fața spre Cer (F.R. Căndea, Pagini ... 2004)

Ce reprezintă Icoana Sfântului Gheorghe?

Aceasta ne îndeamnă la luptă împotriva răului, a păcatului și ne amintește că, de fapt, un creștin este un OSTAȘ al lui Hristos ce luptă cu ispitele. În Icoană, Sfântul Gheorghe este înfățișat luptându-se cu un balaur. În chip de ostaș luminos, călare pe un armăsar și cu suliță în mână. Sfântul a răpus fiara dintr-o lovitură, omorând balaurul. Sulița, firavă, semnifică faptul că binele învinge cu ușurință Răul, dacă avem curaj și credință.

De ce arde tămâia?

Tămâia, ca și lumânarea simbolizează puterea jertfei, alungă spiritele rele prin fumul și mireasma ei. Este o rășină obținută din scoarța unor arbori exotici, iar prin ardere degajă un parfum suav și discret. De aceea, la Nașterea Mântuitorului, printre darurile aduse de magi pentru Prunc, se afla și tămâia, simbolizând recunoașterea lui Isus ca Dumnezeu.

De ce bate clopotul?

Glăsuț clopotului este un simbol al trâmbiței îngerilor, care ne cheamă la biserică, la mănăstiri, acolo, unde preoții sau călugării se roagă pentru noi. Clopotele a formă de pară, în lăuntru careia atârână o „limbă” de clopot, s-a născut din pământ dar s-au inspirat din Cer, amintindu-ne de Dumnezeu. Trasul clopotelor produce mobile, de o muzicalitate aparte, impunând smerenie, respect și solemnitate, în funcție de ceea ce anunță, o slujbă, o moarte, ora exactă, etc. Unul din cele mai mari clopote din România se află la București la Catedrala Patriarhală, și a fost turnat în 1888, prin topirea turnurilor turcești capturate de armata română în timpul Războiului de Independență. Și ce poate fi mai înălțător decât să auzi în loc de bubuire, dangat de clopot, cel ce cheamă via la bucurie și-i plânge pe cei morți? „Ce-n văzduh se împresoară/Și de clopot, care sună?” (V. Alecsandri – Legenda Sfințirii Bisericii Curtea de Argeș)

1968, la dărâmarea Iconostasului. Din studierea, on line²⁴, a Istoricului Bisericii Ortodoxe, realizată de profesorul D. Grama, am constatat, că, întotdeauna, în comună, au fost două parohii, la care au slujit câte doi preoți, începând cu 6 dec.1822. O singură perioadă, între anii 1918-1923 este incertă.

Se cunosc, în sec. al XVIII-lea adăugarea Turnului Clopotniță, Camera pentru Baptisier și Camera de urcare în Cafas. Prima pictură a fost realizată între 1967-1968, iar reparații exterioare în 1955.

Consemnăm, în cele ce urmează, slujitorii Bisericii Ortodoxe de-a lungul vremii: părintele *Florian Petrila* (1822-1850), *Nicolau Petrila* (1850-1901), *Ladislau Petrila* (1901-1918) iată, deci trei generații.

Preoții Gheorghe Curtuțiu și Terentie Mihit - 1961

○ O altă generație, Bragea, după cum urmează: *Georgiu Bragea* (1822-1848), *Georgiu Bragea-fiu* (1848-1891), *Georgiu Bragea*²⁵, nepot (1891-1901); *Moise Bocșianu* este consemnat în intervalul de timp 1873-1883.

○ Urmează părintele *Nicolae Raț* (1901-1909), *Aurel Ciorogariu* (1913-1917), *Jenovie Brădean* (1920), *Remus Oancea* (1923-1941), care ar avea contribuții privind anul 1380 ca dată de atestare a comunei.

- Părintele *Gheorghe Curtuțiu*, de loc, din comună, a slujit Biserica Ortodoxă între anii 1931-1974 urmat de fiul, preotul *Viorel Curtuțiu* (1974-1992) cât și părintele *Terentie Mihit*, care a păstorit între anii 1941-1989.
- Preoții *Gheorghe* și *Viorel Curtuțiu* – tatăl, respectiv fratele profesorului *Mircea Curtuțiu*
- preotul *Terentie Mihit*, pe care îl regăsim semnând în revista *Catehetul* (nr. 1, decembrie 1941) un tănuitor articol, *Peștera Vifileemului* (paginile 7-11) și care a eliberat în anul 1950, luna mai, ziua 23, două EXTRASE din Matricula botezaților de la *Sfânta biserică parohială ortodoxă română din Macea* cu *Hramul Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul*. Am ținut să precizăm acest fapt, poate neștiut, spre așezarea Hramului bisericii la data pe care am găsit-o consemnată de părintele

Ce înseamnă Amin?

Este un cuvânt des întâlnit în Biblie (în ebraică, înseamnă „așa să fie”, „adevărat”). Ca o formulă solemnă, este considerată ca o întărire a unei afirmații, la sfârșitul unei rugăciuni sau în timpul săvârșirii unor slujbe, întru adevăr și sfințenie. Este o făgăduință și o seriozitate prin care așteptăm, ca prin, rugăciuni, să ni se împlinească dorința. O altă formulă sacră, rostită la slujbe și în rugăciuni, este „Aleluia” („Lăudați pe Domnul” sau „Slăviți-l”), de asemenea spus în semn de cinstire și slavă Celui de Sus! „Aleluia! Laudați pe Domnul, că este bun că în veac este mila Lui” (Psalmul 105/1). – Sursa: Întrebări și răspunsuri, revista *Tineretea cântă*, Pancevo, Serbia, 2004

²³ Biserica Ortodoxă și Casa Parohială au fost construite de familia Csernovics. În biserică sunt îngropate rămășițele lor pământești. Casele de la numărul 261 – Peșla, numărul 263 – Măiuc, numărul 266 – Codoș, numărul 268 – Nicușor Ardelean (primul local de școală românească), Starek, au fost construite de familia Karolyi.

²⁴ Sursa: www.primariamacea.ro

²⁵ S-a născut la Macea în 1856, a absolvit șase clase gimnaziale, Preparandia din Arad și Institutul Teologic din Arad în 1886. A fost hirotonisit preot de către Episcopul Mețianu în 1886. În perioada 1906-1916 a slujit și în Gai.(cf. Horia Truță, *Arad- Gai, Scrieri monografice*, vol.II, Editura Mirador, 2012, Arad, pag. 90

Mihiț, care a slujit altarul bisericii măcene decenii de-a rândul. Comuna are și doi preoți care, deși nu slujesc aici, trebuie amintiți: preotul dr. *Ioan Tulcan* (a lu Apa – Arad) și preotul *Mihai Ineuan* (a lu Mercea – Pecica), decedat în acest an.

- Astăzi, în comună, slujesc preoții, Gheorghe Morar, încredințat la data de 20 mai 1990 și părintele Teodor Budeanu, sosit la 4 aprilie 1993.

Între anii 1994-1997 Biserica Ortodoxă a fost renovată, în stil bizantin, iar pictura religioasă îi aparține pictorului Constantin Popescu din Rădăuți.]

În spatele crucii se poate observa ușa de la intrare, donație a fam. prof. Carol și Elena Feher.

Cu sprijinul și jertfelnicia celor doi preoți, în comună, viața creștin-spirituală cunoaște un frumos avânt, iar cele două coruri, mixt și bărbătesc sunt apreciate de enoriași, la fel ca și dirijorul, prof. Ovidiu Boar.

Programul religios se desfășoară, după cum urmează: sâmbăta, duminica, în ajun de sărbători, la orele 16 Vecernia. Vecernia este Slujba de Seară în care se aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru ziua trecută.

Utrenia se organizează dimineața, este o slujbă în care se cere ajutorul lui Dumnezeu pentru ziua începută (la orele 9), iar Sfânta Liturghie începe la ora 10, sâmbăta, duminica, Ajun de sărbători, fiind actualizată mereu.

Cât privește activitatea artistică religioasă, a existat o fanfară care s-a autodizolvat.

În prezent există un Cor bărbătesc și un Cor mixt (dirijor prof. *Ovidiu Boar*). În presă au fost menționate aniversările.

Corul Mixt Bisericesc Ortodox - 1953

Corul mixt bisericesc - 2010

*Consiliul Bisericesc în sărbătoare - 1968
Sfințirea Bisericii Ortodoxe – Bulboacă Ioan cu praporul în mână - 1968*

Biserica Ortodoxă este coordonată de un Consiliu Bisericesc (președinte: preot *Morar Gheorghe*; secretar, preot *Budeanu Teodor*, alături de alți membri).

- De-a lungul timpului consemnăm numele altor slujitori ai Bisericii Ortodoxe, după cum urmează: în timpul Revoluției de la 1848: *Nicolae Petrila* și *Gheorghe Bragea*; urmează: *George Bragea junior* și *Ladislau Petrila*, *Liviu Rațiu*, *Aurel Ciorogariu*, *Bujor Poliș*, *Zaharia Colceriu*, *Ioan Nicorescu*, *Zenovie Brădean*, *Remus Oancea*, *Gheorghe Curtuț*, *Mihiț Terentie*, *Curtuț Viorel*.

Veniturile bisericii sunt asigurate din: contribuția anuală, donații, servicii religioase, contribuții benevole, concesionarea locurilor de veci, venituri agricole, venituri provenite din vânzarea lumânărilor.

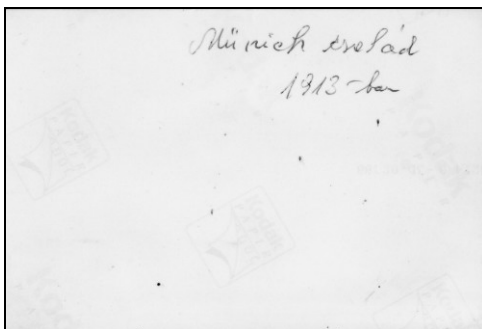
~ **Biserica catolică**

Biserica Catolică – 2008

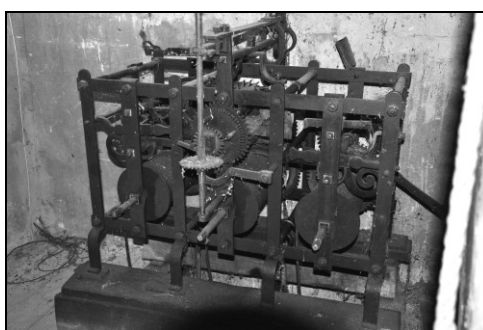
Crucea din fața Bisericii Catolice-1938

Familia preot catolic Gai²⁶ (cu rădăcini în Macea) – 1913

Biserica Catolică – interior - 2008

Mecanismul ceasornicului din turn - 2008

~ **Biserica Baptistă²⁷**

În anul 1887, Mihai Brumar, venit în Curtici din Oradea Mare ca cizmar, la baronul Szarmez, unde îl cunoaște pe Todor Clepe. Acesta a fost botezat de Mihai Brumar și a devenit primul misionar important din județ, precum și cel care a influențat formarea *Bisericii Baptiste din Macea*. Astfel, în 1892 au fost botezați primii paisprezece membri, după cum urmează: *Crișan Gheorghe, Crișan Ioan, Clepcea Gheorghe, Mureșan Ștefan, Șimândan Ioan, Cazan Ioan, Borlodian Ioan, Pecican Axente, Șferdian Ștefan, Ardelean Dumitru, Pantea Mihai*.

²⁶ „În 2012 Parohia Romano-Catolică cuprindea 900 de enoriași (...) având ca preot, începând cu 20 martie 1985, pe Șandor Teodor-Petru. Născut la 25 august 1947 în Pârnea, Șandor Teodor-Petru este cel de-al nouălea copil din cei unsprezece, născut în familia perceptorului financiar Șandor Francisc și a soției sale Maria Munich din Macea. Din 1975 a slujit în parohiile din Sânpaul, Șofronea, Curtici și Gai (1985) - Horia Truță, *Arad-Gai – Oameni, locuri, fapte*, Editura Mirador, Arad, 2013, pag.111

²⁷ Date furnizate Pastorul-predicator Anghelina Traian, ca răspuns la același chestionar al Asociației Cultural-Geologice, 1999.

Dintre aceștia, ca predicator a fost *Gheorghe Crișan*. Acesta a botezat și primii credincioși la Buteni și Pecica.

În anul 1900 se construia prima *Casă de Rugăciune* (iar în 1903 se produce prima ruptură, în sensul că, datorită unor neînțelegeri, unii creștini trec la alte confesiuni).

Biserica Baptistă are un număr de aproximativ 90 membri, momentan fiind păstorită de Șurtea Gheorghe (alți pastori: Mureșan Vasile, Handoric Mihai).

Activitățile corului mixt (30-40 persoane), fanfarei (15-20 persoane) și ale corului bărbătesc (15 persoane) sunt coordonate de un comitet format din: *Roșu Mihai, Joldeș Ioan, Lulușa Cristian, Lulușa Cornel, Ardelean Petrică și Anghelina Traian*.

Programul Bisericii Baptiste este unul complex și complet. Serviciul divin, între orele 11-12 cuprinde predica de bază, însoțită de fragmente creștine, recitate sau cântate, iar între orele 9-10, este *Ora de rugăciune* și îndemnuri specifice. Între orele 10-11 este *Școala duminicală* cu toată biserica, interval de timp în care se citesc texte religioase și se dau explicații pentru o înțelegere aprofundată din partea membrilor.

~ Biserica adventistă (AZS)

Comunitatea adventistă este cunoscută la Macea și Socodor începând cu anul 1905. Primii misionari au fost oficializați în 1929 cu peste o sută de membri. Imaginile vorbesc de la sine. Azi, comunitatea adventistă numără două sute cincizeci de membri. O particularitate demnă de luat în seamă: nu se selectează de societate decât prin mâncare. Iată câteva delicatese:

- ficatul gras (foie gras) de rață sau găscă;
- cãrdãboș de găscă: se face o compoziție din măruntaie: rânză (pipotă), pielea de pe gât, inimă, oasele moi de la gât și după ce sunt fierse se amestecă cu orez și carne de vițel;
- cârnați sãmbãtãresc: se face o compoziție din untura de pe burtă și carne măcinată
- șuncă sãmbãtãrescã: se afumã țĩmpii grași (ca și pastrama de azi).

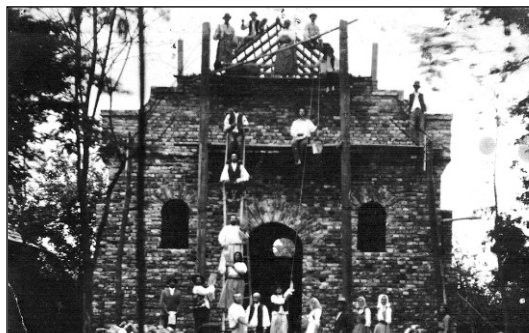
Ca și istoric, la 30 martie 1911, sunt atestați primii adventiști în Macea.

Fondatorii Bisericii Adventiste sunt familiile: *Deiac, Gligor, Maria Luce și Maria Magdalena, Ștefan, Maria Floarea, Ardelean Gheorghe și Maria, familia Sfãt (Tãula)*.

Primii pastori: *Sziegried și Mateescu*.

În prima biserică, numărul membrilor a fost de 33 (azi numărul este mai mare consemnat în acest context).

În anul 1928 s-a construit primul edificiu lângă Casa Mihuț (care între timp a fost cumpărată), iar în 1929 (*foto – lucrãri de construcție*) a avut loc Festivitatea de inaugurare. S-a făcut o renovare în 1973, după care s-a construit (2011) din temelii, un alt edificiu.

Programul religios începe de vineri seara, la prima oră după apusul soarelui. Sãmbãta este serviciul divin cu Închinare, Rugãciuni, Predici pe diferite teme. Orchestra, Corul, Fanfara, întregesc frumusețea serviciului divin.

Inițiatorul corului este *Ardelean Iafet*, iar al fanfarei *Otlãcan Traian*.

Biserica este, la ora actuală, dotată cu instrumente de suflat de ultimă generație.

Ca dirijori de cor consemnăm: *Dãrvãșan Sebastian, Dãrvãșan Ancuța, Mândruțãu Flavius*.

La fanfarã: *Otlãcan Tatian, Otlãcan Traian; Jigãu Nelu, Gabor Eugen*.

La orchestră: *Dudaș Nicu, Mândruțau Flavius* ș.a.

Biserica este organizată din: pastor *Engelhardt Adam* (la data documentării), prezbiteri, prim diacon, președinte al Școlii de Sabat, secretar, diriginte tineret, casier, la care se adaugă un Consiliu.

Ca organiști, biserica îi cunoaște pe: *Lăpăduș Nelu, Dărvășan Ancuța, Ilieș Mihai*.

Pastori, de-a lungul timpului, notăm: *Crișan Pavel, Cazan Gheorghe, Cazan Petru, Deiac Gligor, Săcui Petru, Maur Traian, Faur Ștefan, Dărvășan Gheorghe, Rusu Gheorghe, Ban Ionel, Crișan Traian, Tolan Ioan, Maur Mihai* iar din comunitatea măceană, *Crișan Pavel*.

Alți pastori: *Szigfried, Cristofer, Herman, Pavlici, Pauliki, Popescu, Potorca, Gașpar, Cionca, Rădulescu, Dragoș, Vărcuș, Mocanu, Moldovan, Ofițeru, Șarmotă*, ș.a.

În anii 1996 și 1998 programele religioase au fost recepționate în direct în SUA, iar în 1999 din București în optzeci de țări și-n patruzeci de limbi. Tot aici, consemnăm pe *Ioan Dărvășan – Dinu*, care a fost un longeviv animator și dirijor de cor și pe *Otlăcan Traian*, compozitor și îndrumător de formație, inițiator în domeniul muzicii creștine adventiste²⁸.

Orchestra de mandoline –Biserica Adventistă - 1957

La Casa de Rugăciune – 1958

Noul edificiu al Bisericii Adventiste inaugurat în 2011

²⁸ Aceste date au fost furnizate de *Crișan Pavel* pentru Asociația cultural-ecologică Macea la 15 nov.1999

Cruci de Hotar

Se știe despre *Cruce*, că este hotarul dintre păcat și virtute, că este o poartă a tainelor, puterea lui Hristos, asumată de noi, pământeni, iar faptele noastre bune se aseamănă cu Semnul Crucii. Dar, oricine poate să își ducă, singur, crucea, durerea, cât îi este dat, doar piroanele, diferă de la om la om.

Taina Sfintei Cruci, este, poate, cea mai cutremurătoare, iar viața unui creștin, este, ca o Liturghie continuă. Crucea, este Icoana cea mai înaltă vieții. Taina ei, este pe cât de cutremurătoare, pe atât de binefăcătoare.

Dar, din urmă, ne vin alte *Cruci*, sau *Stâlpi de hotar*, care indică o graniță, dintre vremuri.

Dintre timpuri, dintre tradiții, ele sunt martori ai veșniciei creștinismului, străjuind timpul.

Crucea Lui Moașa, era din lemn se ajungea acolo pe prima uliță de la cea nemțească. Chipul lui Hristos era pictat pe tablă, azi nu se mai află pe vechiul loc.

O altă *Cruce de Hotar*, era în Cutoș, înspre fostul *Pichet de Grăniceri*.

Acestea se așezau la marginea drumurilor, în cimitire sau la marginea satului.

În apropiere de Moară se află o cruce care marchează granița dintre Satul Bătrân și Satul Nou, unde a fost un cimitir și unde nemții ieșeau în *Joia Verde*²⁹-*Corpus Christi*, singura *sărbătoare pe care ortodocșii nu o au*, și își făceau colibe din ramuri verzi, le sfințeau, între Paști și Rusalii.

Crucea de la Moară

detaliu – Josef Fackelmann und Rosalia Messer – 1912

²⁹ *creanga verde este simbolul renașterii primăvăratică și nu numai - potrivit legendei, la Crucea din Satu Nou ieșeau nemții cu ramuri verzi, în Joia Verde și de Rusalii, făceau colibe și le sfințeau, dovadă a regenerării, a renașterii deoarece aici până în 1930 era cimitir la capăt de sat*

Altă *Cruce de Hotar*, se găsește pe Drumul Sânmartinului.

*Crucea de pe drumul Sânmartinului –
pe dreapta, aproape de Sii – 1914*

detaliu

Crucea către fostul Pichet de Grăniceri -1890

Crucea lui Moisé –la capătul Cimitirului Baptist – 1991

Crucea către Hoancă

Crucea de pe Drumul Complexului

Cruce ridicată de credincioșii din Cutoș - 2012

Crucea din Korea – ridicată de fam. prof. Feher - 2013

Astăzi, mentalitatea locuitorilor s-a schimbat, iar *Crucile de Hotar* au primit, prin zidire, o altă înfățișare, ca un semn bun, că Dumnezeu s-a aplecat și a binecuvântat aceste locuri, la capete de drumuri, dar și pe acei care, cu jertfelnicie, le-au zidit.

Acum, se îmbină tradiționalul cu simbolul fiecărei cruci, pe lângă care trec lucrătorii pământului, sau vitele, simțim cum, parcă, noi, trecătorii, coborâm dintr-o altă lume, cea campestră, într-una civilizată și devenim pelerini înzestrați cu o trăire puternică, intimă, cu Dumnezeu, acolo, în natură, cu muncile zilnice și credințele îndătinat în jurul lor.

Prezența acestora, la drum sau la țarini, suplinește simbolic Pietrele de Hotar, binecuvântând trecătorii, răspândind lumină, domesticind locurile, dând binețe Însetaților, de apă, de rugăciune, amintind de sacralitatea unor Sărbători sau având menirea de a cinsti jertfe umane.

Întipărite în mentalul colectiv sau în conștiința noastră, *Crucile de Hotar*, țin de sete, însetatului, țin de lumină, rățacitului, iar drumeagului îi iau vama sufletului când acesta i se închină, ca într-o Sfântă Danie.

Delimitând pământuri și înălțate de credincioșii din sat, ele ne amintesc de un Legământ cu Cerescul, ca o permanentă rugăciune rostită la răscruce de hotare, asemeni unor Străjeri de Hotar, care adăpostesc povești păstorești, cu oi și vite, cu lucrătorii neobosiți ai pământului.

Trecând prin perimetrul lor, al Crucilor să nu uităm scopul înălțării lor dar și pe ctitorii lor, înzestrați cu smerenie, pioasă plecăciune și evlavie.

Înălțând aceste *Troițe* sau *Cruci de Hotar*³⁰, nu ne văduvim de credință, ci ne recunoaștem existența în aceste spații identitare.

Crucea este cel mai totalizant dintre simboluri. Prezența *Crucii* în natură este întruchiparea *Omului cu brațele întinse*, asemeni zborului de paseri, de brațele unei corăbii sau al uneltelor de arat pământul.³¹

≈ Spații de agrement, recreere și ceremonial

Despre fostul ștrand termal nu cunoaștem date recente și nici nu avem calitatea de a ne da cu părerea. Știm că *băltoiu* a devenit un loc mult îndrăgit de localnici, practicându-se, aici, pescuitul.

Propunem, de asemenea, Pădurea, cu holumbul, Parcul Central, terenurile de sport.

³⁰ Părintele Daniil de la Rarău, *Taina Sfintei Cruci*, Editura Christiana, București, 2001; Otto Aczel, *Cruci*, în *Floare de Latinitate*, nr.2/2011, Novisad, Serbia; Horia Truță, *Arad-Gai - Scrieri monografice*, vol.II, Editura Mirador, 2011, pag.88.

³¹ *Ce este și ce simbolizează Crucea?*

Isus Hristos a fost răstignit pe o Cruce mare, de lemn, pe care a sfințit-o, fiind simbolul biruinței vieții asupra morții, a binelui asupra răului și a păcatelor. Este purtătoare de har, la fel ca și icoanele. În biserici, este așezată pe Masa de altar iar în vârful turlor sunt înălțate cruci mari, să se știe că acolo, la casa Domnului este credința și biruința. După supliciu suferit de Isus Hristos, fiecare ne purtăm crucea, în credință, întru mântuire și speranță. Fragmente din Lemnul Sfintei Cruci pe care a fost răstignit Mântuitorul, acum 2000 de ani sunt păstrate la Biserica Sfântul Vasile din București și la Mănăstirile Căldărușani, Secu ș.a.

Cum ne facem Cruce?

A-ți face cruce, nu este o stereotipie, o executare automată. A-ți face cruce, este o rugăciune de taină, simplă, de liniștire a simțului și a cugetului, de-npăcare și evlavie, roșind, în gând „Doamne – ajută!” Acest gest, începe cu vârful primelor trei degete care se țin împreunate, simbolizându-l pe Dumnezeu, adică Sfânta treime: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Celelalte două degete, tot împreunate, dar strânse, sunt însemnele lui Adam și Eva, care se închină Sfintei Treimi. Mărturisirea credinței în Dumnezeu, prin semnul Crucii, este un gest sfânt, ca o rugă puternică, pe care, D-zeu o vede, sau ne vede, când trecem prin fața unei biserici, sau troițe, când bat clopotele sau toaca, când ne paște o primejdie sau dorim a fi ocrotiți de puterea Prea-Înaltului.

De ce se ridică Troițe la capăt de drum?

*Troițele, sunt asemenea unor Altare, așezate la răspântii, la capăt de drum, spre a-i arăta unui pribeag, că, oriunde-ar pribegi, Domnul este cu el. Troița este o Cruce mare, de lemn, înălțată (în Moldova i se mai spune Sfântă, în Ardeal Rugă), având menirea de a ne aminti, că, la tot pasul, pe orice drum al vieții, nu suntem singuri, ci suntem și protejați și văzuți de Dumnezeu. Ca semn de mulțumire, drumeții i se înclină. „Crucea veche de la Drum/Este cum s-a pomenit/Cu Hristos cel răstignit ...” (T. Arghezi, Crucea veche, fragment). - Sursa: Întrebări și răspunsuri, revista *Tinerețea cântă*, Pancevo, Serbia, 2004*

*Jocuri în parc – pe când nu era amenajat - 1954
În parc - 1972
Duminica în parcul de lângă Cămin – 1970*

În comună, în Parcul Central, din fața Căminului Cultural, se află statuia Gelu, Menumorut, Glad (voievozi români din secolul al X-lea).

La întâi septembrie 1996, a avut loc, la Macea, o Sărbătoare a Banatului, Crișanei și Transilvaniei, prilejuită de împlinirea a o mie de ani de la luptele pentru apărarea neamului și a țării, grăitoare în acest sens fiind dezvelirea Complexului monumental al voievozilor români, Gelu, Glad și Menumorut. Impetuoșitatea și grandoarea acestuia sunt date de redarea lor, în picioare, amintind, prin veșminte, arme și expresivitatea trăsăturilor, de ambițiile și tăria de caracter precum și de faptele lor, demne ale unor vajnici luptători.

Pe soclu stă scris:

SLAVĂ VEȘNICĂ STRĂMOȘILOR NOȘTRI, GLAD, GELU ȘI MENUMORUT,
SEC. X XI .
(SOLUM PATRIAE SACRUM EST)
(PĂMÂNTUL PATRIEI ESTE SFÂNT)

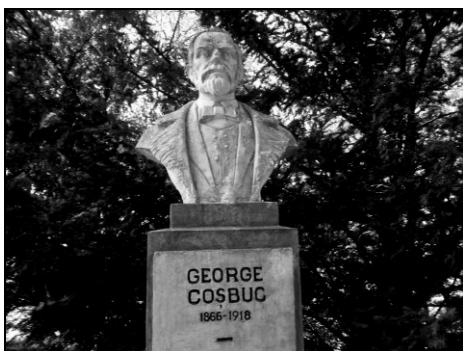
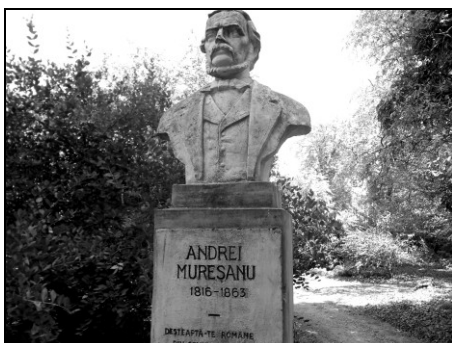
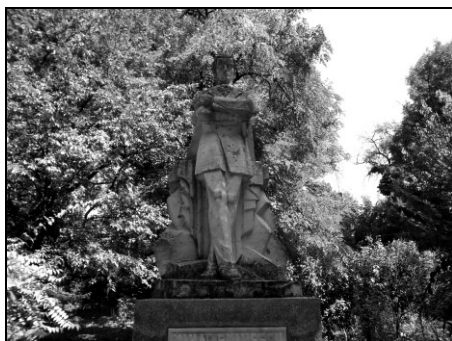
Autorul acestui Complex monumental este sculptorul Pavel Mercea, originar din Macea.³²

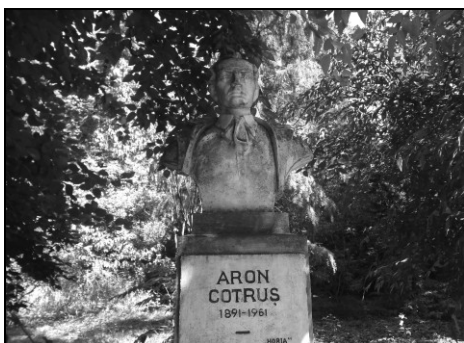
³² Augustin Mureșan, *Monumentul voievozilor Gelu, Glad, și Menumorut de la Macea în Aradul cultural*, Anul III, nr. 2/1996, pag. 35-36.

Aleea Poeților din Grădina Botanică

Aleea Poeților reprezintă un Ansamblu alcătuit din monumentul lui *Mihai Eminescu* și busturile poezilor: *Andrei Mureșanu*, *George Coșbuc*, *Octavian Goga*, *Lucian Blaga*, *Aron Cotruș* și *Alexandru Negură*. Situat în Grădina Botanică, ansamblul este opera sculptorului *Pavel Mercea* și a fost dezvelit în 1990.³³

³³ Horia Truță, Dan Demșea, *Monumente de for public, însemne memoriale, construcții decorative și parcuri din județul Arad*, Editura Nigredo, Arad, 2007, pag. 96

Ansamblu sculptural Dumitru Paina – din Grădina Botanică

Dumitru Paina (sculptor născut în 1953, Livada – Bihor). Autor al unor lucrări de excepție, dintre care următoarele se pot admira în Grădina Botanică Macea: *Flora* (1988), *Cuplu* (1989). (cf. Horia Truță, *Căsoaia, Parcul de sculptură monumentală*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2009, pag. 53).

☞ Spații de recreere și ceremonial

La Relu

Ravani

≈ Învățământ

Un prim indiciu ar fi anul 1777, când împărăteasa Maria Tereza propune un plan de înființare a școlilor, *Ratio educationis*, cu un directorat la Oradea, înspre Mureș, demers care va fi urmat de împăratul Iosif al II-lea. Astfel, printre cele 48 de școli aparținând Comitatului Arad, propuse a se construi, a fost și cea de la Macea (1789). Puțin mai târziu, în 1791, la Macea era învățător *George Petrovici*, cu o vechime de doi ani, deci, se presupune că venise în 1789, cu un salariu de 130 fl., la care se adăugau și alte foloase materiale (cereale, lemne).

Mai târziu, după un curs susținut la Oradea, *Ioan Cernovici* îl aduce ca învățător pe *Procopiu Comisovici* (1794). Se presupune că ar fi fost și mici întreruperi (1817-1818), iar legătura cu elevii era ținută de un cantor local (1820), în urma sa venind *Rista Popovici*, efectivul școlar schimbându-se periodic. Anul 1842 îl consemnează ca învățător pe *Pavel Gheorghievici*, originar din Gyula, absolvent, în 1841, al Preparandiei din Arad (succesor al lui Dimitrie Gheorghievici).

Revoluția din 1848 aduce câteva tulburări în viața școlară. Astfel, se va discuta, în 1851, de un alt absolvent al Preparandiei (1828), *Florian Horja*, din Comlăuș. Acestuia îi urmează alți învățători, *Ion Popescu și Ion Nuțu*, Ion Oprea (este vorba de anii 1860-1866), astfel că în 1870 numărul elevilor se apropia de 350, restul fiind neșcolarizați. Legătura de suflet cu localnicii i-a adus lui *Ion Oprea*, dascălul, elogiul acestora, la care s-au adăugat și *N. Ștefu și T. Ceontea*³⁴, la Reuniunea Învățătorilor de atunci.³⁵ Acesta a militat pentru înființarea celei de-a doua școli românești în comună, avându-l ca învățător pe *Teodor Otlăcan*. Consemnările vremii arătau că școala era veche, „bătrână”, dar avea o mare livadă, deci, se impunea construirea unui alt local.

Astfel, au fost făcute împrumuturi la Banca „Victoria” din Arad, pentru construirea acestuia, cu două posturi de învățător - *Mihai Dragoș și Ion Boțoc*, director *Sava Raicu*. Fiica învățătorului pensionat *Ioan Oprea, Maria*, a fost o perioadă, scurtă, învățătoare în celălalt local al școlii. *George Iancu*, absolvent al Preparandiei din Arad (1904), a cărui statuie se află amplasată în curtea Școlii Generale încă din 1989, la 200 de ani de atestare documentară, a militat pentru un învățământ românesc în comună, dar și pentru o mai bună frecvență a copiilor (1904). Însă tăvălugul războiului l-a găsit prizonier (1916) în Rusia. Deși făcea parte dintr-un grup de voluntari ardeleni-bucovineni, și-a găsit sfârșitul la Iași. După Unirea din 1918, școala de stat, de-acum, îi va consemna ca învățători, aici, pe *Ioan Vesa și George Ispravnic*. Anii 1920-1921 vor aduce o noutate: se va înființa Școala cu predare în limba germană, învățător, *Francisc Dautner*. Școala, a cunoscut, radical, schimbările vremii (sau ale vremilor). Astfel, până în 1966, funcționa, fără etaj. Edificiul a fost început spre a fi supraetajat în anul 1966. Anul 1970 este consemnat ca an în care elevii au frecventat și clasa a IX-a, iar în perioada anilor 1986-1990 învățământul a fost studiat și în clasele a IX-a și a X-a. În prezent, ca peste tot, învățământul modern a luat locul celui tradițional, astfel că, la ora actuală, se studiază în 16 săli de clasă, 1 laborator, 2 cabinete de profil. Există cadre didactice bine pregătite, pentru învățământul primar și gimnazial, precum și pentru cel preșcolar.

La școala din Macea s-au perindat și alți dascăli, *T. Codrean, Cosma Ogarca, Pavel Drig, G. Mihai, Ilie Văcaru, Arcadie Semlecan, Elena Feher, D. Grama, Pavel Covaci, Traian Lăpăduș*, ultimii cinci sunt mai aproape de vremurile noastre. Ținând cont de limba de predare, în Macea au fost trei școli:

³⁴ *Teodor Ceontea 1847 (Deda-Turda) – 1906 (Arad). Monumentul funerar se găsește în Cimitirul Eternitatea. A predat la Preparandia din Arad, 27 de ani. A condus Reuniunea învățătorilor români (1869-1903). O stradă din Arad (lângă magazinul Kaufland) îi poartă numele. Are două busturi: în fața Turnului de Apă (restaurat de maestrul pictor Mihai Takacs) și la Muzeul Preparandiei, pe strada cu același nume, ambele dezvelite în 2012.*

³⁵ Cf. Anton Ilica, *Istoricul Preparandiei din Arad*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012, pag. 119

- o școală confesională cu 4 sau 6 clase;
- o școală germană (1940), desființată în 1945, reînființată în 1948, apoi se unifică, în 1959, cu școală de stat;
- școala primară cu limba de predare maghiară (1946-1953), dar care a început cu șase clase în 1918;
- o școală confesională cu 4 sau 6 clase.

Școala confesională (1872-1918) a funcționat pe terenul intravilan de lângă Primăria Comunală. Până la Primul Război Mondial a mai fost o școală în Topila, învățătoare era *Maria Oprea*. Localul de școală, cu șapte săli de clasă, coridor, cancelarie și locuință pentru director, s-a construit în 1898. Al doilea local, Școala de Jos, s-a construit în 1927, pe locul fostului grajd al contelui Karoly, cu patru săli de clasă.

Școala de Jos 1998

Școala din Satul Nou 2011

Frecvența școlară era slabă, documentele vremii spun că în 1900 în clasa a VI-a erau doar doi elevi, unul fiind *Ranta Pavel*, zis *Taica Ranta*. Lupta împotriva analfabetismului și lichidarea acestuia a început în 1945, cursurile se țineau seara, în lumina lămpașelor sau a lămpilor cu petrol, în unele case ale gospodarilor, și s-a terminat prin 1954.

Clopoțelul de școală care se trage cu mâna încă

Lenuța Ciocăneaua la școală 2012

Școala Generală Pavel Covaci 2012

Întâlnirea de 10 ani din Macea - 1973

Bustul învățătorului *George Iancu* a fost dezvelit în 18-19 nov.1989, la *Jubileul a două sute de ani de învățământ*. Fost învățător, acesta a căzut erou, în timpul Primului Război Mondial.

Bustul lui George Iancu din curtea Școlii Generale Pavel Covaci

Praguri școlare

Șoimii Patriei. În țările din Blocul Socialist, organizația *Șoimii Patriei*, aflată în îndrumarea *Organizației Pionierilor* s-a înființat la noi în 1976, având ca model *Organizația Octombriștilor din URSS*.

Ca organizație de tip comunist, cuprindea copii în vârstă de 4-7 ani și cultiva dragostea și respectul față de patrie, partid, popor sporind educația moral-civică și patriotică a acestora.

Uniforma era purtată de fete (fustă albastră, bluză portocalie cu epoleți, pălărioară albastră, ciorapi albi, fundiță roșie cu tricolor), dar și de băieți (pantaloni albaștri, bluză portocalie cu epoleți, șapcă albastră, fundă roșie cu tricolor, ciorapi albi și ecuson).

Șoimii Patriei primeau, într-un cadru de sărbătoare, de la pionieri, însemnele deja consacrate: drapel, insigne și funde și aveau o revistă a lor provenită din fosta *Arici Pogonici* devenită *Șoimii Patriei* (numărul din 18 oct. 1977). Această organizație avea Imnul propriu: *Șoimii patriei, șoimii patriei / Spre lumină vom zbura/ .../ Pentru tine țara mea*.

Grădinița –1959

Șoimi ai patriei - 1979

Organizația Pionierilor a fost o organizație comunistă în care erau cuprinși elevi cu vârsta cuprinsă între 8-14 ani.

Pionierii României se creează la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, având și o revistă (1945) cu titlul *Înainte*. Era subordonată *Uniunii Tineretului Comunist*. Avea un caracter de masă, revoluționar și era organizată pe detașamente.

Dintre obiectivele organizației amintim: cultivarea patriotismului, a respectului față de trecutul glorios și sacrificiile clasei muncitoare, mândria patriotică și promovarea valorilor socialismului.

Pionieri - 1985

Clasa de elevi - 1986

Am cravata mea, sunt pionier era Imnul organizației.

Intrarea în Organizația Pionierilor era o sărbătoare și se marca prin semnarea unui Angajament.

Actualele Palate ale Copiilor erau Case ale Pionierilor (1949-1976, la București a ființat Palatul Pionierilor, iar în 1985 a fost inaugurat noul Palat al Pionierilor, azi Palatul Național al Copiilor).

Câteva Ceremonialuri: „Eu, intrând în rândurile Organizației Pionierilor, mă angajez să-mi iubesc patria, să învăț bine, să fiu harnic și disciplinat, să cinstesc Cravata roșie cu tricolor.”

Deviza: „Pentru gloria poporului și înflorirea României Socialiste, pentru cauza partidului – Înainte!”

Răspuns: „Tot înainte!”

Alte elemente de Ceremonial:

- Adunarea de unitate
- Așezarea în careu
- Comenzile de careu:
 - Pionieri, pentru întâmpinarea drapelului, drepti!
 - Pionieri, pentru onor la drapel, fiți gata!
- Raportul detașamentului: „Tovarășe comandant detașamentul clasei
 Cu un efectiv de ... pionieri Este gata pentru începerea
 activității. Raportează comandantul detașamentului, pionierul.....”
- câteva alte comenzi:

„Detașament, în careu adunarea!”

„Detașament, alinierea!”

„Pionieri, pentru întâmpinarea drapelului, drepti!”

....

„Adunarea noastră a luat sfârșit”

Pionieri - 1960

La școală – 1965

(Se poate observa uniforma școlară, dar și îmbrăcămintea, tipică satului la copii, în funcție de anotimp).

La școală - 1989

Uniformă școlară - 1989

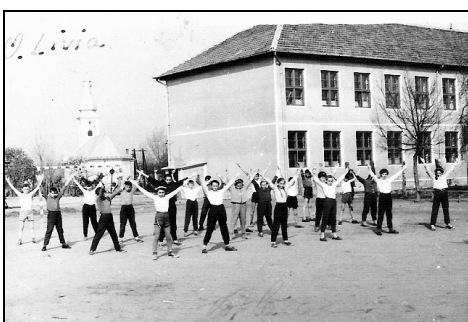

La școală – 1955

Clasa de elevi - 1965

Înainte de începerea orelor se făcea înviiorarea

La ora de educație fizică – 1968

Profesor Gros Traian - 1993

≈ Cultură și sport

Casa Culturală „Avram Iancu” a fost înființată în 1929, cu zece membri fondatori și treizeci activi. Sediul era pe actualul loc al Primăriei, singurul edificiu de atunci cu etaj din comună. Aici se ținea „jocul”, intrarea se făcea și prin localul Școlii de Jos. Se țineau serbări școlare, întruniri publice.

După 1944 această activitate a Casei Culturale o va lua Căminul Cultural. La început activau toate minoritățile, existând formații românești, maghiare, germane (teatru, dans, numărând cam 120 de formații de amatori).

Construcția Căminului Cultural (1960-1962) schimbă datele problemei. Aparatura este schimbată, calitatea spectacolelor este îmbunătățită.

Țărăncă la Căminul cultural – 1979

Biblioteca din comuna Macea, după cel de-al Doilea Război Mondial, s-a reorganizat în 1948, funcționând în clădirea sediului primăriei. Printre primii ei bibliotecari a fost *Viorica Gheorghiu* urmată de învățătorul *T. Gurban*. Biblioteca a funcționat apoi în clădirea actualului oficiu P.T.T.R., când bibliotecară era *Cipuligă Voichița*, urmată de *Nistor Maria*, *Gui R. Crișan Cornelia*, *Crucoveanu Eufimia* – cu normă întreagă, iar mai târziu cu indemnizație, au manifestat o deosebită grijă pentru îmbunătățirea fondului de carte, realizând astfel un climat propice lecturii publice. Azi biblioteca funcționează în clădirea Căminului Cultural, bibliotecar - *Florentina Mercea*. Recent s-a inaugurat aici un Biblionet. (Text preluat de la *Florica Șiclovan*, bibliotecar pensionar.)

Inaugurare Biblionet - 2

Sport

Fotbal pe Locul Piațului, neamenajat (azi Parcul Comunal)

Imagini arhivate – 1963

Sala de sport – 2012

≈ Sănătate

Comuna a aparținut Circumscripției sanitare Curtici până în 1946. În anul 1963, Dispensarul își începe activitatea într-o clădire nouă, având și locuință pentru medici, punct farmaceutic.

Casa bunicilor nr. 269

Dispensar comunal

Apoi se va construi o Casă de nașteri.

O bună vreme, numele doctorului Lipovan, de la Curtici, era rostit frecvent, de „leacurile” și priceperea sa, se vindecau și măcenii. Ne bucurăm să consemnăm, pentru măcenii, de-acum, alte nume: *Crișovan Iulian*, *Crișovan Ecaterina* (asistentă), *Dudaș Ecaterina* (asistentă), *Dărvășan Ilie* (felcer), *Lasc Maria*, *Hallai Elena* (moașă), *Tăucean Gheorghe* (dentist), *Kramli Ștefan* (felcer), *Moșiu Elena* (asistentă) *Aida Mohorea* (pediatru), *Timohe-Tumac Maria* (doctor pediatru), dr. *Gall Adalbert*, *Sturza Floare* (asistent), *Julean Victorița* (asistentă), *Baciu Viorica* (asistentă), *Iuliu Olaru* (medic veterinar) *Câlțu-Pantea* ș.a.

≈ Transportul

Azi transportul nu mai este o problemă. Prin anii 1957 se mergea spre Gara Curtici pe jos, cu căruțele, apoi cu biciclete, motorete. Urmează rata - cursa, care transporta intelectualii satului, până prin 1980, când aceștia au început să facă naveta și cu mașina personală.

≈ Poșta

Nu deținem date concrete, sau edite despre primul local. Știm că, între 1950-1970, Poșta funcționa în casa lui *Terentie Hotăran*, aproape de Școala Generală. Acum, funcționează alături de Primărie, aici, funcționând ca oficiante sau diriginte, *Nina Ardelean*, *Florica Ciucu*, *Florica Popescu*, *Lucreția Ardelean* ș.a.

Clădirea fostei poște

Sediul actual al poștei

≈ Vatra celor plecați³⁶

Troița din Cimitirul Ortodox din Satul Nou - 2001

Fântâna³⁷ din Cimitirul din Satul Nou - 2001

³⁶ Mormântul, fie că e de mărime modestă, ori că se înalță înspre Cer, ca o piramidă, mormântul ne amintește de simbolul Muntelui. Fiecare mormânt reprezintă o replică modestă dată Munților Sacri, drept recunoștință ca Rezervoare ale vieții.

Gropile din pământ sunt intrări spre alte zări. Ele pot simboliza intrarea în pântecul pământului.

Luminarea, ca un simbol al luminii credinței, este, în același timp, un atribut al credinței purificate. Este Simbol al vieții ascendente, dar, aprinsă la căpătâiul celui decedat, simbolizează lumina sufletului, puritatea celui care, înainte, a parcurs, câte etape, atâția ani, înspre fericire. Obiceiul creștinilor de a aprinde candelile sau lumini este un Prinos, o Flacără vie, în fața mormintelor, a statuilor, a sfinților, pentru ca sacrificiul, să fie veșnic, iubire, prezență vie ori o torță nestinsă.

Clopotul, prin poziția limbii care îi lovește pereții, stabilește o Comunicare divină, între Cer și Pământ dar și una cu lumea subterană.

Plopul, ca arbore funerar, este asociat durerii și lacrimilor, amintirilor trecute, iar crescând pe soluri umede, din lemnul acestuia, se fabrică chibritele, al căror foc se va stinge tot cu apă.

³⁷ Locul fântâni în cimitire, este, pentru creștini simbolul adâncimii rugăciunilor, pentru a putea savura apa proaspătă a divinului. Fântâna, o poate simboliza pe Fecioara Maria, deoarece Viața (Hristos) a apărut în interiorul ei, nu din exterior. - Sursa: Întrebări și răspunsuri, revista Tinerețea cântă, Pancevo, Serbia, 2004

Crucea din Cimitirul Satu Nou - 2010

Vedere de ansamblu - Cimitirul Ortodox - 2001

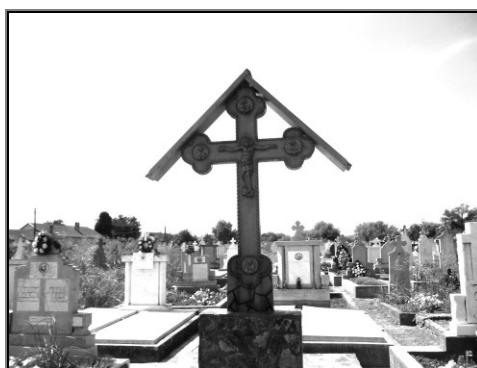
Cruce veche din lemn - Cimitirul Ortodox - 1921

Hodaia din Cimitirul Ortodox - 1955

Capela nouă – 2013

Noua troiță din Cimitirul Ortodox - 2013

Cruci pustiite - 1910

Aici odihnește neuitatul meu soț George Abrudan (răp. 1917) în etate de 31 de ani, împlinindu-și 3 ani dătorința către TRON și PATRIE – ridicată din pietate de a sa soție, Sofiea

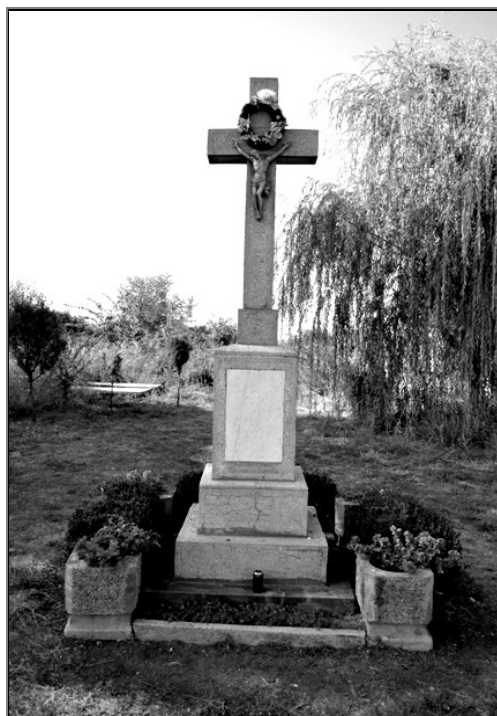

Monument în Cimitirul Ortodox – aici odihnește Dotie Cerno³⁸, răposat la 2 august 1917

³⁸ Dotie Cerno - este, probabil, numele unui sârb din Macea pe timpul grofului (care, în traducerea noastră ar însemna – Sanmedru - Dumitru Negru (cf. Dictionar sârb, Cern = negru)

Poarta de intrare în Cimitirul Catolic

Salcia³⁹ și Crucea din Cimitirul Catolic

Fântâna din Cimitirul Catolic - 2010

Vedere de ansamblu - 2010

³⁹ Salcia plângătoare este asociată cu simbolul Vieții divine, căci, din ramurile ei, rupte, răsar altele, dacă, sunt înfipte, în pământ. Este simbolul jelitului, al morții, dată fiind, afinitatea față de apă. Lacrima, picătura care moare, evaporizându-se, este simbolul durerii, seamănă cu o perlă, născută din apă sau din lună.

Monument funerar - Sușan Adeline – 1921

Se presupune că această lespede ar fi rămășițele mormintelor a trei evrei, de loc din Macea - 1944

Cimitirul Adventist - 2010

Monumentul Pastorului Dărvășan - 2010

Vedere de ansamblu în Cimitirul Baptist-Adventist unde ne-au atras atenția două monumente având drept simbol „Crucea” - 2010

Lespede și Stâlp⁴⁰ în Cimitirul Baptist - 1987

Cimitirul Baptist - Vedere de ansamblu - 2010

⁴⁰ Stâlpul este un simbol al legământului cu viața de rămășițele pământești

II CHIPURI

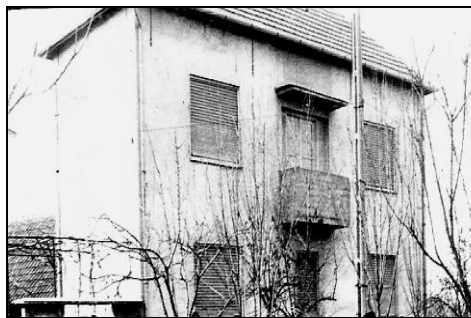
✓ CHIPUL, ICOANĂ UMANĂ

Chip - desigur, nimeni nu și-a văzut vreodată propriul chip în mod direct, ci prin ajutorul unei oglinzi ori miraj, chipul fiind limbajul tăcut, partea cea mai vie din noi, este eul intimpartial dezgolit, infinit mai revelator decât întreg trupul. Pierdut ori regăsit chipul nu trebuie secerat, nici înjosit, ca pe un nimic, sau străpuns precum o proteză neșlefuită.

⌘ Chipuri și case

Casă cu acoperiș de paie - 1923

Prima casă cu etaj în Macea 1970

Cu prag, ușă, poartă, gard, horn, vatră, grădină, curte, acareturi (grajd, cotarcă, pod, cămară), casa nu era concepută ca un simplu adăpost, ci ca o stare a trebuinței familiale.

Și casa, se încadra, cu tot ceea ce avea, în ritualul anotimpurilor, de care am mai vorbit. Era pătrunsă de taina Cășlegilor, a mutațiilor de peste an. Iarna, era gazda clăcilor, a șezătorilor, semănatului cu plugul, cu sapa cu tăiș, prima brazdă, semănatul, aruncatul boabelor în pământ, evoluția seminței înspre rod asemănându-se cu o devenire/trecere a omului însuși, prin viață.

Mircea Eliade, considera vara o doamnă agrară, căci acum, se consumau: *seceratul, culesul spicelor, cununa lor, mersul la țarină, împletirea cununilor de spice, de Sânzăiene*.

Vara, este triumful primăverii, biruința asupra iernii, albul devine verde, stropit cu apa de Sânjorz.

Măturatul¹ casei, este un alt mod, de a întâmpina Cășlegile de peste an, în credințele apotropaice ale românilor, în general, ale măcenilor, în special. Este modul de purificare, de pregătire și așteptare, de îndreptare prin credință.

Și salutul, e un tipar al comportamentului uman, ca sudalma și blestemul.

Pentru noi, *satul* – rămâne un *spațiu redus*, un *loc* al răspântiei, în timp, de la un capăt la altul, cu sau fără apă, cu sau fără holdă, cu sau fără fântână, cu sau fără moară, biserică, școală sau castel. (*Centrum Mundi*, în viziunea unei mentalități, o *vatră sacră*, unde, neapărat, poți sădi un pom).

¹ Mătura ca modest simbol casnic este asociată și unui semn sacru, acela că măturatul casei sau al ariei pe care se bat cerealele reprezintă ideea de a se alunga praful și de a se păstra belșugul.

Locul de casă, poate fi, moștenit, din tată-n fiu, iar *vatra*, ca *bătătură*, are valori sau virtuți încadrate într-un ansamblu de credințe protectoare (loc de cuptor, casă, mijlocul satului).

Vatra, stabilitate sau podea pentru construirea unei case, din pământ bătut, *vatra* hornul și hornul, *sunt spații sacre, apotropaice*, purificatorii, premonitorii.

Am adăuga aici, *icoana*, dispusă, deasupra ușii, ca o întâmpinare a puterilor divine, sau deasupra vetrei, la care se adaugă ștergarele, simple punți convergente înspre realitate, la care se adaugă *ceasul, fereastra* cu patru ochiuri, ușa, pragul sau poarta, grinda, putem concludiona, după Lucian Blaga că „*satul e o idee*” ... în timp.

Casa, gospodăria, satul - sunt considerate ca un *întreg* integrat în realitate.

Riturile ciclului vieții, de la naștere, la nuntă, înmormântare sunt prilejuri de inițiere, întru dobândirea, de către subiect, a unui nou statut.

Topo_analiza spațiului de locuit depinde de ființa ce se stabilește aici. Important este *hotarul*², *drumul*, extrapolate ca *locuri de trecere*, (limite despărțitoare) în moștenirea unei comunități. Alecu Russo scrie despre „...*Satul arhaic, de Casa sfatului, Casa pământească, Casa de sfat cu bătrânii, înțelepți și buni.*”

Primele case. Primii locuitori – băștinașii

Începem prin a consemna că Macea își are începuturile din partea spre Kutoș, Sânmartin, deci, la nord, urmând apoi spre vest, spre Curtici.

Familia *Cezeu*, în 1560, va împărți în două comuna, deși proprietar era *Ștefan Pecsey*.

Contele *Károly* îl va aduce ca notar pe *Iuliu Szikszai*, timp în care au fost plantați primii castani de pe șoseaua principală (cât a fost notar, 1870-1912).

I-a urmat *Iosif Olah*, care a părăsit comuna în anul 1918.

Se presupune că până în anul 1920 satul era format dintr-un singur rând de case. Acestea erau acoperite la început cu paie de secară. Abia după anul 1900 țărani foloseau țigla, bineînțeles, cei mai înstăriți.

Acoperișul caselor avea forma unei căciuli, iar casele erau construite din pământ bătut. În componența lor intra camera de locuit și tinda. În tindă era *vatra*, pentru gătit. Cu timpul, casele și-au modificat tipul de construcție, cu antreu, coridor, cămara (cămăra a înlocuit pământul bătut). (foto – *casa lui Bou*, în care a locuit *Ioan Guth* 1957-1958).

Casa cu numărul 683

² *Hotar - s.n - limită, margine, capăt, teritoriu în proprietatea locuitorilor unor comune*

Înainte de construcția casei - 1967

La clădit de casă - 1969

Maistori la betonieră- 1969

Ciripi la uliță - 1971

Casa se compunea din:

- **Casa di'năinte** – din față – care era destinată musafirilor
- era podită cu podele;
- pe jos – țoale făcute în casă, din război, în diverse culori;

Interior cu lipideu pe perete și țoale pe jos – 1953

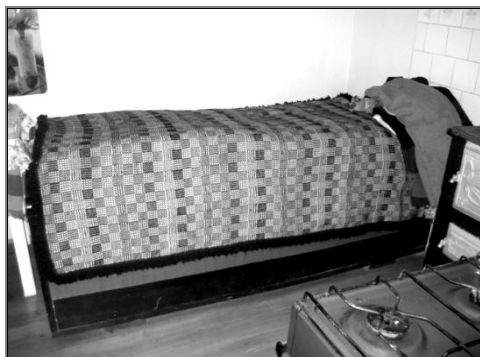

Obiecte de lut - 1964

- avea fireanguri la ferești (nățuite, rișelitate sau cusute în cosele);
- erau astupate cu tăbli (rolete) din lemn;
- era mobilată cu:
 - două paturi împreunate laolaltă, cu perini rișelitate și lipidee;

Pat cu lipideu - 1960

Pat cu strujac - 1963

- un dolaf (cădraf) dublu – în unele case am văzut mobilă făcută de comandă la Arad (Lengyel);

Dolaf - 1957

Dolaf cu intarsii -1954

- două noptiere;
- lampă ornamentală (azi, foarte căutate) cu abajur de porțelan
- aici nu se prea făcea foc, dar se punea mortul și se săvârșea petrecania.
- Tinda – camera care făcea legătura între cele două camere
- era ca o cameră de zi – cu mobilier simplu, pentru stat ziua.

Suport pieptene - 1950

Fereastră cu obloc - 1939

- **Casa d'i năpoi** (camera din spate) – era de obicei cea unde stăteau bătrânii, era încălzită, dacă familia era numeroasă:

avea mobilă combinată.

Bucătăria – avea următoarele:
credenț;

șpohert;

masă + scăunase;

lavița;

țoale pă jos (dacă era murluit);

grindă în loc de tavan, unde se puneau: lăcruțe, jilău, fonțu (cântarul).

coșara d'i sfărmat și coșara de paie.

Coșară de paie - 1985

Obiecte de veselă:

laboșe;

crăstoane;

linguri d'i lemn;

sărăriță;

blide (talgere).

Dacă bucătăria era la capătul casei, după casă (camera) d'i napoi, pe peretele dintre ele era cuptorul d'i pită, în bucătărie era folosit ca atare, iar camera era încălzită.

Frigider nu exista. Produsele erau răcite în fântână (vara), iarna erau ținute ori în sare (carnea), ori în cămară.

Stelaj cu fonți - 1950

Laviță de 200 de ani

Teracotă pe post de șpohert – 1980

Ladă de lemne - 1973

Grinda cu sofon și busuioc - 1945

Grinda cu laboșe - 1945

Interioare măcene – Aspect din casă - 1932

Lucaci Nușca (foto sus) – la data documentării noastre împlinise 95 de ani. S-a stins din viață în august a.c. și ar fi fost, alături de ceilalți doi locuitori, Bedeșu și Maur Ioan trei dintre cei mai vârstnici măceni.

Ocluță + suport de șervețele - 1950

Mojar - 1950

Răjinitoare și tavă de tortă - 1951

Lampă cu petrol- 1952

Lăvor - 1960

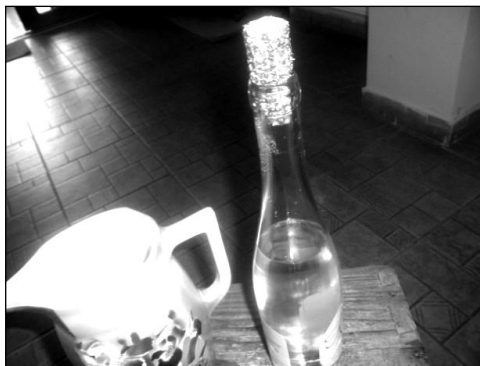

Mașina de spălat Albalux - 1960

➤ Cămara (șpaisul) și podrumul (pivnița)

Și aici era o grindă + stalajuri (rafturi). Se adăposteau:

- troacile d'i pită (troacă = covată);
- ciuberăle;
- ieji cu stupuș d'i cocean și bocal(foto), cu must, răchie;
- iejile cu dunțuri și acreală;
- clisa, cârnații, șoanca;
- brânza sfărmată în puțină;
- păsula în bășcuiețe;
- curechiu acru;
- ciubeleu;
- trăgaci;
- sătile;
- bădria (un vas de măsurat).

Cămară - 1979

1) Nu exista podrum (pivniță). Țăranii improvizau gropi adânci în pământ, scutite cu paie, pentru adăpostirea verdețurilor, peste iarnă.

2) Nu exista nici baie. Totuși, vara, spălarea se făcea lângă fântână sau cu apă de ploaie. Iarna, se încălzea apă, spălatul pe picioare (sau picioarele în dobă) țineau loc și de încălzit, după o zi de lucru. În preajma duminicii sau a sărbătorilor, de peste an, spălatul, rasul, erau, la orice țăran, chestiune de bun simț.

➤ Târnațul – vestibul, coridor –era ca un șopru cu ușiță la intrare

- plin de flori;
- plin de geamuri.

Pe treptele târnațului - 1965

Casă cu târnaț - 1959

Filigoria (veranda), gang – un fel de loc de primire, adăugat (dacă nu exista din construcția casei)

- cu geamuri multe ce se întindeau înspre curte (gredină = ocol).

Și aici, de obicei, era bucătăria de vară, sobița (cu scopul de a se păstra restul locuinței curat). Sobița era amenajată chiar și cu paturi și stăteau și iarna, chiar și bătrânii (făceau foc cu coceni sau rumeguș). În sobiță nu erau primiți goștii, că era o rușine pentru gazdă. Aceasta era în bună vecinătate cu vecinii, existau ferești înspre curtea acestora și ușiță d'i cătă gredină (gard, mai rar).

Casă cu gang acoperit - 1957

Sobiță cu pod gata să se huluie - 1975

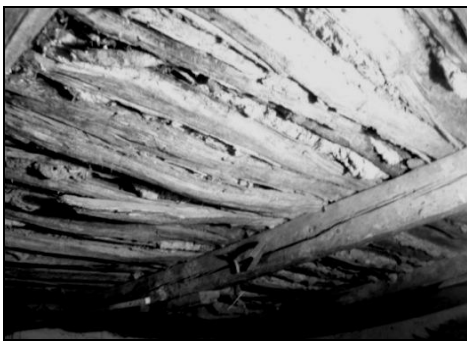

Sobiță - 1970

Podu cășii - 1949

Podu' cășii, la care se urca, de obicei, din cămară, sau din sobița din ocol, era plin cu grâu, porumb, saci, fructe adăpostite în ziare sau grâu. Care stăteau până trecea frigul (pere, mere).

Fundoaie de la casă - 1975

Casă cu fundoaie de palancă- 1979

OCOL – GREGHINĂ

Ocolul este curtea.

Greghina este locul unde se semănau de toate (grădina).

În greghină - 1970

Cotarcă - 1962

Cultul florilor locale – iorgovan, călăpăr, eștiche, pene ca duhanu, mușcarle, betoane (petunii), bujori, pene d'i mort (iasomie), stânjenei, era nelipsit. Peste toate, trona fântâna cu vidire. Lângă ea era lăvorul cu sopen, de spălat la rezeală.

Aici se găesc:

- *coteșul*, cu separeuri pentru porci (de verit sau nu), scroafe, purcei;
- *cotreata de păsări*;
- *iștălăul pentru*: cai, vaci, chiar boi, oi, miei, capre, viței (foto).

Mersul cu ciurda, văcarii satului, aratul cu boi sau cai, s-au păstrat vreme îndelungată.

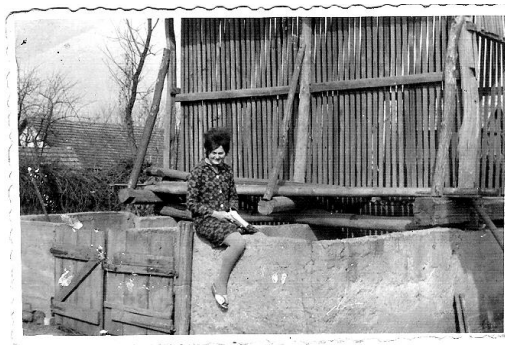
Cotarca – adăpostea cerealele, la fel ca și podul cășii (aici se mai puneau cele ce prisoseau).

Colna – aici acareturile trebuincioase își aveau locul lor: scule, foarfeci de tuns, șprițuri, lăzi (șcătule cu cuie), lanțuri, ștreanguri, bădice, ferăraie, lopeți, unelte, furci, coase, seceri.

În ocol – 1936

Cotarcă – 1960

Cotarcă paie - 1962

Curte cu gard din fier forjat - 2004

Imagini dintr-o altă parte a ocolului: magazia cu de toate - șcătula cu șroaflle, lanțuri, ștreanguri, cuie, clești, etc.

Colna

Colnă - coceni 1962

Harnașamente cabaline - 1962

Unelte - 1964

Mașină de urlău și ciubăr - 1964

Maje cu fonți - 1958

Clești, cuie și piroane - 1963

Cocia (căruță)³

- se compune din patru roți, cele din față erau mai mici
- peste roți erau două osii din lemn
- urmau dricurile (cracii), două la număr, loitrite, care se puneau peste dricuri
- leucile care țineau loitrite
- șiregtele
- ruda
- pipele ca niște țâțâni (sâlpi, piloni)
- grumăzarii
- hămfaul de care era prins calul (unul sau doi)

Ștraf - 1970

³ - cel care mână (conducea) cocia se numea cociș - căruțaș

□ **Chipuri și port măcean⁴**

Costumele femeiești din comuna Macea fac parte dintre puținele costume românești la care nu exista o piesă specială pentru încins mijlocul. În loc de brâu sau bețe, fusta sau rochia, cum se numește aici, este strânsă după ce este mult răsfrântă, în zбоч, la mijloc de niște ațe tari, legători. Zбочul constituie, de fapt, partea de sus a poalelor, a rochiei. Aici nu apar motive naționale, ornamentele, asemănătoare cu cele din partea de sus a corpului.

Partea de sus a corpului se îmbracă cu spătoiul. Acesta este, de fapt, o cămașă din pânză groasă de cânepă, tort în tort, țesută în casă din cânepa ce și-o cultiva fiecare gospodar spre a-și asigura pânzeturile necesare membrilor familiei. Astfel, măceanul era producătorul propriilor elemente de îmbrăcăminte și al unor articole, cum ar fi lipideul (cearceaful), și măsurău (fața de masă), dosoiul (prosopul). După anii 1920-1930, această pânză se țese tot în casă, dar învăluită cu fire de bumbac. Felul acesta de pânză capătă un aspect dungat și se numește pânză cu cinari. Pânza din bumbac curat se țese mai târziu, mai ales în familiile care cultivau duhan (tutun), căci acestea primeau un fel de stimulent de la stat, misir (fire de bumbac). Croiala spătoiului se caracterizează prin aceea că fața și spatele sunt tăiate dintr-o singură bucată, lipsind astfel cusătura de la umăr. În bucata de pânză dreaptă este tăiat la gât un decolteu pătrat. Gulerul este foarte puțin dezvoltat, fiind redus la o bentiță îngustă. Mănecele, croite larg, sunt încrețite și sus, la umeri, și jos, la pomnari (manșete). Pomnarii, foarte lați, se terminau cu colți și se încheiau cu nasturi colorați de sticlă. Peste spătoi femeile purtau zobon împletit din fir de lână pură, vopsită în casă în culori naturale.

Fete mari ghi brâncă - 1954

Port tradițional de tineri cu zobon cu biți - 1964

Port de fată mare cu ceapță - 1965

Port popular cu cârpă de pliși și zadie de mătase - 1966

⁴ Până în 1950 se umbla și în opinci.

Partea inferioară a corpului este îmbrăcată în rochie, dedesubtul căreia sunt puse poale foarte largi și bogat încrețite, strânse în talie cu ajutorul pomnatei. Poalele de deasupra sunt îmbrăcate peste altele, astfel încât, fiind strânse sus și lăsate libere jos, imaginea acestora este aceea a unui clopot. Ornamentația poalelor este dispusă pe pomnată și pe marginea de jos și se numește jură sau loză colorată. Peste rochie în față se pune un șorț, zadia, făcută din doi lați de pânză încrețiți în partea de sus de un șiret tras printr-un tiv numit pomnată. Șiretul și pomnata marchează talia. Șorțul este ornamentat în partea de jos cu motive geometrice colorate în roșu, negru, albastru. Partea de jos a zădiei se termină cu fodra sau cipca, croșetată în casă.

Nană Ghiulă - 1931

Costum cu bughioș, cu fodriță și cârpe cu perinuță - 1936

Încălțăminte specifică erau papucii cu tureac, ghete cu toc înalt încheiate cu șireturi lungi.

Ca piesă complementară, femeile purtau o cârpă mare după cap, legată încrucișat peste piept și înnodată la spate.

Pe cap, femeile bătrâne purtau cârpa neagră, legată sub bărbie. Sub cârpă, părul era pieptănat fie cu cărare, fie peste cap și strâns în concii (coc), legat cu cârpă neagră de concii.

Bughioș, are o poală mică numită fodriță (plisată). *Viziclu* are o poală mai mare și e întinsă (neplisată).

Spătoiul era din pânză, cusut cu loză, de fete, iarna. În fiecare casă se știa a croi. Se cosea în crucițe, cu loză, erau și spătoaie rișelete și cu cipcă.

Pantalonii bărbătești erau *priceși* (largi până la genunchi, apoi bufanți). *Cioarecii* erau strâmți pe picior, de culoare albă, la fel ca și sumanele, confecționate din lână de oaie turcană (lungă)

Tolan Traian - Pirchița cu pantalonii priceși - 1965

Conciul (cocul-pupul) se făcea, la femei, cu un piaptăn de aluminiu, apoi se învălea cu o cârpă roșie, peste care se punea cârpa propriu-zisă (baticul).

Cizme Burgher – erau de culoare roșu (bordo), rotunde la foi cu șnur în spate și tari. Desenul era ca al acelor obișnuite dar lateral foile erau rotunjite pe ambele părți. Cizmele cu tureac se numeau „cioboș cizme”.

Izmenele de doi lași se făceau din pânză țesută în casă, care era îngustă (50-60 cm). Ca să fie de-ajuns, pentru un crac, se cosea pe două părți.

Frimbiile se foloseau la legatul poalelor și al rochiilor largi. Erau făcute din fir de tort împletit în trei, din ață de cânepă.

• Evoluția portului popular

Această fotografie este un adevărat *chip*.

De mărimea unei cărți poștale, se poate observa ineditul costumului popular – cârpă de mătase după cap, cu ciucuri, taleri, păr prins în concii - Și totuși ne macină o întrebare: Cât era de nealcoș, portul măcean, la Paris? Mulțumim, *Ghiulica lui Bricea*.

Roșca Sofia în port local, deși a trăit la Paris - 1914

Port de copil – 1914

Port de copil – Port local - 1950

„Om și muiere” în port local - 1955

Chip de familie cu port local și clop - 1950

Port de fată mare - 1954

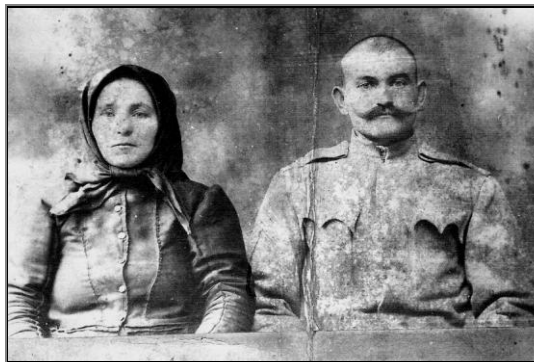
Port local – Tinere pregătite de biserică – în mână neaparat era cârpuța (batista) și frunze de călăpăr sau alte pene (flori) – 1967

Port cu zobon și căbat muieresc – 1968

În grădină – 1937

*Hanie de stat – muiere învălită cu cârpă
și om cu mustață răsucită – 1938*

Haine de port – 1940

Haine de înșchimbă la sărbători - 1941

Muieri cu prunci mici 1953 - Se poate vedea îmbrăcămintea copiilor care consta din cămășuță lungă.

Haine de mătasă - 1933

Zaghie rișelită - 1942

Diferența de purtat clopul după vârstă - 1940

Port local cu rând de haine de mătase – 1953

Lenuța cu Simi (Guda satului)-port popular - 2010

Generații Gaborene - 2000

Despre toți învățătorii, octogenarii satului spun că erau îmbrăcați „aproape ca și noi”. Și doamna profesor se îmbrăca destul de modest, numai că nu avea poale, ci rochie domnească. Date certe avem despre ținuta unui învățător, care în anul 1946 conducea cooperativa „Unirea plugarilor”, pe nume Ilie Gr. Ioan, aflăm că putea fi văzut adesea și desculț.

Portul dascălilor - 1939

Chipuri de dascăli

În poza din stânga sus se poate distinge primul meu învățător (1957) – Achim Ioan. În poza din dreapta sus, prof. Achim Ana (cu batic), de care mă leagă o „frumoasă” și „dureros de dulce” amintire: la absolvirea clasei a VIII-a am susținut examen și la geografie. Tema extrasă pe bilet, era ușoară, *Industria și ramurile ei*. Am argumentat frumos și am enumerat, am arătat la hartă, însă, undeva, am pierdut firul ... cu arătătorul. Doamna profesoară a luat arătătorul de la mine din mână, mi-a zis să-mi adun degetele, și m-a bătut de zece ori, pentru nota 10! „-Bravo, Floare, ai meritat!”.

De școală, încă-mi este dor

Aș putea scrie despre fiecare dintre dascălii mei, râuri de gânduri, doar eram *Smărăndița* clasei. Totuși, nu am spus nimic până acum! Eram persecutată, părinții și bunicii mei fiind considerați chiaburi, refuzând, până foarte târziu, să intre la colectiv (aveau o mare gospodărie de oi). Eram în clasă cu Feri, Francisk Kondora, foarte buni prieteni, locuiam aproape, dar el, fiind copilul președintelui de CAP, lua, cu mine, același premiu. Mai sufeream și pentru că mă trăgeam din familia *pocăită, a lu' Brânza*. Și totuși ceva mă îndeamnă să mai scriu (deși am scris de doamna prof. Ana Achim).

În familia Covaci, Maria și Pavel, am crescut pe aceeași stradă, locuind. Mă delectam cu dulceturi fine și plăcinte alese de la Tușa Maria (eram rude, cu descendențe în Curtici). Și fetele adoptate, Vichi și Daniela îmi erau dragi.

*

Pe aceeași stradă locuia și tanti Stela și domnul profesor Lăpăduș. Adina, fiica dumnealui, era ca o soră mai mică. Când mergeam în practică, la cules de cucuruz, gogonele, domnul profesor Lăpăduș mă ducea cu bicicleta, pe post de ... portbagaj. Când ajungeam aproape de grădiniță se făcea că se rătăcește, și mă ... scăpa intenționat, în șanț. N-am să uit niciodată acest „încăruțat” de drag ... Cum n-am să uit cum, vecini fiind, venea la noi, sub pretext, și-i zicea mamei: - Livie, m-o trimis doamna me, Stela, după o ceapă ...! Apoi, intra cu tata în cămară și destupa iejile cu vin, sau desfăcea dopul de la ciubăr, și ... golea vinul ... de numa-numa.

Și ultima amintire!

Când mi-a tăiat, prima dată, mama chica de păr, a luat-o pe ascuns de la noi ... Am primit-o de la Adina (care a găsit-o ascunsă, în pod, la casa din Sănnicolaul Mic) în 2011.

Pentru tot ce ați făcut pentru mine, Dumneavoastră, dascălii mei, vă port o duioasă amintire!

*

Încununarea mea, a fostei eleve a fost când m-am iscălit pe cărțile publicate, alături de distinșii mei dascăli, fam. Carol și Elena Feher. I-am întâlnit ultima oară, împreună, la celebrarea a 50 de ani de la căsătorie (2009) în Biserica din Macea, a cărei Sfinte uși, donate de familia distinșilor dascăli, se vor deschide, de-acum, pentru multă vreme, pe vecie, pentru măcenii mei. Vă mulțumesc!

A consemnat aceste rânduri *eleva Floarea Ranta*.

□ **Chipuri și joc popular** **Jocul popular**

Specific comunei Macea, aici se practica *gazda de joc*, cel care organiza jocul.

Se făcea un angajament pe un an de zile, la fel și cu muzicanții și cu primăria sau biserica.

Cei mai buni jucăuși jucau în fața benzii (a muzicii), sau a higeghii (viorii): Tolan Trăian (Pirchița), Pavel Tolan (a lu' Cioaiela), Dumitru Șiclovan (a lu' Natea), Florea lu' Behear, Lia lu' Tărăntișu, Ștefan a lu' Pătroala, Simi a lu' Pătroala, Nuța lu' Flencău, Ica lu' Iov, Ica lu' Șovai, Florica lu' Rațu ș.a.

Locul de joc nu era stabil. Se juca pe *Locul Piațului, sub frăgari, La Cămin, Lângă Moară, La Țupuranu, La Drecin* etc. Jocurile de bază erau grupate în trei: *De-a lungu, Mânânțaua* și *De-a-ntorsu*. Se mai jucau: *Închinata, Șoimoșana, Ciocănița, Terpeteaua, Bogăreasca, Șchioapa, Duba*. Nu se juca Călușerul.

Jocul se desfășura în șir pentru cei avansați.

Era și un joc al copiilor, organizat de băndași, între 10-13 ani. Intrarea fetelor în joc⁵ (foto) era la 14 ani, de Sânjorz, când purtau ceapță cu fir și taleri de argint și poale, cu z boc.

⁵A.N. Dosar 1298/62/1943

Acte administrative Prefectura Jud. Arad
Conspect

„Potrivit adresei Inspectorului Școlar Arad nr. 3/1943 din 1 Februarie 1943 ni se semnalează influența rea asupra educației tineretului prin libertatea ce i se dă de a participa la horă în dumineci și sărbători. Vă aducem la cunoștință că interzicem cu desăvârșire (...) să ia parte la horă, în general orice elev sau elevă de școală primară, cari sunt obligați potrivit legii la frecvență școlară, până la 16 ani inclusiv.

(Prefect, General de Divizie, Sabin Banciu)

Arad, la 4 Februarie 1943 – *Influența rea asupra educației tineretului în ce privește participarea la horile țărănești*”

☞ *Strigături (la joc)*

Picioarele, mi se leagă
și ghe frunze și de iarbă
Și de mândra cea mai dragă

Haida, fată, că să gată
Și rămâi tu nejuțată
Haida, fată, să te joc
Să te strâng pă la mijloc

Fir-ai mândră, de n-ai fi
Că io apuc a-mbătrâni
Și nu poci a te iubi
Mai bine nu te-aș ave
Dacă nu te pot țâne!

Cine-și teme muierea
Facă-și gard pă lângă ie
Că și io m-oi face scară
Să mă duc, la ea, păsără

Nu mă călca pă picior
Că știu io ghi ce ți dor
De ți dor ghi sărutat
Calcă-mă pă iestălalt

□ **Chipuri, jocuri și jucării**

Castravetele, cartoful, porumbul erau trase, pe post de „mășinuță”.

Păpușile erau făcute din pănuși și zdrențe.

Cuția de chibrituri era folosită pe post de roabă sau mașină de curse.

Boabele de fasole sau porumb erau folosite ca piese de mutat la jocurile „Moara” și „Nu te supăra frate”.

Bâta de ruje (floarea-soarelui) era folosită pentru pușcă, la fel ca și socul.

Bumbii erau folosiți pe post de fluieritori.

O bucată mare de lemn pentru foc era legată cu ață și era trasă ca o mașină.

Portul copiilor, la Macea, de la 0-3 ani, consta din cămăși lungi.

Dormeau în pătuțuri și leagăne, privind prin fuștei. În casă, umblau desculți. Jocurile erau simple: *bate, bate, două-două, de-a iepurele (jocul umbrelor), ridicarea în picioare - hopa mare.*

Urmează de-a baba oarba, de-a ascunsa, pă după cuptori, numărutul pe degete: *Aiesta mere la purcei, / Aiesta mere la viței, / Aiesta face așchiuțe, / Aiesta face plăcintuțe, / Aiesta zăce: -Dă-mi și mie, da-mi și mie.*

Între 5-7 ani, se jucau *de-a higegea*, din cocean de tuleu, de-a lopta din cârpe, sau din tuleu de cucuruz, pe care-l îmbrăcau. Iarna, jocul copiilor, trasul săniilor, era completat de patine locale, scorcii, lame de oțel, prinse pe talpă, cu patru cuie bătute. Se dădeau la Gropoi, la Homocoș (baltă de unde s-a scos nisipul pentru a se construi castelul grofului Károly).

Între 8-10 ani, copiii trăgeau, în șir, săniile, între Macea - Curtici, făceau oameni de zăpada, se jucau, legați la ochi cu o batistă, *de-a baba oarba*, *de-a pușca*, confecționată din lemn de soc.

Plumbii erau confecționați din câlți, muiati în salivă, păpușile se făceau tot din câlți, pe care le duceau la doptor, le dădeau boabe de băut, se jucau *de-a școala*, *de-a mama*, *de-a tata*.

La 10-12 ani, copiii se jucau *de-a moara*, cu boabe de fasole, sau de porumb, dispuse pe un desen pe carton.

Jocul *de-a chibriturile*, din care făceau castele, alături de cele din cocean sau știulete de porumb.

Jocul *de-a roaba*, din cutii vechi, lăzi de părădăici, coșeri de paie, trase cu ață groasă era un deliciu.

Jocul *de-a tetrușăle*, adică resturi, cioburi, din piatră sau căni sparte, oferea fetițelor prilejul de a sări, după ce aceste hârburi erau aruncate.

Jocul *de-a caii* îl practicau băieții, folosind o bătă de ruje sau de tuleu, la care prindeau caii, pe care-i loveau cu zbiciul, tot o bătă, o nuia mai mică.

Jocul *de-a hoțul*, *de-a checiche*, *de-a praștia*, *de-a școala*, *de-a școala nemțească*, *de-a capra*, *de-a prinsă fluturilor*, *de-a tina* (după ce ploua, cu durușitu' pă șant), *jocul-lenea*, *de-a fugitelea*, *jocul căratului pă spacthe* jocul *de-a țințirimbul*, jocul *de-a pârciu*, *de-a mâța-prinsa*, *de-a lopta* (-n șintăr, în lopițele, în cocoare).

Alte jocuri, de rol:

Foc, foc, ce vedeți să nu spuneți, / că vine lupul / la voi / și vă prinde de fundoi.

Unu-mar / duru-mar / tridstai - sorodai / cuțofai / polomida-polomai / tuctan – beleuș - tronc (era numărul de la 1-10).

Jocul numelui:

Cum te cheamă, Ferbezamă, / Cum te strigă, / Mămăligă ...

Jocul căratului: *Prunci avem, hai la prunci, Mere avem, Hai la meră și la peră și la curechi din ciuberă.*

Invocarea ploii: *Păpărugă, rugă, da, Doamne, să ploaie, să ploaie șiroaie.*

Păpărugă, rugă, vină și mă udă, inge îi zbură / col m-oi mărita (urma făcutul loptilor din tină, care se aruncau la dunga șanțului și se durușea, un fel de alunecat, proptirea se făcea de primul pom).

După ploaie: se striga: *Morari, la noi în gredină / Morari...*

Jocul de-a ața: înfășurată pe degete, era ușor, descălciul era mai greu.

Jocul cântat: *Ești o floare, ești un crin, / Ești parfumul cel mai fin / Și ca semn că te iubesc / Colo jos / mă iscălesc*, urmate de:

Jocul de-a strigoii, cu ludăi, jocul de-a mâncat dulcețuri, fraji, prune botoșele

✂ Tradiții și jocuri

♣ Ciuralexă

Obiceiul era practicat de copii, în Ajunul Bobotezii, după ce preotul trecea cu Iordanul. În ziua respectivă câte 2-3 copilași de 9-10 ani, aveau în mână câte o troască, o talangă de la vaci. Zgomotul gros produs de talangă avea menirea de a alunga șobolanii de la

casele oamenilor. Unii dintre bunii gospodari ai comunei noastre îi primeau pe copii cu mare bucurie. Prezența copiilor lor în această zi de sărbătoare în curțile și grajdurile animalelor credea că va aduce sănătate, animale spornice și belșug în casele lor.

Din curte-n curte de la o casă la alta copii strigau *Ciuralexă-n urma popii!* Gazdele, măcenii noștri îi răsplăteau pe copii cu câte 1 sau 2 leuți. Alții dădeau copiilor colaci, mere prune uscate și nuci.

♣ Jocul De-a lopta în lopițele

Jocul se organiza în Postul Mare. Era compus din 4 feciori și 4 fete. Se socoteau 4 în casă și 4 afară. Cei care erau afară aveau lopta făcută din zdrențe și lână încălțită. La acest joc se arunca cu rându. Cel care dădea mingea celui cu lopițeaua o arunca în așa fel încât să nu o poată lovi ca să poată ieși din joc. Dacă erau 4 în casă și doi în afară se roteau. Dacă mingea era prinsă de cel afară atunci acesta intra în casă. Acest joc al tinerilor ce se organiza în Postul Paștelui, pe undeva era un înlocuitor al jocului tradițional de duminică, care acum în post era interzis.

O altă variantă a acestui joc era *Cugla*, practică de tinerii căsătoriți tot în Postul mare. Dintr-un butuc se confecționa o cuglă cu diametru de 6-8 cm. Se făcea o capră cu 2 picioare, din aceea pe care se tăiau lemne de foc. Tinerii aveau niște băte foarte groase, 4 erau înăuntru iar 4 afară. Pe capră puneau cugla și apoi dădeau cu băta în ea. Se duceau cam 100 de metri. Dacă o prindeau cei 4 din afară intrau ei înăuntru. Dacă dădeau cu cugla și nimereau capra atunci tot ei intrau înăuntru.

♣ De-a puricele

Se făcea o șezătoare undeva afară. Unul dintre tineri striga:

Purice, purice

Care ochi te doare?

Cel de către soare!

Atunci toți strigau: U-iu-iu!

Se învârtea roata și îl prindea. Îl ducea în centru și apoi urma altul la rând.

□ **Chipuri și etnii**

La Macea, s-au rânduie și etniile. Din primăvară, până-n toamnă, rostul și rostuirea lor era, de-a trăi în bună pace și-nțelegere cu ceilalți locuitori. Ba mai mult, se cunosc și căsătoriile mixte dintre aceștia (nemți, maghiari, români). Dimpreună, și-au clădit un stabiliment, pe măcean pământ.

În sat nu erau nici culduși, nici vinituri care să-i deranjeze pe băștinași. Totuși, ca și culduș (cerșetor) era unul numit Iani venit din Ungaria (nu putea vorbi corect, dar te puteai înțelege cu el). Viniturile erau localnici adăpostiți deja în sat, care se mutau frecvent fiind mai neavuți.

Case nemțești – 1975

Casă nemțească de vânzare - 1979

Casă nemțească - 1974

Casa lui Midi din Corn - 2010

Casă nemțească - 1960

Bucate ale etniilor

Turos lepeny

Pentru aluat ne trebuie:

200 g făină

100 g margarină

1 gălbenuș

praf de copt, lapte, coajă de lămâie

Pentru umplutură ne trebuie:

500 g brânză

200g zahăr

3 plicuri zahăr de vanilie

4 gălbenușe

4 linguri de făină

vanilie

1 pahar smântână

4 deca lapte

5 albușuri spumă

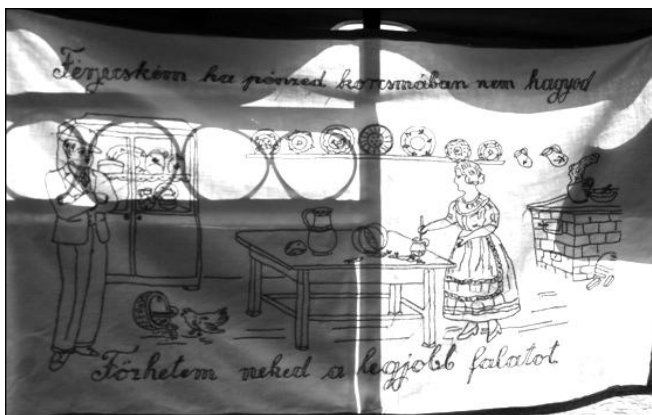
Se face un aluat și se așează în tava unsă și presărată cu făină. Umplutura se așează peste aluat și se coace la foc mic. Se aseamănă cu o lipie îndulcită.

Port german – 2012

Costum unguresc de sărbătoare

Interior de casă ungurească - 1970

Makos teszta

Se face o pătură de aluat ca de tăiței, dar se întinde mai gros. Se pune la fiert apa cu sare, timp în care se taie aluatul fâșii, se pune la fiert și se amestecă să nu se prindă de fundul cratiței. După ce e fiert se strecoară, se clătește cu apă rece, obținând un aluat stors (în denumire locală). Se presară cu mac și zahăr.

❖ **Influențe lingvistice**

Ne aducem bine aminte de lungă și fertila conviețuire, în sat, între măceni, pe de-o parte, și germani, maghiari, pe de altă parte. Prin aceasta s-au creat nu numai relații de frățietate, ci și interferențe lingvistice complexe, astfel ca unele cuvinte din germană sau maghiară au intrat în vocabularul vorbitorilor, dar și invers.

Deși aceste limbi sunt de structuri diferite, accesibilitatea nu a pus probleme. Vom încerca, numai într-o mică măsură, să punctăm câteva din aceste interferențe:

❖ **Maghiare:**

laboșă – lábos
corman – korman
jumătate – fél
fioc – fiok
hamiș – hamis
dărăb – darab
ciont – csont
copârșeu – koporsó
cameră – szoba
tablou – kép
duleu – dülo
firez – füresz
căuaci – kóvacs
holdă⁶ – hold
imaș – nyomás
bucată – darab
dâmb – domb (nume Dâmbu)
păstor – iuhász (nume de porecla)
mic – kiss (Chiș + Ioan = Chișeuan)
colcer (Colceriu), chelar – kulcsár
sângur – mago (stapân)
nărav (Socaci) - Szakács
lăcătuș – lackat
Pâncotan – Pankotha
Fehér – alb (nume)
Fekete – negru (Neagra)
Vereș – Roșu
Hossu – mare (Grosu)
Bota – bóte (secure)
Musca – Muszka
Halas – Halasz (bogat în peote, pescar)
Buta – butá = butuc, prostanac
fereastră – ablak
Bor + Biro – biró = judecător
Covaci – Kovács = fierar
Cioncu – csonk = fără braț
Piroșgotea – magh. nădragi roșii

Piparcă – paprika = ardei
Doască – doszka (coperta)
Aldămaș – adományozni = cinste (de băut)
hămișag – hamissag

❖ **Germane:**

Zucker – zahăr
Schneider – croitor (nume de familie)
Fuchs – vulpe
Fisch – pește
Wolf – lup
Wagner – căruțaș
Weber – țesător
Schlampe – șleampăt
Sucht – pofta, suca
Kehle – grumaz (grumăzoi)
Weiss – alb (Albu)
Rot – Roșu
Schwartz – Negru
Gross – Grosu (nume)
Ochs – Bou (nume)
Geflügel – hoară
Schäfer – cioban (nume)
Schmidt – fierar, Faur (nume) – Tișlăr = tâmplar

⁶ Holdă-s.f-loc destinat semănătorilor de cereale (lan), din magh. hold-juhar

Vom observa că multe din aceste etimoane sau etimologii se regăsesc în numele sau poreclele de la diferitele criterii, și le-am numit *interferențe*. O concluzie se desprinde: aceea că poreclele sunt simple, nu depersonifică, ci se transformă în materiale care sensibilizează. Și nici nu urmăresc să ridiculizeze sau să satirizeze.

Raportul dintre un apelativ și poreclă are un mare rol, deoarece stabilește legătura dintre persoane, face istoria locului, oferind informații despre vechimea și perpetuarea populației pe aceste plaiuri inundate de câmpia măceana. Acoperite sau nu de antroponime, poreclele nu vor știrbi cu nimic onoarea celor ce le poartă, dacă așa le-au primit. Nici asupra influențelor nu vom insista, maghiare, germane, asupra diferitelor nume de persoane. Factorii sociali sau culturali vor primeni, în viitor, dinamica numelor și a poreclelor, și le vor așeza alături de moderna onomastică, preluată sau nu, din vecinătăți sau strainătăți. Ca o sită, ce le va cerne, peste timp.

Și poreclele pot avea origini. *Coaști, Bedeșu, Gritari, Betear* (biter) - maghiare; *Rusu* (roșcat), *Békar* – sârbă.

Din cuvintele de origine sârbă, menționăm: prune bistriță – sliva bistricea, ludaie – ludaja, a vopsi (a căcăli) de mântuială – kukaliti, cociie – kocije, cotarcă – kotarca, cotoroage (răcitură, cocioane) – kotrig, lopotiță – lopatica, chilav – kilav, a se nădăi – nadati, pilar – piljar, răstaniță – rastavica, văiug – valjak, zăbunit (de cap) – zabuniti, pămucă – pamuk, zgârnăit, zgârcit – zgîrnuti.

Baci Ghiuri a lu' Hămfău fugar

Era vară, era cald, io stătem la mine–n gredină su' nuc, pot zăce că mă love on somn di zâle mari, era pă vremea comuniștilor, când aud țâvlind la uliță:

- O fujit Ghiuri, o fujit Ghiuri!
- N-o zâs nimic, am vorbit cu iel, asară!
- După amniază s-o cam mai dus!

Mi s-o părut oleacă șod, cum am fujit, m-am gândit, să văd, am fujit după vacă, poate după alt iosag, poate după hoară, nici vorbă, nu fac io d-aștea, nu lăs hoarăle și iosagu' pă uliță. Eh, o fi glumit careva. Pă când stătem io aproape durmind și dând cu *Flacăra roșie* după on bongari care mă năcăje, aud bătând la poartă.

- Halo, halo, îi careva acasă?
- Da, cine vre să știe?
- Hai deschide ușa, nu te juca cu noi!
- Bagă-te omu' lu' Dumnezo, io nu stau cu ușa-ncuietă.

Ușa la mine la gredină să deschide și să bagă doi milțieni, am căscat uăchii mari și vorba mi s-o oprit în grumaz.

- Bună zâua, mă, di ce nu deschizi?
- N-o fost încuiet și n-am știut că dumnevoastă vi-s. Da, ce-i baiu'?
- Am vinit să vidiem dacă ești acasă, că s-o auzât, c-ai fi fujit în Ungaria.
- Bată-i focu' lor di uamini, cum vorbăsc a prostu.

Atunci ierau vremuri grele, nu ca amu, tie cotau milițienii și când...mă iertaț iera să zăc una nezăsă, mulț măceni fujeu păstă graniță-n Ungaria și di acolo care inde. Să vă zăc dinde o vinit povestea asta cu fujitu', la Macea cătă Gheorghe să zăce Ghiuri, ori ești român, ori ești niamț, ungar, ori țâgan, tătă lumea te strâgă Ghiuri, bun înțăles dacă te scrii Gheorghe.

În zâua ceie o fujit on Ghiuri, da' nu a lu' Hămfău', unu care iera tractorist la colectiv, niamț, o fujit Ghiuri aiestă cu muiere, cu prunci cu tăt și cu motoru' și cu remorca

după iel. Ghiuri, niamțu' o avut inde mere în Germania, io inde sărăcia me să mărg, îs român și aici vreu să mor lângă Hămfăii mnei, tăț m-aștiaptă când o vini sorocu'.

După 3-4 zăle vorbăsc c-o vecină, muierile ca muierile vreu să știe tăte, așe că m-o luat la bani mânăntăi.

- Ghiuri, ce-or vrut milițienii di la tine? Ai făcut chef cu ii?
- Da, zâc io, cam acru. Și-n gându' mneu: doară nu m-oi pune mintea cu muierile.
- Hai nu te mânie, glumăsc. Ti-or întreat di vecinu', niamțu', ce-o fujit?
- Da, dar iel îi mai tânăr dicât mine, așe că nu știu pre multe.
- Mă, Ghiuri, ce zâci tu oare ș-amu fuje?
- Fuje, da, doară mere-n Germania, n-o ajuns încă, mai are di fujit!

Așe vorbeu uaminii pă vremea cee, după cum îi duce minte pă fiecare, tare mult or fujit atunci, cu motoare, pă jos, cu aeroplanu', on cioban o fujit cu uăi cu tăț, care cum.

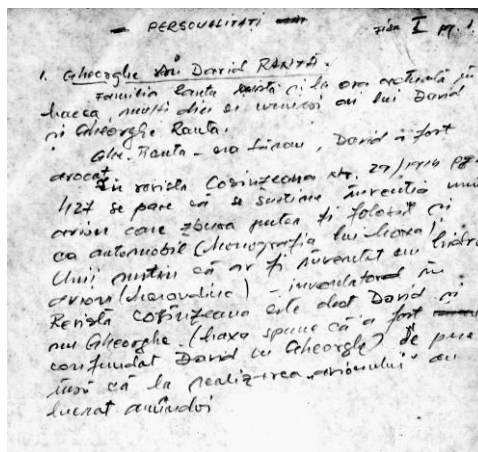
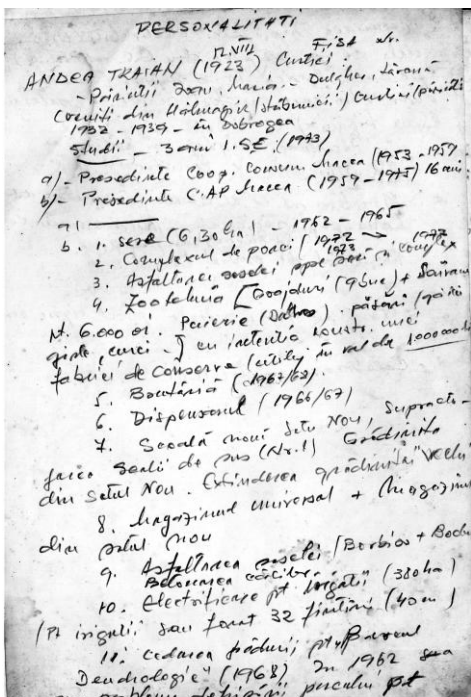
M-aduc aminte că sub on pup di tului s-o găsât unu mort, nu di la Macea, truda lui știe di pă inde o fost, l-or dus la Arad și nime, nimic. Urâte vremuri, uaminii trăbă lăsați să margă fiecare inde vre, dacă să fac lotri sau bicheri, atunci îi altă socotială, poate vini miliția, poliția, să-i prindă și să-i baje la pocaus. Amu măcenii noști să duc care inde vre, da' di casa lor nu uită, tăț la Macea îi mai bine, așe o lăsat Dumnezo să fie și îi bine că-i așe.

Fie pita cât di re, tăț mai bună-n țara ta.

Baci Ghiuri a lu' Hămfău

□ Chipuri de seamă

La poziția întâi, din „Personalități locale”, din *Înscrisurile* pe care le-am primit, prin bunăvoința domnului profesor Gheorghe Crețu, am găsit numele lui *Ranta David și Ranta Gheorghe*.

Iată celelalte poziții, cu precizarea că am urmat ierarhia așa cum era trecută în Manuscrisul primit (foto) spre cercetare și documentare:

❖ *Șandor Ioan* – Senator în Parlamentul țării, de profesie agricultor, colaborator al lui Șt. Cicio-Pop (n.1872);

❖ *Cozman Gheorghe* (1904-1973). Studii: Facultatea de Drept din București. În 1941 a fost Viceministru al Culturii;

❖ *Săcui Ștefan* (a lu Clopărița). Studii: Facultatea de Medicină. Medic specialist TBC la Spitalul din Arad;

❖ *Știubei Petru* (n.1919). Studii: Facultatea „Politehnica” din Timișoara, specializarea electrotehnică;

❖ *Hornea Teodor* (1927-1981). Studii: Facultatea de Drept – Cluj. 1968 – Procuror-șef la Raion Lipova; 1970 - Procuror-șef la Arad;

❖ *Bota Vasile* – filozoful comunei;

❖ *Mercea Pavel* - Pavel Mercea-Mercescu, s-a născut la Macea 1 martie 1931-d.2004, licențiat în Arte plastice, a publicat douăzeci și una de plachete de versuri, cam șasesute treizeci de poeme, unele invocând nostalgia satului natal.

Este cunoscut ca un sculptor desăvârșit donând comunei, *Complexul Monumental Gelu, Glad, Menumorut*, dezvelit în 1996, *Bustul învățătorului George Iancu*¹, *Aleea Poeților, Monumentul Eroilor din Cimitirul Ortodox, Monumentele funerare ale familiei, Medalioanele Semlecan și Covaci* iar în Timișoara putem admira *Decebal per Scorilo*.

Recent, una din lucrările de pictură semnate de Pavel Mercea Mercescu - *Simfonia apelor*, a fost achiziționată la o Casă de Licitații din București.

Monumentul lui Pavel Mercea-Mercescu în Cimitirul Ortodox din Satu Nou

❖ *Fackelmann Ioan* (Hans) – 1932-1987 – arhitect – vicepreședinte al U.A.R.

Clădirea modernă a Universității de Vest Timișoara a fost creată de arhitectul Hans Fackelmann și a fost construită în două etape: prima în 1950 și cea de-a doua în 1964-1965. Clădirea este considerată ca fiind printre primele clădiri moderne din România. Pe lângă Universitatea de Vest (premiată de CSCAS în 1964 și de Uniunea Arhitecților în 1967) amintim: *Școala de Muzică* (1967-1969), *Ansamblul Bisericii Romano-Catolice din Orșova*

Ansamblul Bisericii Romano-Catolice din Orșova

¹ *Ioan Mercea* (a lu' Birău), tatăl sculptorului *Pavel Mercea – Mercescu*, mare cultivator de tutun, l-a avut ca învățător pe *George Iancu*

(1970-1976) – (foto) - considerat de autor „lucrarea vieții mele”– și *Biserica Romano-Catolică din Dumbrăvița* (1976-1979), *Sediul Institutului Energetic Drobeta Turnu-Severin*.

În Catedrala din Orșova, picturile au fost realizate de Gabriel Popa și reprezintă *Drumul Crucii* cu cele patruzecizeci stații.

❖ *Dușan Aurel* – atașat comercial în URSS și RFG în probleme de chimie;

❖ *Fizite Flore* – învățător (primul mort anunțat dintre eroi);

❖ *Frimu Ioan* – fiul învățătorilor Frimu Mihai și Alexandrina, stabiliți în Macea – inginer constructor de centrale-gigant (n.1942), a fost directorul Șantierului Midia-Năvodari. A murit în condiții suspecte la Paris.

❖ *Pelău Traian* (1925-2003). S-a născut al 26, decembrie 1925 în comuna Macea, fiind al aptrulea copil al unei familii de țărani nu prea înstărită;

A absolvit Liceul de băieți „Moise Nicoară”, Arad, apoi Institutul Politehnic București, facultatea de Textile. A lucrat o perioadă la Întreprinderea Industrială de Stat „Tricol Roșu”, Arad, ca inginer și inginer șef.

În anul 1962 a fost numit inginer șef la Fabrica de Confecții din Arad, cu sediul pe Bulevardul Republicii nr.96. la etajul unei clădiri. Preluând funcția de director a dezvoltat, prin credite nerambursabile, edificiul de pe str. L. Rebreanu, rămânând în funcție până la 31 decembrie 1986, când s-a pensionat.

Se impune precizarea că din anul 1990 (după 1987 la repartizare), SC Moda SA este condusă de fiica inginerului Pelău Traian, ing. diplomat Monica Fufezan, sediul fiind acum într-o Zonă industrială.

❖ *Pelău Gheorghe* (1920-1997). S-a născut la 1 aprilie 1920 la Macea. Este fratele inginerului Pelău Traian. Au mai avut un frate, avocatul Pelău Mihai. Sora lor Iuliana (căsătorită Otlăcan) nu a avut studii, a rămas acasă, să îi poată ajuta și sfătuși. Școala elementară a făcut-o la Macea iar, începând cu clasa a cincea la Arad, la Liceul „Moise Nicoară”. A absolvit Facultatea de Medicină din Cluj. La Cluj și-a cunoscut soția, Maria Ursu (deportată, un timp și la Macea cu un grup de copii moldoveni, la Castel) care lucra în rețeaua de asistență socială, începută la București.

A lucrat ca doctor-medic la Bata și-n satele dimprejur, începând din 1947 până la plecarea la cele veșnice.

Azi, una din fiice, Moga Georgeta este medic în Cluj, iar cealaltă, Florica-Maria, este stabilită în Oradea.

❖ *Andea Traian* (n. 12 august 1922 la Curtici, din părinți Ioan și Maria, veniți din Hălmagiu, după străbunici).

A ocupat, în perioada 1953-1957 funcția de președinte al Cooperativei de Consum Macea. Timp de 16 ani a fost președinte de CAP la Macea (1959-1975), ani de care se leagă cele mai vizibile realizări de pe raza comunei. În cele ce urmează, vom enumera:

- Sere (6,30 ha – 1962-1965);
- Complexul de porci – 1972-1975;
- Asfaltarea șoselei spre seră și complex;
- Dezvoltarea zootehniei (9 grajduri și saivane pentru șase mii de oi, realizarea unei puernițe și popularea acesteia cu găini, găște, curci și cu intenția de a realiza o fabrică de conserve, interesându-se și de utilaje de valoare;
- Realizarea Dispensarului 1966-1967;

- Construirea Școlii de Sus (nr. 1), construirea localului Grădiniței din Satu Nou, extinderea Grădiniței vechi;
- Realizarea Magazinului Universal și a Magazinului din Satu Nou;
- Asfaltarea șoselei (împreună cu domnii Borbiro și Bodonea) și betonarea călilor;
- Introducerea electricității pentru irigații (380 ha), forându-se treizeci și două de fântâni de patruzeci de metri;
- Cedarea pădurii pentru Parcul Dendrologic (1968);

O notă aparte: în 1962 s-a pus problema defrișării parcului pentru mărirea suprafeței cultivabile (este vorba despre o dispoziție dată de tov. Vujdea din C.C. al PCR, pe care dl. Andea o refuză, scoțându-se doar două ha, plantate apoi cu salcâmi, înspre țigani)

- Plantarea cu plop și sălcii a Băltoiiului din partea de vest a Cimitirelor. A fost membru al U.N.C.A.P. deputat al Consiliului Popular Regional, membru în Comitetul Regional de partid și în Consiliul Județean PCR.

❖ *Pelău Mihai* 1912-1994

S-a născut la Macea, în familia lui Pelău Mihai și Florița, la 4 august 1912. A absolvit Școala Elementară în sat apoi a devenit desenator tehnic după absolvirea Școlii de Arte și Meserii din Arad. A urmat cursurile Facultății de Drept din Cluj, în anul 1946, fiind doctor în Drept A făcut parte din Baroul Arad, vreme de doi ani, după care, în perioada 1948 și pînă la pensionarea din 1 februarie 1975, a funcționat ca și consilier juridic în Arad. S-a stins din viață la 12 august 1994. În carieră, l-a urmat și fiica, Monica Frumosu, avocat și consilier juridic.

❖ *Szanda Georgeta*, s-a născut la 26 mai 1950 la Orșova. Este absolventă la Facultății de Filologie, specialitatea Rusă-română, din Timișoara.

După repartizare, s-a stabilit la Macea, unde si-a întemeiat un Cămin și la propriu și la figurat. Vreme de aproape zece ani a lucrat la Castel, ca profesor, apoi la Școala Generală din comună.

De fapt, este una din familiile de care Macea s-a legat astfel că, a preluat de la regretatul profesor Traian Lăpăduș funcția de Comandant de Pionieri pe școală și s-a remarcat a fi și un gospodar destonic.

Pe lângă faptul că și-a făcut planul la sticle, borcane, sau la hărănitul viermilor de mătase, care erau adăpostiți cam peste tot, pe la școli, ateliere sau anexe, făcea de serviciu numai duminica, apoi trebuia să țină locul secretarului adjunct, apoi să facă față convocărilor de la județ de care o leagă foarte mult zicala rostită pe atunci în plen celor din zonă așezați în rândul întâi - Veniți voi și plecați vaci. Era de fapt gratulația știută, venită de la județ.

Apoi, s-a remarcat a fi o gazdă bună, pentru artiștii sosiți în turnee, Stela Popescu, Mihai Constantinescu, Valentin Silvestru iar casa îi era vizitată de multe personalități. Prietenii, cei care ajutau la spălat de vase, sau la servit aveau voie să intre pînă la prag.

Ca orice filolog a respectat graiul măcenilor dar cu greu a putut să înțeleagă la început zâs-a lui nană Sidă a lui Hireanu, la care locuia în gazdă-că baci Pisti s-o îmbătat și o spart iaga ghi la chetrenț; a mai locuit la Oma în colț la Ștefi și în ultimii ani la Blocul Specialiștilor.

De brigada de agitație o leagă multe amintiri, iar de numele colegilor de scenă are multe de povestit, rămânându-i în memorie deplasările și glumele de pe drum - vezi întâmplarea cu Dănuț pe care îl mai chema Lefu, și fetele se cântau în gara Iași laolaltă cu Simi ca după mort punându-i un ban de 25 pe ochi, vezi opritul apei la Vaslui când domnul Uiuu era sub duș, vezi întâmplarea cu suflatul din spatele *cortinei* - *Suflă, Mihai, suflă-te Dumnezo, zicea Dănuț sau - Unde suntem, în tren fiind ..suntem la p ... Dragodana de ... Dâmbovița, răspundea, calm, Banciu; vezi spălatul fetelor dintr-un lighean și din aceeași apă pe toata durata șederii la Vaslui. La Liceul Agricol, de unde căra apa în găleată, Simi le spunea angajaților - Mai dați-mi pace, năpustului, că șed aici cu cu patru muieruțe; vezi întâmplarea cu ... Pe drumul de costișe ce duce la Vaslui ... când frast vine autobuzu; sau întâmplarea cu micii - zice Dănuț - aieștia-s mici? misi Domnu facuți pi cuptiori electric, vezi întâmplarea când am băut lichiorul de gențiană și-am mâncat din cutie toată mâncarea maestrului Uiuu. Dar ca să ajungă la brigada de agitație, a cântat în grupul vocal al domnului Grama sau al Ilenei Duma până când am prezentat-o domnului Lăpăduș, noi fiind și colege de facultate - care uitându-se la noi, la amândouă, îi zice - *Om vighe Ghiulă, dacă ești în stare de ceva ...* Și după trei decenii, Ghiula și-o tras poalile-n cap ca și nana Sidă ghi ploaie pă post ghi părazor și a însoțit brigada peste tot. Azi, își aduce aminte de Castel, ca de o mare familie unde și-a scăldat anii tineri, unde scările înspre turn la Înălțimea Sa Ani Haras, care socotea în nemțește și rezultatul îl spunea în românește - acht und sieben, zwolf, neunundachtzih, hundertelf, așa, o sutăunsprezece, nu o speriau nici controalele de la București nici puiul scos cu tot cu pene din supă de pui, pentru copiii de la Școala Ajutătoare de care nu se prea vorbea pe atunci. Cum o piatră de încercare i-a fost și graiul, picat ca o mană cerească peste acel ... *babilon* al Orșovei. Are o singură nostalgie, la plecarea din cele două școli măcene - *Macea, a fost cea mai plăcută perioadă a vieții mele, deși am picat, ca din vazduh, încheie* Georgeta.*

❖ *Szanda Ladislau*, s-a născut la 8 mai 1949 la Dorobanți. A absolvit Liceul Medie 3 Arad și Facultatea de Agronomie Timișoara. La 1 ianuarie 1974 a fost transferat de la CAP Zărand, la CAP Macea, Ferma 3 Legume, situată pe Drumul Complexului, pe dreapta.

A participat, timp de un an, din februarie 1978, la un curs de specializare, la Ferma Joe Marchesotti. Co, specializată în cultura legumelor, prin Asociația Internațională A fermierilor, California, timp în care a asistat la cursurile Universității Stockton, dar a participat, fizic, la toate muncile din ferma respectivă.

La absolvirea stagiului, a realizat o foarte bine documentată lucrare, însoțită de fotocopii, desene, calcule, rezultatul unui asiduu studiu în biblioteca universitară, cu titlul *Problematika folosirii apei freatice pentru irigații*. Este de remarcat și reținut faptul că, la întoarcerea în țară, în 1979, a transmis o copie a studiului Ministerului Agriculturii, ca drept mulțumire că a fost selectat în Programul Internațional al Fermierilor și având ca scop împărtășirea bunei experiențe căpătate în SUA, deși se poate crede că americanii au avut de câștigat, cert este faptul că lucrarea nu a interesat pe nimeni de la noi.

Și totuși, la 1 aprilie 1979 este numit Șef de Fermă, la Serele din Macea. Au urmat patru ani grei dar plini de satisfacții profesionale și anume; introducerea încălzirii serelor cu ajutorul apei geotermale, construirea unui corp administrativ cu birouri, vestiare și grupuri sanitare, pentru bărbați și femei, hală de sortare a mărfii, realizarea de contracte de export, a legumelor, cu Germania, și nu în ultimul rînd, ocuparea locului întâi la realizări dintre toate serele ce aparțineau de Complexul de Sere Arad.

Aspecte din fostele Sere Macea – 1980

Tot în această perioadă se reciclează țevile uzate și se confecționează pergole și stâlpi de susținere pentru plantele pe rod dar se conturează o trainică și durabilă prietenie cu domnul profesor Pavel Covaci, care începe cu Solarul din Parcul Dendrologic. Astfel că, în 1986,

deși nu mai era la Macea, inginerul agronom, L. Szanda, l-a sprijinit logistic și material, dar l-a și însoțit la un Schimb de Experiență la Grădina Botanică Prohanice, Cehoslovacia. Azi, spiritul și sacrificiul profesional al Domnului Covaci îl însoțesc în desele plimbări prin parc, îi produc frumoase aduceri-aminte și parcă, prin gând îi este dor de a mai conversa ori povesti cu reputatul Custode al Parcului Dendrologic.

De fapt nu e sigura nostalgie, inginerul Szanda, un plăcut interlocutor are și un dicton favorit - *Tradiția moare, când nu mai există continuitate*. Sunt, cu siguranță, amintiri legate de *Moșu Gubița, grădinarul Grofului* (foto pag. 101), pe care l-a întâlnit tot la Serele Macea, ca ajutor la producerea răsadurilor și pe care, pe drept cuvânt îl numește un Garant al tradiției în cultura legumelor dar și al stabilității. Azi, din Serele măcene au rămas ..aleile betonate.

❖ *Tulcan Ioan*, născut la Macea, a absolvit Institutul Teologic Universitar din Sibiu, este Doctor în Teologie al Universității din Heidelberg, în prezent preot la Parohia Ortodoxă Română Arad - Centru (Catedrala Ortodoxă Veche) și Decan al Facultății de Teologie la UAV Arad.

❖ *Mihai Ineuan* (a lu Mercea – Pecica), fost preot la Pecica, decedat în 2013.

În domeniul științelor naturale

❖ *Pavel Covaci* (3 oct.1914- 17 iulie 2006), absolvent al Facultății de Științe Naturale- Geografie, Cluj.

Este cunoscută în comună strădania înființării Parcului Dendrologic, care îi poartă numele. A purtat o bogată corespondență cu instituții similare și a studiat și promovat în articole de specialitate studiul plantelor autohtone sau rare.

❖ *Traian Lăpăduș* (15 dec.193-7 iulie 2008), absolvent al Facultății de Științele Naturii - Chimie, Timișoara. De numele său se leagă, vreme de peste treizeci de ani, Festivalul Gura Satului. Ultimul spectacol ni l-a dedicat în 1998, ieșind la pensie.

❖ *Traian Gros* s-a născut la 13 iunie 1946 fost director de Cămin Cultural, de numele său se leagă *Marele Premiu* de la Vaslui, 1980, obținut de Brigada Artistică.

În domeniul creației literare

❖ *Petru. V. Cazan* (12 august 1919 - 23 iulie 1994), absolvent al Institutului Biblic Adventist. A publicat - *Florile Golgotei*, 1990, *Armonia eternei iubiri*, 1990, *Bucuria mântuirii*, 1991, *Valurile vieții*, 1991.

❖ *Gheorghe Ciupuligă* – *Venus* (11 septembrie 1934 - 31 mai 2004), absolvent al Școlii de Aviație din Buzău, practicând profesia de aviator. A publicat - *Iarba câinelui*, 1996, *Secantă la Uranus*, 2001.

❖ *Gheorghe Crețu*, s-a născut la Macea, la 20 august 1939, absolvent al Facultății de Educație Fizică și Sport. A publicat prima *Monografie a Castelului Macea*, 2007, 2011.

❖ *Carol Feher*, s-a născut la Macea, la 24 februarie 1939, absolvent al Institutului Pedagogic, Cluj. A publicat, în colab. *Carte, vouă, fiilor satului*, 2006, *Macea, alean și dor*, 2007, volum colectiv

❖ *Elena Feher*, s-a născut la 1 ianuarie, 1937 la Ploiești. A absolvit Institutul Pedagogic, Cluj. A publicat, în colab. *Exercițiul, sinteză a cunoașterii*, 2007, *Macea, alean și dor*, 2007, volum colectiv.

❖ *Gheorghe Maxa*, (s-a născut la Macea, 24 martie 1929-14 febr. 2007), autodidact. A publicat *Vetre de câmpie*, 1970, 1974, *Sete și flori*, 1996, *Merinde pentru drum nemăsurat*, 2001, *Trepte spre veșnicie*, 2004.

❖ *Ghe. Moțiu Bulduș*, (3 aprilie 1941 - 20 oct.2004), absolvent al Facultății de Drept Administrativ, Timișoara. A publicat *Epopoea Păulișului*, 1996, *Așa căzu Reduta*, 1998, *Clipitele Clepsidei*, 1996, *Pătru Mantu*, 2000.

❖ *Mircea Vuculescu*, s-a născut la Macea, la 16 mai, 1941, absolvent al Universității din Timișoara, Facultatea de Filologie. A publicat - *Timpul permanent*, 1996, *Stafia care ucide*, 2000, *Clipa de evadare*, 2006, *Folclor literar din Macea*, 2013.

❖ *Maxa Florica Sida*, s-a născut la Macea la 1 febr. 1959, licențiată a Facultății de Teologie Ortodoxă UAV Arad. A publicat poezii pentru copii în placheta *Desenez precum îmi spui*, 2007, *Slavă ție, Doamne*, 2013.

*

”fiicei satului, Florica a lu’Ranta Et in Arcadia Ego

Începutul acestei scrieri nu are legătură nici cu Virgiliu, nici cu Nicolas Poussin și nici cu însorita Eladă. Are legătură însă cu anii de frumoasă aducere aminte pentru niște locuri atât de aproape în spațiu, dar (din păcate) atât de îndepărtate în timp.

În primul rând, îți mulțumesc drag prieten pentru prilejul de a putea scrie aceste rânduri.

Și tot la fel de mult îți mulțumesc dragă Florica pentru că mi-ai deschis ochii (și cred că și ceilalți ce au adus celelalte rânduri și gânduri în această carte spun la fel) că putem avea cu ușurință acest prilej de a ne face bine sufletului și de a-l încărca cu crâmpie dragi ce ne-au desfătat și răsfătat, chiar dacă clepsidra timpului face ca ele să fie tot mai înțețoșate.

Mă gândesc cu mult, intensă și cu dragă nostalgie la acele începuturi; spun începuturi pentru că în acele vremuri am luat viața pieptiș, urmând a mă confrunta și înfrunta de atunci încoace cu ea, în fel și chip, astfel cum sorții au hărăzit-o.

Ne așezăm la masa rotundă pentru a așeza pe ea pagini frumoase și parfum adolescentin.

Nu voi putea uita niciodată – prăvălit în istorie, legendă și slăbănogit dar mândru și trufaș – Castelul din Macea. Nu putea și nu poate să nu te copleșească, să nu te inunde liniștea și ordonarea lui, așa cum a fost și este, meticulozitatea, culoarea și pasiunea răsfrânte la tot pasul în mii de flori gingașe sau arbori falnici aduși cu atâta pasiune și dăruire din cele patru zări.

Grija cu care acel *om* minunat a reușit să însumeze toate acele frumuseți, să le ordoneze după preceptele țării soarelui răsare, să le înalțe frumos spre cer și totodată să le plece la picioarele și spre bucuria localnicilor, au venit parcă dintr-o altă lume.

Dar mai mult decât locurile și pașii în vreme îmi amintesc oamenii – acei oameni care în acele vremuri erau buni, tihniți, deschiși și cu frica lui Dumnezeu.

Aveam tot timpul din lume și dispoziția pentru a încălca zilele cu soare sau a ne aduna zgribuliți în serile mohorâte la gura sobei, la căldura șpohertului, pentru a ne împărtăși gândurile și a-i bucura pe ceilalți cu ceea ce Dumnezeu ne-a hărăzit pe noi.

Dar acum parcă acele momente sunt tot mai poticnite, nu mai avem puterea, curajul sau nu mai avem plămada din care să le facem sau să ni le aducem aproape (sau oare ce ne lipsește?).

Oare cum aș putea uita emoțiile de scenă, alături de draga Geta la primul meu festival (în fapt la a doua ediție *Gura satului*) și consider că nu întâmplător acesta s-a desfășurat și se desfășoară și acum în Macea. Aici oamenii aveau atâta dăruire, har, pasiune, erau într-atât de sugubeți, musteau de umor, erau plini de savoare și cred că nu în ultimul rând știau să strângă rândurile pe altarul artei și să-i șlefuiască în cele mai mici detalii vorbele, tâlcul și să-i afle miezul.

Umor curgând în valuri, ropote de aplauze, emoții nemăsurate, aduceau locului și oamenilor câteva zile absolut aparte. Și înfrigurarea pregătirilor și mai ales „spectacolele” de după spectacole, când bucuria revederii între competitorii de pe scenă deveniți prieteni de-o viață nu aveau granițe și făceau să dispară orgoliile premiilor.

Oare unde s-au răvășit toate acestea acum? Nu le mai găsim noi, povara anilor noștri ne împiedică să ni le mai apropiem sau oare ce se întâmplă?

Să nu ne întrebăm însă...

A fost și nu va mai fi.

Acum ne bucurăm sau trebuie să știm să ne bucurăm de altfel de clipe și poate că într-un alt mod; au alt parfum, au altă încărcătură sufletească sau poate mai multă senectute.

Poate vom ști numai când vom scrie „epilogul” acelei ultime clipe...sau poate nici atunci.

Îți mulțumesc Macea, vă mulțumesc oameni (acei măcenii ce și-au păstrat neîntinată noblețea sufletească a satului), îți mulțumesc Florica, cu voi am încărcat atâția ani la valențe emoționale deosebite și acum am încă o dată preilejul de a retrăi aceste dimensiuni.

Vă sărut pe toți: arc în timp 1983 –2013...oare când au trecut? ”

În timp: momentul de grație 22.10.2013
În spațiu : într-atât de aproape de Macea...
Al tău Tase

Profesorul de Limba română

Ultimii ani m-au apropiat foarte mult de oamenii din satul meu natal, Macea, sat pe care-l iubesc necondiționat și total, așa simt, așa am fost educat de școala măceană, acolo unde am avut profesori care și-au iubit mult meseria. Unul dintre profesorii mei care mi-a marcat educația și cultura a fost profesorul de limba română, domnul Carol Feher.

Acum o jumătate de secol și mai bine, am început să învăț tainele scrisului și cititului, după câțiva ani am avut pentru fiecare materie un alt dascăl. Limba Română, gramatică și literatură îmi era deslușită de către domnia-sa, pe vremea aceea era un bărbat tânăr, care iubea copiii și meseria sa. Îmi aduc aminte, eram foarte emoționat de fiecare dată când intra în clasă, parcă simțeam și o ușoară teamă, deși domnia sa zâmbea mereu de câte ori venea la clasă.

De-a lungul anilor de școală măceană am fost destul de apropiat de dânsul, eram unul dintre elevii buni ai clasei mele și asta te apropie mereu de dascăli, copiii buni la învățătură arată dascălilor că munca lor nu este în van.

În acea perioadă nu-mi permiteam să merg la școală cu lecția nepregătită, respectul pe care-l simțeam față de profesorul meu de limba română și față de ceilalți profesori, nu-mi îngăduia acest lucru.

Domnu' Trandafir din povestirea cu același nume, scrisă de Mihail Sadoveanu, ca un omagiu adus dascălului său, Mihai Busuioc, pentru mine este profesorul de limba română, domnul Carol Feher, faptul că încerc să-i schițez în câteva rânduri personalitatea sa puternică și iubitoare de oameni și locuri măcene, care probabil, ar putea fi subiectul unui roman, nu este întâmplătoare, practic este încercarea mea de-a-i mulțumi celui care m-a făcut să iubesc limba română. Ce poate fi mai frumos: am învățat românește de la un ungur și cred c-am învățat bine, despre Eminescu mi-a vorbit profesorul meu de limba română și-l iubesc și azi despre verb și predicat mi-a vorbit profesorul meu de limba română și mă supără și azi agramatiji, despre genurile literare mi-a vorbit profesorul meu de limba română și le folosesc și azi, chiar mai mult decât atunci când eram pe băncile școlii.

Mulțumesc, domnule profesor că existați și că mi-ați fost profesor!

Așa cum ziceam mai sus despre personalitatea puternică a profesorului meu de limba română, domnul Carol Feher se pot spune multe, voi reda o întâmplare cu dânsul.

Prin clasa a-VI-a, într-o după masă împreună cu mai mulți prieteni din Cutoș, (cartier din Macea) jucam cărți la mine acasă, părinții mei fiind la serviciu, se pregăteau viitorii "cărțeși" de pe dunga șanțului, nu știam că vor apare computerele și practic aproape că vor desființa "felcăul p-a legatea", joc de cărți specific măcenilor, când deodată ușa casei se deschide și intră diriginta unui prieten, profesoară de limba română, doamna Elena Feher, soția profesorului meu care, a doua zi la școală:

- Astăzi o să ne spună lecția, cei care s-au pregătit după 32 de cărți, sigur vor ști mai mult decât cei care s-au pregătit doar din manual, Ioane la tablă, te rog.

Cel vizat eram eu, dar așa cum am spus eram unul dintre elevii buni ai clasei, așa că nu prea am avut probleme cu răspunsul, văzând asta profesorul a continuat să asculte alt coleg care s-a pregătit după 32 de cărți, care n-a fost așa de bine pregătit și care a fost pedepsit cu câteva nuiete la palmă, atunci erau permise astfel de pedepse.

Tot pe vremea aceea apăruse o nouă tunsoare, i se spunea "la pătrat" deoarece la ceafă freza avea o formă geometrică regulată, unul singur dintre colegii mei se tunde în acest mod, îl chema tot Ioan ca și pe mine, dar care era mai slăbuț la învățătură decât mine.

- Ioane, la tablă, te rog! Spune ce-am avut de învățat pentru astăzi.

Colegul nu știa nici măcar ce lecție aveam de pregătit.

- Capul tuns *la pătrat* trebuie să știe tot, tu nu știi, așa că data viitoare vii tuns ca ceilalți, normal.

Așa se desfășura viața noastră, a elevilor în vremurile acelea, erau vremuri frumoase care nu se vor mai întoarce niciodată, profesorul meu de limba română era un bărbat tânăr implicat în viața comunității locale, a fost chiar directorul școlii, a activat, după cum mi-aduc aminte în primărie la o comisie de împăciuire, adică un fel de mediator de astăzi.

Modelele umane, personalitățile, trebuie să facă parte din viața comunităților mai mici sau mai mari, profesorul meu de limba română, categoric, face parte din modelele demne de urmat. De-a lungul timpului a scris mai multe cărți, toate având subiectul principal, satul unde a trăit, a muncit și a iubit, Macea.

Astăzi, când familia Feher este de ani buni în pensie, a predat încă o lecție, de data aceasta școala a fost satul întreg, iar elevii toți cei prezenți la ceremonia de sfințire, a ctitorit o cruce de hotar, o troiță, pe cheltuială proprie, anul acesta a fost sfințită crucea din Koreea-numele unui cartier măcean, o cruce dăruită românilor de către un etnic ungar, un simbol religios dăruit ortodocșilor de către un catolic pe care sunt dăltuite numele a 4 copii de țigan care și-au pierdut viața în zonă.

Cum să nu iubești asemenea oameni, cum să nu iubești asemenea locuri care mustesc de atâta toleranță etnică, astăzi când intoleranța de tot felul este atât de prezentă în viața oamenilor.

Din păcate familiei Feher nu i-au fost dăruți copii, dar Dumnezeu le-a dăruit generații întregi de copii, care au trecut prin școala măceană și au beneficiat de orele celor doi profesori de limba română, *Elena și Carol Feher* și cărora astăzi le spunem *sărut mâna și mulțumim*.

*Elevul din clasa a-VIII-a C, al anului 19***

Ioan Alexandru Ardelean

*

Dirigintele

Dirigintele meu din școala măceană a fost profesorul de limba română, domnul *Mircea Curtuțiu*, n-a predat limba română la clasa unde era diriginte, a predat limba franceză.

La vremea respectivă, acum aproximativ o jumătate de secol era un bărbat tânăr, frumos, proaspăt ieșit de pe băncile facultății, unde cred că a frânt multe inimi. Dirigintele meu face parte dintr-o familie de intelectuali măceni: tată preot, frate preot, dânsul profesor, o familie de măceni foarte respectată de către ceilalți săteni.

Cu familia mea domnul profesor *Mircea Curtuțiu*, se poate spune că are o legătură puternică, mie mi-a fost diriginte, fiului meu i-a fost diriginte, verișoarei mele primare i-a fost diriginte, nepoatei mele i-a fost diriginte și nici unii nu sunt de-o vârstă. Fiind profesor la școala măceană și trăitor la Macea, unde și-a întemeiat o familie frumoasă și o gospodărie la fel de frumoasă, oamenii l-au iubit și apreciat, la un moment dat acordându-i toată încrederea, devenind ”*dirigintele*” comunei Macea, adică primarul.

Profesorul era bine pregătit, foarte pretențios, ținea mult la pregătirea lecțiilor și deasemenea era foarte exigent cu disciplina elevilor săi, nu accepta de fel trăsniile copiilor, care de multe ori erau peste limita acceptabilității. Domnul profesor era un anticomunist convins, de aceea a avut și de suferit pe timpul regimului comunist, chiar și astăzi își aduce aminte cu tristețe de acele vremuri. În ultima sa carte, la apariția căreia am ajutat și eu, „*Folclorul obiceuirilor din Macea*”, se poate observa ușor anticomunismul autorului:

Anul Nou rămâne o sărbătoare între Crăciun și Bobotează. Masele îl consideră o sărbătoare tradițională, plină de voie bună și de noi speranțe de mai bine.

Guvernarea comunistă credea că poate schimba părerile oamenilor, de a înlătura concepția creștină despre lume și viață, pentru a sărbători numai Anul Nou din ciclul sărbătorilor de iarnă. Voia să înlocuiască Crăciunul, pe Moș Crăciun cu Moș Gerilă(cu sufletul de gheață, cum a scris un elev într-o compunere), iar Crăciunul să dispară, să dispară nașterea Mântuitorului nostru Isus Hristos, crezând că prin schimbarea condițiilor social-politice pot schimba totul. S-a dovedit că nu s-au putut schimba tradițiile milenare, comunismul însuși fiind un faliment total. – Mircea Curtuțiu Vuculescu, Folclorul obiceiurilor din Macea.

Cărțile semnate de dânsul poartă numele de Vuculescu, poate mulți se vor întreba de ce, răspunsul este simplu: pe mama domniei sale înainte de căsătorie o chema Vuculescu și ca toți oamenii sensibili fiind atașat profund de mamă în felul acesta aduce un omagiu ființei care i-a dat viață

Dirigintele meu este un om profund atașat valorilor tradiționale românești și mai ales măcene, așa sunt aceste locuri fac pe cei născuți aici sau trăitori aici, să le iubească necondiționat și definitiv. Pentru noi măcenii a scris până acum patru cărți, eu, noi, cei care i-am fost elevi vom fi mereu alături de dânsul și promitem că-l vom ajuta cu tot ce ne stă în putință și-l rugăm să mai scrie.

Mulțumim, domnule diriginte!

*Elevul de 57 ani
Ioan Alexandru Ardelean*

*

Tocana de la pensionare

Nu stiu cum să încep. L-am cunoscut pe d-l Crișan Gheorghe (profesor maistru) încă de mic, era prieten foarte bun cu învățătorul meu. Acum cred că joacă fotbal împreună în rai. Îmi place să cred că e așa. Nu am crezut niciodată că o să fim colegi și o să ne înțelegem atât de bine. Pe scurt într-o vară nea Ghiță vine la mine și mă întreaba: Irinel în vara asta mă pensionezi, facem un meci de fotbal și apoi un chef cu baietii de la Curtici? Se face. Am adunat trupa de la Sânmartin și de la Macea să batem Curticiul la fotbal. În memoria lu domn profesor i-am bătut. După chef. A tăiat nea Ghiță un porc, l-a adus pe Ioșca de a făcut tocană și toate bune și frumoase. Noi eram la masă măcenii, curticeni. Trimite domn profesor după mine. Irinel, gata-i tocana da ne trebuie un vailing. Da de unde zic eu. Ne trebuie un par și un fideu cât căldarea. Cum așa? zice domn Crișan. Simplu: luăm căldarea, o acoperim, și când intrăm în cancelarie dăm un tur și ridicăm din când în când capacul. Adevărul că mirosea tocana dumnezeiește. Ne-am înțeles de minune. Gata, așa facem. A găsit un par și un fedeu pe măsură și de la el din curte direct cu căldarea în cancelarie, io cu Ioșca bucătarul. Am dat de trei ori roată cancelariei ridicând capacul și a fost senzație. Și acum toți care am fost la acel chef ne aducem aminte. Colegii mei de la Curtici cu care joc fotbal spun: nu putem uita cheful de pensionare a lu nea Ghiță când ai venit cu căldarea și ridicai capacul să simțim aroma, pe care o savurez și acum, aici unde mă aflu, în orașul lui Shakespeare.

Irinel Cuzmanov

*

Bătaia era ruptă din Rai

- Bătaia? Era ruptă din Rai!! Ca să capăt zece la matematică luam zece scatoalce (bătăi) cu cheile în cap, fiind prima la rezolvarea problemelor la matematică. Profesorul *Dimitrie Grama*, mă lăuda, dar mă și abțiguita.

Ada Maur
Fostă elevă

□ Chipuri de suflet

De la Vasile Ranta – Buticescu, din Cluj, la numele Ranta, din Macea Arad

Fiul primarului poreclit Buticu, din comuna Herța de pe Valea Almășului, Vasile Ranta-Buticescu, s-a născut în 1842, studiind la Șimleul Silvaniei și la Universitatea din Cluj. A avut, mai multe slujbe, notar la Tribunalul Cluj (1867), jude la Cluj (1867) și Bistrița (1872). S-a stins din viață la Cluj la 8 octombrie 1922, dar avem certe informații că în Cluj, numele de Ranta se mai păstrează încă și azi.

Vasile – Ranta (poreclit Buticescu, după tată) a fost un apropiat colaborator al revistelor vremii *Familia*, *Amicul Tinerimii* (din Gherla), *Lumea literară*, *Minerva*, *Aurora română*, ș.a.

Opera se compune din *Poezii* (Gherla 1881), *Nuvele* (1902).

Aceste informații le-am primit în anul 1998 de la regretata Ileana Florea, de la Muzeul din Șiria, care ne-a dat și Bibliografia despre Vasile-Buticescu Ranta: *Enciclopedia Cugetarea*, Predescu, Lucian, Editura Cugetarea, 1956.

De aici și până la familia Ranta din Macea, ascunsă, pe la 1900, nu mai e decât un pas (credem) ținând cont de anii pomeniți mai sus.

În *Istoria literaturii române*, vol. III, București, 1973, la pagina 527, se consemnează: „De altfel, probabil că întâmplarea a făcut ca, în ansamblu *Familia* să nu fi publicat în paginile ei decât literatură reprezentativă pentru nivelul ei general de atunci. Predomină scrierile sentimentale, acuzat pedagogice, realist-moralizatoare și, mai ales de un romantism minor, semnate de autori, precum Iulian Grozescu, Alexandru Roman, I. Lepădatu, At. M. Marianescu (poezii, stihii, folclor), Miron Pompiliu, Moise Toma, *Vasile Ranta-Buticescu*, Iustin Popfiu, Maria Cunțan, Constanța Hodoș, Iulia Hașdeu, Matilda Cugler-Poni, Sofia Nădejde, Veronica Micle, etc.”

Și ar mai fi, *un pas* care ne duce cu gândul la unele asocieri legate de Arad (și Macea, probabil) este vorba despre Iosif Vulcan, născut la Holod (31 martie 1841, de unde și pseudonimul I. Holodan) gazetar merituos și autor cunoscut, care, în 1861 scoate revista *Gura satului*, la Pesta, cu orientări înspre țărănimea de atunci, cu mutări la Arad și Gherla! (care va apărea până în 1880).

David Ranta, din Macea – Aradului, sau Legenda unui „zbor” la 100 de ani de la temerara sa încercare.

Din înscrisurile profesorului Mircea Curtuțiu, am aflat că, după Revoluția din 1948, un anume *Ranta*, s-a ascuns, de urmăritori, la Macea, astfel că, pe la 1900, sunt consemnați *David și Irina Ranta*, ca localnici ai comunei (foto - monumentele din cimitir). Au avut, pe rând șase copii: *Pavel*, primul copil, care a participat la mărețul Act de la 1 Dec. 1918, mistuit de flacăra românismului și care, în jurul anului 1903 a fost președintele *Băncii populare „Măceana”*, formată din membrii cooperatori, care se aproviziona cu mărfuri din Arad. (de fapt, a fost și singurul supraviețuitor, care, a furnizat, unele informații, fotografii și mărturii). Al doilea copil, *David*, este așa-presupusul inventator al primului hidroavion. Al treilea copil, *Gheorghe*, a ajuns avocat. Ceilalți copii au fost: *Ana, Maria*, (rămase în sat) *Petru*, pierit în război (vezi monumentul din Cimitirul Ortodox).

Foto: Mormintele Străbunilor – poziționate pe o parcelă între Cimitirul Ortodox și cel Baptist (reprezentând părinții lui Pavel și David Ranta).

Irina Ranta, Aici odihnește roaba lui Dumnezeu Irina Ranta, născută Otlăcan, răposată la 9 mai 1916, în etate de 50 de ani -Ridicată de fiii Pavel, Petru, Marica și Anna

David Ranta, Aici odihnește robul lui Dumnezeu David Ranta, răposat la 8 martie 1918, în etate de 58 de ani, ridicată de fiii Pavel, Petru, Marika și Anna

Așa se face, că, prin anul 1911, avocatul Gheorghe, aflat într-o vizită, la părinți, a purtat un dialog, cu fratele David, acesta fiind înzestrat cu o imaginație deosebită, dar și cu trăsături care-i puneau la încercare talentul.

- „Măi Davide, tu știi face de toate, război de țesut, furcă cu roată, orice vezi, îndată meșterești cu mâna. Eu cred că și o mașină de zburat ai face, dacă ai vedea”.

- „D-apu, numai s-o văd” (a răspuns David).

Și, în scurt timp, au plecat la Oradea și Budapesta să procure materialele necesare, David, apucându-se, cu elan de lucru. Începutul, a fost un model, la scară redusă, un aeroplan, propulsat de un motor cu gumilastic, ale cărui zboruri, l-au mulțumit, ca fiind, doar de probă.

Gheorghe, nu s-a oprit aici și n-a pregetat să-l încurajeze.

A plecat, din nou la Budapesta și a adus un motor, pentru o mașină de zburat, mai mare. Astfel, în vara anului 1912, atât *David* cât și *Gheorghe* au participat la primele Experimente aviatice, aparatul construit desprinzându-se de sol, între Macea și Sânmartin, pe șosea, probabil fostul Siti (*foto*), singurul martor ocular, fiind Saveta Mihuța, care, povestea, că la zbor au asistat localnicii curioși și că aparatul de zbor avea o înălțime cam de cinci metri și anvergura aripilor de cinci metri, dar nu a putut preciza durata despărțirii de sol, cum la fel, povestea și *Pavel Ranta*.

Dar, se mai spune, că cei doi nu s-au oprit aici. Și că, în 1913, au participat la concursuri aviatice, de la Oradea și Budapesta, de fapt, se și vede că macheta aeroplanului s-ar afla la *Budapesta*, fiind consemnat ca primul hidroavion din lume.

Când o delegație oficială (1974) s-a deplasat la Muzeul Aeronauticii din Budapesta, din discuțiile seci avute cu omologii maghiari, nu li s-a permis delegațiilor români să vadă aparatul expus, prin machetă, și au venit acasă cu acest răspuns: „Aveți destul un inventator, pe Vaicu”.

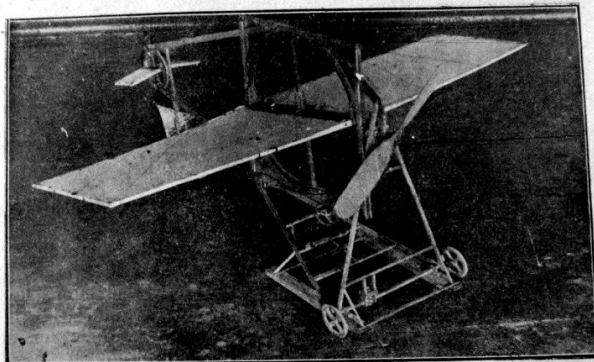
Se impun, în cele ce urmează și câteva investigații de presă, datorate aceluiași profesor inimos, Mircea Curtuțiu, din Macea. Astfel, revista „Cosânzeana” de la Orăștie (nr. 29/1914, pag. 427) consemnează, cu o eroare, cum că Gheorghe Ranta ar fi „Istețul flăcău din Macea care a inventat aeroplanul”. Este evidentă confuzia cu fratele său, David, dar eroarea nu ne-mpiedică să credem că, aparatul fotografiat „în poziție pentru zbor” ar fi macheta aeroplanului care a fost brevetată și medaliată la o Expoziție din Budapesta, pentru „idea de originalitate a inventatorului”. Tot din paginile mai sus-amintitei reviste rezultă că originalitatea la care se făcea referirea, consta în aceea că, aparatul, putea fi folosit și ca automobil și ca luntre și ca aeroplan, printr-o singură și simplă mișcare de la cârmă, centrul de greutate fiind sub aripi.

... deci la „grația
vnei Elisaveta și
e la Viena, ca
doșci din Ardeal
Rusia și să a-
inod al bisericii
i astfel s'ar pu-
e multele prigo-
ă însă nu per-
nei să insiste
erințe, a căror
ia pedeci foarte

... a, Nicodim fu
Râmnicului Gri-
mise darul pre-
himb „cu drep-
putea cu ușu-
gături cu frații
mnându-i să-și
la metropolitul
a întârziat a in-
erând libertate
mâinii ardeleni,
r fi siliți să e-

... neni a cere dela țarevna un episcop,
cop, care să atârne de sfântul Sinod
al bisericii rusești și nu de metro-
politul din Carloviț, deoarece mai
demul nu acesta sfinția pe vlădicii
români din Ardeal, ci metropolitul

... adeverit totuș din altă parte, jelu-
indu-se din nou Români, că episcopul
Aron și clerul unit îi asu-
prește cu amende în bani, iar pe
preoții neuniți îi tunde, îi aruncă în

Aeroplanul de care s'a scris în „Românul“, în poziție pentru zbor. La expoziția din Budapesta a fost medaliat, ca-idee originală. Anume, originalitatea lui e în faptul, că se poate folosi și ca automobil și ca luntre și ca aeroplan, prin o simplă mișcare dela cârmă. E brevetat. Centrul lui de greutate e sub aripi, ca la aeroplanul Vlaicu. Inventatorul lui e flăcăul *George Ranta*, din Macea.

Nr. 29.
COSINZEANA
Pag. 427.

... fei noastre“. Pe unii dintre tovarășii
lui Nicodim i-au prins și i-au a-
runcat în temnița din Kufstein (O-
prea Miclăuș din Săliște și popa
Măcenic din Sibiel). Nicodim și
Ioan din Aciliu, fiind însă mai no-
rocoși, au scăpat din Viena și au
fugit la Petersburg, spre a-și con-
tinuă lupta pentru credința orto-
doxă „sub stăpânirea prea milos-
tivei împărătese“. Ca „deputați“ ai
Românilor din Ardeal, ei înaintează
țarevnei Elisaveta Petrovna o pe-
tiție mai lungă, în care arată că
toate neamurile, până și Ovreii, pot
să-și aducă păstori sufletești, de
unde vreau. Și Români ardeleni
aveau înainte de unire dreptul de
a-și primi arhieriei din Țara Ro-
mânească. Se tânguesc mai departe,
că preoții ortodocși sunt aruncați
prin temnițe și asupriți în multe
... iouri, iar credincioșii, cari nu pri-

R. P. R.
ARHIVELE STATULUI ROMÂNIA
BIBLIOTECA
Nr. P. 1950

ARH. STAT. ...
BIBLIOTECA
Nr. 862

George Ranta, istețul flăcău din Macea,
care a inventat aeroplanul, ce-l arătăm aci.

La începutul anului 1758 Nico-
dim este iarăș în Rusia, unde se

... din Țara Românească. Țăranii nu
s'au lăsat însă înduplecați a iscăli
această petiție, ci o trimiseră epis-
copului din Timișoara, Vichentie
Ioanovici, dela care ajunse la Car-
loviț și apoi la Viena.

Maria Terezia laudă pe metro-
politul sârbesc Paul Nenadovici, că
a trimis la Viena încunoștințare des-
pre mișcarea „primejdioasă“, ce eră
pe cale a se pregăti în Ardeal, iar
petiția plănuită de maiorul Mihailo-
vici și popa Ioan din Aciliu, o nu-
mește „scriere scandaloasă și răz-
vrătitoare“. Spre a pune însăfășit
stavilă mișcărilor religioare, cari
ținuseră atâta vreme în neliniște pe
Români ortodocși din Ardeal, curtea
din Viena hotărîse. în ascuns, la 31
Oct. 1758, să numească un episcop
pentru biserica română „neunită“
din Ardeal.

Cătră sfârșitul anului 1758 pri-
... ministrul

Alte mărturii și însemnări de presă, le-am găsit, în perioada 1972-1974, în ziarul *Flacăra Roșie* (Arad) și revista *Flacăra* (Adrian Păunescu), 1974, cu care am și avut diverse convorbiri telefonice și care s-a arătat deschis la propunerea de a reîncepe demersurile cu *Muzeul Aeronauticii* din Budapesta.

Un lucru e cert, cei doi frați, *David și Gheorghe*, au înscris „O pată albă în istoria aviației”, dar au fost măcinați de tăvălugul Primului Război Mondial.

Am încercat să-i evocăm și noi, cu modestie, ca descendenți, și am vorbit pentru prima dată (iulie 2012) despre această temerară încercare, prin Expunerea Portretelor celor doi la Expoziția de la *Turnul de Apă*, dedicată împlinirii a 100 de ani de la Zborul lui Aurel Vlaicu, iar prin ajutorul Serviciului Județean al Arhivelor, am primit informațiile despre „istețul flăcău” din Macea-Aradului.

George Ranta-fratele lui David Ranta, cel care a inventat hidroavionul

Medalia jubiliară 2012 la Centenarul zborului lui Aurel Vlaicu - Arhivele arădene

Din căruța cu tului, la Alba-Iulia, într-un Decembrie, 1918

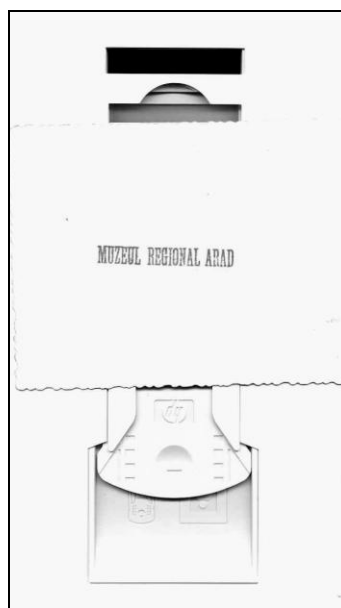
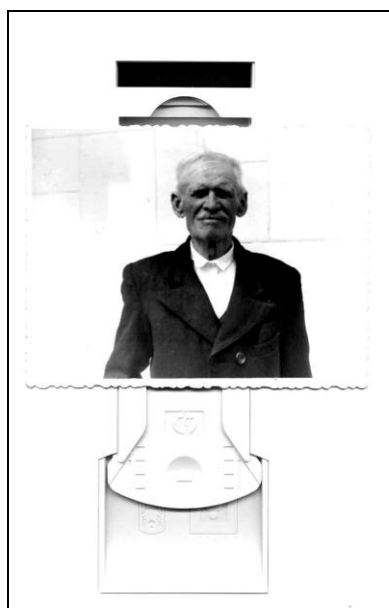
Că *Pavel Ranta* (decedat în 1968), participant la *Marea Unire de la 1918* și recompensat cu o medalie și o bucată de pământ, se știe, e o Istorie nescrisă dar spusă, însă, Povestea abia acum începe.

Monument Pavel Ranta din Cimitirul Ortodox

1918 – Poză veche cât Unirea

Pavel Ranta - poză efectuată de Muzeul Regional Arad - 1968

La casa cu nr. 27, vis-a-vis de Castelul de vânătoare al grofului Karoly, locuia *Ioan Șandor (Șendoric)*. Acesta, băntuia noaptea, pe la casele măcenilor, să-i îndemne la a-și realiza marele vis, Unirea, ba, și-a vopsit casa în cele trei culori – roș, galben și albastru. La casa cu numărul 25, locuia *Ioan Curtuțiu*, care, alături de *Pavel Ranta* nr. 683, *Ștefan Iuhasz* nr. 263, *Ioan Curtuțiu-Negru* nr. 49, *Ștefan Săcui*, nr. 63 și *Pantelie Curtuțiu* pe nedrept uitați azi, și-au pus viața în pericol și, ascunși în căruțele cu tulei, au pornit înspre gara Arad, disimulând „vânzarea tuleilor”, ascunzându-se de jandarmii unguri. Aceștia, i-au prins la Șofronea, lovind cu furcile în ei. Deși Ioan Șandor a fost atins de împunsătura de furcă, până la Arad, drumul lor a fost ținut de visul de a ajunge la Alba-Iulia. Astfel că a doua zi, au urcat în *Trenul Unirii*, înscriind o Pagină de Istorie, din păcate, doar măceană, deoarece nici un Act oficial nu-i consemnează. Important de reținut este faptul că, după ce, la Alba-Iulia, au luat act de Marea Unire, Ioan Șandor a devenit primarul Comunei Macea, dar, în scurt timp a fost numit senator, locul lui fiind luat de Iuhaz Ștefan.

Un singur lucru, e sigur: acești șapte măcenii, neconsemnați, decât în arhiva noastră, de suflet, n-au plătit cu viața (ca și preotul ortodox din Șimand, ucis de jandarmii unguri). Prin plecarea, cu trei zile înainte de 1 Decembrie 1918, cu Credențialul lui Ștefan Săcui, și mânați de idealul lui Ștefan-Cicio-Pop, prieten cu Ioan Șandor eroii anonimi au împlinit, printr-un act de curaj, Idealul Românilor – Unirea cea Mare.

*

Povestea nu se-ncheie aici.

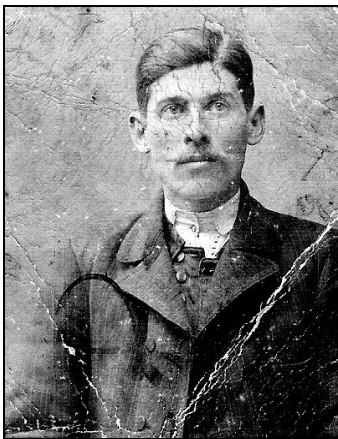
La împlinirea a cinzeci de ani, de la Marea Unire, în 1968, Pavel Ranta se pregătea, să participe la Marele Jubileu. A luat legătura cu Muzeul Regional Arad, care i-a propus să facă parte din Delegația Aradului. După mai multe drumuri la Arad, în costum alcătuit din suman (*foto*), cioareci, tricolor, Taica Ranta, cum îl știm, nu și-a putut realiza al doilea vis, s-a stins în luna iunie a aceluiași an, donând Muzeului Arădean, care i-a făcut și pozele, tot ceea ce ar fi luat cu el.

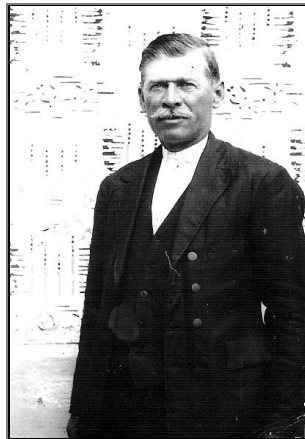

Din însemnările lui taica Ranta

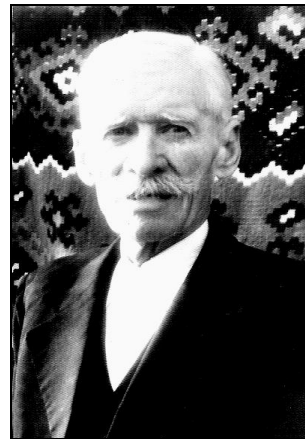
Trebuie să spunem, că totuși, în 1983, la împlinirea a șaptezeci și cinci de ani de la Unirea din 1918, Ranta David, fiul lui Pavel a fost la Alba-Iulia, lăsându-ne, pe un maldăr de ziare, aduse de acolo, ultimele cuvinte: „*Și bunicul a fost la Alba-Iulia?*” (Mulțumim prof. Mircea Curtuțiu din Macea, pentru tot ceea ce a întreprins până acum, și care, în primele demersuri, a făcut posibilă aflarea unor informații legate de *Eroii Anonimi din Macea – Aradului*, dar și presei actuale, precum și Serviciului Județean al Arhivelor Naționale Arad).

Pavel Ranta senior

Pavel Ranta la 57 ani

Pavel Ranta la 58 ani

Pavel Ranta în port local – cizme Burgher, pantaloni priceși roc (căbat) de piele, căciulă, bătă cârnă – 1960

Taica Ranta cu bitușe - 1960

MAREA UNIRE 1. DEC. 1918
(la momentul)

De sute de ani, poporul român răsună
pe trăsătură într-o singură țară: România.
De aceea a-a uitat săliodatăi frapă lui di.
Viteozul, care, în 1800 a unit Țările Române
Munsa Meleovci cu Țara Rom. (1859) a bu-
curat mespus întregul nostru popor. De
aceoa, la războiul pentru unirea Indea-
pedulei au participat românii de pre-
silitudenii.

În anul 1916, după victoriile de la
Ciriș și Mărășesti armata română a
dat o grea lovitură imperiului Austro-
ungar, care a început să se destrămă.
Ca urmare a prăbușirii celor două mari
superii (Rus - 1917, Austro-ungar - 1918) po-
porele europene; români, alii, polonezi
sărbii a-au ridicat la luptă.

La 22 Ian. 1918 se constituie Rep. Molda.
Venerea independentă. BAZARABIA, lui.
torul lui Ștefan cel mare, al Moldovei pe
uneste la 24 martie 1918 iar în 28 unie
București 1 omulșe Meleovci în 1912 de
câtre imperiul țării.

La 1 dec. 1918 peste 100.000 de
delegați ai pătelor și orșelor Transil-
vânii, în cânte, au trecut, câțara
opi pe foa pavi aderat la Alba-Iuli
cu ambianța istorică a a rola unirea
cu 200000. XIPANĂ

Pe câmpul lui Horea (mădărinul)
s-au adunat românii din toate
provinciile țării oprăjindul după
frământămintele Ardealeului Banatului
lui în Crăciun cu țara.

Entuziasmul a fost extraordinar
Toți cereau „Unirea sau moartea”
Toți cântau „Destăpăte români” și
pe al nostru steag e scris unire
și astfel pe întregul Marea
Unire.

pe 9. Crăciun.

Gelu Glad. Memoranț

Însemnări – Gheorghe Crețu

□ **Chipuri și cuvinte călătore** ...

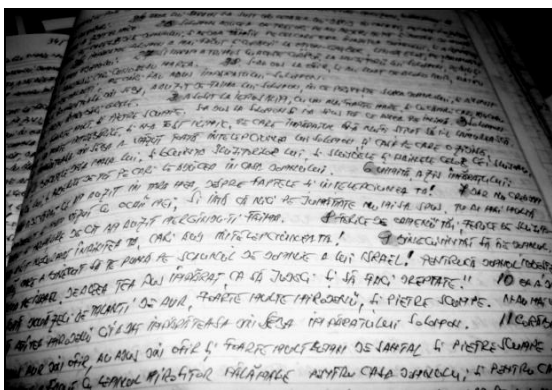
❖ **Crișan Pavel**

Pentru căința și nesupunerea întru credință, se hotărăște să iasă dintr-un „fiu rătăcitor” și să rescrie Biblia (iunie 2004 – februarie 2006) cu mâna, cu majuscule, pe care o expune în diferite ocazii.

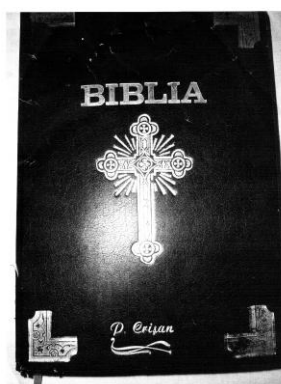
(În prezent lucrează la a doua ediție)

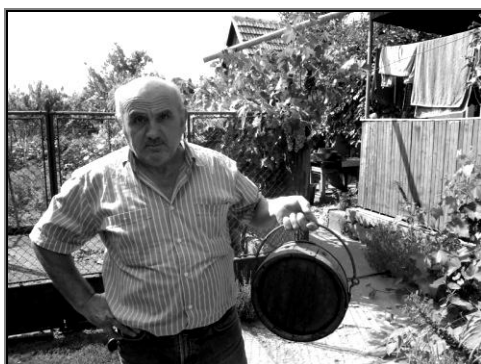
Crișan Pavel – 1939

Biblia scrisă de mână

❖ **Din rânduielile lui Emil Ardelean**

Butoiaș de apă folosit la lucrul câmpului

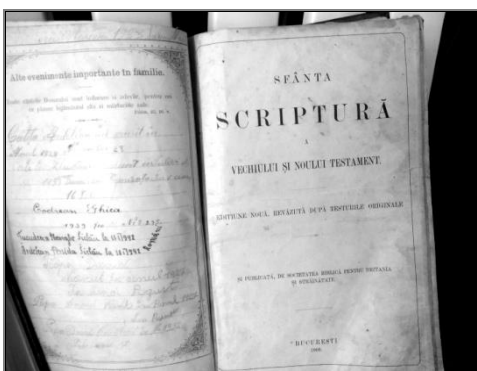
Cea mai veche bancnotă din colecție - 1901

Contraste de epocă

Ceas cu vechime de peste 100 de ani

Scriptură de la 1909

Tablou cu flori cu o vechime de peste 100 de ani

Colecție de bancnote de peste 200 de exponate

Colecție de monede de la 1700 – peste 2000 de bucăți

❖ **Traian Mândruțau**

Traian Mândruțau (21 august 1925- 22 ianuarie 1925), agricultor.

În sat era cunoscut sub porecla *Trăian – Trăian*. „*Am încercat sa pictez și pe pânză, dar nu mi-a plăcut*”, mărturisea pictorul măcean.

A reparat biciclete, ceasuri, a confecționat mățuri, a treierat cu mașina de călcat și a pictat icoane pe sticla, cam cincisute de bucăți, fiind un anonim pictor naiv.

❖ **Anghelina Simion**, s-a născut la Macea, la 25 februarie 1942, activează pe lângă Căminul Cultural din 1958. A fost instructor de dansuri, interpret la brigadă.

❖ **Ghiță Baci**, s-a născut la Macea, la 30 iunie 1946, absolvent al Școlii Postliceale Hidrotehnica, Arad. Este interpret de muzică populară, unele cântece fiind inspirate sau dedicate satului natal.

❖ **Petru Banciu**, 1939-2013, artist amator vreme de cincizeci de ani, a jucat cuplete cu Dănuț Adam.

❖ **Ioan Chișeuan**, s-a născut la Macea, la 3 martie 1953, un instrumentist virtuoz al saxafonului, viceprimar și director de Cămin cultural.

❖ **Ioan Mercea**, s-a născut la 15 februarie 1960, absolvent al Școlii de Maiștri din Timișoara. Cântă din frunză, imită voci de copii și este pimarul comunei.

❖ **Elena Stoian**, s-a născut în comuna Macea, la 2 septembrie 1967, din familia cunoscută a lu' Ciocănel. Locuiește în “Cutoș”, este căsătorită cu fiul cel mic a lu' Maria lu' Rara.

Este împătimită a dansului popular local măcean, fiind o păstrătoare a tradițiilor, dar și a “hanilor din sat de la bunica ei” pe care, de altfel, le și îmbracă cu mândrie.

✂ **acasă la macea² - cuvinte călătoare**

ce să mai flendurăm vorbele și să stricăm gura de-a fetea
că hoheri ca la macea mânca-i-ar puștugașu nu-i găsi
câtă-i lumea asta de lungă și de largă
că or furat tovarășii toate pământurile de la noi
de am rămas vândroci și nimurici ca țâganii
că am ajuns ca niște pogăcițe coapte la soare

din pauri gospodari și pilari de pârădici am ajuns
bitangi la cooperativa ochiul și timpanul
lenuță am încocrețit-o ne-o bătut rău dumnezo auzi tu
„o cățaleală-n luncă zece zile muncă”
președintele intră cu ciuralexă-n urma popii ca o gudă
duce vorbele cu crumpile cu țecărul de ici colo
că o să fie bine și la vară cald d’apoi mănânce-l frastu
să știți că îi hunsut rău ludul de el acuma se făloșește
„că cine-i el” dar ce nu știm noi... că era o buleandră
ce vindea găini și pene de găscă de la macea la sumarton
și de la curtici la iratoș acuma schilăvească-l cel de sus
el ne zotronește cu C.A.P-ul lu' cizmarul ăla vestit

² Pavel Mercea, *Antologie versuri*, 1973-20013, București, 2013

✂ Adresări și sudalme

Le putem clasifica, după conotație. Cele de „nimereală”, de sau familiale, aduc „a bine”.

Fătu mneu!

Mânci-te oaia!

Îți umblă brâncile, ca moriștile!

Megys! (poate ...)

Celelalte, asemănând cu imprecății sau sudalme, „aduc a blesteme” spuse la adresa cuiva, care, le merită (și reciproca, e valabilă).

Ești într-o ureche!

Mânci-te năpustu!

Mânci-te turba!

Nu ești tăt!(tătă!)

Mânci-te spurcu!

Mânci-te crepu!

Îți umblă brâncile, ca ochiul
mortului!

Ardă-te jaru!

Bată-te ploaia!

Să n-ai bumbi la mișăle!

Lovească-te beteșigu!

Dumnecatu-mă-ne-ti!

Mula dracului!

III RÂNDUIELI

✓ Rânduieli îndătinate

• Cultivarea pământului în câmp

Cât privește starea socială a locuitorilor, aceasta era rezultatul muncii câmpului, principala ocupație fiind agricultura¹.

Comuna, fiind așezată în plină câmpie, cu un pământ fertil, pământul se lucra rudimentar (plug de lemn, sămănatul cu mâna, prășitul cu sapa, treieratul cu cai sau îmblătire, seceratul cu coasa).

Unealta de lucru era primitivă – plugul de lemn², cu brăzdar tot de lemn, dar îmbrăcat într-o tablă de metal. Cernovics aduce o batoză și secerători de la Viile de la Domnii (foto - Ulița înspre Viile de la Domnii), la sfârșitul stăpânirii sale. Se săpa manual, cu sapa, se cultiva prin împrăștiere cu mâna, mai ales porumb, grâu, secară, cânepă, la „Domnii” – plante tehnice: tutun, sfeclă. Cânepa o topeau la Topitoria de la Iratoș, apoi, melițată, pieptănată și făcută fuior, era toarsă, reieșind pâna de tort. O altă plantă cultivată era floarea-soarelui, semințele acesteia servind la extragerea uleiului comestibil (existau în acea vreme în comună două prese, la Moise Sfânt și la Gh. Șimândan, zis Puica). Locuitorii scoteau ulei din rapiță, care era mai ușor de găsit, prin plante.

Amintire de la sapă - 1938

Dintre cereale se cultivă grâul, care se treiera cu treierătoarea, la fel și secara, prin îmblătire. Cerealele erau cultivate în scopul folosirii lor în alimentație, dar și pentru hrana animalelor.

¹ Agricultura are drept emblemă cornul abundenței sau plugul sau sapa, pământul și cerul, și simbolizează fuziunea celor patru elemente, apă, foc, pământ și cer condiționându-se astfel fertilitatea.

² Aratul este considerat un act sacru, o Sărbătoare a primei brazde, o trecere de la viață sedentară la cea activă, brazda, săpăliga sau fierul plugului fiind asemănați actului de fecundare al pământului.

Grâul³ (curat) se măcina la prima moară (pe locul unde este azi casa lui Csiki Iosif), iar cei săraci măcinau grâu cu secară (căcăreț), moară care aparținea notarului Iuliu Sikszai și construită de groful Karoly (vândută mai apoi unui proprietar (Schneider Martin). Moara⁴ deservea și localitățile învecinate.

Moara 1989

Casa lui Csiki Iosif, pantofar, decedat în feb 2013

În anul 1908 s-a construit prima moară pe motorină, de groful Karóly, apoi a fost preluată de moșierul Schneider Martin. Revenind la grâu, după îmblătire rezultau paie, din care se făceau rogojini.

Pământul era arendat, această formă trece și de anul 1945, când a avut loc Reforma agrară.

Batoza lui Codoș Ion – acționată de bulldog - 1952

Cu Bulldogu'n colnă 1952

³ *Spicul este atributul verii și conține bobul de grâu care moare fie spre a hrăni fie spre a încolți*

Snop - simbol al secerișului, al jertfei, al abundenței iar legătura de tulpini încheată în acest mănunchi este ca o trăsătură bucurătoare a triumfului din lan, de aceea potrivit tradiției ultimul snop se și păstrează până în anul următor, nu trebuie nici ars ca să nu se pună capăt prin foc, unui rod al pământului.

⁴ *Moara – funcția morii este măcinarea grâului pentru producerea făinii (metafora de măcinare a morii ar fi simbolul de măcinare a vieții, grâul fiind o plantă cu tulpina în formă de pai și înflorință sub formă de spic, care prin producerea făinii ar asigura hrana zilnică).*

La batoză la recoltat grâu - 1962

Tractor cu remorcă și disc 1977

Șiră de paie 1981

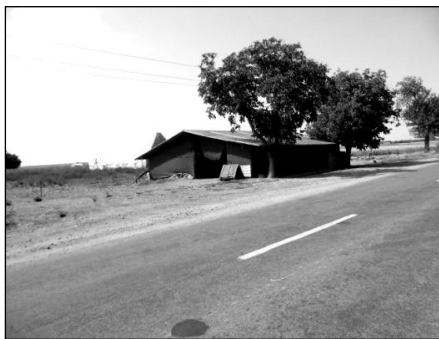
Cocia cu fân 1981

• **Alte culturi**

- Cultura lubeniței
- Cultura pepenilor
- Cultura ardeilor
- Cultura vrezei
- Cultura spanacului, dovlecilor, a salatei, a vinetelor

Colibă⁵ la lebenițe 1984

Colibă la lebenițe la drum 1993

⁵ Coliba simbolizează locuința nomadului, a călătorului care nu aparține unei cetăți permanente ci a aceluia care este exilat pe un pământ străin. Strămtoarea ei se potrivește cu singurătatea și atitudinea contemplativă.

Ciuhe la lebeniță 1997

Lebenițe – de transportat cu ștraful 1997

Comerț cu lebenițe în roabă⁶ la câmp 2011

Lebenițe și pepeni la piață 2010

Semănatul

Porumbul se semăna pe brazdă odată cu aratul, la pusta de cucuruz, unde erau folosiți și zâuași. Tot la a doua brazdă, cam 80 cm trebuia să fie distanța. Se săpa odată-roata de proprietari sau de zâuași, care erau plătiți cu zâua.

La grâu, mai întâi se ara toamna. Cei care aveau mașină de semănat cu ciorozlane (secții de 3 m) cu 15 operații puneau grâu în dughe iar sămânța pătrundea cam 3 cm în pământ. Când era vremea ploioasă, se semăna „din brânci”, căci nu se putea intra în brazdă. Apoi, prin octombrie-noiembrie, la vremea grâului de semănat, se grăpa, cu grapa, să se acopere toată suprafața.

⁶ Roaba este un vehicul ce simbolizează prelungirea brațelor omului, ca o căruță în miniatură, pe care omul o împinge cu vigoare și o dirijează

Plug la uliță 1996

Grapă la uliță 1996

Disc 1999

Sămănătoare 1999

Secerișul

Grâul se tăia cu coasa, de către bărbați, femeile tăiau cu secera ca să își facă mănunchi de aceea se numeau mănunchese. Două femei adunau mănunchi, a treia, îi lega în snopi. Legătorii smulgeau grâul, o mână de grâu, se împărțea în două, se lega în snopi de legături. Snopii erau adunați în stog.

*Secerat-unul tăia, unul cosea,
unul făcea mănunchiuri, unul lega - 1953*

Omul care dădea snopii se numea stogar. Cine lua stogul și-l introducea în toba mașinii, se numea itărtău. Cel care tăia snopii se numea kevevago.

În sat erau vreo doi-trei proprietari de mașină de călcat⁷. Lucrau câte 24 de muncitori, 12 într-un schimb.

Mașina de călcat, trebuia mereu hărănită cu snopi de la care se tăia legătoarea. Pe de o parte curgeau paie, pe de altă parte, pleavă și pe alta, grâul. Femeile erau legate la gură (cele care trăgeau pleava). Locul pe unde curgeau paiele se numea cai. Paiele se făceau porșori. Se introduceau în două rudițe și se suiau în jireadă. Snopii se așezau în formă de

Combina – 1968

Iată un anunț din acele vremi în care se cere de vânzare o batoză:

Anunt: „Dacă aveți de vânzare o mașină de treerat (batoză) folosită, dar în stare bună, sau dacă știți că are cineva, vă rugăm să ne anunțați personal sau să scrieți, comunicând adresa și și prețul pe adresa ziarului” – revista Românul, an 19, nr.18, Duminică – 15 novembre, pagina 2, 1936

Surechiul

Toamna, era anotimpul culesului și de struguri. Surechitul (termenul provine din limba maghiară - *szureteni*). Viile erau parcelate, dar se găseau și butuci plantați la casa gospodarului. Copii, între 10-13 ani se puneau pe rânduri să adune boabele în coșerițe. Oamenii mari tăiau ciorchinele și-i puneau în coșeri de brâncă, apoi îi goleau în vighiri (găleți) și-i duceau la preș. Alții, îi puneau direct în loitriile de la căruțe, sau în căzi. Preșul avea un filet din fier, sub care se puneau un lăvor (lighean) să curgă vinul. Filetul se-nvârtea ca și când ai strânge un șurub, iar deasupra strugurilor se puneau doaje de scânduri și se fileta pe bara cu filet, o altă bară cu două aripi și se apăsa pe doaje. Primul vin scurs se numea must (care se fierbea pe foc, se oprea cu saliiș și se puneau în ieji pentru iarnă). Îl beau iarna copiii, căci la gust, semăna cu un sirop dulce – de aceea, se mai numea vin dulce.

Apoi, vinul se lăsa și se puneau în vase (butoaie) din lemn de flăgari (duzi). Iarna, când stătea de fiert, vinul se trăgea cu trăgaciul (format dintr-un soi de ludaie (dovleac) anume, deosebit de dovleacul obișnuit, și sămânța era altfel, dar, soiul, „o pierit”, s-o părăsit, nu se mai cultivă. Acum vinul se trage cu guma (furtunul).

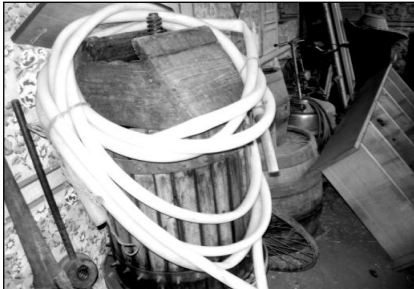
⁷ Codoș Gheorghe, Cazan Văsălie, Crăciun Șerban – la vile de la Domnii și Cănepiște

Amintire de la culesul strugurilor – 1936

Surechi la capăt de rând 1978

Furtun pentru stropit via – 1974

Storcătoare de struguri (presa) - făcutul vinului 1974

- **Legumicultura**

Cultura roșiilor este o prioritate. Acestea se cultivau mai întâi pe răzoare, între alte culturi, apoi au devenit o ocupație importantă, o sursă de venit.

La fostul CAP (GAC) se cultivau pe parcele întinse, se culegeau în pârgă, și se predau la centrele *Fructexport*, prin sortare, din comună, în lădițe frumos aranjate, după categorii. Cultura tomatelor a început în comună prin 1952, pe răzoare, apoi pe parcele, iar la CAP au fost cultivate de prin 1960.

La ales pădăici în lădițe la CAP - 1961

La colectiv la Fruct - 1964

La Fruct – 1980

La fruct în pădure - 1964

În ogradă la ales părădăici - 1969

În grădină la părădăici - 1973

Terenul prielnic este solul aluvionar și cernoziomul levigat. Cultivarea roșiilor, a părădăicilor (termenul provine din maghiară: *paradicsom*), presupune migală încă din luna februarie. Atunci măcenii fac pălânturi (paturi din pământ amestecat cu gunoi de grajd) în care pun semințe de diferite soiuri. Când acestea au dimensiunea și rezistența necesară, se răsădesc (se picărăzăsc) în mici ghivece, spre a se dezvolta normal.⁸

La făcut palanturi de părădăici -1965

Pregătirea mranîței pentru cuiburi-1968

⁸ Când nu se foloseau cuburile, legumele se plantau cu piscălăul – termen local pentru un obiect lung și ascuțit care se introducea în pământ pentru a răsădi o plantă

Urmează plantarea lor în solar (mai nou), cu nailon era înainte, un solar „la pământ”, spre a fi protejate de frigul iernii. Aici se udă periodic și se urmărește ca temperatura sa fie constantă.

În solar - 1973

În solar la cules părdăici - 1975

Cultivatorii pricepuți au roșii coapte deja în iunie. În acest timp, ele sunt repicate (li se taie vârful, subțiorii și se leagă cu o sfoară anume). Se și stropesc cu pesticide, spre a le fi mai ușoară, dar sigură dezvoltarea.

*

Odată coapte, se vând în piețele din împrejurimi sau se folosesc pentru consum.

Pregătirea pusului părdăicilor în ieji - 1986

Părdăici strecurate – 1986

Căldare de zamă de părdăică – 1986

Ieji puse la soare în coșară de paie – 1986

- **Cultivarea plantelor tehnice**

Plantele tehnice erau cultivate tot în scop domestic. Astfel, din floarea-soarelui se extrăgea uleiul în presele existente în gospodăriile locuitorilor *Șimândan Gheorghe și Sfânt Moise*. Uleiul de dovleac și cel din rapiță, la fel, se extrăgea în comună.

Cânepa și tutunul erau cultivate în scopuri gospodărești. Cânepa se topea la *Topitoria din Iratoș*, apoi era melițată, și pieptănată, făcută fuior și toarsă, tort în tort, pentru pânză.

Tutunul era înșirat anume și pus la uscat în curțile gospodarilor, apoi în pod.

- **Creșterea animalelor și a păsărilor de curte**

Și aceste îndeletniciri au ocupat o parte din timpul locuitorilor comunei. Caii erau folosiți (rar, și boii) la tractatul plugului.

Măcenii erau și buni crescători de animale, ei frecventând târgul din Pâncota sau cel din Chișineu-Criș, unde se deplasau cu cociile.

Fiecare gospodărie avea grajdul său, în care animalele erau bine întreținute. Fenomenul de igienizare, de care de obicei se ocupa bărbatul, era recunoscut în expresia: mă duc „să rânesc” la porci = (să curăț)... Apa se punea în vâlău, la fel ca și mâncarea, care consta din urlău, resturi de mâncare (lături).

Moară de făcut urlău - 1973

Urlău și lături - 1973

Coteț de porci - 1979

Porc gras de vânzare - 1983

Cu boul la jug - 1960

Cu vaca la pupu de tului - 1970

Cal gata de cersălit - 1983

Cal băl în iștălău - 1983

Boitari la oi - 1966

La șira de paie - 1972

Capre la Băltoii 2007

Pipica. Pipica - 1973

Mulsul vacilor se făcea foarte de dimineța în șuștare, la fel ca și al oilor. Acestea aveau locul de pășunat „La Siti”, înspre Sânmartin. În comună se cunosc unele familii de crescători de oi: *Otlăcan Ilie și Pantilie (Brânza), David Ranta, Toderica, Cioieștii (familia Tolan Mihai, Tolan Mihăiț, Măgurean)*.

Mulsul oilor la Siti - 1957

Existau văcarul și purcarul satului.
(foto- ieșitul vacilor în ciurdă)

Și animalele purtau nume.

În copilărie, și nu numai, am întâlnit apelative adresate nu numai oamenilor, ci și necuvântătoarelor. Am intrat în „lumea celor care nu cuvântă” ca într-un „rai” de popoare, strigându-le pe nume: *Grăsuna, Măroaca (porci), Gușata, Concioșa (găini), Grasu, Suru, Mucedu, Murgu, Muru, Mura (cai), Alba, Vărgata, Bărnacea, Steaua, Tărcata (vacii), Albu, Crăcea (boi), Cufurita, Băla (oi), Cercelata, Cioampa (capre)* etc.

Mulsul caprelor 1999

- **La „colectiv”**

Documentele vremii consemnează înființarea CAP în anul 1950, la 9 iulie, și s-a încheiat în 1962, în ianuarie.

*La garaj – o delegație care primea marfa „de protocol” aranjată pentru roșii, varză, etc. - 1957
Transport materiale la colectiv – Săcui Petru, Vati Florea și Săcui Moise - 1962*

Dacă în 1950 la CAP nu exista nici un grajd, mai târziu, în 1960 erau patru, în 1966, nouă, precum și două saivane pentru oi, care pășunau pe *Pășunea Comunală* (consemnăm la 9 iunie 1950 și trei *Întovărășiri agricole*).⁹

În sectorul zootehnic se construiesc din 1979 primele grajduri, în afara satului, lângă *Drumul Topilei*, apoi la *Moșescu*.

Organizarea CAP-ului a cunoscut transformări, perindându-se mai mulți președinți de CAP - *Șușan Andrei, Șiclovan Gheorghe, Elina Gheorghe, Kondora Francisk* (fiul său este stabilit în Germania), *Andea Traian*.

Enumerăm și câțiva ingineri agronomi: *Radelea Ioana, Cora Iosif, Bulboacă Ilie*.

Zootehniști: *Schmidt Ioan, Neamțu Gheorghe*.

Medici veterinari: *Olaru Iulian, Kun Mihai* ș.a.

⁹ *Tabel nominal de la GAC T. Vladimirescu cu Consiliul de conducere și brigadierii:*

1. *Kondora Francisk – președinte GAC - maghiar;*
2. *Șiclovan Ghe. Membru – român;*
3. *Lascu Mihai – membru – român;*
4. *Schneider Petru – membru – german;*
5. *Sârbuț Ghe. – membru – român;*
6. *Fritz Ioan – membru – german;*
7. *Susan Iambor – membru – maghiar;*
8. *Lascu Mihai - șef brigadă 1 câmp – român;*
9. *Susan Ioan - șef brigadă 2 – maghiar;*
10. *Susan C. – responsabil fermă mixtă – maghiar*

Macea, 14 iunie 1956

Președinte

ss indescifrabil

Contabil

ss indescifrabil

*Pe tractor – Mihai Daghea, Tuțu Teaca – 1963
Birja de la colectiv – Ciocănel tatăl birjar - 1967*

*Mașina CAP – președinte CAP era Andea Traian, inginer Cora Ioan - 1968
La garajul CAP - 1969*

- **Mica industrie**

Cât privește producția meșteșugărească, prin 1948, în comună își exercitau meseria: fierari, cizmari, cojocari, lemnari, tâmplari, frizeri (multe din aceste meșteșuguri se regăsesc în poreclele devenite deja supranume). În jurul anului 1903 ia ființă prima formă de Organizație cooperatistă, inițiată de Uniunea Handja („Furnica”), din Budapesta (cu filialele, una și-n Arad). La început a fost sprijinită de groful Karoly (director, învățător Fakelmann, casier, Petrila), număr de membri – 100. Concurența fiind mare, prin 1935 se desființează.

Cam tot în aceeași perioadă ia ființă Banca populară „Măceana” (președinte – Ranta Pavel), formată din membri cooperatori, aprovizionarea cu mărfuri se făcea de la Arad. După război, prin 1946, ia ființă Cooperativa de Consum „Unirea plugarilor” (președinte – învățător Ilie Gr. Ioan), care deservea populația cu mărfuri prin comercianții Messer Martin, Fakelmann I. (Hanți), Fakelmann Iosif, Groșan T. Dar prin 1964 se trece la modernizare, „Universalul” impunându-se peste vechile dughene.

*Fostul sediu al Cooperativei de Consum azi Blocul de locuințe din centru
Crișan Pavel și Jean Otlăcan (contabil la Cooperativa de Consum) - 1955*

*Clădirea fostei locuințe și a magazinului cunoscut **La Hanți** - se poate vedea ușa care este închisă și actualul
magazin mixt - 2002*

Aici (*La Hanți*) se cumpăra drojdie de 25 de bani, țucur în chioc de un leu. Produsele cumpărate erau învălite în ștăniță.

✓ Rânduieli creștinești de peste an

◆ Floriile

Această sărbătoare este una însemnată în comună. Numele Floare, Flore, cu toate derivatele, Florița, Ița, Ica, Floricica, Cica, Floroai, este foarte răspândit.

În sâmbăta dinaintea Floriilor, copiii se adunau la biserică și, alături de preot, mergeau să adune sălcuțe pentru ca a doua zi să le împletească în cununite după ce au fost sfințite (simbol).

Căruța pregătită cu sălcuțe - 2012

Nană Măricuța - 2012

*Familia Stoian (care a găzduit procesiunea Sălcuțelor) și preoții Gheorghe Morar și Tudor Budeanu
Copii dieci - 2012*

◆ Paștile

De la început, facem o convenită precizare, chiar dacă n-am vrea să fim, oarecum, neînțeleși.

Frecvent auzim urarea: - „Paște fericit!” La noi în comună se spune, de când lumea, Paști. Sărbătoarea de Paști se pregătea cu multă vreme în urmă.

În Post se faceau cocoși, floricele de porumb, din ciur, care se încingea, adică, sită, și plesneau cocoșii la descântecul: „Ieși moș de su' coș / și pomneșete tri cocoși, / unu mie, unu ție, / unu la badea Ilie”.

Ouăle roșii¹⁰ erau vopsite în coji de ceapă și se decorau cu frunze de pătrunjel, printr-un ciorap de nailon.

Era obiceiul să se poarte haine noi, de cumpărat sau de făcut la comandă.

Pe Locu' Piațului, bărbații se adunau, în după-amiaza sărbătorii, la ciocnit ouă, „p-adusa”, sau „p-a-mâncatea”.

Unii păcăleau, aveau ou „cu ghiont” (sacâzul de azi), cu ban de un leu, introdus, atent, sub coaja de ou și... duceau toate ouăle.

În Postul Paștilor, fetele și feciorii se adunau pe Dâmbă, la Bou, se jucau „de-a lopta-n lopițele”, „de-a lopta-n șintar”. Nu se obișnuia Pasca, ci Sfintele Paști.

Paști - 1940

◆ **Paștile Morților** - un ritual în Duminica Tomii, practicat și azi. La cimitir se adună localnicii, după slujba de dimineață și masa de prânz, pentru a cinsti memoria celor plecați în lumea umbrelor. Cine dorea, preotul săvârșea slujba chiar și la crucea celui plecat. Dacă nu, se făcea un pomelnic, timp în care corul slujea „Christos a înviat din morți” (la Macea exista o varianta locală), de trei ori. Apoi se dădeau de pomană ouă roșii și colac de casă.

Paștile Morților, pregătirea pomelnicului - 2001

De Paștele Morților în Cimitirul Ortodox - 2001

◆ **Ispasul** - se celebra la Macea, ca și acum, pomenindu-se în același timp eroii.

¹⁰ Ce reprezintă ouăle roșii:

Legenda spune că în locul unde a fost răstignit Isus Hristos era mormântul lui Adam, primul om. În Icoanele ce reprezintă Răstignirea Mântuitorului, se vedea un craniu sub Sfânta Cruce. Sângele sfânt din răni, s-ar fi scurs în pământ spălând craniul lui Adam. Astfel, putem înțelege cum Mântuitorul s-a sacrificat pentru toți oamenii, de la Adam, până la ele. Dar și pentru acei care ar fi urmat să se nască, deoarece, potrivit legendei, Maica Domnului ar fi așezat un coș cu ouă sub cruce, în timp ce Mântuitorul ar fi fost răstignit, iar sângele scurs ar fi înroșit toate ouăle, acestea simbolizând viața nenăscută.

◆ Rusaliile

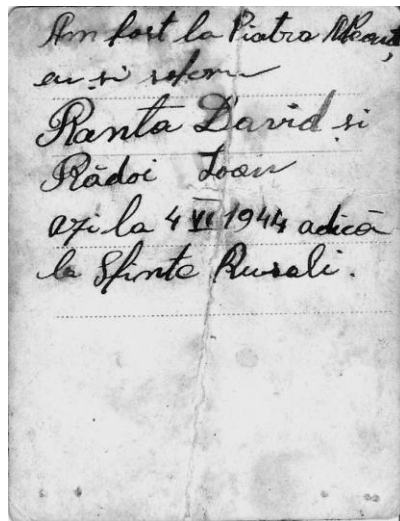
Pentru această mare sărbătoare pregătirile erau ca și pentru Sfintele Paști. Se ieșea, în sat, cu crucea, la țarină.

Mersul cu Crucea (ieșitul la țarină)

Pe vremuri nu era voie. În prezent, se merge cu crucea, cu patru prapori albi, cu preoții satului și credincioșii, dieci, cor bisericesc în ziua a doua de Paști și de Rusalii. Înspre drumul Sânmartinului, în fața crucii, vechi, de pe la 1800, se săvârșește slujba (de sfințire a holdelor¹¹, pentru înmulțirea recoltei de grâu din țarină și binecuvântarea lucrătorilor) - „Sfințește, Doamne, apa aceasta”.

Copii, primeau apă de băut, din țângălău, iar diecii, stropeau cu găleata țarina. Acum, se sfințesc și produse făcute în casă (prăjituri) care apoi se servesc dimpreună.

La Rusalii în biserică se aduc flori și iarbă. Acestea simbolizează frumusețea darului Sfântului Duh care s-a pogorât în chip de porumbel. Creștinii aduc iarba acasă și hrănesc animalele. În ziua de Rusalii se merge cu „crucea” în țarină și se sfințesc holdele.

De Sfintele Rusalii în război - 1944

◆ Sânzienele

Nu se cunosc prea multe practici legate de această sărbătoare. Nici sânzienele nu prea creșteau decât pe la Siti și terenurile părăsite, dar gospodinele făceau coronițe din flori de hârtie colorată, creponată.

Acestea se puneau la ușa bisericii și la ușile creștinilor. Înainte de Sânzienele copiii nu aveau voie să arunce cu mere, deoarece ploua cu grindină cât merele.

◆ Sântetru

La această sărbătoare copiii erau prezenți, că venea ringhișpilul. De asemenea, târgoveții particulari pricepuți vindeau turtele în diferite forme: păpuși simple, păpuși cu cocotoare, inimioare, baloanele erau o raritate, sau pistolul și pușca, de la micii comercianți.

¹¹ Holdă - s.f - loc destinat semănătorilor de cereale (lan), din magh. hold-juhar

Tot acum cumpărau *halavișca, doi la leu, și țucur crumpa, bâta-cârn, țucur pă bătă, țucur-nucă* (nugat), *țucur, camfor și loțți de pânză cu gumă*.

◆ Sântiuăn

Era prima sărbătoare din an, după Văsălie. La Macea, aceste nume sunt cunoscute, cu toate derivatele: Uănu, Nelu, Ionel, Văsălica etc. De Sântiuăn, ori era zăpadă, ori nu, banda mergea pe la casele celor ce aveau onomastica. Banda era formată din clanetași, dobași, musai. Se cinstea cu răchie, vin, plăcinte.

◆ Boboteaza

Înceie Ciclul celor douăsprezece zile ale Sărbătorilor de iarnă, care încep în Ajun de Crăciun. Este o Sărbătoare cu tradiție. Termenul provine din limba greacă (*Arătarea Omului adică – Sfintei Treimi*) și potrivit tradiției, animalele vorbesc, este Sărbătoare a Purificării, se mănâncă piftie, grâu fiert stropite cu vin roșu.

De obicei este frig de Bobotează, de unde și expresia *Gerul Bobotezei*. Preoții sfințesc apa (agheasmă) și care botează casele, animalele, apele.

Sfântul Ioan Botezătorul, Întemernicatul lui Isus, l-a botezat în Apa Iordanului, propovăduind Pocăința și Botezul, nu înainte de a cere mântuirea păcatelor.

Anița lui Stângaciu – Boboteaza – în straia de lână are sticla pentru apa sfințită 2011

Grup de enoriași – 2011

✂ Mersul cu banda (cu muzica) – la Sântiuăn și Sânjorz

Macea este recunoscută pentru tradițiile încetățenite, cu ocazia sărbătorilor de peste an, onomastica Ion sau Gheorghe fiind foarte frecvent întâlnită. La Anul Nou, mergeau feciorii cu căciulile gătate (aranjate) de către drăguțe (iubite) cu fire (prime – panglici) și mărgele. Ei erau însoțiți de un stegar, iar când ajungeau la casele fetelor, porneau jocul, cu trei zicăli: de-a lungu, de-a-n-torsu, mănânțaua. Vestea sosirii pălăscașilor era făcută de pălască (un clopoțel de aramă cu o limbă, tot de aramă, *un țângălău*).

La Sânjorz se mergea tot cu banda (muzica), dar, acum, fiind primăvară, nu erau căciulițe gătate, ci cloapele (pălării), înainte gătate cu o seară. Fetele erau urzicate cu urzici ascunse la spatele pălăscașilor, care le țineau de vorbă. Urcicatul se făcea înainte cu o seară de Sânjorz, iar udatul, cu găleata (vigherea). Cu apă de la fântână, se făcea în ziua de sărbătoare.

◆ **Sfântul Gheorghe (Sânjorzul).** În ajunul zilei de Sf. Gheorghe, copiii și flăcăii mergeau pe la casele gospodarilor și urzicau fetele pentru a nu face reumatism și pentru a fi iuți și harnice tot anul.

În dimineața zilei de Sf. Gheorghe, feciorii însoțiți de muzică (benzi) se opreau pe la casele gospodarilor din sat și udau fetele nemăritate din cap până-n picioare pentru a avea noroc tot anul. Tradiția se păstrează și astăzi, dar apa a fost înlocuită cu parfum. La catolici, stropitul se face a doua zi de Paști.

◆ **Sfântul Toader (Sântoader)**, se prăznuiește în prima sâmbătă din Postul Paștelui.

Potrivit tradiției, de Sfântul Toader se fierbe grâu, iar dis-de dimineață se face foc în grădină în amintirea sfântului care a fost ars pentru credință.

În ziua de Sf. Toader creștinii fierb grâu pe care-l mănâncă îndulcit cu miere. Legenda spune că într-o noapte, Sf. Toader a avut un vis, în care i s-a arătat că împăratul păgân vrea să-i batjocorească pe creștini prin stropirea bucatelor cu sânge de la jertfele idolești. Sfântul Toader le-a povestit creștinilor ce i s-a arătat în vis și le-a spus acestora că ar fi bine să nu cumpere în acea zi nimic de la piață. Creștinii s-au mirat când au auzit ce le-a spus sfântul și l-au întrebat ce pot mânca în acea zi. Sfântul Toader le-a spus creștinilor să fiarbă grâu pe care să-l mănânce îndulcit cu miere. Creștinii au făcut întocmai cum i-a sfătuit sfântul și nu au cumpărat nimic de la piață în acea zi, făcându-l pe împărat de rușine. Tradiția se păstrează de atunci până în zilele noastre.

Tot în ziua de Sf. Toader se face și pomenirea morților.

◆ Crăciun

Cu corinda - 1962

Cu corinda - 1968

Corindatul

È un obicei vechi, străbun și îndătinat la Macea. Printre primii corindători, de peste 50-60 de ani, îi

amintim: *Tolan Traian, Cazan Petru, Mercea Ioan, Șiclovan Ilie, Crețu Gheorghe*¹².

¹² *Viorel a lu Bou era dus ca și Guda cu sacul!*

Corindatul începea în Ajun, și se pornea de la un capăt al satului. Cu banda și cu sania, dacă vremea nu era prielnică. Feciorii colindau, fetele așteptau acasă, ca să-și poată dovedi puritatea, sufletul neîntinat și bucuria primirii colindătorilor.

Gospodarii îi serveau pe feciori cu bucate special pregătite pentru această ocazie: plăcintă crocne, cârnați, cărdăboși.

Puică neagră
 Bagă-n sac
 Scoală gazdă
 Dă-mi colac
 Nu-mi da mic
 Că mi-i frig
 Ci-mi dă mare
 Să fug tare
 Ca rotița plugului
 UMLE STRAIȚA PRUNCULUI
 Să se ducă trudii lui.

- Pentru cârnaț, nu ne-am duce
- Fie, clisa-afumată
- Și de voie bună, dată
- Sângerete, o părete
- Cărdăboși, ne vin-n minte
- De-acum, până-n vecie
- Gazde, și chișcă să fie
- Mărirea Domnului să fie

Să fii gazdă sănătoasă
 Să plătești corinda noastră
 C-on colac ghi grâu curat
 Cu vin roșu, străcurat

- Găzdăriță, cu minchie
- Dă-mi și-un pâhar, ghi răchie
- Găzdăriță cu cheptari
- Dă-mi și mie, o doi, bani
- Găzdăriță cu papuci
- UMLE-NE STRAIȚA GHE NUCI

- C-așe le place, la prunci

Corindă veche (specific local)

Noea, cu ortacii lui
 Voi, diecii, bunilor
 Lăudați și cântați
 Și pe Domnul lăudați
 Cu Păstorii, dimpreună
 Să ne facem, voie bună
 Că ni s-o născut Hristos
 Lumii, spre folos
 Nu s-a născut, în Palate
 Nici în curte, desfătă
 Ci, smerindu-se, pe Sine
 S-a născut, într-o Paladă
 Vifleimul Iudeii
 Unde cântau, îngerii
 Îngerii, cântau frumos
 Ieruvimii lăudau
 De nașterea lui Hristos
 Da, toți acum, cânta
 Că gazda colac ne-o da

- Unde meri, tu, furnicuță?
- Eu mă duc, la păduriță
- Ce să faci, la păduriță?
- Să îmi cot un butucaș
- Să îmi fac un vâlăuaș
- Ce să faci, cu vâlăuașu?
- Să îngrași on purcelași
- Ce să faci cu purcelașu
- Să îl taiu pă Crăciunu

Când pământu s-o făcut
 Și Ceriu s-o ridicat
 Doamne, mândru l-a-mbrăcat
 Tăt cu stele mărunțele
 Și cu Luna pântre ele
 Și o scară-i tăt ghi ceară
 Ingerii pă ea coboară

Cu pomul de iarnă¹³ - 1978

„Dumnezeu a blagoslovit bradul să rămână verde și frumos întotdeauna; iar din rășina lui să fie făcută tămâia, ca lucru sfânt”. „ E plin de noduri în formă de cruce, singurul pom de care nu se apropie diavolul”. (*Legendele românilor*, 1937).

◆ *La Anul Nou (Sfântul Vasile)*

Anul Nou ce astăzi vine
Să v-aducă dar și bine
Anul Nou ce a intrat
Fie binecuvântat
Holdele să vă rodească
Măiestria să-nflorească
În toată casa, bucurie, veselie
Să trăiți „La mulți ani”

Această urare era însoțită de un *plug* construit de copii și împănat. Copiii aveau străicuțe și căpătau mere, nuci, cărnați și cărdăboș (înfășurat după gât).

(Erau și urări persiflatoare: *Anu Nou și An Vechi / Umple cada ghi curechi*)

✧ **Segmente, anotimpuri**

Primăvara și iarna sunt stări de tranziție, dinspre toamnă și vară. Primăvara este însemnul tainic al reinnoirii. Este călătoria inițiată înspre coacerea verii. Dar, și înspre taina Culesului de Toamnă. Cu rod. Intervine aici și taina înțelesului erotic, rodul. Rodul libertății cuplurilor de a se împreuna, de a ieși din matcă, din vatra verii, din spațiul protector al primăverii, să-și încununeze nenuntite nunți.

Apoi, taina trecerii Marelui Prag, al Pământului, căci, din Țărână, ne-am născut Anotimpurile curg ... și-n curgerea lor, avem un Timp al naturii și un Timp al omului.

¹³ Pomii de Crăciun, sunt de obicei brazii. Acele lor verzi, iarna sugerează nemurirea. Aducerea de copaci verzi în casă în miezul iernii era un lucru obișnuit în culturile pre-creștine europene. Acum sunt ținuți de la Crăciun până la Bobotează. (cf. *1000 de simboluri* Rowena și Huppert Shephard Editura Aqvila, pag. 326)

Legenda Bradului de Crăciun

Începe prin secolul VII când un călugăr din Devonshire a dorit să răspândească Cuvântul Domnului în Germania, folosindu-se de forma triunghiulară a bradului ca simbol al Sfintei Treimi. În Europa secolului al XII-lea bradul de Crăciun era atârnat de tavan, cu vârful în jos și decorarea acestuia se cunoaște de prin 1510 (în Riga). Mai apoi, M. Luther l-a decorat cu lumânări, simbolul strălucirii stelelor. Mai târziu, prin 1610 s-a descoperit beteala, decorațiile fiind manufacturate în casă. La Macea nucile erau vopsite cu șiclu (lunar) iar podoabele constau în lanțuri din hârtie creponată, vată, bomboane - țucur de pom, făcut, fondant în casă și învelit în hârtie albă cu ciucuri.

Moș Crăciun, este primul creștin care a adăpostit-o pe Maica Domnului să-l nască pe Pruncul Isus. Acesta, după ce Moș Ajun a refuzat, îi oferă adăpost, dar necredincios cum era, își pedepsește soția, pe Crăciuneasă, și-i taie mâinile, că a moșit-o pe Maica Domnului, care printr-o minune, i le pune la loc.

De ce Asinul (măgarul) este binecuvântat? Pentru că i-a stat Mântuitorului, ca și martor, în grajd, la Naștere. Apoi, legenda spune că Dumnezeu l-a însemnat cu o cruce pe spate, ca semn de mulțumire. I-a servit Fecioarei Maria, lui Iosif și Pruncului Isus, ducându-i călare, atunci când au fugit în Egipt să scape de Irod, care omora pruncii. Umilintă, pace și simplitate înseamnă folosirea măgarului și când Mântuitorul a intrat în Ierusalim tot călare pe asin și a fost aclamat de mulțime (*Mic dicționar folcloric*, Tache Papahagi, București, 1971) „Măgarul are o cruce în spate, pentru că el a dus în spate pe Cel care a purtat crucea”

Iar anul, este un Cerc închis „illud tempus“, cu început și sfârșit.

Curgerea verii, coptul sau pârğul, apa care întreține viața ne induce înspre ideea altei coaceri, trecerea de la ardere la mistuire, și apropiere de declin, iarna. Cu ideea altei treceri, înspre înghețare, îmbătrânire, căderea într-un pământ dar și călătoria spre un nou început. Anul Nou. Și o speranță a Reînvierii, prin Primăvara dătătoare de speranță, cu toate ale ei, credințe ancestrale.

✓ Alte rânduieli

◆ Ziua Eroilor

Monumentul Eroilor se află în Cimitirul Ortodox.

Glorie eroilor români căzuți pentru patrie pe cuprinsul comunei Macea¹⁴

Petru Coșa

Pavel Ioviță

Ioan Prundeanu

Acești trei eroi, al căror nume sunt încrustate pe fața monumentului nu erau din Macea, dar au căzut între Macea și Sânmartin, au fost duși în căruță, au avut cruce de lemn, de pe care le-au fost luate numele.

Sunt peste optzeci de nume dăltuite în piatră pe fața a a doua a monumentului. Printre eroii măcenii amintiți aici se află și:

Ranta Petru, Ranta David, Ranta Gheorghe

¹⁴ 1974-monument realizat de sculptorul Pavel Mercea.

La monumentul eroilor - 1985

⌘ Ce nu se poate uita

◆ **1 Mai**¹⁵ este considerată Ziua Internațională a Muncii, încă din anul 1889 (Congresul Internaționalei Socialiste) în memoria victimelor Grevei generale din Chicago.

Defilare de Mai - 1971 - Defilare – activitatea de a defila și rezultatul ei; perindare, paradă

¹⁵ În tradiția populară, această zi, de Armindenii, însemna simbolul vegetației, care proteja animalele și recolta, era începutul verii, era ziua pelinului sau ziua bețivilor.

Armindenul era sărbătorit pentru a proteja de catastrofele naturale (grindina) rodul mănăstii, iar vinul să fie curat, gustos roșu cu pelin.

Armindenul simboliza Vechiul Zeu, al Vegetației și era, potrivit tradiției, o ramură verde sau un pom curățat care se puneau la stălpul porții până la seceriș, spre a proteja de unele întâmplări distrugătoare.

*

În credințele apotropaice, Armindenul avea un rol protector, de apărare împotriva duhurilor rele. Se spune că Prigonirea lui Isus (și Irod omora copii), ramurile verzi se puneau la poartă să-l sperie pe Irod și să-l protejeze pe Isus.

*

Armindenii este și Ziua lui Ieremia (Ieremiin, din slavonă), prin romanizare -Armindenii, care era vestit prin proorociriile sale (Eremia). În literatura română, despre Armindenii a scris, printre alții, Alecu Russo (Amintiri): "Ziua Armindenilor în care pelinului i se dă cep" ... pe la 1828 se cântau, de Armindenii ... manele".

*

Și plantele medicinale amare se culeg de Armindenii.

În marea majoritate a țărilor (exceptând SUA, Elveția, Australia), această zi este decretată liberă. Sunt organizate diverse evenimente sau practici (în Franța se oferă buchete de lăcrămioare trecătorilor, în Germania se poartă o panglică roșie la butonieră). La noi, această zi a fost sărbătorită de către Mișcarea Socialistă în 1890 prin diferite manifestări în aer liber, clasa muncitoare participa într-un cadru festiv și organizat la defilări scandând lozinci și purtând pancarte specifice.

Cântece de 1 Mai

1 Mai muncitoresc

(Versuri: Maria Ranteș, muzică:
Ciprian Porumbescu)

”Râde iarși primăvara
Peste câmpuri, peste plai
Veselia umple țara
C-a venit Întâi de Mai” (4 strofe)

(Muzică de Mozart, versuri Gheorghe
Georgescu)

O, vino mai cu soare
Cu verzile câmpii
Și susur de izvoare
Și floricele mii
Refren

O, cât aş vrea să văd iar
Frumoșii ghiocei
Pa lunca-npodobită
Drăguții mielușei

(3 strofe, 3 refrene)

*

♦ **23 August**¹⁶ este fosta Zi Națională a României. În această zi, de o măreție anume, defilările și paradele militare inundau marile orașe ale țării. Ținutele de sărbătoare, lozincile, baloanele, stegulețele, florile, făceau parte din recuzita fiecărui participant.

Atmosfera era de o puternică însuflețire, se scandau lozinci și se serveau mici și bere

Ficiori măcenii la 23 August - 1950

23 August 1974

♦ **Festivalul „Cântarea României”** a constat dintr-un ansamblu de manifestări cultural-artistice, ce promova educația și cultura socialistă. A fost inaugurat în 1976, după primul Congres al Culturii și Educației Socialiste, din 2-4 iunie 1976. În anul 2008, Muzeul Țăranului Român o retrospectivă ca o ultimă ediție – sursa *Ziarul Gândul*, 18 martie 2008. (foto – *Cântarea României* cu sumane și căciuli).

¹⁶ La 23 August 1939 se semnează la Moscova Pactul Ribbentrop-Molotov, iar la 23 August 1944 România a trecut, în cel de-al Doilea Război Mondial de partea Aliatilor.

♦ **Luna cărții la sate**¹⁷ făcea parte din *Festivalul Cântarea României* (*Luna cărții la sate* era o manifestare dedicată promovării cărții, de obicei în luna februarie, când nu se putea lucra în câmp. Asemănându-se cu o șezătoare populară, manifestarea consta din simpoziioane, lansări de carte, întâlniri cu cititorii, editorii, etc.)

Mascăt, se făcea o propagandă în rândul țăranilor, a cărților cu un pronunțat caracter politico-educativ. Oricum, librăriile erau pline de cărți, iar Biblioteca era interesată să își achiziționeze carte bună. Țăranii luau act și de ziarele de atunci *Scânteia*, *Scânteia Tineretului*, sau revistele *Femeia*, *Săteanca*, *Almanahuri* de tot felul, *Broșuri* de popularizare.

Luna cărții la sate – 1970

Panou cu Întrecerea socialistă - 1970

• Sărbători ale minorităților

Fărșang la Macea. Este, sau mai bine zis a fost, că nemții din sat își duși, e sărbătoare specifică nemților. Odată cu lăsarea Postului Paștelui, cam cu o săptămână înainte, nemții se organizau și umblau prin sat. Se adunau și pomeneau în căruțe, străbătând satul în lung și în lat, de la ulița nemțească până-n Satu-Nou, prin Satu-Bătrân și Coreea. Strigau *foășing*, *foășing*, fluturând diferite obiecte

¹⁷ Munca artistică – Raport 6 sept. 1969 – Primăria comunei Macea
 - piesă de teatru La o piatră de hotar – la Șeitin și Șiclău
 - orchestra de muzică ușoară a folosit căruțele la Sănmartin
 - o piesă de teatru în limba germană (Gramă Rozalia și Schmer Rozalia)
 - soliști vocali (Vați Ana)
 - solist dansator
 - coriste
 - brigada artistică nu a fost instruită de Hodre Cornelia

Căminul Cultural are nevoie de:

- instructori, costume populare, instructor de cor
- munca cu filmul
- munca cu cartea „*Luna cărții la sate*”.

Fărșang la Macea

Este, sau mai bine zis a fost, că nemții din sat își duși, e sărbătoare specifică nemților. Odată cu lăsarea Postului Paștelui, cam cu o săptămână înainte, nemții se organizau și umblau prin sat. Se adunau și pomeneau în căruțe, străbătând satul în lung și în lat, de la ulița nemțească până-n Satu-Nou, prin Satu-Bătrân și Coreea. Strigau „foășing”, „foășing”, fluturând diferite obiecte (mături, steaguri) și erau „îmbrăcați urât”, adică se deghizau, spre deliciul copiilor și al tuturor sătenilor. Ei cereau alimente și bani, cu care făceau mâncăruri specifice pe care le serveau la balul lor.

Pe tot parcursul ceremonialului, pe stradă, erau însoțiți de muzică și cântau cântece specifice: „Oh, oh, Rosie”, „Anneliese” și altele.

Din păcate, azi, rar mai răsună pe stradă acestea, la fel ca „foășing”, „foășing”.

(mături, steaguri) și erau *îmbrăcați urât*, adică se deghizau, spre deliciul copiilor și al tuturor sătenilor. Ei cereau alimente și bani, cu care făceau mâncăruri specifice pe care le serveau la balul lor.

Pe tot parcursul ceremonialului, pe stradă, erau însoțiți de muzică și cântau cântece specifice: *Oh, oh, Rosie, Anneliese* și altele. Din păcate, azi, rar mai răsună pe stradă acestea, la fel ca *foășing, foășing*.

*

◆ **Kirchweih** se sărbătorește la 21 noiembrie de Sfânta Elisabeta, Lisi pesla, cum ar veni.

Tinere mnențoici înainte de gătatul și licitatul pomului, urmat de bal cu tocană de oaie - 1953

*

◆ Singura Sărbătoare care nu este și la români, **Ziua Domnului** se celebrează în prima joi de după Rusalii.

În trecut, nemții ieșeau în procesiune la Crucile de hotar, de exemplu, la crucea de lângă moară, care mai există și azi, și împodobeau locul devenit sacru pentru ei, cu ramuri ori crengi verzi, puneau o măsuță în fața căreia se rugau asemeni unui Altar viu. De aceea, probabil, românii numeau locul devenit unul pentru rugăciune - *Coliba Mnenților*. Azi, se celebrează, ori în biserică, ori în curte, folosind tot patru măsuțe împodobite cu vase de flori.

*

Cultura etniilor

De la maghiari, la Macea s-a încetățenit făcutul de tăieței cu mac (makostejsta), tocana cu curechi acru (szekey - gulyas), sângeretele. Pesmetul (prezli) l-am împrumutat tot de la etniile din sat (se numea *sfărmuri*). - (foto – *Costum maghiar de copil*)

De la nemți (mnenți) s-a împrumutat: consumarea compotului în loc de salată la felul al doilea de mâncare, *nudli, gulyaş, tăitei cu griş și sirop de fructe făcut în casă, plotz* (din germ.)

Plot mnențâsc

Se face un aluat de pâine care se lasă să se dospescă puțin într-o tava rotundă.

Se pune la cuptor să se coacă la un foc mic.

Când aproape este gata, se scoate, se umezește cu apă și se presară zahăr tos. Se dă din nou la cuptor, până se rumenește.

Se servește cald, rupându-se felii. E ca o pizza, dar dulce.

Obiceiuri comune

Se mergea cu colindatul, dar la maghiari *era cu Betleemul*. Pomul de Crăciun era împodobit de seara, cu bomboane fondante făcute în casă, cu nuci și mere înfășurate în staniol sau vopsite cu *șiclu* și ornat cu ghirlande de hârtie.

Tăierea porcului: era la fel, doar că se consuma și sângerete, iar tocana se servea cu smântână. La culesul strugurilor, acesta se termina cu *Surechi-bal*, iar lăsarea postului, cu Farsang.

Stropitul se făcea a doua zi de Paști, la catolici, cu parfum.

✓ **Rânduieii de ceremonial**

Fie că privim moartea ca pe un mod de viață sacru și spiritual, lumea „de dincolo”, fără de milă, ține de știința de a percepe „trecerea” ca pe „un ars moriendi”, iar semantizarea acesteia, înseamnă, nu neapărat, o negare a spațiului pe care-l traversăm, ci mai degrabă, o asumare, o prelungire, a acestui „prag”.

*

Conviețuirile, au dat naștere la implicații sociale și fascinații. Indiferent că vorbim de un anume ritual sau joc, de Prag sau Marcă, Poartă sau Fântână, Jocul satului, Floarea sau Șiragul de mărgele, ajungem tot la casă, ca un Imago Mundi, supusă imaginilor iconice, care vorbesc de la sine.

*

Și iată câteva: Pragul – este o identificare cu Sinele Prin naștere, copilărie, joc inocent atribuit Primăverii (ca semn al înnoirii). Călătoria înspre vară, ieșirea din matcă, într-o moșie plină de rod, de fertilitate, încununată de cununi, de spice, de dor protector și dătător de aspirații. Sărbătorile, cele de primăvară, Mărțișor, Sânjorz, Florii, premerg cele de vară, Sânzătenele sau ieșitul la țarină care personifică iubirea.

*

Trecerea, înspre toamnă, este făcută de formatul rodului, culesul (surechiul, culesul porumbului, bătutul nucilor).

*

Iarna, primește atributul unei Călătorii care se termină. Intervine odihna pasivă, mersul cu lucrul, cu cipca, cu corinda, etc. Iarna este îmbrăcată în alb, este ultima neîmplinire, este lacrimă.¹⁸

¹⁸ **Albul – negrul**

Floarea? O întâlnim, sub formă de cunună, atât la nuntă, semn că fata, nu înflorește, ci se dăruiește pe sine. Cununa de-ngropăciune e Legământul. Cu cei rămași. Inelul. Șiragul de mărgele, împreunarea lor, e semnul unirii, celor doi prin nuntire. Apa, poarta, fântâna, grâul, aruncat, trecerea pragului, sunt următorii pași, iar prin stropirea reciprocă, valențele fecundității, ale împlinirii, capătă conotații aparte.

Lacrima? Aceeași apă, aceeași stropi, înlesnind bucuria nuntirii și mijlocind durerea plăcerii.

Jocul? Este asocierea împreună, sau a contagiumii, prin revenirea la matca satului. Cu puritate. Cu fericire. Candoare. Înspre dorința de fecunditate. Limbajul este unul secret. Cu gesturi, muzică, de un sincronism total.

*Nașterea * nunta * moartea * stau sub semnul Albului. În alb ne botezăm. În alb ne îngropăm! Albul, e puritatea începutului, spre un nou început. Întâlnirea cu Dumnezeu. Dar, fără Apa cea de toate zilele, ne îndepărtăm de ritualul purificării = ne scaldăm prin botez, ne stropim, ne spălăm după mort, ne îndepărtăm de arma temută a Morții.*

După ospăț, semn al îndestulării, ca act al îndestulării, ne pregătim, spiritual, cu pâine colac, vin, colivă, să plecăm de aici, din lumea albului, prin aceste forme de comunicare acolo. În Cealaltă Lume. . Cu florile sacre. Bujor. Trandafir, asociate sângelui. Cu flacăra adevărului, Lumânarea, cu stingerea ei. Prin Lumină. De Răul. De afară, căci Focul poate ierta. Dar și pedepsi.

Plânsul. Răsul. Ne naștem plângând. Plecăm plângând. În aceeași lume. Albă.

- **Naștere și botez**

Nașterea, se făcea acasă sau unde venea sorocul. Femeile din vecini, se-ngrijeau una pe alta. Copilul nou-născut, se lua mai întâi, în poală, apoi se așeza în pat¹⁹.

La Macea, se obișnuia ca înainte de a veni pe lume puiul așteptat, tânăra familie să se consulte cu nănașii de cununie dacă vor ei să boteze, sau copiii lor mai mari, dacă aveau. De obicei, se accepta propunerea, dar se cunosc situații când nănașii propuneau nănași „mai tineri”, dar nimeni nu se supăra.

Uneori, numele celui/celei mic/i era ales și după numele nănașilor.

Botezul avea loc la șase săptămâni, dar nu mai târziu. Nănașii pregăteau totul, începând de la lumânarea mare, gătită cu *prime*, rozii sau albastre, după caz, fetiță sau băiat, dar și cu darul oferit nou-venitului pe lume, puiului de om.

La încreștinare participa și tânăra mamă, dar numai în tinda bisericii, unde, după botez, primea binecuvântarea preotului.

După săvârșirea ceremonialului de încreștinare, nănașii își luau finul în brațe, salutându-i pe cei ce-i așteptau în prag, cu vorbele: *Am adus un păgân și iată, ne întoarcem cu un creștin*.

În vremile îndepărtate participau la masa de botez doar neamurile foarte apropiate, care erau invitate de nănași spre a mulțami micului fin pentru ospitalitate. Se puneau bani sub perină *d'i la noi mai puțin, / d'i la Dumnezeu mai mult*, sau rânduri de hăinuțe, apoi, după miezul nopții, pleca fiecare *pe la casa cui ne are*, nu înainte de a mulțami pentru participarea la sfântul eveniment și de a se face urări creștinești de viață lungă tinerilor părinți și copilășului. În acest timp se mergea *cu demâncare*, găină, tort, compot.

Mersul cu demâncare – 1950

Botez cu perină rișelită - 1967

¹⁹ Ca moașe, cea mai cunoscută era Lenuța Halai (nora lui nană Iuliș – bucătăreasa de la Castel)

Masa de botez - 1975

Cinste la botez - 1979

Preot Mihai Terente la botez - 1975

Botez Creștin - pastor Deiac Gligor - 1954

- **Uspăț**

Pretutindeni, și oricând, nunta este un moment crucial în viața omului. Prin nuntă se celebrează momentul de împlinire a vârstei tinere. Când vremea jocului a trecut și fetele au cusut destule loze la poale sau pe mânecile cămășilor, ochii le alunecă spre alte zări. În serile de iarnă, când se mergea cu furca și cu coselile pe la vecine, fetele mai își pregăteau, sufletește, noi prietenii. Și mamele ori vecinele observau cu subînțelesuri că Ana, Maria sau Elena au crescut și că ar trebui să iasă la joc sau să aibă drăguț. Când posturile de peste an treceau, și fetele se gătau, nu mai erau fătute, să iasă-n lume, iar părinților li se umplea inima de bucurie. De aceea, și grija creștea, o dată cu *gătatul* de haine noi, din cap până în picioare. În prima duminică de după post, prietenele ori surorile mai mici își însoțeau *nana (ortaca)* la joc. Acesta era un prilej de bucurie, dar și de emoție firească, de întâlnire cu necunoscutul.

Primul semn de chemare la joc al primului ficior muia picioarele tinerei fete, iar jocul se compunea din trei cântări cu ritmuri diferite și tot atâția pași diferiți: *de-a lungă, mânânțaua, de-a-ntorsu*.

După primul joc, fetele se regrupau să-și tănuiască primele impresii. Noua fată mare se simțea ușor stânjenită cu *ceapță* pe cap, cu mărgelile la grumaz, cu *zobon de mătasă*, cu poale largi și cu *zboac*, acoperite cu o rochie înflorată, pe deasupra cu o *zadie de mătasă*, în

care predomina roșul, și cu *papuci jumătăți*, cu curelușă ori cataramă, mai ales dacă până atunci umblase desculță.

Mamele le petreceau cu ochii în zare, ori până la primul *corn* (colț), cu avertizarea să se întoarcă înainte de venirea vacilor de la pășune. Fetele așteptau să vină iar duminica, după cele șase zile lucrătoare, iar când jocul se găta, așteptau să fie petrecute spre casă. Acesta era primul semn, dar până la corn - *să nu mă vadă mama, că nu mă mai lasă la joc*.

Duminica următoare, dacă simpatiile se înfiripau, petrecutul era până la poartă. Și tot așa, dacă *ficiorul* era așteptat, după cină, era primit și în casă și *bistătit* pe toate părțile, sau îl mai poșteau *mai vină pe la noi*, și îi permiteau fetei să-l conducă și la poartă. Acest fapt ne duce cu gândul la un vechi cântec popular, *Mai vină sara pă la noi, Ionele dragă* – și nu întâmplător, căci *ficiorul*, de nu era plăcut, tatăl fetei îl petrecea până la poartă, și asmuțea câinele la jumătatea drumului: *piți, du-l tu mai departe*. Totuși, erau rare aceste situații, iar despărțirile erau amiabile, nelăsând răniri sau jigniri, *fata noastră îi încă mică, mai are vreme d'i ficiori*". Dacă părinții se încuviințau, dacă erau de acord, urma *încredințarea* (logodna). *Credința* se face și azi, la fată, unde vine mirele cu părinții. Dacă s-au epuizat discuțiile, *amu, când merem pă vedere*, între ambele perechi de părinți, despre ocupații, stare socială, vreme, tatăl băiatului lansează întrebarea:

„- Întrebați-ne de ce am vinit noi la dumneavoastră!”

„- Știți voi, spuneți-ne și nouă!”

„- Iaca, noi am auzit că aveți o fată mare d'i vânzare.”

„- Ați auzât bine, noi avem o fată mare, da' nu știm încă dacă îi și de vânzare.”

„- Nouă ne place fata, ni-i dragă și am vrea-o la noi, de noră.”

Discuțiile continuă, părinții cad de acord, după ce află și dorința tinerilor. Se închină un pahar în cinstea mirilor, să le fie de noroc, apoi, după caz, se dă inelul de logodnă, de către *ficior*.

Logodnă – Încredințare - 1975

Invitație la nuntă - 1975

Apoi, părinții mirelui întrebă când va fi nunta, dacă va fi. Uneori cheltuielile sunt făcute numai dinspre una din părți, alteori, de ambele părți. După datină, lege, întemeierea tinerei familii se făcea prin cununie religioasă și oficială.

Pregătirile de nuntă încep cu îmbrăcarea miresei de către mire, cu ce-și dorește ea mai scump. La fel procedează și ea cu mirele.

Tinerii propun apoi chemătorii, câte un băiat din fiecare parte. Acestora, fetele le *gată* căciulile sau *clopurile cu firuri*, panglici colorate, legate la spate, lung atârdate pe spate și pe piept. Chemătorii se numeau *pălăscași* și, cu câte o săptămână înainte de nuntă, știau pe cine trebuie să poștească. Ei se deplasau cu cai *împănați cu prime și cu lipideie* de lână în lână, țesute în casă, viu colorate, predominând roșul. Se foloseau și *bișigletele*, la fel de împănate și împodobite atractiv. Chemătorii plecau de la casa miresei, invitațiile începând cu părinții, socrii, popii, nănașii, apoi neamurile, șogorii și șogorițele. La casele invitaților, ei vorbeau pe rând, după al cui invitat era: „junele vă invită cu drag a lua parte la nunta sa cu mireasa.

„Dacă o fi vreme bună,
Vă suiți pă o găină.
De o vreme d’i ploaie,
Vă suiți și voi p-o oaie.
De o fi mare noroi,
Vă suiți pă un rățoi.”

Apoi închinau din *pălasca gătată* ca și căciulile.

Pălăscași pe bișigle - 1971

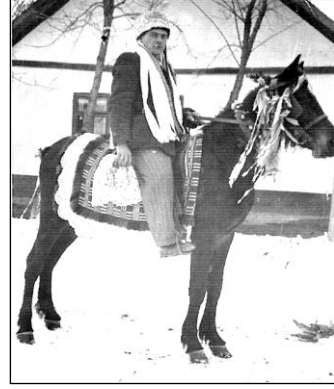
Chemători -1971

Chemători pe cai - 1973

Pălăscași în cocii - 1985

Pălăscașă călăreț - 1987

Apoi urmau celelalte pregătiri: mirele căpăra muzica, care la Macea era alcătuită din *hid'ied'i, viori, clănet și doabă*. Printre *hid'ied'iși* bătrânii își amintesc de *Ioan Ciotea, Ștefan Covaci (Piști), Marin Covaci, clănetușul Petru Sălăjan, zis Husari, dobașul și clănetușul Pavel Covaci*. Tot mirele se ocupa de *găsirea stegarului*, de obicei cel mai jucăuș ficior, îi amintim pe câțiva: *Gheorghe Ciumedean, Mihai Șimăndan, Gheorghe Baci, Simion Anghelina*.

Prietenele miresei se ocupau că gătarea căciulilor sau a clopurilor pentru stegari, după modelul chemătorilor, dar și cu împănatul steagului tricolor, cu panglici multicolore. Cu două-trei zile înainte de nuntă, invitații veneau la casa unde urma să fie aceasta, aducând o găină, un *bădic d'i fărină* și 10-20 de ouă, iar în ziua nunții aduceau un *ol de vin, o iagă d'i răchie*. Femeile mai aduceau *crogne sau pișcotă*, după cum erau de înstărite.

Uspățu se pornea duminica la amiază, când, la casa mirelui sosea muzica, și se juca, un joc, ori două, iar cei prezenți erau cinstiți cu plăcintă și băutură (plăcinta era numa cu mac, prai și nucă).

Apoi, *grăitorul - guda*, cel care conducea întreg ceremonialul, organiza plecarea după nănași, în frunte cu stegarul, pe ritm de muzică *Frunză verde d'i cireașă / noi merem după nănașă*. Apoi, la nănași, aceștia erau deosebit de emoționați, serveau cu bucate alese, jucau un joc, două, și, împreună cu părinții mirelui și alți invitați, chiuind, cu sticle de sfert în mână, porneau după mireasă.

La mireasă erau la fel de frumos întâmpinați, iar prietenele ei îi cântau hora miresei:

„Miresuță cu cunună,
Ia-ți acuma zâua bună
D’i la tată, d’i la mumă,
D’i la frați, d’i la surori,
D’i la gred’ina cu flori.”

Grăitorul ordonează mersul la cununie, în față stegarul, apoi un pâlc de jucăuși și chemătorii, jucând fecioreasca. Tot timpul, grăitorul joacă steagul, cinstește și se *fălește cu dosoiul împreunat d’i pă spate, cosut sau rișelit*. Se creează o atmosferă de voieșie, dar și una de ochire a unui nou drăguț de către celelalte fete mari, rămase pe margini.

Uspăț cu iagă de-nchinat -1971

Uspăț cu lumini – 1971

Mireasa este condusă de nănaș, mirele este condus de nănașă, iar asistența descântă:

„Frunză verd’e d’i flăgari,
Țucu-i uăchii la stegari...
Uiu-iu-iu-iu.”

„Frunză verd’e d’i mohor,
Țuca-l-aș pă chemător...
Uiu-iu-iu-iu.

În acest timp se fluturau și batistuțe de către fetele mari.

Alaiul se forma din invitați, iar pe uliță, pe margini, curioșii, care îi petreceau până la biserică, apoi la primărie, unde se și încingea jocul, descântând:

„Noi merem la cununie,
Dumnezău cu noi să fie,
Numa cu cela ce-i rău
Să nu fie Dumnezău...
Uiu-iu-iu-iu.”

Bine-i stă la soare drept,
La june cu pană’n ch’ept...
Uiu-iu-iu-iu.

„Bine-i stă la cer cu lună,
La mnireasă cu cunună,

(Penele, făcute din crenguțe de bucsuși verzi legate cu primă se puneau în piept la invitați, numai mirii aveau de cumpărat, iar jlaierul era dus de paranive sau mniresuțe mici.)

După oficierea cununiei, tot alaiul pornea la casa unde era nunta, în *căși* sau în *șatră*, și se *descânta* pe tot parcursul:

„Frunză verd'e d'i flăgari,
Țucu-i gura la stegari,
Că nu-i dulce, nici acrie,
Numa cum îmi place mie...
Uiu-iu-iu-iu.”
„Ce stați, fete, su flăgari,
Ori vi-i drag d'i pălăscari...”

Cununie religioasă și pălăscăși cu prime - 1975

Pălăscării nu-s d'i voi,
Ci d'i fete ca și noi...
Uiu-iu-iu-iu.”

„Mniresuță dintre flori,
Ie-ți gându d'i la ficiori
Și ți-l pune la bărbat,
Că cu el te-ai cununat.”

Strigăturile nu se întrerupeau, ele deserveau măreața taină a nunții, taină de la care nu lipseau grâul și banii mărunți, aruncați, ca semn de belșug, peste tineri. Tinerii aruncă și ei cu bani mânăntăi peste troaca cu apă limpede, timp în care mirele își trece peste troacă mireasa în brațe, însemn al victoriei asupra opreliștilor care i-ar paște pe noul lor drum.

Grăitorul pofteste asistența la masă și într-un glas se rostește, sau se cântă, creștineasca rugăciune *Tatăl nostru*, apoi se urează: *Poftă bună la masă*.

Neveste, dinainte numite, cu *zădii* albe, impecabile, serveau, în *blide*, *zamă d'i găină cu tăiței sau gârtene*, apoi friptură de pasăre cu *crumpe sfârâite* sau *pireu și curechi acru* sau *lebenițuțe acre*. Urmează plăcintele și vinul. Se obișnuia a veni cu plăcintă, cu vin de acasă și tort adus de fiecare invitat, mesenii servindu-se între ei. Despre tortul miresei, bere sau sucuri, ori clătite flambate, nici vorbă!

Când grăitorul găsea momentul oportun, anunța *străgările, cinstea, darurile*.

Putea fi stofă, cămeși, zestre, seturi de oale, bani sau cadouri.

„*Dragii mnei, junile și mnireasa ș-or făcut datorია, amu să cuvine să mulțămim și noi pântru ominie*”, strigă și azi *Simi Anghelina a lu Pătroala, ultimul grăitor*.

Întâi *cinsteau nănașii cu obiecte de bucătărie, lenjerie de pat, haine (stofa cu care erau legați în biserică, le rămânea)*. Apoi era *cinstit nănașu și omu lui cumătru mare*,

ajutorul nănașului. Cele mai substanțiale daruri erau oferite de părinți ori rude apropiate, frați, surori, verișori, verișene.

Grăitorul anunța darurile și pă cine le aduceau și banda cânta „Mulți ani trăiască”.

După străgări, la mnezul nopții, urma *dezbrăcatul mniresei* de hainele de cununie de *fată mare* și *învelitul* acesteia ca femeie măritată, pe care le săvârșeau nănașa și cele două mame. Mnireasa apărea învălită, legată la cap, cu batic tipic nevestelor.

Petrecerea ținea până în zori, se termina cu un marș, cu care era petrecut nănașu și în cinstea căruia muzica nu înceta să cânte. După caz, se anunța și suma bănească strânsă.

Mireasă cu zobon - 1954

Uspăț - 1960

Paranivă - 1963

June și mnireasă cu părinții - 1973

Mireasă cu jlaier - 1976

- **Îngropăciunea**

Andre Malraux - „, *Omul este unicul animal care știe să moară*”

*

Rene Girard - „, *Momântul nu e decât primul monument uman ... nu există cultură fără mormânt, nu există mormânt fără cultură*” ...

*

În trecutul ceva mai îndepărtat, spun bătrânii, se nășteau mult mai mulți copii decât azi, dar și mortalitatea din rândul lor era considerabil mai mare. Cei mai mulți copilași decedau din lipsa asistenței medicale, în rândul lor bătându-se o boală numită *sclept*, icterul negru de azi. Unii nu apucau nici botezul, și atunci, pentru a evita aceasta fărădelege, părinții îi botezau la 2-3 săptămâni de la naștere. Mortalitatea infantilă era aproape generalizată.

O altă boală care secera copii, dar și adulți, era boala de plămâni, TBC-ul de azi.

Fetele mai mari erau înmormântate cu haine albe de mireasă, cu diademă pe frunte, dacă familia era înstărită. Pe la mijlocul anilor 1850, o alta molimă, holera, sfâșia vieți atât în Macea, cât și în Sânmartin. Spun bătrânii că în astfel de case cu mort nici preotul nu pătrundea, sicriile nu erau vopsite, iar la groapa, acestea erau așezate în cocii cu rudițe, cum se așează snopii de coceni, și popa făcea o slujbă pentru toți deodată, iar înmormântarea avea loc în afara „șintirimbului”, cimitirul comunal, denumit *Koleratemetu*, adică Cimitirul morților de holeră²⁰ (azi, locul este cunoscut undeva, pe la Topilă). La Sânmartin erau îngropați în cimitirul comun, cu un semn distinctiv, câteva se mai văd și azi.

În sicriu se așterneau mai întâi haine rele, o bucată de pătura, peste care se turna talaj de la tâmplar. Mortul era așezat în sicriu cu ajutorul unui lat de rămânea sub el, la cap o perinuță umplută cu talaj mai fin. Peste mort, alt lat, pânză țesută în casă, apoi o măsurică mortască din pânză rișelită, pe la unele case chiar din mătase, cum e azi voalul care acoperă jur împrejur sicriul. Pe piept, i se așeza o lumânare în formă de cruce, dacă mortul era ortodox. Unii îi puneau în jebul, în buzunarul de sus, și ceva bani mânăntăi.

Priveghiul începea o dată cu lăsatul serii, erau două-trei priveghiuri, dar rudele stăteau toată noaptea. Și azi, ca și atunci, preoții participau la oficierea numită Stâlp sau Dezlegare. După primul priveghi, începea săpatul gropii, persoane apropiate sau cunoscute făceau acest lucru, mai apoi au apărut „groparii”. Bătrânii zic că în vremea aceea, groapa se săpa doar în ziua înmormântării, „sa nu să strâce mortu”.

Groapa se sapă cu arșeul. Odată ajuns la groapă când mortul era lăsat, se lua pământ și se arunca sub formă de cruce pe copârșeu(sicriu), spunând *Al Domnului este pământul și cel ce va intra în el*. Bani se aruncau în groapă, ca mortul să-și plătească drumul înspre Rai, când va fi sunat de Trâmbița Domnului (și pe mâinile împreunate, se pun bani, azi, suma e uneori mare, după putința fiecărei familii, nu un ban ca înainte).

²⁰ Cimitirul Holerei, era situat la cca 4 km de comună, fiind vorba despre morții răpuși de holeră și duși în căruță, între anii 1870 -1880

La priveghi și în zilele de îngropăciune, femeile se „cântau”, după mort, în versuri ad-hoc alese, prin care își exprimau durerea sau sentimentele jale, de plâns și de lacrimi. Bocetele se deosebeau prin conținut, în funcție de relația cu cel decedat.

Din casă, mortul era scos, acoperit sau descoperit, în curte, după ce preotul oficia o scurtă slujbă în casă. Indiferent de vreme, slujba de adio se oficia după ritualul ortodox, catolic, baptist, adventist de ziua a șaptea, neoprotestant și mai nou și nenticostal cult apărut prin 2004-2005.

Mort cu copârșeu acoperit - 1966

Pomana se organiza la poarta cimitirului și intra în grija unor persoane apropiate mortului, iar la casa acestuia participau rudele apropiate. Cu rachiu și colac pe atunci, acum au apărut sucurile, felii de cozonac de casă sau cumpărat de la cofetărie, alții chiar și cu mâncare gătită. Ca mâncare gătită, de obicei se dă tocană de porc sau de oaie, cu crumpe și acritură, după anotimp.

Urmează perioada de *jelit*, care diferă după gradul de rudenie, șase săptămâni, trei luni sau un an. La aceste date se pomenește, prin parastase, amintirea celui mort, în biserică, iar rudele poartă haine negre. Trebuie să amintim și faptul că în timpul priveghiului bătrânii jucau cărți, se instala lumina, erau serviți cu răchie sau chiar mâncare.

Cântat după mor

În sat, era renumită Ghiulița Maichii, care știa „să se cânte” după mort

„Ce folos că gazda-i mare
Dacă casă nu mai are
Scoală-te din copârșeu
Să mă pun în locul tău”

– după mamă

„Nu șt’iu, mamă, ce-ai lucrat,
De casa ți-o-ai lasat,
și alta ți-ai cumpărat,
D’o margine ea satului,
În calea bănatului.”

„Vai, măicuță, mama mé,

Vină, păstă-o săptămână,
Mă găsești pă la fâtnă,
N’o laută, n’o-nșchimbată,
Și n’o eagră d’i supărată,
Supărată-s, tu nu șt’ii,
D’i napoi tu nu mai vii.”

„D’iloc vin doi cu doi
ai t’o duce d’i la noi.”
„Mama, spun’o-i la tata
Ca io n-am pă nimen’ea.
Luăți cocie cu chirie
Sa vin’iți la min’o pa goșt’ie,
Ca io bin’o v-o-i goșt’i,
Tăt cu meră și cu nuci,
D’i min’ să nu t’o duci.”

Trasul clopotelor după mort

Dacă era bărbat, se trăgea, de trei ori scurt, a patra oară, lung, timp de cinci minute. Dacă era muiere, se trăgea, de două ori scurt, și a treia oară, lung, timp de cinci minute. Dacă era prunc mic, se trăgea clopotul cel mic.

*

Dusu mortului

La început, mortul era dus pe scaun, câte șase persoane, de-o parte și de alta, și, după ce-l scoteau din casă, se schimbau, la uliță. Cocia morțească aștepta afară (era proprietatea lui Lebovics, care a locuit, pe locul unde azi se află casa fostului sculptor măcean, Ioan Mercea).

Dacă mortul era bărbat, pe cai se punea pătura neagră cu ciucuri, dacă era un bărbat tânăr, se punea o pătură albastră. Dacă era prunc mic, nu era dus în cocie obișnuită.

Cocia morțască - cocîș Mureșan Florea - proprietatea lui Lebovics - aceasta s-a răsturnat cu moarta Baba Uță (Șimăndan Sofia) ca o pedeapsă pentru că era considerată o femeie frivolă. Harnașamentul la cai era din pluș negru cu ciucuri galbeni, oglinzi și verigi sub hamuri – 1939 - La mort cu coroane de hârtie creponată

Ce reprezintă coliva?

Coliva reprezintă dragostea și rugăciunile noastre pentru cei plecați. Este făcută din boabe de grâu, pe care Domnul Isus Hristos le-a înfățișat ca simboluri ale Învierii. Bobul se îngroapă în pământ, dar din el răsare o nouă plantă, o nouă viață. Pentru cei plecați, este vorba de viața de după moarte, cea veșnică. Coliva, este „Pâinea morților” și se împarte întru pomenirea lor, se îndulcește cu miere. *(pe fiecare boabă de grâu e înfățișată fața lui Hristos – L. Blaga).*

Praguri, ceremonialuri – concluzii

1. *Nașterea îmbracă haina albă, a destinului pământesc, desprinzându-se din lumea neagră (a pântecului mamei).*

2. *Botezul presupune încredințarea nou-născutului, lui Dumnezeu, cu toate simbolurile: apa, busuiocul, lumânarea, cămașa albă de botez, înfășatul de către moașă sau nașă.*

3. *Nunta, ospățul presupune un adevărat ceremonial, de tip popular, arhaic.*

Taina peștelui a încredințării, a pusului pe tablă, a grăitorilor, a steagului și a gătirii pălășcașilor, sosirea acestora la casele invitațiilor, cererea miresei, gătirea ei de plecare, masa, ospeția, nașii și oamenii lu cumătru mare, strigarea darurilor, aportul jocului, sunt câteva din momentele importante la acest ritual.

4. *Îngropăciunea, ca o taină a ultimei călătorii, reprezintă despărțirea, pentru totdeauna de familie. Întâlnim aici un întreg „arsenal” de preocupări, spălatul mortului, procurarea copârșeului, punerea mortului în copârșeu, sosirea neamurilor, acoperirea oglinzilor, discutarea cu preoții despre iertăciuni sau cine duce praporii, jelitul și cântatul după mort.*

În Marele Drum, bifurcat în două, Începutul și Sfârșitul, masca umană reprezintă tocmai descoperirea adevărate-i sale fețe. Fiecare comunitate își construiește propria identitate culturală.

- **Armata –Ultimul Contingent**

Ultimul contingent – Bodonea Gheorghe, Petrilă Petru (decedat în război), Dărvășan Ghe., Crișan Pavel și Crișan Ioan – 1943

Soldat - 1918

În armată - 1927

Cătane în permisie - 1929

PICTORUL GN. CHIROVICI.

M.D. ÎMPĂRĂMÎNĂ NAȚIONALĂ

4%

4%

ROMÂNIA
CASA AUTONOMĂ A FONDULUI APĂRĂRII NAȚIONALE
**BON PENTRU INZESTRAREA ARMATEI
LEI 100**

Emis de către Casa Autonomă a Fondului Apărării Naționale pe baza Jurnalului
Consiliului de Miniștri Nr. 296 din 6 Februarie 1940.

Fiecare Bon poartă o serie, un număr de ordine și semnăturile Președintelui
Casei Autonome a Fondului Apărării Naționale și a Directorului General al
Casei Autonome de Finanțare și Amortizare, precum și o semnătură de control
manuscrisă.

Dobânda acestor Bonuri este de 4% anual, adică pentru un Bon de 100 lei pe
timp de 5 ani este de 20 lei și se plătește la început, de aceea, Bonul de 100 lei
se cumpără cu 80 lei.

Casa Autonomă a Fondului Apărării Naționale cu începere dela data de:

1 Martie 1945

va plăti prezentatorului acestui Bon suma de 100 lei (una sută). Bonurile ce nu se
vor prezenta la plată până la 1 Martie 1947, nu se vor mai plăti.

Serviciul acestui Bon și plata lui, sunt scutite de orice fel de impozit sau taxe,
prezente și viitoare și în general de orice contribuție către Stat, Ținut și Comună.

Nu se vor elibera duplicate după Bonurile pierdute, furate sau distruse.

Război în Ucraina – La Cotel Donului – pe patul de spital Șimăndan Mihai rănit în război – 1941

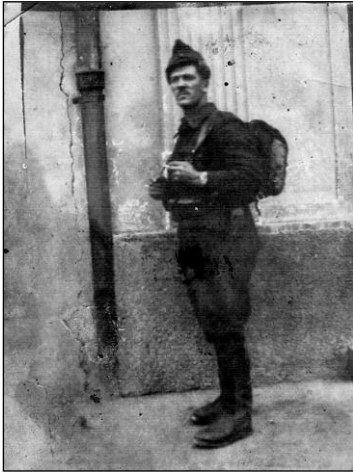

Azi am fost la 4. VII. 44
 Piatra Neamț unde
 ni-am făcut aceste
 fotografii. 100 lei bucată
 la război

Planta P. David

Amintiri
 Acolo era e primăvară rece
 Și ploaie ploaie tot mereu
 Sunt lacrimile care nu vor să plece
 Până ce nu viu în satul meu
 Dorindu-vă tot binele și sănătatea
 al voștrii fii și frațe cu drag vă scriu
 Planta Toma David

Suvenire cu text – 1944

Azi în 10.11.1944
Când am venit din Crimeea
60 zile
de am beneficia de concediu
fără plată în frad
Al tain frate. Pavel
care a sosit acasa ca prin minime
dumneavoastră 13.11.44. La ora 22 -
povestit la 3.11.44. S. Spand.
Scribani X. N. N. N.

La întoarcerea din Crimeea - 1945

Cătane - 1945

În armată - 1945

Cătane

Cătănie la vânători de munte – Recrutarea se-nștiința prin Ordin de chemare – recruții erau petrecuți la Gara Curtici cu muzică și steag, simbol al slujirii patriei – 1957

Gată mamă cufăru', este un vechi refren de petrecere a răcanilor (soldaților, cătanelor). În cocii, pe jos, ajungeau în gara Curtici, petrecuți de familie, prieteni, drăguțe (care le făgădeau să îi aștepte. Unele „fugeau” cu alt drăguș.

“Gată mamă cufăru'” – 1972

✓ RÂNDUIELI CASNICE

Respectarea rânduielilor²¹ reprezintă una dintre modalitățile de comunicare, iar omul, ca arhetip al ființei, se intersectează cu realitățile existenței, provoacă similitudini inteligibile, între imagini, simboluri, mituri, ecuații arbitrare, căci, într-o lume a arhaicului, alegoriile și simbolurile se întrepătrund.

Omul, devine actor în timp, are o altă libertate în exprimare, sau de invocare, sau de a crea, de a-și „juca” viața, și printr-un limbaj simbolic. El nu se izolează, ci pătrunde într-un scenariu al habitatului, ca rezultat al simțului său practic, de ins ancorat în tradiție. Sau, altfel, se identifică cu propria Mască (umană), își reface și-și regăsește echilibrul, se intervestește, atribuindu-și „lumirea”, pătrunderea într-o lume benefică, prin comunicare.

Baci Ion – gata de rânit la hoară și la porci - 2012

Rânitul:

- însemna curățatul în grajd, coteață, de gunoaie (de cal, porc, vaci = căcărază);
- se rânea și în coteața de păsări;
- gunoaiele se foloseau ca și îngrășământ natural care se punea în grădini, pe sol sau în pântanuri

Hărănitul: fiecare gospodar se îngrijea ca animalele să aibă hrana necesară.

Hrana animalelor

Urlăul era hrana de bază: apa fierbinte se amesteca cu grâu, cucuruz (porumb), orz, toate măcinate.

²¹ Rânduială, rânduieli; s.f. provine de la verbul a rândui- a pune ordine într-un anumit domeniu de activitate. Rânduiele casnice sunt cele care țin de casa omului, de un sistem de organizare bine statornicit sau impus, după o lege, ritual, datină, obicei. Rîndașul era omul priceput la toate, angajat într-o gospodărie particulară. (cf. Dictionar selectiv al Limbii române, Edit. Academiei, RSR, 1976, pag.479)
Rânduielele bisericesti sunt ceremonialuri religioase prilejuite de anumite evenimente din viața creștină. Însemnări despre aceste sensuri conotative am descoperit și în literatura română: Antim Ivireanul scrie că Preoția iaste o rânduială dumnezeiască a tainei cele simțitoare. (Pentru rânduiala preoției) Alexe Mateevici .. și iarăși încep acele rânduieli..(Sfântul Vasile, Anul Nou)
M. Eminescu .. căci fără de rînduială e-al femeii vers. (Pentru păzirea auzului)
I.B. Deleanu .. Rânduială-n țara lor săracă (Țiganiada, Cântul X)
P. Ispirescu .. toate erau cu rînduială.. (Băiatul cel bubos)
A. Donici - păzind această rînduială, noi slavă vom lua. (Fabule, vezi Dicționar universal ilustrat al limbii române, vol. IX, Edit. Litera, București, pag.236)

La hărănit porcii - 1997

Urlău și lături - 1997

Sfărâtoare de cucuruz - 1997

Vighiri cu boabe de cucuruz - 1998

◆ **Ștricuitul (croșetatul)**

Era o practică, presupunând croșetatul. Se folosea, prima dată, adică, se lucra, cu un ac de aramă, cu cârlionț. Se ștricuiau zoboane (veste) de lână toarsă, într-un fir și vopsită în casă.

La început se făcea un dos, ca o împletitură. Apoi se făcea fața care se adăuga la dos. După care urmau boții, iar când era gata se puneau bumbii (nasturii).

Ștricuitul se folosea și pentru a se face mâneci la sfetere, cu două ace. Se ștricuiau cu modele, în culori (brăduți), după care, se coseau la materialul sfeterului. (foto - Sfeter cu mâneci colorate – în centrul pozei - chipului).

◆ **Făcutul pănurilor**

Pănura înseamnă culoarea care servea la zugrăvitul pereților. În vechile duchene, cooperative exista „pământ” colorat. Acesta de diferite culori, se înmuia în lapte și se amesteca cu var. „Pământul” de vopsit era de diferite culori, se vindea, în chiocuri (pungi de hârtie), cât dorea clientul.

Culoarea gălbuie, cea mai des folosită, se obținea dintr-un fel de pământ galben, lut, numit „ștriți”. Se vindeau în punguțe de hârtie sau ziar numite chioc.

◆ **Șurluitul**

Podelele de scânduri se șurluiuau (se spălau prin frecare) cu perie de tătarcă, muiată în leșie de cenușă (primăvara și toamna).

◆ **Vânturatul**

Se practică și acum, după recoltarea macului sau a fasolei (când suflă vântul). La mac, se taie bociolia și se scutură. Vânturatul constă în alegerea a tot ceea ce nu cădea, sămânță seacă sau uscătură. La fasole se desface păstaia, să curgă boabele. Dacă era o cantitate nult mai mare, se bătea cu furca.

Pentru păstrare, se puneau în bășcuiețe (saci din pânză) nu înainte ca macul să se și spele în două-trei ape, apoi se usca pe masă.

◆ **Văiugăritul**

Din locul numit *gropoi*, se tăia pământ, cu arșeul (târâncopul). Apoi se adăuga apă, obținându-se „țina” (china), un amestec nu prea subțire, care se tăia cu sapa, după ce era cât de cât moale. Peste acest amestec se puneau pleavă, și se tăia, a doua oară. Urma introducerea în forme, unii lucrători, văiugarii, trăgeau compoziția, alții umpleau formele, obținându-se văiugurile. (Ioanovici Susana, Sana, cum o știu măcenii, povestește că făceau și 2000 de văiuguri pe zi).

Azi, lipitul caselor cu văiuguri nu prea se mai practică, dar înțelegem, prin această practică, tencuiala.

◆ **Clocitul**

La sfârșitul iernii, când se desprimăvărează, gospodina pregătește o ladă veche, în care așează un strat de paie și formează cuiarul. Cloșca e aleasă dintre găinile bătrâne. Se așează ouăle, cam 10-15 bucăți și se caută un loc izolat, dar calduț. Clocitul durează 3-4 săptămâni.

◆ **Lăptăritul**

Lăptăria era locul unde se păstra laptele adunat de la gospodarii care aveau vaci (casa lui Avrămuț).

Lăptarul aduna laptele într-un dulap cu două uși, ca să nu se pună muștele, numit Lăptă, din bădic.

Oalele, pentru laptele prins sau zămăchise, se țineau, pe gard și erau cumpărate de la moșii care veneau, iarna, cu mere sau ciubere ..

Laptele se ducea „pe lună” de la producători (baci Moga).

◆ **Făcutul praiului**

Este corespondentul gemului de azi de prune. Neapărat din prune bistrițe, din care, se scoteau sâmburii, apoi se puneau la fiert, în căldare, la cățlan. După ce s-au pornit la fiert, cam la o jumătate de oră, se scotea cu linguroiul, mustul, un fel de sirop, dar mai gros, care (neîndulcit) se punea, cald, în sticle, ca și bulionul, pentru iarnă. Era servit la mămăligă fierbinte, sau pe cocoroadă scoasă din cuptori.

Must de prune - 1987

◆ **Mângălitul**

Azi, nu se mai practică. Mângălăul era făcut din scândură, era lat, cu reze (zimți) și folosea la-tinsul obiectelor de îmbrăcăminte (poale, spătoaie, rochii largi, izmene de doi lați, etc.) și ținea loc de piglăzău (călcător).

◆ **Murluitul**

În casele unde nu existau podele (dușumele), ci doar pământ bătut pe jos, se practica murluitul.

Compoziția cu care se dădea era obținută din: pământ galben, nisip, balegă de cal, toate se amestecau împreună, și cu o cârpă (zdramță) se acoperea suprafața, apoi se lăsa să se usuce.

◆ **Boxălitul pantofilor (lustruitul)**

Termenul vine de la crema de ghețe, denumită *box* (de diferite culori). Se mai folosea și vix (care era mai ieftin). Acestea se aplicau pe suprafața încălțămintelor, apoi se lustruia, de câteva ori, cu o cârpă moale.

◆ **Ras-Tuns-Bărbierit**

Am vizitat *miheiul* lui Ardelean Flore (Țuicaș), azi, transformat într-o cochetă cameră de zi, dar păstrat, așa cum l-a vrut stăpânul. În noptieră, am văzut: mașina de tuns, foarfeca, briciul, pensula/pământul/crema de ras, prosop, etc. pe care le-a lăsat fostul frizer.

Aspecte din miheiul de borbil - 2011

Meseria a învățat-o de la alți frizeri: *Jivan Teodor (Cocenaș)*, da „s-o ajuns”, și cu alții care erau frizeri ai satului: *Gheorghe Otlăcan (Borbilu)*, *Paștina Petru (Visi)*.

Vreme de peste patruzeci de ani, a practicat frizeria, a avut autorizație, în fiecare an, trebuia să contracteze porc pentru a putea practica, deși, peste săptămână, era magazioner la CFR Curtici.

Nană Maria (*foto*), povestește că ortodocșii frecventau miheiul sâmbăta, sau duminica dimineața, sâmbătării, vinerea, și ca o vorbă șoadă, pilarii (*Mercea Pavel*) veneau luna, spunând „așa să bărbieresc ... *curvarii*”.

Despre clientelă, săptămânal, frizerul avea cam 50 de abonați.

După ras, bărbierit se dădea cu apă, apoi se *clătărea* cu piatră acră (în loc de spirt).

◆ **Trasul măselelor**

Pare sau nu curios, dar, pe vremuri, această îndeletnicire, o făcea ... frizerul satului. Unul din acesta era *Ardelean Flore (Țuicaș)*. De la *nana Maria (75 de ani)* am aflat că pentru trasul măselelor se folosea: un clește, spray amortizant.

Azi, nana Maria, face acest lucru, vin și noaptea, când durerea nu e suportabilă. *Ardelean Maria* a fost vreme de treizeci de ani bucătăreasă la Castel (Școala ajutătoare) și a învățat de la soțul ei să tragă măselele (nu percepe taxă).

◆ **Tomnitu' picioarelor (poveste în grai)**

Baci Ghiuri a lu' Hămfău' și-o sclintit picioru'

Când omu' bătrânește să betejește, ori să prostește, așe și io, fiți linișiți nu m-am prostit (poate numa' o fără), încă îs cu tăți boii acasă, mai am multe a vă zăce și mai bune și mai rele.

Să nu mai pterdem vremea, după cum să știe și la noi la Macea oaminiu beu răchie, care-s mai bețâi beu la birt, monopol, iară alți, așe ca mine fac răchie la căldare din prunile lor, fără să baje țucur în iele, că te bate-n cap. Io am pruni la uliță, care-s pă rod, di vo doi ani m-am apucat a-mi face livadă la marjinea satului, năpoia mormințelor, inde am 20 di arii, ori mai bine zâs 6 codratie, rămasă di la Hămfăii cei di dimult. Așe că-n tătă zî strâng prunile di pă jos să pot face și io răchie ca oaminiu gândiți, până amu-ntr-o zî când am călcat rău și m-am sclintit picioru'. Nici nu-i di mnrare c-am pățat așe ceva, tătă Macea noastă-i hudurită, nu mai știi ce-i în sat, ca la Hamori, pustușag, nu alta. Vine unu c-o mășină și sapă, 4-5 să uită la iel, după o vreme ostănesc (di la uitat), oprăsc lucru, mniazăză, mănă o doauă prunie, apoi să culcă di-amniaz. Așe lucru îi faină și io m-aș băga, ce dacă-s bătrânoc și io mă pot uita, poate zăce careva că n-oi vide bine, oamini buni iestă uachelari, văd cu ii mai bine ca-n ficiorie. În șanțurile săpate, vin alți și bagă-nlontru niște țavoace, da tăt așe, unu lucră și 2-3 să uită, poate-s ceva injineri și trăbă să vadă, da nu cred, vo doi i-am cunoscut, îs di la Macea, or fost la mine zăuași, la sapă la cucuruz, năinte vreme când nu sprîțuiem buruienile. Treaba asta cu țăvile poate fi bună, pân iele va mere tătă apa rujinoasă di la tăt măcenii, doară oi trăi până să gată.

Până sara picioru' mneu s-o făcut ca butucu', n-am știut ce să fac, inde să mă duc, vecinu' o zâs că trăbă să mă duc la Arad, la rază nu care cumva să fie rupt. M-am dus la doctor care m-o făcut on bon să mă vadă la rază, picioru' mneu n-o fost rupt, numa *luxat* (așe scrie pă bon), adicate sclintit. Amu stau la uliță și mă-nchiolb la uamini, cu picioru' băgat în ghips, lucru mneu stă, prunile la cee casă putrăzâsc, io stau nialcoș cu picioru-năinte rădicat pă șamărâla.

- Noroc, mă Ghiuri, ce drac belit ai pățât? Vezi, dacă seri gardu' la muieri!
- Da, mă Mitre bine zâci după cum n-ai higheghe. N-oi mai sări di-amu-năinte, m-oi băga pă ușe la Floarea ta!

Așe trece vremea me, cu-mpunsături di la unu' și altu', io le zâc năpoi, îs distul di hunsut să le pot zâce, doară îs zăcător la uiașag, tăț mărg cu coada-ntră picioare mai diparte.

Pă vremea când ieram io pruncăteș, ficioraș, la Macea trăie on om tare cumsăcade, di fapt așe-s tăț măcenii (nu chiară tăț), care iera on fel di doctor di picioare, baci Iuăn a lu' Crumpa, care ave tri prunci, Doamne iartă-i că tăț or murit, cu mărocu, Iuăn ieram diodată și buni prietini. Umblam la ii în casă, multe am văzut acolo, vineu mulți uamini cu năcazurile lor, cioante sclintite, rupte, sărite di la loc, dureri di șele, Baci Iuăn pă tăț îi prime și-i doctore. Am văzut cum ostoia durerile cioantilor rupte, brâncă, picior, vara stăte cu ii în gredină su' flăgari și povesteu, iel în astă vreme cota ciontu' cu năcaz, apoi dintr-o dată strâga:

- Sofie, adă rogu-te lopițelile!
- Mintonăș, Iuane! Zâce Sofia, muierea lui.

Asta însăamna că ciontu' era rupt și trăbuia prins întră două scândurele. Baci Iuăn era tare cinstit di uamini, tăț care să băgau la el în gredină ierau ajutați, după trebuință. Altă dată îl auzem străgând:

- Sofie, Florică, care m-auzâți, duceți zdrențele di tort întors!

Florica iera fata lui, iel mai ave on prunc, Florea care nu pre iera p-acasă, baci Iuăn i-o cumpărat hane di barșon și l-o trimăs la școală la Arad. Când auzem di zdrență știem că ciontu' nu-i rupt, iera ori sclintit, ori numa' carnea zdrobită. Am văzut cum pă alți îi zmuce cu putere di brâncă, uaminii țâvleu, apoi să bucurau, ciontu iera la loc și durerea lipsă, pă câțiva mai bătrâni i-am văzut vinind în două, după ce le pipăie spatile, îi scutara oleacă, mereu acasă drept, ca la 20 di ani. Tătie aștea, baci Iuăn le făcea pântru măcenii lui pă gratis, câte unu mai vine cu o litră di vin, *doctoru'* lor ave și el, vin și răchie, nu beie, ave tri prunci ș-o muiere di țânut, n-ave vreme di băut. La sărbători, când măcenii să hodineu, pă masa lu' baci Iuăn a lu' Crumpa, stăte bocalu' cu vin și iaga di răchie, așteptând goștii, niamuri și pretini, faină vremuri, tare m-o plăcut să m-aduc aminte.

Trăbă să vă spun una ce m-o uns la inimă, nu alta, mărgând pă ulițele satului, am văzut o babă, ce stătie pă scăunuș și să uita păstă nimaș, era la marjinea satului, să știți că aiasta nu-i poveste, îi istină.

- Bună zâua, dumitale!
- Ziua bună, omule!
- Te hodinești, oleacă?
- Da, di p-amu aștept hodina cee mare!
- No, lasă că iestă vreme. Aș vre să te-ntreb ceva dacă-m-ișiși-n cale.
- Întrebă, ti-ascult.
- L-ai cunoscut pă baci Iuăn Crumpa?
- Care? Acela care trăje brânci?
- Da, l-am cunoscut. Iera pă vremea când umblau cu lămuritu', să te baje-n

colectiv, io am fost la Curtici, când am vinit 'năpoie am picat p-o lătore și m-am sclintit brâncă. M-am dus la iel, nu m-am uitat ce face, m-o durut rău. Florica, fata lui, m-o țânut di

cap și iel o smucit di brâncă, am sâmtât o durere mare ș-apoi nimic. Dumnezo să-l hodinescă că om tare cumsăcadie o fost.

Mai tîrzău am mai avut măceni care or tras ș-or uns picioare, di la baci Iuăn a lu' Crumpa, o învâțat juneri-so, Iuăn Țiboc, care putem zăce c-o fost distul di bun, am avut ș-o muiere care s-o priceput la uns cioante, Ticăla. În ultima vreme or apărut razăle, ghipsu' și doctorii așe că n-o mai fost loc și nievoie di oamini ca baci Iuăn a lu' Crumpa, Doamne iartă-i și hodinește-i pă tăț, că mult bine or făcut ii la vremea lor.

Baci Ghiuri a lu' Hămfău'

◆ Pilăritul

Această îndeletnicire era foarte bine cunoscută la Macea. Și câțiva pilari erau recunoscuți: *Mercea Ioan (Grangoru), Mercea Gheorghe (Drodu), Maxa Pavel, Pelău Gheorghe, Pelău Mihai, Gheorghe Văidău*, ș.a.

Practica era simplă: Sămbăta mergeau la piață la Pâncota și cumpărau porci, la un preț convenabil, Marțea, mergeau la piață la Chișineu, vinerea la fel și revindeau animalele (de obicei, porci).

Desigur, câștigul era sărbătorit prin *aldămaș*.

Fam. Pelău Mihai – Pilar de porci – 1954

◆ Mersul cu lucrul

Se practica pe timpul iernii. Se mergea cu cipca, cu coselile, se depăna pe vârtelniță, se făceau zoboane. Într-o seară se mergea la o casă, altă seară la altă casă.

Interesante erau poveștile pe care bărbații le „depănau” din timpul războiului; în timp ce fetele coseau, ei jucau cărți. Se mânca și cucuruz fiert îndulcit cu gurgune (sfeclă).

În postul Paștelui, se făceau cocoși (floricel) de porumb, în ciur cu veșcă, (margine de scândură subțire) care s-a înlocuit cu sita de sârmă.

Cu furca – în casa lui Marta Bota – produsele confecționate erau donate în scop caritabil – 1965

Cu coselile - 1947

◆ **Ciumăitul duhanului**

O îndeletnicire pe punct de dispariție. Este vorba de înșiratul frunzelor de tutun (*duhan*) pe sfoară cu *sualcă* (din bg. *sualka*). Apoi se puneau la uscat.

◆ **Sfărâmatul porumbului**

Se făcea cu sfărâtoarea cu dinți, cu *scăuneș cu sfărâtoare* în serile lungi de iarnă, sorbind câte un pahar de vin fiert sau punând câte un *cocean în șpohert*.

Sfărâtoare de cucuruz - 1974

◆ **Tăiatul și crepatul lemnelor**

Tăiatul lemnelor – 1995

◆ **Cuptorul și făcutul pitei**

Era făcut din cărămidă și pământ, în spatele lui, era *grumăzarea*, pe care, iarna, se uscau hainele copiilor. Era folosit pentru încălzirea camerelor, dar și pentru coptul pâinii. Acesta, se încălzea cu o jumătate de oră înainte. Iar pâinea se cocea timp de două ore.

Locul cuptorului era într-o tindă. Gura cuptorului era în colnă. Cu *drâglu* se trăgea jarul iar cu ruda, se juruia.

Lopata de langoș, era din lemn, servea la pusul langoșului gol, din pită uns cu ulei făcut din aluatul de pâine, în formă de farfurie care se cocea timp de zece minute.

Ușa cuptorului se numea *litău*.²²

Cuptor cu litău - 1939

Cuptor pictorit - 1939

²² Informație primită de la Lucaci Nușca, 90 de ani, decedată în august 2013

Pâinea se făcea odată pe săptămână. Se frământa „până asuda grinda”. Dospitul dura de seara și dimineața, de pe la cinci începea frământatul cu cumnăul²³ Coptul pâinii se făcea în tipsii (tăvi) anume iar lipiile în laboșe (cratițe mici). Cuptorul de pită²⁴ era încălzit din timp.

Dacă aluatul se scurgea la copt, se obținea cursura. Coaja arsă (după ce era dată cu un strat de apă), se folosea la făcutul cafelei (un fel de „cicoare”).

Lopata de pită = drâglul, era folosită la trasul jarului din cuptorul de pită, cam la o jumătate de oră după ce s-a pus la copt.

Atunci se scotea și lîngălaul = cocoroada, un fel de „rupte din pită”, care, se ungeau cu ulei, smântână, sare, zahăr, prai, brânză.

◆ Înghesatul găștilor

Operațiunea se practică la sfârșitul toamnei. Se sfarmă cucuruz după care se înmoaie. Se unge cu oloi și se lasă de dimineața până seara în apă, la muiat. Înghesatul se făcea cu brânca în prezent (amu) se face cu mașina. Ca să nu țipe (arunce) boabele din gușe, găștile (rețele) erau legate la gură, cu șusorcă. Durata îngheșatului durează trei săptămâni, după care să taie.

Primași dată, se opăresc, în apă caldă, să ciupelesc, după care, se părjolesc, se spală și se bonțolesc (se scot măruntaiele).

Prima dată, se scot țâmpii, apoi aripile, pieptul, apoi se desface. Se scot mațale, se ie untura și maiu (ficatul). După aceea, se sară (sărează) pieptul și țâmpii, se laă la sărat, în saramură două săptămâni.

Apoi se spală de sare, se lasă să se uște (usuce) și se pune la fum.

La “Proaspătă” ghi găște - 1970

◆ Rânduiala tăierii porcului

Se înjunghie porcul, se lasă cinci minute să moară, după care, udă cu apă și apoi să părjolește. Apoi se spală, după care, să taie capul, să scoate falca, se crapă capul în două, și se scoate creierul. Cineva, din gospodărie, pune apa la fiert pentru mezeluri.

Porcul tăiat, să-ntoarce pe spate, se taie pă burtă, să scoate inima, plămâni și maiu și pă urmă să să scot mațale afară. Să creapă spinarea în două, și să pune pe masă. Apoi, să taie coastele de șira spinării, să ie coastile, să ie spinarea și apoi să ie șuncile. Apoi să curăță clisa ghi șorici, să ieu șoancile și să pun tâte la sărat șase săptămâni. După șase săptămâni, să spală, să lasă la uscat și să pune la fum.

Din restul de carne, se face cârnaț. Carnea să taie cu mașina, se condimentează cu sare, piperi, piparcă roșie și ai (usturoi). Să frământă în troacă, apoi să bagă în cârnățari, se trage mațul în dudă pe cârnățari, prin presare și iese cârnațul.

Restul, se pun la fiert: capul, inima, plămâni, rărunții (rinichii), maiu, să scot de la fiert, în troacă și se lasă să se răcească, apoi se aleg, pântru maios, cărdăboș și tobă (sălam).

²³ Cumnăul se obținea din tărâțe opărite cu apă

²⁴ Cuptorul de pită se încălzea cu coceni, cotrenți, tului de la vaci fără frunze

Maioșu să face din mai și grăsime fiartă. Să taie în mașină, să pună ceapă dințuită, să condimenteze cu sare, piper și să bagă în maț. Cărdăboșu să face din cap, jumeră de la untură și rișcaș (perinci = orez) fiert. Se condimentează cu sare, piperi, maieran, să pun în troacă, să frământă, să bagă în maț. După care, să opărește în apă, timp de zece minute.

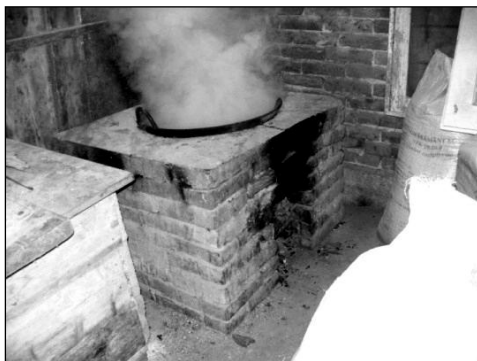
Toba se face din: inimă, rărunți, limbă, urechi și carnea care cade de la cap. Se condimentează cu sare, piperi, mujdei ghi ai, se mai pun și bucăți ghi șorice. Se frământă, se bagă în tigoii (stomac) și în „jebu lu baba” (mațu orb). Apoi să leagă ori să coasă. Să pun la fiert, să limpezesc, să pună și greutate și apoi, să pun la fum (am respectat scrierea în dialect).

Pârjolitul porcului-pârjolitoare cu motorină care înlocuiește paietele - 1991

Tăierea capului și despicarea porcului - 1991

Catlanul pentru fiert măruntaie - 1978

*Fierberea orezului - perinci - rișcaș pentru cărdăboș - 1980
Hodină după tăierea porcului - în casă la sezătoare*

La tăiatul porcului, se făceau la „Proaspătă“, pogăciță (haios), în care se puneau scobitori, bucăți de hârtie, ca atmosfera serii, să fie cât mai antrenantă.

În sarmale, (curechi umplut cu perinci) se puneau o vrabie vie. În mațul de cârnaț se puneau un cocean.

În mațul de cărdăboș se puneau spălătoarea.

În timp ce prepara bucăturile de porc, salam, maios, cărdăboș, tobă, etc., henteșul își umplea buzunarele cu bucăți de carne șorici, etc.

În timp ce făcea pasta de cârnați, murdărea (moșcoala) pe față, cu pastă crudă, pe cei ce-i întâlnea prin preajmă. Dimineața, copiii se trezeau devreme, să țină de coada porcului, căruia, după ce era părjolit, se tăia coada, spre a fi dată la gustare nu înainte de fi introdusă în fundul porcului!

În timp ce friptura era în cuptori, se fura din preparate.

La cină, se îmbrăcau urâți, să-i sperie pe cei ce-au tăiat și pregătit porcul. Omul (bărbatul) se făcea *muiere* (femeie) și invers, muierea om.

Și la Crăciun umblau *feștiți* (vopsiți) pe la casele oamenilor.

Hodină după tăierea porcului – în casă la șezătoare

Poveste măceană

Dimineață de decembrie.....mă trezește guițatul porcului la tăiere uffff săracul, mă uit în jur verișoarele mele Miha și Ica dorm încă. Normal ...eu fiind cea mai mică n-am avut voie să stau asară în colț pă laviță mai mult, cine știe când or fi venit acasă! Da nu-i bai că le-o coc eu....fuga fuga la coada porcului și tragi și tragi și nimic! Am luat adulții prin surprindere și mama (buna Mărioara Dumnezeu s-o ierte n-o apucat să-i "dea porcului" dulciurile pentru noi! Mă trimite repede să pun ceva pe mine că de aia "n-am putere". Binețeles că la a doua încercare plec triumfătoare cu mult râvnitele bomboane de lapte hotărâtă să nu le împart cu nimeni!

În ogradă treabă multă, se despică porcul fiecare cu treaba lui, eu îmi preiau funcția de suflător în mațele de cârnaț să nu fie sparte și lucrurile se așază, în căldare jumerele, tocana sfârâie,eu țopaia să mai capăt o ureche, un șoric, niște coadă și iacă sa face amiază! Tocana e gata hai cu ea în blide la fiecare vecin că doară și ei aduc când taie porcu și încet încet se lasă sara! Să ia curentul, aprindem lampa cu petrol și acum e raiul meu....tata (bunu Mihai) cumpăra întodeauna la tăiatul porcului Vermut (o băutura acidulată dulce acrișoară) preferata lu Mama Mărioara și cum ei au multă treabă eu atac sticla.....ei sunt cu toții preocupați să bage cocean în cârnațul pe care îl vor frige la cină și spălătoarea în cardaboș!

La ora 21:00 revine curentul, eu veselă nevoie mare și când lumea se așază la masă eu nu mă mai pot opri din râs! Reușesc să nervez pe toată lumea, mă trimit afară să mă liniștesc și mă găsesc după o vreme pe paie în cotețul porcului dormind buștean!!!

Atunci și-or dat seama cum de s-o golit așa repede sticla și de ce nimeni n-o mai răzbit cu mine!

Și cina a continuat.....unchiul Ion o nimerit spălătoarea în cardaboș și pedeapsa a fost să spele toate vasele iar mătușa Ica o nimerit coceanul din cârnaț și o săptămână trăbă să aprindă toate focurile din casă! (Nicoleta Pavel)

◆ **Ciocănitul ouălor**

Este o pasiune pentru Ghe. Crețu profesor pensionar, care, prin 1970, „a dus” ... 86 de ouă, pe care le-a împărțit copiilor de la Școala Ajutătoare.

◆ **Cazanu și făcutu răchiei**

Sau, de-acolo nu era voie să vii *treaz* (Ghe. Crețu). Cunoscut sub numele *La Lenocu* măcenii se duc *la cazan* cu bidoanele de borhot, când stă de fierd. Se face focul cu lemne și se pune borhot în căldare. Prima dată, curge votca, apoi se fierbe a doua oară și se obține răchia de 53⁰ (de unde și îndeletnicirea *La căldare*). Tot în căldare se fierbea *zama de părădaică* (bulionul) și gemul de prune (praiul).

◆ **Oloinița și făcutu oloiului ghi ludaie**

Sămânța de dovleac se introducea în cuptor și se prăjea. Apoi se introducea într-un coș, se pornea oloinița (la moara Sânmartin) și curgea un fel de mălai, ca și halvaua.

◆ **Albinăritul**

În sat, cel mai renumit crescător de albine era *Iafet Ardelean - 1957*

◆ **Pictoritul**

Pictoritul înseamnă zugrăvitul de azi. Era o adevărată artă de a trage 5-6 rânduri de linii pe tavan sau să se facă jure. Apoi, se pictorea cu șiclu, auriu sau argintiu.

Camerele (*casa din 'năinte, din 'năpoi, tinda, bucătăria, sobița*) erau zugrăvite, *pictorite*, de pictori din sat, *cu șiclu, cu forme, cu rolu'*, în culori țipătoare, iar tavanul era delimitat de șire sau figuri geometrice (dintre cei mai renumiți îi amintim, după porecle pe *Ceciut, Ciocea și nană Cică a lu' Ouari*).

Pictoritul cu forme - 1938

Pictoritul cu forme cu stâlp - 1938

◆ Chipăritul

Această îndeletnicire se azonează foarte bine cu demersul și pretextul acestei cărți.

Cele mai multe și pertinente notițe le-am primit de la domnul *Crișan Pavel* (Cap-de-pene). Este nepotul lui *Crișan Pavel*, născut în 1911 la Macea. Acesta a avut unsprezece copii, la zece dintre ei le-a dat câte un fârtai (jumătate de pământ) la naștere.

Crișan Pavel a învățat și a practicat, înafară de faptul că a fost șef la Garaj Macea sau la CLF Curtici, și meseria de fotograf = chipărit, de la fratele său, *Crișan Ioan* (Curtici), unde, i-a fost ucenic, la Laboratorul pe care-l deținea (l-am cunoscut, personal, vreme de cincisprezece ani, cât eram director, la Casa de cultură, și dețin foarte multe poze făcute acolo).

Procedura de obținere a fotografiilor, presupunea, deschiderea, la umbră, a filmului. Apoi, se introducea într-un lighean, cu un bec roșu. Se fixa, se puneau pozele, în apă și se măreau, pe hârtie fotografică. Urma uscarea acestora (trebuie știut că fotografal din Curtici, a făcut și pușcărie, când a cumpărat hârtie fotografică, de la românii care practicau „micul trafic”, în Ungaria, fiind „turnat”, în acest sens - foto 1968).

◆ Cicernăritul

A cincea generație de *cicernari* (*cetârnari*) este reprezentată de *Gabor Ludovic Gheorghe* (*Ghiță*) a lu Rudi.

„Făcutul cicernelor, spune baci Giță, este pâinea cea de toate zilele”. Nu îi sperie concurența ci „țeparii”, neprofesioniștii, care strică piața. De loc din Ocna de Jos – Harghita, își transmite meseria ca o bijuterie, și copiilor. Fiul său, *Kozac*, spune: „Cicernăritul este un stil de viață pentru noi. Am avea multe de spus, meseria nu se vinde, nu se cumpără, se moștenește și se șlefuieste”

Colțar de zgheab

Cetârnă

♦ **Mnerăzātu** însemna, la Macea, felul de a fi comediant. Se obișnuia, la diferite evenimente, nunți, tăiat de porc Fărșang la nemți, cineva să se îmbrace „urât” (se deghiza) și să se facă „de mneraz”. Această expresie se potrivește și când se potrivesc vorbe frivole sau cineva are apucături ieșite din comun.

♦ **Mulătitul**, era un bun prilej de a petrece [termenul provine din magh. mulatsag]. În general, nemții mulateau de Farșing sau când sărbătoreau Pomul de Mai, perechile mulăteau la bal. La fel și maghiarii, petreceau la Balul strugurilor -Szureteni-bal]. Astfel, s-a încetățenit și printre localnici, ca dovadă există și acum familii mixte care mai mulătesc.

În concluzie, consemnăm și alte rânduiele care s-au petrecut sau se mai petrec la noi: *aldămașul, abricălitul pruncilor, ascuțitul amnarului, a cutei, a foarfecilor de tuns, așternutul paturilor, bătutul nucilor, bătutul dunelor sau al perinilor, bătutul parilor, beștelitul oaminilor ori al muierilor, bociolitul, bucinatul, boităritul, bonțolitul, ciurdăritul, cioșitul, ciupelitul, clătăritul, căuăcitul, cohălitul, cărpitul, crepatul lemnelor, cultivatul cînepii, smulsul acesteia ori tăierea, îmblătirea și topitul, uscarea la soare, în mănunchi, dumaticul, dărăburitul, făcutul țucurului de pom, făcutul țucurului crumpa, făcutul păturilor de tăieți, feștitul, făcutul de-a -luatului hărănitul, henteșitul, hingheritul, hornăritul, încăruțatul, înfărcatul, limpezitul hainelor morsocatul, năspritul, nășitul, nășuitul, opăritul, oieritul, păstăitul, păstoritul, poștășitul, rânitul, răjinitul, socăcitul, sucălitul (din bg.sukalo, adică depănatul firelor pentru războiul de țesut), scărmănatul, șușorcăritul, sfărtecatul zdrențelor, tăgășitul, tăbăcăritul, torsul, țesutul țoalelor din zdrențe ori al lipideelor, din canuri, cu biți, vărutitul, urzitul.*

Din inventarul gospodăriilor, însemnăm câteva obiecte de uz casnic sau altele trebuincioase; *arșeul, amnarul, barosul, bucinul; (din lat.bucin) folosit de văcar, budacul, bucinul folosit de ciurdar sau purcarul care scotea animalele dimineața devreme, băghicile, cada de curechi, cleștile, coșara de paie, coșerița de piață, cărnășerul, căldarea, cătlanul, cufărul, curelele, ciurca, ciocanele, cuiele, dalta, drăglul, fusul, furca de tors, furcile de lemn sau de fier, firezul, fonții, frânele, ghioaba, grapa, grebla, hamurile, hambarul, jilăul, lampa cu oloi, lanțurile, lada de lemne, lămpașul, lităul, lăngălăul, lopata, lăptariul, mașina de rîjinit, mătura de trestie sau de mesteacăn, maja, mîngălăul, mojarul, olcuțele, oalele de lapte, peria de șurluit, plugul, potcoavele, răjnița, războiul de țesut, sita, sapa, secera, securea, sfărțătoarele, scara, șfredelul, șustarul, ștergătoarele de șușorcă, ștreangurile, toporișca, tragaciul, troaca, vălăul, vigherea de urlău, vailungurile, vermoredul, zbicul.*

Morăritul se făcea la moară, grăul se ducea în saci se cântărea se punea un sac pentru făină, unul pentru tărățe. Herminția era: șase kg. de făină la o maje de grâu.

La moara din sat, care a fost construită de grof, lucrau oamenii puși anume.

Păcurăritul, ori cel local ori pendulatoriu, cel al sibienilor, se practică și astăzi. La Siti, familiile Tălăneștilor, Brânzeștilor, Bunu a lu Toderica, Rănteștii, Cărdăboșu, Habaci Ioan, a lu Puia, Lascu Ioan a lu Daghea, își stabileau colibe cu tot ce le trebuia. Astăzi se ocupă cel mai asiduu, familia Măgurenilor care deține un adevărat domeniu.

Lâna se obținea primăvara, prin *tunderea oilor*, cu un foarfece special și se executa manual. Urma procedeul spălării lăunii și scărmănatul, adică desprinderea firului de lână din lațele lăunii tunse de pe oaie, apoi urma îndepărtarea eventualelor resturi.

Pieptănatul lăunii se făcea cu același pieptene ca și la cânepă, după felul firului, cel mai gros era folosit ca urzeală, cel mai scurt, se folosea la băteala de război.

Lâna se prindea apoi în caier, la furcă, urma torsul, pe fus, de pe fus, firul se răsuca în jirebi, pe rășchitori.

Vopsitul lăunii se făcea cu vopsele naturale, vopseaua se obținea din nuci verzi ori flori din vegetația spontană, coji de cînepă sau sînger.

Urma *urzitul* și *înelitul pe sulul războiului, niveditul și țesutul propriu -zis.*

Piele de miel tăbăcită - 1971

ciubăr cu apă sărată unde se ținea timp de o zi.

Apoi, erau scoase și curățate de resturile de carne, c-o lamă anume, presărate cu tărîțe sau făină de mălai, se rulau și se introduceau din nou în ciubărul cu apă sărată pentru un timp. Urma procesul uscării.

Socăcitul adică priceperea de a găti la diferite evenimente nu am putea să îl numim ca pe o profesie, poate mai degrabă, o pasiune, cunoscute fiind Midi a lu Langoși sau nana Marie Ardelean, a lui Țuicaș sau Nani, bucătăreasa de la colectiv (foto 1969 – socăcițe).

Purcarii satului, dintre cei mai cunoscuți, îi numim pe Vezan Niculae, a lu Grasu și pe Hotea, iar la poștășit pe baci Ghiță Tărăboanță și pe baci Flore Anghelina care striga de-a lungul ulițelor Poșta, Scînteia, Flacăra, Korea.

La *făcutul coșerilor* era familia lui Joandrea, la *mături*, era Crișan Petru, a lu Bou, hornaritul îl făcea Florea lu Calu.

A nu se uita *părădăicarii* satului, Crișan Gheorghe, a lu Teaca, Bila Gheorghe, Oanea Bulduș, Mici Mauru, Jigăul, cît și *pipărcăritul*, Vițelar Gligor a lu Grițari, *cioșitul la vii*, Mihai Muntean, *mormântarii*, Șimăndan Todor a lu Ștrimfu sau Kalman.

Cel mai renumit *fierar* era Sztarek, maistor în fier, repara mașini de făcut cuburi, mașini de călcat, tractoare, chei, zaruri iar cel mai cunoscut *fermier* era Lebovics, crescător de porci la Nimaș.

În timpul iernii se *mergea cu lucrul*, femeile *ștriciuiau*, Cazan Marica, Băghicărășița, nana Marică a lu Dodu, sau Donea Maria, altele făceau *cipcă*, nana Marica Mercea a lu Hireanu, altele *nățuiiau*, perdele sau fireanguri, nana Marie Sâmpetrea a lu Gălușca.

Ca locuri unde se petreceau multe din rînduiele satului, am aflat ca la casa lui Avrămuț, sau la baci Moga se *colecta laptele*, la Inclovits se *repara tot ce era partea mecanică*, la casa lui Dodolic era *plevărie*.

În sat era renumită Ghiulița Maichii, știa să se *cînte după mort*, unchiu Văsălie era *dentistul* satului, crumpa și Țiboc *trăgeau picioarele scrîntite*, sau făceau masaj, Sonu din margine, Selejan Gheorghe, era dogarul renumit, *făcea găleți, ciubere, butoaie*, dar se pricepea și la *albinărit*, ca și baci Iafet Ardelean, la Miți a lu Delejanu se făceau *coroane din hîrtie creponată*.

Torsul presupunea melițarea, apoi alegerea fuioarelor care se puteau folosi ca urzeală la război. De aici se țesea pânza de ștergare, fețe de masă, fir gros de pânză de strujac sau alte întrebunțări. *Înălbitul* era realizat într-un ciubăr cu cenușă peste care se turna apă caldă cu leșie foarte caldă. Urma uscatul. După uscare, se trecea prin vârtelniță și depănatul.

Prelucratul pieilor începea cu desfacerea acestora de pe corpul animalului sacrificat, urma *tăbăcitul*, pentru care, pieile se înmuiau într-un

Ciupuligă Gheorghe zis Corcobel știa să facă *viori* și în 1971 a făcut ca nou un *contrabas* de la Căminul Cultural.

Pe raza comunei au existat meșteșugari:

Socaci Petru - în anul 1990 a *potcovit un ou* care i-a adus celebritate în Austria. I s-au alăturat și alții, îmbinând meseria de *căuaci* – *potcovari* cu cea de *rotari*, reparând căruțele și plugurile

Alți fierari ai comunei:

Don Mihai
Hornea Teodor
Meșter Ștefan
Andreicovits Adam

Alți rotari ai comunei:

Taraboanță Ștefan
Taraboanță Traian
Kempf Francisc
Kempf Ion
Deutsch Andrei și fiul său,

Andrei

Kempf Adam
Tâmplari:
Delejan Ștefan și fiul
Ciupuligă Gheorghe
Crișan Florea (porecla Bou)
Terentie Todor (porecla Moț)
Schwerthöfer Mihai
Săcui Ioan
Mureșan Vasile
Macovei Mihai
Dărvașan Gheorghe

Croitori bărbați:

Costea Dumitru (porecla Ciuta)
Wagner Gheorghe și fiul, mai
apoi și copiii fiului, Hansi și Ghiuri
Pantea Gavrilă

Croitorese (săbăițe)

Cazan Sida
Macovei Florica

Redeș Maria
Stark Sali
Deutsch Barbara
Maur Elena
Rung Rozalia

Frizeri:

Jivan Teodor și fiul, Emil
Ardelean Florea (porecla Țuicaș)
Otlăcan Gheorghe (porecla
Borbilu)
Neli Mercea (coafezaă) a lu
Traian Ciocea – pictor
Bodonea Gheorghe
Pantofari:
Mara Ioan
Crișan Traian
Rung Adam cu fiul Adam
Csiki Francisc
Kondora Andrei
Tinichigii:
Lump Adam
Fam. Gabor
Sfânt Iacob – *ultimul consătean
care știa să acopere case cu paie –
secară.*

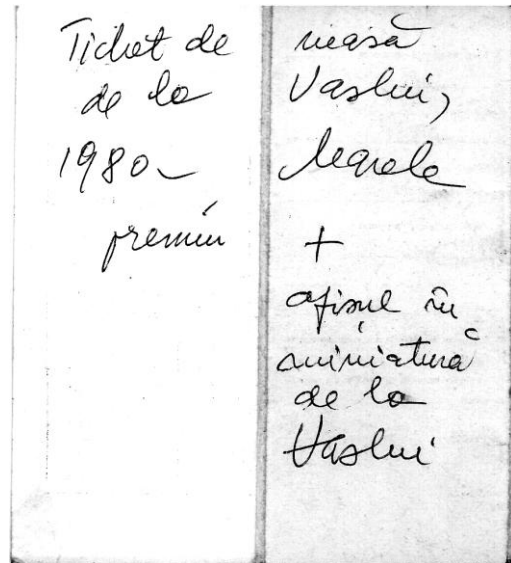
Prescurărese:

Deiac Maria, decedată 2011,
care a slujit 40 de ani Biserica Ortodoxa
Macea

IV SPECIFICITĂȚI

✓ GURA SATULUI

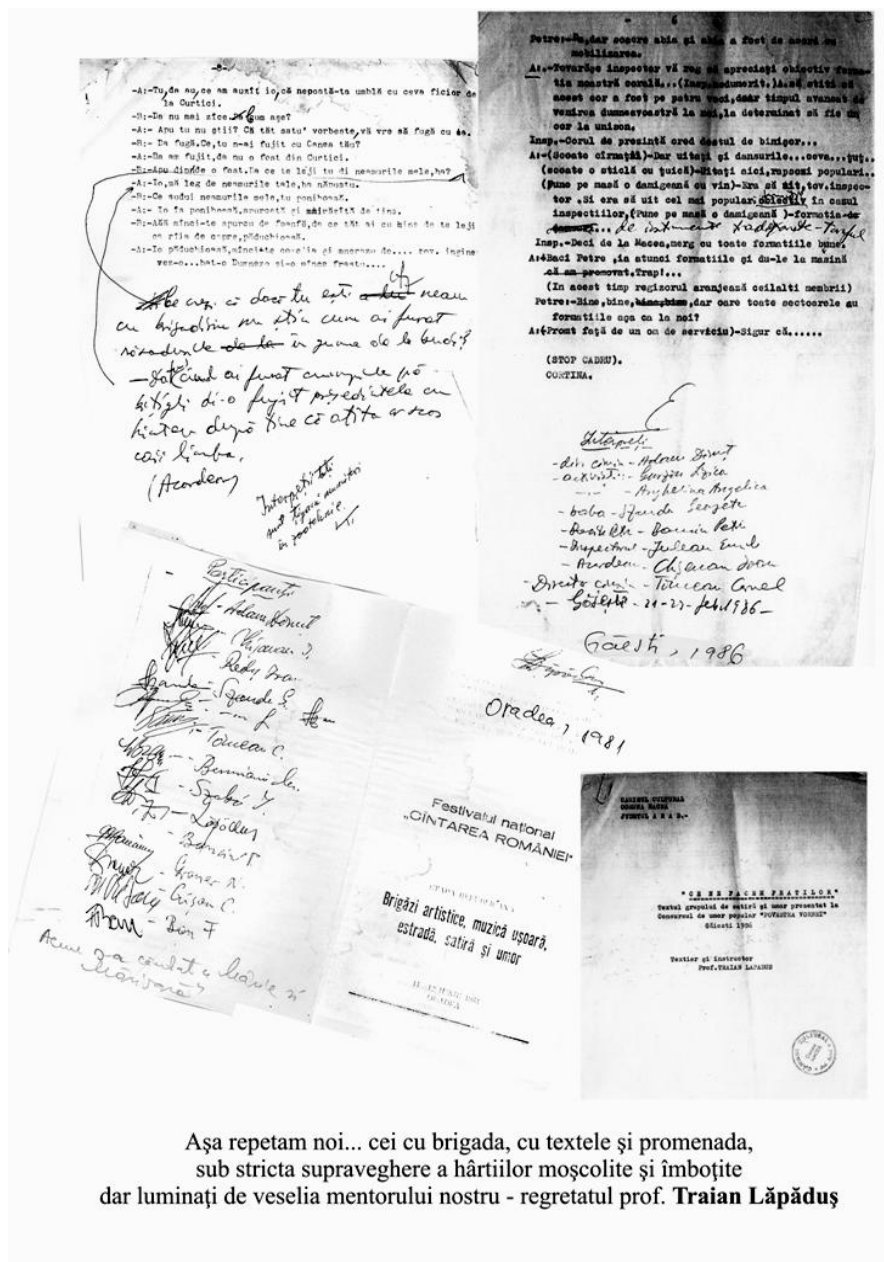
□ *Marele Premiu de la Vaslui*

*Dănuț Adam și Petre Banciu – Marele Premiu la Vaslui – 1980
Donu Cîrjoti și Sancho Panza - costumația adecvată textului
S-a dus un cuplet celebru în cer*

□ **Gura Satului – prima ediție la Macea a avut loc în 1983. Vederi ... Povești ... de la Povestea Vorbei**

Să ne amintim, de o vreme – au trecut 30 de ani peste noi (15 ediții), *Cei cu brigada Cortina a căzut...*

Așa repetăm noi... cei cu brigada, cu textele și promenade, sub stricta supraveghere a hârtiilor moșcolite și îmboțite dar luminați de veselia mentorului nostru - regretatul prof. **Traian Lăpăduș**

T : - Să Floare dragă, nu mai da că fi-oa ea cunva.
 P : O , doamne , mare-i grădina ta
 (intri)
 - N-o vină numa tu in lontru.
 : - Ai cind ii omu năcăjit
 Să cunoaste pă păsit
 Că păgește-n cetinel
 Cu năcazu după el .

La final teșeau iese mîmă
 (necostu) iar acordamistu cîntă melodia
 în textul (cîi se aude în la melodia)

Trușă verde de vicoare
 Hu muu bărbat ca o floare
 verde măi
 (cîi vîde) dlu

Mădă

CURVA SATULUI

PROGRAMUL
 de desfășurare
 a manifestărilor

Macea — Arad
 15,16,17 aprilie 1983

Gura satului

1983

Prima editie

DE ACUM 100 DE ANI

SI SCOLILE INFLORESCI

Asa zice numai istoricilor... Comunistii Alborzului... Ardeul, a avut o vechi traditie... Oamenii, laudati, au rugat sa... Cuvintele scolare... Inmugurind cu chibrit, par... In punctul acesta, precum... Se scrie, nu pot spune ca... In Cadrul... Sa ne inchinatam, cu ruga... Cuvintele Clujeanilor...

"Gura satului, gura satului"... Si numai ca raritate... Daci de-o boala romaneasca... Si daci, si nu, si altminteri... Si de-aceia pusei satului... De citare va alina... In urme intralebedi... La adunare cu masa noastra... In proverbe tari vati n' mulate... "Gura satului, gura satului"... In munitia, din toata... Striga de noi mai apoi... Cum te ai perchei b-ari... In libertatului nostru... Si cumperi dragi... Un proverb al lui, de fapt... Hai, hai, et ce, va rog... Un proverb, la un sat... Gura satului, gura satului...

Asupra portii de la castel... vartojiei Anabului, de... multi ani s-a putut vedea... chip cinghi din lemn ce... prozimita teia dreptatii... din mitologie, astazi un chip de... meie, cu sorbi, laputi, cu o... linauri, in urma timpului cu... palnu iar in decapata, cu... De un timp, "Gura, Gura... si aligatilor pe in ochi... xilis, cuil-bucurii, cu... si a rama rama, cu... alina drepata, citca... hura, la daci si... Ce vartojie... Ce caracteristici... situatiilor de urmasi...

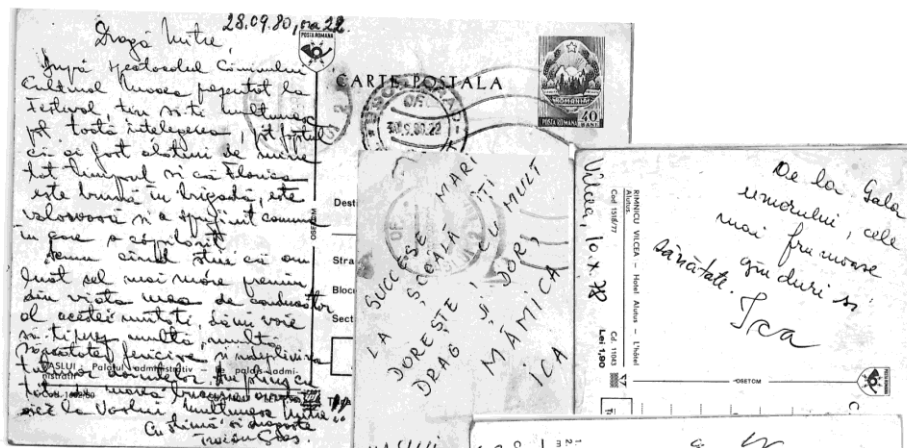
TANDA SI MANDA... M. — Mai, mandai... M. — O-ai... M. — O-ai... M. — O-ai...

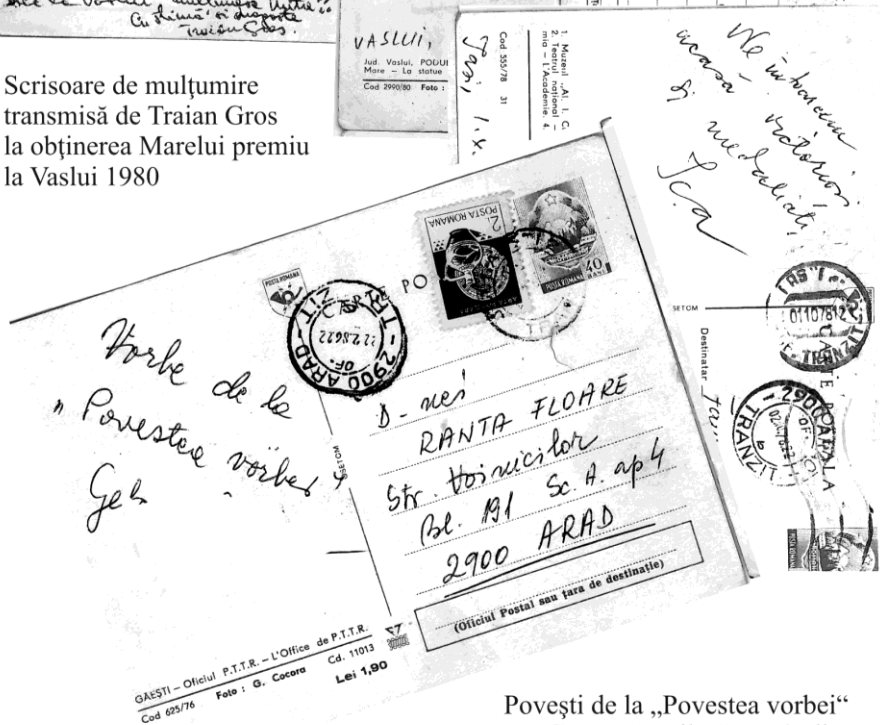
O, voi, cei cu brigada
Cu textele si promenada
Sa va intre-ntreuna oiniii
Sa aveți parte de hodina
Dinții sa va cadă-ți în
Găsităni stiați sa va
Funițe sa va ruginescon
In hirtie spini sa creșcon
Iar de-ți si in deplaxare
Sa râmăni pe msoare
Iapine sa va hurdioe
Motorul sa i se strice
Bansini sa-aveți o cant
La tât roata cite-o pant
Cind supfritile va fur
Lao ureche sa-aveți pus
La program bun do-aveți cind
Sa ruguți cu toți pe rind
Iar cu cei cu vocile lui tari
Sa strige cu niște săguri
Si in loc de roți de foto
Sa-avni nechează de lepe
Si cind vrei sa juoci
Sa nu fii toți anohiloxi
Sa nu luteți voroi
Din gură ohiu
Cind hoteți tare, et, hai, hai,
Sa va între-ntreuna oin

Blestemul babei:

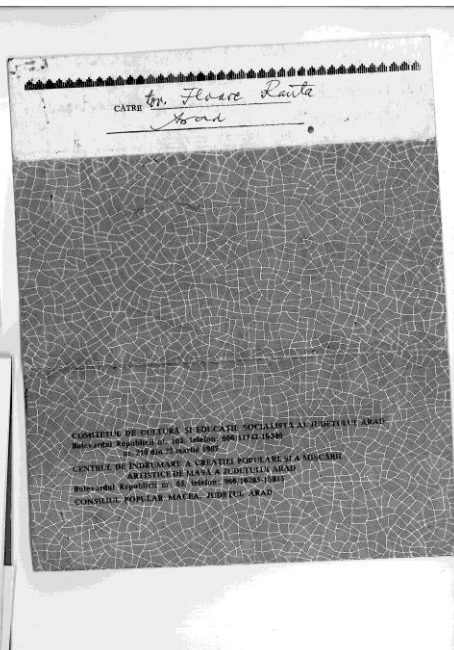
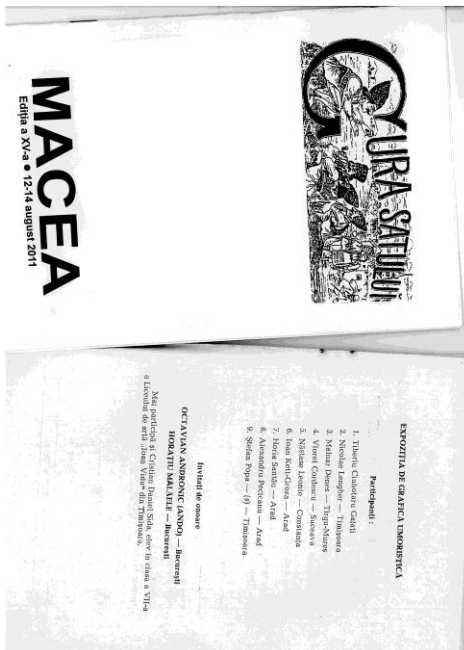
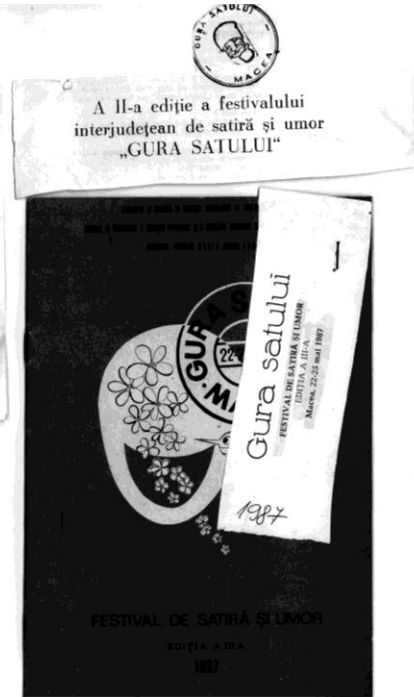
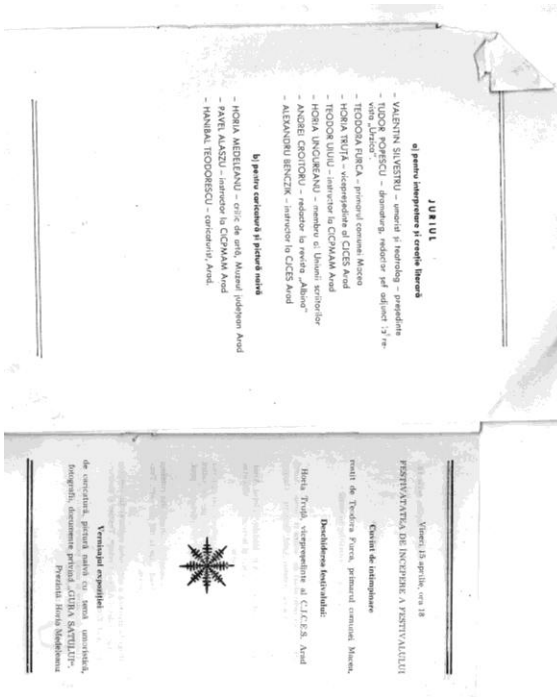
O, voi cei cu brigada
Cu textele și promenada
Să n-aveți bumbi la mișăle
Phii, scuipa-v-ar mășăle
.....
Ce ne facem, fraților?

Scrisoare de mulțumire
transmisă de Traian Gros
la obținerea Marelui premiu
la Vaslui 1980

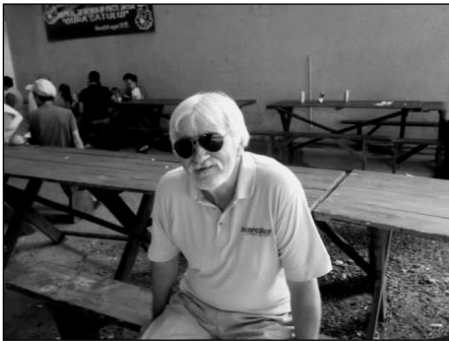
Povești de la „Povestea vorbelor”
sau „Gura măcenilor” răspândită
prin Găești, Iași, Vâlcea,
de membrii brigăzii de agitație prin
scrisul prof. Georgeta Szanda.

Gura satului – începuturi... la final

Traian Lăpăduș

Traian Gros – 2013

„Omul orchestră” – Dănuț și Banciu

Valentin Silvestru – unul dintre inițiatorii Festivalului Gura Satului – 1985

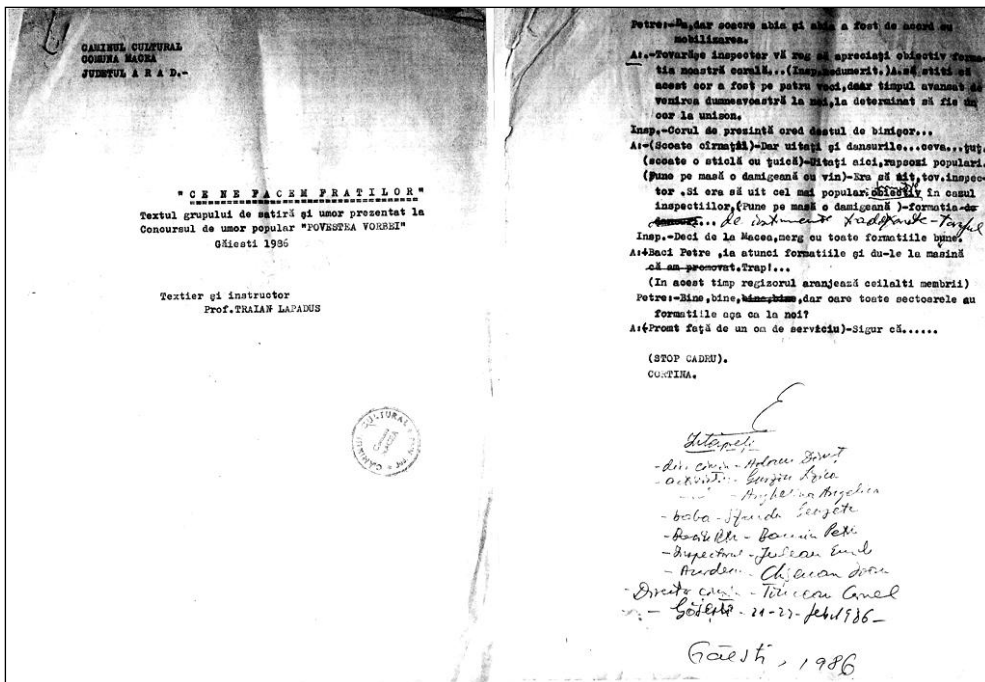
*Traian Lăpăduș (cu ochelari) și Teodor Uiuu (cu fular în carouri)
alți doi dintre inițiatorii Festivalului Gura Satului - 1983*

Brigada Artistică de la CLF – 1984

Bună dimineața, navetiștilor – Brigada Artistică - 1986

Marele Premiu pentru Macea

Arad (V.F.) - Cea de-a X-a ediție a festivalului de satiră și umor popular „Povestea vorbei” s-a desfășurat recent la Găești. Între numeroase formații din întreaga țară s-a aflat și cunoscutul grup satiric „Prămăria” de la Macea, compus din artiștii amatori Dănuț Adam, Petre Banciu, Ion Cohan, Petru Lăpăduș, Ana Lăpăduș și Livia Dobrotca. Jurul, al cărui președinte a fost regizorul Geo Saizescu, a acordat umoriștilor arădeni „Marele Premiu”. Instruc-torul și textierul formației,

Dănuț Adam ne-a spus: „De-a lungul timpului, grupul nostru s-a remarcat în multe concursuri de acest gen și ne bucurăm că și de această dată cu spectacolul „Din să adunate”, am avut parte de aprecierile jurului, de aplauzele spectatorilor, de succes și un premiu măsurat”.

Dănuț Adam, bucuros de „premiu” primit la „Povestea vorbei”
Foto: Ștefan Marș și

Jurnal arădean - 2006

- Ar fi împlinit șaiszeci de ani dacă ... dar ...
- Ar fi fost prezent și-n anul 2013 la umorul de la „Gura Satului” dacă ... dar ...
- Ar fi servit „on deț” cu cei cărora le-a fost coleg comod, camarad și prieten ... dacă ...
- Ar fi servit și cu cei cărora le-a fost incomod dacă ... dar ...
- Ar fi avut același rol , cu noi, cei rămași dacă ... dar ...
- Ar fi oferit floarea, cu o singură petală, soției, familiei, celor dragi, dacă ... dar ...
- Ar fi continuat „Cupletul” sau „Tripletul” pe scenă sau undeva, de aiurea, acompaniindu-se la acordeon, dacă ... dar ...
- Ar fi luat un premiu, mențiune sau aplauze, acasă sau în deplasare, dacă ... dar ...
- Ar fi astupat guri sau urechi, cu porțiuni „nelinse” din textele sale, dacă ... dar ...

Dacă?

Dar?

.....

Dacă, aburul cu „miros de mamă” nu l-ar fi îmbiat să urce. La Cer.

Dar ... și-a pregătit Ultimul Text, chiar pe scena de umor sătesc, palid la față, pentru o sală întreagă. Însă, ce avea mai târziu să-nteleagă rostul vorbelor, „Mă retrag”. (foto).

August 2011

În picioare, drept, ca o lumânare, dar trist, și-a rostit gândul, ca un vâl, ca o ultimă ploaie de lacrimi, acela de a se retrage, discret. Mulțumind tuturor ce au slujit scena râsului peste treizeci și cinci de ani. Cuvintele sale au căzut ca un trăsnet peste sala care-l aplauda. Frenetic. Căci în sală, eram toți. A rostit însă și un nume, acela, al lui Petre, partener de scenă să-l ierte că nu-i va mai da usturătoare replici. A mai rostit numele Mentorului, profesorul Traian Lăpăduș, cu o voce răgușită, dând să se-nteleagă că ei doi, au o înțelegere de dinainte stabilită.

.....

Ar fi împlinit șaiszeci de ani, dacă visele nu mi le-ar fi lăsat amintite la capăt de cortină.

Într-un sfârșit de vară. Dacă mormanul de schițe și notițe nu ar zăcea acum, pe aceeași noptieră.

Dacă nu s-ar fi găsit cineva să le cerceteze, neîntrebând „cât mai costă” un gram de umor sau o schiță de zâmbet, prefăcută-n lacrimă.

Redăm, în cele ce urmează, câteva fragmente din **Ultimul interviu**¹ acordat de Adam Dănuț postului de radio Novisad (redactor Ionel Stoit - foto), înregistrat în data de 4 august 2011, la Macea, cu prilejul Festivalului ”Gura Satului”, Ediția Jubiliară = 30 (a cincisprezecea ediție).

Reporter Ionel Stoit: La Festivalul de umor sătesc de la Macea ”Gura Satului”, am întâlnit un măcean, măcean get-beget, Domnul Adam Dănuț, care a participat, și el, în program, cu momente satirice.

”- Domnule Adam, vă mai amintiți anii când a început, cum, când, cum a fost primit de măcenii și câteva impresii ale Dvs.?”

Dănuț Adam: ”Acest festival, după cum se știe, este la a cincisprezecea ediție. A început în urmă cu treizeci de ani. Ce vreau să vă spun? Acest festival s-a înființat la noi în localitate după ce noi am participat la Festivalul de la Vaslui ”Constantin Tănase” în urmă cu treizeci de ani și am câștigat *Marele Premiu cu Don Quijote* ... de la Macea, împreună cu prietena și colega mea Floarea Ranta (Zâmbeste: Așa rămâne, nu?)

Și atunci am avut dreptul să înființăm acest festival.

Colegul meu, Petre Banciu, mai bătrân decât mine, păcat că este bolnav (n.a. decedat în august 2013), el juca rolul lui Don Quijote, iar eu Sancho Panza (n.n. = titlul corect Donu Cîrjoti ... de la Macea). Eu activez în acest grup de satiră din 1968, deci, am 42 de ani de

¹ *Transcrierea este făcută de pe un suport electronic, prin bunăvoința domnului Ionel Stoit*

activitate în acest grup. Nainte eram brigăzile de agitație. Eram 12, 13, chiar 14 brigăzi, pe timpurile alea. Pe urmă, au venit grupurile satirice. Și am rămas până în ziua de astăzi. Chiar astăzi-seară vreau să-mi fac retragerea. Ce v-ar mai interesa?”

Ionel Stoif: ”Cum este primit umorul la Macea?”

Dănuț Adam: ”A, la noi, ce să vă spun? Umorul e ca pâinea caldă, cum s-ar zice. E de notorietate. Nu știu cum să vă explic. E savurat de toată lumea. La noi, sălile erau arhipline. Publicul nostru savurează. La spectacole de acest gen, măceanul are umor...”

Ionel Stoif: ”Momentele petrecute în satul Dvs. ne-au impresionat pentru că, spiritul predomină peste tot. Este în mintea ardeleanului sau a crișanului să facă ”haz de necaz”?

Dănuț Adam: ”Românul face, în general, haz de necaz. Umorul ardelenesc e mai ”cu dichis”. Vorba Dvs. umorul țărănesc”

Ionel Stoif: ”Și e, totodată, un leac, de suflet”

Dănuț Adam: ”Pe undeva, aveți dreptate zic io că suntem și la tristețe și la bucurie”

Ionel Stoif: ”Cum vă descurcați cu situația materială? Cu banii? Am văzut foarte mulți spectatori (...) Sunt foarte mulți tineri, care să-l ducă mai departe”

Dănuț Adam: ”Aici, în problema asta, n-aș putea să vă explic”

Ionel Stoif: ”Dar ajutor primiți? Din partea sătenilor? (...)”

Dănuț Adam: ”Festivalul este sprijinit în comună (...) Dar, noi, artiștii amatori, am făcut din plăcere”

Ionel Stoif: ”Toate aparițiile Dvs. mai ales textele, cu cine le scrieți?”

Dănuț Adam: ”Până în urmă cu 25 de ani le lucram împreună cu d-na Floarea Ranta și cu regretatul domn profesor Traian Lăpăduș, care a murit. După dansul m-am ocupat eu. Le scriu eu – mai împreună cu băieții, ne mai vorbim”

Ionel Stoif: ”Deci sunteți și scenarist și regizor (...)”

Dănuț Adam: ”Am fost în multe festivaluri. Am luat prima Medalie de Aur, în 1974. Apoi alte premii (...) la *Antena vă aparține*. Am participat la ”Gala Antenelor”, ”Gala Umorului” de la Râmnicu-Vâlcea, la ”Mărul de Aur” de la Bistrița, la Jibou, am luat pe rând locurile I, II, III. (...)”

Am colaborat cu regretatul Adrian Păunescu la Râmnicu-Vâlcea. Am luat Marele Premiu la Găiești (...). Era regizor Bogdan Căuș (...). Era domnul Dorel Vișan în juriu (”Povestea vorbei” n.n.).”

Ionel Stoif: ”Și ce tratați în textele voastre? (...) Umorul politic e foarte dificult.”

Dănuț Adam: ”Nu-mi amintesc, de 42 de ani, să fi intrat în politic. Mai mult umor popular am satirizat (...). Am luat motivele și le-am tratat să iasă umorul din ele. Le-am satirizat, în mai multe forme. Cam pe așa ceva ne-am băgat.

-Ba da... Îmi amintesc, am avut un text (Pot să interpretez?)². Aveam o carte pe care scria mare *Agrotehnica*, băieții aveau o ladă cu părădăici (I.S. – părădaisă și la noi). Pe urmă eram îmbrăcat popă: ”Cu-nțelepciune, drept s-ascultăm Sfânta Evanghelie, de la Agrotehnică Cetireeee!! Au, zis-a Agrotehnica către țărani – semănați roșii, creșteți roșii, - și măcenii au semănat... Și vinit-a într-o ispită Satana de la CLF și zis-a – Nu avem nevoieeee!! (...). În vremea aceea gălceavă mare produ-su-s-a, între CAP și CLF, când vrut-o CLF-ul, nu vrut-o CAP-ul și când vrut-au amândouă, murit-au părădăicile noastre. Fie-le țărâna ușoară, cum ușoare îs și buzunarele noastre. (închide cartea și întoarce buzunarele goale). Iubită, mare și-ndoliată familie și-ndurerată, își iau și ele neprihănită iertăciune de la neprețuitul și grijuliul lor șef de fermă, inginer Szanda, de la conducătorul lor (...) Ghiță Doda și întreaga familie.

² Este vorba despre ”Îngroparea părădăicilor” rămase, neculese, în câmp, urmată de un ceremonial funebru

n.n. – după această Iertăciune, urma grupul
 bocitoarelor care, se cântau după mort.
 ”Ai, Domine ce mă fac (plâns)
 Părădăicile cum zac (plâns)
 Pă holdă și pă hotare
 Fără nici o supărare (hohote de plâns)
 Tolvai, păărădăicile noastre ... (plâns)”

Înainte de îngroparea păărădăicilor - 1982

Lui Păunescu îi plăcea foarte mult. La Timișoara mi-a zis: - Popă, fă tot aia. Cu înmormântarea. – Bine, Maestre, fac.

Ce era să mai zic? (...)

Ionel Stoif: ”Nu aveți probleme cu organele de partid din sat? Căci umorul sătesc presupune politică ”

Dănuț Adam: ”(...) Aveam un primar care –nțelegea tot. ”Ardeți-i pe toți” zicea. Odată la Zalău, îmi amintesc că a venit o primăriță și a tăiat tot”

Ionel Stoif: ”Se spune, într-adevăr că Puterile Cerești, au grijă de oameni. Dumnezeu, la omul bun, îi scoate noroc în drum”

Dănuț Adam: Aveți perfectă dreptate! (...) Dar, am avut și multe puncte ... în care trăgeam ... atingeam, la coarda sensibilă, cum se zice pe la noi. (...)”

Ionel Stoif: ”Este o zicală – Nu poți fi Apostol în satul tău”

Dănuț Adam: „Să știți că aveți mare dreptate. Cred că Dumnezeu a avut mare grijă de noi ... Au fost probleme exagerate. Am spus adevărul (...)”

Ionel Stoif: ”Am avut o dimineață interesantă și vă mulțumesc (...)”

Dănuț Adam: ”Și eu vă mulțumesc (...). Să nu ne uitați. Vă mulțumesc anticipat pentru invitație. Să scrieți sau să telefonați la Macea pe adresa mea (...)”

Ionel Stoif: ”Vă aștept și în studioul R T V Novisad”

Dănuț Adam: ”Mi-ar face o deosebită plăcere. Și eu vă mulțumesc. Sănătate multă.”

Festivalul Gura Satului - 2013

□ *Vorbe, vorbe d'iale noașt'e*

VORBE de-ale noașt'e, sau cum îi zâsa

A

Amus doi ani o crepat (o murit) a lu Avram.
Aldăoară o zgodit mai bine cu aiesta.
Aștea nu-s tăte nici amu (nu-s normale).
Îi maritată, iac-așe, d'i aldăoară, da tăt ș'ațâță întră iele șogorițale.
Ce s-o aleje d'i noi, nu știm.
Mă duc altan, după lapte acru.
La amneaz mâncăm zamă d'i șelată.
N-azmuți cânile, haba îi mic, acăr cine vin'e.
Du-t'e ațâță focu cu așchiță d'in sobiță!
Nu s-o ales nimic d'i iele.
A fi cu curu-n două luntri!

B

Ocoșag d'i pui beteag, nu alta!
Are păru behăit, ca o buhă.
Mereu cu banda d'i Sântiuăn.
Merem să cosâm în bandă.
Iară s-o betejit, batăr amu o vin'it d'i la ișpitari.
Așe da, că s-o umflat beșica-n iel, de ș-o luat boscârțale și s-o dus.
Bina lu Bodonea o cântat pă bină, apoi s-o băgat înlontru.
Nu să mai bagă întră ii, că-s bitanji d'i numa-numa.
Ai văzut că are și lipidee cu biț și păru pus pă biță, îi tare nealcoșe.
Ce te bizgoi la min'e, d'i buiacă ce iești?
La besearică, dăm brânca cu popii.
Ce-l bobolojești atâta, că s-o bozomonit d'i cap (s-o zăpăcit)?
Ba bin'e că nu!
Brizgaie o țără, da mneii tăt să bircozăesc (se luptă între ei).
Atâta buioșag (veselie) n-am văzut!
S-o bujulit, da i-o trecut iut'e.
Noa bene! Mână-l după apă d'i ploaie cu bădicile d'i plev (bidoane), și să uite dacă nu s-o șters brâu (dunga) văcsălit (vopsit).
Îi beteagă cu fiara, vin'e mai de-apoi, că-i după bodoarcă amu.
M-or beșicat frigurile, nu alta!

C

Te cătănesc io, ce-ți catrăfusăle și ie-te și te du!
I-o picat râsu-n călchiie, la căptălanu cela.
S-o cătrănit prea mult după ce s-or ciondrănit în corn la Midi.
Are hane cacafa, în coțche, cu mult cărmăjin întră iele.
La Chirvai mâncau țucur-coțche și-și puneau cărpuță d'i jeb și cărpe d'i janelie după cap și călăpăr în jeburi.
Oare d'i ce nu coată bin'e afară, și să uită și cruciși.
Amu ferbe părădaicile-n căt'lan, iastalaltă îi cu ouămu la căldare (face țuică).
Te țesăl d'i nu te vezi, cleanță ce ești, că chiară nu ești citovă la cap!

Cuștulin cǎrmălada, cǎrdăboșu și punem în crăstoane curechiu acru.
După cât s-or chinuit, n-or crășcădit mai nimic, haba lucră d'i când să crepezește d'i zăuă.
Io d'i mult le tăt cânt asta.
Atâta cohălești cu cocioanile, că tătă te curfutești (te zăbovești), curfutiță ce iești!
Haba te cânti după mort, tă cântulă rămâi, și crepi d'i ciudă, mai bine crepai d'i tăt.
După ce creapă lemne, țâpă hoarale în cotreață și suie cucuruзу în cotarcă.
Apoi, dă să margă, ie clănetu și broanca și să clătărește c-on deț!
Mă găt d'i făcut pită, ieu cumnău din cămară, după stălaji, și ațâț focu-n cuptoriu d'i pită.
Lebenițale le dau numa cu cep!
Tu cǎcălești, nu feștești cântălară, coată în cufăr alte teci (cutii) d'i sfîrnais, dacă nu,
crășcădește-ți d'i la coperativă.
Pune crognile pă credenț și ie-ți clopu d'in cădrafu d'in tindă!
Cursura d'i la pită îi arșă, tumna cum ne place.
Nu ne mai coată, d'i când n-am făcut pășușu pă casă, haba am dat căpara, dapu aldămașu!
Creapă rânza-n iel, d'i ciudă!
S-o cuptușit bin'e cu duna, da o și cuptușit bin'e banii în cădraf.

D

Stă-ntr-o doară, dacă-i bin'e brău (dunga) d'i la casă.
Duruie bin'e, da iel tăt într-o doagă-i, tăt afară șede.
Tăt mai te zolești? Zolesc, da!, haba mă dișel tătă.
Aprinde doba să vezi dacă nu-i înfundată dudu, că diazdimineată afumă.
Greu mă dedau, după ce-or dat de-a fetea, vaca de-a fâta.
Să face cu dâră, haba-l mân la ducheau, s-o pus să să durușească oleacă, așe-i d'i cătă
pădure, d'i numa-numa. Ști-l Dumnezo alduitu!
Nu-i drept, are iel ceva beteșig, de nu vin'e diloc acasă.
Vin diloc, amuni-iaca.

F

Fă bine, adu firezari, că ț-oi fǎgădi niște feidăre la divanu din târnaț.
Firnais ai, ce-ți mai fleorcăie gura ceie spurcată, apu d'i farbă, nu-i treaba ta, fleandră ce
iești!
Ai găsât pǎnură cu feță-feță, să-mi cos un viziclu?
Așe-l țâi, că s-o fleciuit hârbu d'i la penile d'in gredină.
Fundoaia-i gata, numa pă fleoșcăiala asta nu vin maistorii.
D'i flușturatică ce-i, atâta d'i fǎloasă-i, că nu ști nici să fuștice motca d'i lână.
Am văzut, nu-i modru, îi faină, da nu-i pă forma îi, îi altă faită d'i ștofă.
Dap-o-amu, d'i-i făcătură, să-i mance frastu p-aceia ce nu-nchep d'i noi!
Sui-te-n flăgari, țâpă vermii, că vine Foarșingu, c-apu nu ne-om spărie d'i urâții d'i pă uliță
(nemți ce se-mbrăcau, se mascau și strigau, făcând fum: „Foarșing, foarșing”, cântând: „O,
o, Rozi...”)
Uuă fircălești, uuă moșcolești foaia, da nu te fă cu feleheart!
Haba-i d'in faită, că-i tare prăpădită, ofujit cu drăguțu, în Postu Mare.
D'i i-ar mere foalele ca vorbile...

G

Îi gazdă, s-o sǎlit să-l ieie d'i uăm.
Frământă Sida pita, până asudă grinda.
Te ghejghin d'i te prind.

Nu te mai sui pă scară, să lipești fundoaia cășii, că tăta te ghijghini, și n'e pică ceva în uât'i (ochi).

Guruie și mațale și porcii d'i foame.

H

Haba te faci hârdie, că numa hârbu-i d'i tine.

N-am haznă, că n-or vinit pruncii.

Mai stai locului, hârdie ce iești, nu te hârcoti atâta.

Tare mai hodrâncă și cocia asta, hățește d'i grumăzău oleacă, oțârută barem.

Tădeauna când fac hirean, Nușca să holbește pă hudura porții, da ie nu să hozdronește cu nimica.

Ști-te Hantătar – ce-i atâta hâră întră voi.

I-Î

Nu-i istină, că nu s-or îmbutușit așe tare, numa calu l-or împetecat.

Rețale-s îndesate, părdăicuță și lebenițuță s-avem!

S-or îndăluit amu tăte să-și înșchimbe hanile pă cele domnești, da să-ncelueie întră iele cu câte-o șoală d'i păsulă.

Te ijdănesc io, îț crep capu cu o iagă gurguietă de-nțepenești uă izidești pă loc.

Hai să-ntărgătim caii, numa că-s împetecați.

S-o-nturvinat da iute și-o vinit în uări.

Îi fi d'i iznoavă!

J

Îmî țan jinău, că nu l-am văzut pă Lia când s-o văietat d'i junghiuri la șele.

Nu mai joim cu lucru, batăr numa noi doi ni-s.

Noa, dă-i pace, că-i tare jingași.

L

Încuie poarta dacă nu mai șezi la uliță pă laviță, să nu ne chelce lotrii.

Îi leznă anu iesta, cucuruzu, haba să rup loitriile cu iel.

Ni-s lihozi d'i foame, după cât am bolhărit și n-am joit cu făcutu legătorilor.

Mai taci, lepetiță ce iești, mai bine scoate d'in sare lopotița d'i porc și pune-o-n dobă să să cherchelească olecuță.

M

Amu, nu-i modru cât îi d'i mândră Nuța că și-o maldărit cășile și s-or mulătit până s-or pestrecut, nu alta.

Am mătrășit mereuș dup-aci mârtații, că vin muierile cu de mâncare, c-o făcut Maria o mândreață d'i fată.

I-or dus cinste lipidee mulărite, măsurită d'i misir, că iele-s cinstite, nu umblă cu mișculanția.

D'i la mneaz tăt mijgură, ie-ți mișapca și tomnește mădrațurile-n colnă.

S-or mai molcomit, mămălucile frastului, că tare rele d'i muscă-or fost.

Merem pă goștie să cuștulim proaspătă și maiu d'i la rețale-ngrășete.

Merem să tăgășim la morminte, să șurluim crucile, că s-o pus rujina pă iele.

Merem cu mortu până la morminte să videm cum or săpat mormântarii groapa.

Merem cu cocia la măștihoi, să-i pritim să nu să facă d'i mneraz p-acolo.

Merem la uliță să facem brău cu jură, liliță, că o fost muced năinte.

Merem cu mășina după o teacă d'i mășini, să ațățăm focu și să facem plăcintă cu mășina.

Așteptăm d'i Bobotează să merem careva cu popa, c-amu nu-s mai ficiori holtei, nici dieci, că-s duși la lucru, care pă inge (Spania, Germania).
Merem la școală, să iscălim niște foi d'i la directori.
Merem la uliță, să șidem oleacă, Doamne apără, da după cine rup așe tare clopotile?
Merem în fundu gredinii după prestenap și petrinjel, mai rupem gozu și-l dăm la tucce, apoi merem năpoia cășii, inge șede nană Nisăie, să-i videm muscarlile și să ne deie o țără d'i moare, că nu-i modru, tare bine o zgodește.
Să nu mai murluiești, că punem podele din pălancă.

N

Vine d'i la Arad și duce noroance într-on neț, așe trag io nidejde.
Fireangurile nățuite le-am năsprit, că țân mai bine.
Să năsprește afară, trăbă să băgăm hoarale înlontru.
S-o năclăit, îi moșcolit, amu mă nădăiesc cu ce, cu unsoare d'i sopon.
Îi tăt cu nărav d'i-o vreme, vini-i-ar numile.

O

O vinit să-i dau ominie, uămocu, da l-am țapat iute, că tare-o-fost d'i ouă, ninerat ca mă-sa.
Apoi l-am opăcit, că brânca i să obrinchește, numa să puie oloi d'i ludaie și oleacă d'i unsoari d'i la poticarăș.
Să ozdromește cu lucru, haba, îs orbeți d'i numa.
Orbeață ce iești, m-ai luat uămu!
Ogoiți-vă, cu atâta spurc d'i scris, că alțai vă poartă osândie.
Otravă ce iești!

P

Mă pestrec după nănuța, o petrec până la morminte, că ș-o pus poivanu la grumaz.
Am prăbălit boconcii, îs numa buni, când umblu-n gredină după prune d'i prai.
Pă lângă proaspătă, i-am dus ploață și ploț, cum îi zăsa, că păsulă groasă n-am avut, că n-am joit să-o vântur.
I-am pocolit și procovițale d'i pă părete, că pre pristăcălite or fost.
Tăt trăbă să-ți prichesc să nu mai ponozlești atâta, că iestă poțoci în podrum.
Perie lâna, apoi să perie pă cap.

R

Țâne-te d'i rudă, să nu pici, că mânici și răbizle.
Mă duc să rānesc la porci și să vād dac-or răjinit rețale grasă.
Tu răjinește piperi, răzālește hireanu, că șișeși-șișeși, lucră cu ruptu.
Și răstanița și rafturile-s cu nărav, îs ruptă d'i atâta lucru, așe că reuma și rărunți-s prav, la mine.
Tare rup clopotile, o fi murit careva, muri-i-ar moartea!

S-Ș

Lucră-n sālă, că nu-i bine plătītă cu sāmbrīe.
Punem stupuș la iagă, că dacā-ngheață, face sclāieți.
Nu te mai scocorī la mine, scoboarā-te din pod și nu te mai strofoca.
Pune un ciot la păr, că-i strofocat și ți să bagā-n sārāriță.
Tāiem lipieșul în strājele și-l punem, cu șterguri, să nu să uște.
Șcātula de după șifon îi cu șoroafle multe.
Ce te scuturi di frig, ie o șirincă din cārpa de după cap și astupā-te.

Șporolim curentu, că nu-i leznă d'i fel.
Dacă ne bibițăm sau ne ciumurlim, luăm o leacă d'i sodabicarbon cu apă rece.
Îi șod Dănuț, c-o-ngropat pământurile și vorbește ca pă la japonezi.
Păst-on sfărtați d'i ceas, facem scoverzi cu ludaie, nu sămbrălim la nime.
Îț dau doauă șoale d'i fărină d'i anu iesta, dacă-ți sușigă.
Atâta spurc d'i prunci n-am mai văzut.

T-Ț

S-o tăvălit pă jos, că nu-i dau talerii la grumaz.
Tișlăru nu-i acas, nu s-o tāmădit bine.
Haidaț la mneaz la noi, să vă-mbii cu taște, tăscuță și să trajem vin cu trăgaci.
Îs prea țapine țagările, traji-le țuric.
Nu ne mai țăgănim cu nimic, aiesta-i țecheru, plin cu țampi și șcătule cu țimet.
Ni-o luat tot țimentu și s-o dus la țintirim.
O țucat-o d'i i-or picat ștrinfii!

U

Am fost la doptor, că are urdori.
Toamna nu putem ultui via.
Te ultuiesc de nu te vezi.

V

Am vânzolit casa, să cotăm vânățelile și vitriuălu.
Nu mai ai vrăstă d'i viziclu subțire.
Nu te sui în vârv, că pici.
Nici amu nu și-o vinit în uări.
Viniț-ar numile dup-acolo.
Din vițâl mic ieșe bou mare.

Z

Nu mai zotroni păpușa, c-o strâci, și nu mai zgodești s-o tomnești.
Te zmucesc oleacă, că nu mă pot mișca d'i tine.
Oaminii zămbriți fac zăbele la gură.
S-or zăbunit d'i cap, d'i atâta zoolă.
Să azmuță întră iele, gândești c-ar fi cățele.
Dacă te ciumurlești, îi bună zama d'i curechi.
S-o zăuitat a durmi!

□ *Măcenisme*

A

a abritcăli = a pune la punct
a abura = a bate un vânt ușor
albele = rumânele, roșele de obraz = articole cosmetice
acreală = murături, dar și acid la stomac
a aldui = a sudui = a înjura

a se ameți = a se îmbăta, a se rătăci, a leșina
a aptigui = a certa (un copil), a se chercheli (îmbăta)
amu sara = astă seară
amniaz = mneaz = prânz, amiaz
aștea = acestea
a se alipui = a se liniști, a se adăposti

aldăoară = a doua oară
 alduitu = binecuvântat
 aldămaș = a petrece de bucurie, cinstirea
 unei afaceri
 acărcine = fiecare, oricine
 așchiță = așchii
 adicăteala = adică
 a ațâța (focu) = a aprinde, a provoca o
 discuție contradictorie
 a se ațâța = a se certa
 altan = de-a dreptul
 a azmuți = a asmuți (câinele), a provoca
 acăr = măcar
 amu = acum
 a se alege = ce va fi
 acruț-dulcuț = acrișor, dulcișor
 (lapte) acru = iaurt
 amuni-iaca = acum
 alboiet = bleumarin
 a se alege = a reuși în viață
 a (se) acăța = a agăța hainele, a se certa

B

baieră = ață împletită ce leagă un tort (sau
 straiță)
 bale = salivă
 bandă = muzică de petrecere, echipă, fanfară
 băbălucă = persoană de speriat
 a se beteji = a se îmbolnăvi
 a se bizgoi = a se răsti
 bische = agrișe (bistye)
 beșică = vezică urinară
 bină = scenă
 bircă = lână subțire, merinos
 bitang = călător, vândroc, fugar
 biță = șuviță
 a beșteli = a certa
 a bătuci = a tasa

a blăstăma = a-i dori cuiva rău
 boabe = leacuri, pastile (sau boabe d'i
 păsulă)
 bătă = baston
 a bleociori = a amesteca, a tulbura
 brânză (sfărmată) = de burduf
 buhă = bufniță, sperietoare
 a se buhăi = a se supăra, a se îngrășa peste
 măsură
 păr buhăit = păr zburlit
 bură = ceață
 boscârță = catrafuse, obiecte vestimentare în
 dezordine
 a se băga = a intra, a interveni
 a da brânca = a da mâna, a saluta
 a bleicări = a vorbi aiurea
 a băuna = a plânge, a urla (câinele)
 a bocăni = a bate (la poartă, un cui)
 a buzări = a sâcăi
 a brizgăia = a ploua mărunț
 bițișăni = năluci, arătări, păsări de tot felul
 bășcuiet = sac (d'i fărină), săculeț
 budac = târnăcop
 (a se) bibița = a i se face rău, pasăre de baltă
 belfer = șmecher
 bolânzăni = lucruri șoade, de bolând =
 nebunii
 boactăr = cios = paznic, cantonier
 a bolhări = a umbla aiurea, a lucra de cu
 noapte
 brăcinari = ața d'i la izmene
 bughi = bughigăi = chiloți
 buiac = vesel, întrecut
 bumb = nasture
 buzăit = liniștit, molcomit
 buleandă = boarfă = femeie de nimic,
 femeie „ușoară”
 birje = cocie = căruță pe două roți, șaretă

batăr = măcar că
box = cremă de ghetе
a bocșăli = a da cu cremă ghetetele
a boboloși = a dezmierda
beteșig = supărare (urâtă)
broancă = contrabas
a buduli = a ascunde
a se bujuli = a se rușina
a se bușuli = a se supăra
blid = talger = farfurie
bughios = bluză femeiască (păstă spătoi), viziclu
bodoarcă = lucernă, furaje
a bondroji = a pansa, a face ceva de mântuială
buzat = cu buze mari
a băga în boală = a speria
bumbușcă = ac de siguranță
a da bineță = a saluta

C

cantă = vas de cărat (lapte)
cale = cărare
cădraf = dulaf, șifonier
a se cătrăni = a se supăra
a se ciondrăni = a se certa
a cătăni = a pune la punct, a-l susține în armată
cătrăfuse = boscârțe, obiecte personale
călchie = călcăie
călăpăr = floare de grădină cu frunze verzi
cărujiță = trandafir
cărdăboș = caltaboș
căuaci = potcovar
a căpări = a da avans (pentru ceva)
căpot = capot, haină de casă
căpișon = glugă
cărpuță = batistă (d'i jeb)

căruț = cărucior
cârn = încovoiat (casă cârnă)
cocie = căruță
cădlan = vas mare
ciot = agrafă
cosele = cusături
a se ciompovi = a se lovi
codobeie = picioare (glezne)
a cota = a căuta = a vizita, a căuta, a arăta (rău) la față
ciopor = grup (de păsări)
cruciș (a se uita) = a se uita în cruci (defect de vedere)
crucișă = cusături în cruci
a merge cruciș = a mere pe de-a latu
cârpă = batic
cănură = lână
cărărabă = gulie
carne sfășioasă = carne fășii
citol = sănătos
chică = codiță (d'i cucuruz)
chilav = schilod
a se chicări = t'icări = a se obosi
cileghi = prunci mulți
ciurcă = trăgaci (de vin)
chiară = chiar
codrat = bucată de pământ (3 ari)
conci = coc (păr)
coșturi = spese = prețuri
cărmăjin = bordo
coțche = pătrate
cacafa = maroniu, cafeniu
căptălan = capul relelor
codorișcă = coadă la zbic
copârșeu = sicriu
corcobele = fructe sălbatice
cufăr = geamantan
corman = ghidon la plug, la bicicletă

a cohăli = a găti mâncare, a prepara
cocioane = răcitură = piftie
costreavă = buruiiană
a căcăli = a mângăli
crăston = cratiță
a cuștuli = a gusta
cuglof = cozonac
cugle = bile la popicărie
cioandă = vită cu un corn rupt, zăpăcită,
a custuși = a ascunde
a-i cânta = a-i repeta cuiva ceva
a câștiga = a face curat
a cura, cură = a curge, curge
cheptari = cojoc
cujmă = căciulă
corească = colastru, primul lapte muls
cotreață = cotet, locul păsărilor
cengău = șmecher, linguștor
corn = colț (la uliță)
cotarcă = pătul
a crășcădi = a procura
cântălarie = birou
colhoz = fost GAC, CAP
cuptori d'i pită = cuprot din pământ bătut (cu
vatră)
chemători la uspăț = ficiori ce invită la nuntă
cigăiță = dovleac ornamental
cârpă d'i șters pă jos = resturi de materiale
chinzai = chin
a clătări = a clăti
a crepa = a crăpa (a muri) de ciudă
a crepezî d'i zăuă = a se lumina de ziuă
(zori)
a se cânta = a se jeli (după mort)
clănet = clarinet
câne-cânește = cam greu
ciocoflendăr = om cu purtări „alese”
cărmladă = cotlet

coșară = coș
coșară d'i paie = coș mare
cumnău = plămadă, aluat din țărâțe (pentru
pâine)
cleanță = clanță
credeț = dulap de bucătărie
crepdeșin = mătăsuță
chirvai = sărbătoare nemțească (hram)
chepeneag = lefeleandă = haină lungă,
manta
crestul = de-a curmezișul
cătran = smoală
a cesăla = țesăla = a certa
cobârlău = cel care caută ceva ascuns
cânțulă = șmecheruță, „zdranță”
a se clătări (în gură) = a trage o dușcă d'i
răchie
ciocoveță = dulcețuri (fructe)
carne macră = carne fără os
ciubăr = vas cu doage, cadă
cursură = scurgere de aluat (la pită)
chifle, chifluță = cornuri, cornulețe
culduș = cerșetor
costreie = buruiiană
cinste = cadou (la nuntă sau la logodnă)
ciucuri = franjuri

D

damf = miros rău
de-a fetea = gratis
a se deda după cineva = a se pune de acord
dărab = bucată
(pă) de lături = a umbla pe căi greșite
dărănat = neastâmpărat
dișelat = crăcănat, obosit (d'i lucru)
dolmă = ridicătură (de pământ), mal
dără = urmă lăsată de un obiect, supărare
dolaf = dulap

dischilinare = deosebire
doagă = bucată de lemn la ciubere, nătâng
dobă = tobă
a duhăni = a fuma
dunțuri = compot
diazdiminează = de dimineată
drod = sârmă
dudă = țevă
dudă = fructul frajilor, duzile (frajii)
a durui = a face zgomot (a tuna)
duchean = prăvălie
a dripi = a băători (șoșorcile cu paie)
dricală = saltea umplută cu paie
dună = acoperământ de 1-2 persoane
a dumica = a sfârâma
a discânta = a rosti strigături
diuăchi = deochi
discânta d'i diuăchi = a descânta de deochi
într-o doară = a sta pe gânduri
(vin) diloc = imediat
a se duruși = a aluneca, a se culca pentru puțin
îi dicătă (pădure) = e agitat, supărat
dungă = șira, linia
da! = adverb de întărire (sigur că da!)
Dumnezo = Dumnezeu
dirept = drept, adevărat, corect
dulcețuri = fructul unui pom din pădure (ce se pot suge)
doască = copertă (plural: doaște)
a dubăli = a bate duba (toba)
(pene ca) duhanu = crăițe
droscalos = dur
doptor = doctor
noa dară = exclamație (e adevărat că...)
d'i d'injos = dedesubt
F
a face = a naște

a face (legători) = pentru spice
a face prai în cădlon = a face magiun
a face plăcintă (cu mașina) = a face prăjituri în forme
faită = neam, soi, rasă
fășirt = chiftele
a fuji (cu drăguțu) = a se mărita, fără nuntă
a fâgădi = a promite
făcătură = blestem
Foarșing = sărbătoare la nemți (azi, Halloween)
fălos = ocoș, mândru, țațoș, înfumurat
frâna = curele (pentru ham)
feță = fetă = mătase lucitoare (care țâpă feță)
fedeu = capac de vase
feidăr = arc (de ceas, de pat)
foaie = ziar, foaie d'i hârtie
firezari = rumeguș
a fârcăli = a scrie dezordonat
a fiscăli = a semna
a fleondări = a umbla aiurea
flăgari = duzi
frăji = dude
fleoșcăială = imală = tină = noroi foarte moale
fomit = înfometat
fă bine = te rog
a fleciui = a destrăma, a sparge (ceva), a distruge
fleoască = moale
fleoarcă = om, femeia de nimic (fleoandă)
a se ferchezui = a se aranja
forme = modele (de prăjituri, de zugrăvit)
frimbie = cordon, fâșie de lagat la zădii și la poale
fundoaie = capăt superior la acoperiș
a fuștica = a rupe ceva
faină = frumos

frast = boală leproasă (peiorativ)
feleheartț = „stare de agitație”, anexă la căruță
firnais = suport (pentru culori de vopsit)
farbă = culoarea (în cărți), vopsea
foc = în expresia „bată-te focu” sau pune pă foc = a face foc, a provoca
făgădău = bufet, cârciumă
a feti = a sta fată mare

G

galișcă = coteț (pentru pui, pasări)
Gai = toponim = loc plin de mărcini
gaie = pasăre răpitoare (uliu)
galbini = salbe, monede de aur
gâlcă = nodul
ghiombă, ghioambe = brâncă (mână), degete
greumânt = greutate pentru suflet
grindă = lemn de susținere
gurgoi = vârful opincii
goz = buruieni, hrană pentru vite
grumăzari = ștreang de legat la ruda cociei
goange = găze
a gurui = a face zgomot (intestinal) sau porcii
a se ghejghina = a se crăcăna, a se distruge
grangore = graure, șef (la figurat)
gazdă = familie înstărită, stăpân
groasă, grea = femeia însărcinată
ghinți = dinți
da ghinghe = da de unde
a ghera, mă gheară = a zgâria, mă zgârie)

H

haba = degeaba
hârdie = supărare, nimuric
hârb = ciob, ghiveci
hămesât = flămând (după orice)

(ne)hălit = nesățul
haznă = liniște, folos
a hăți = a trage
a hățcăi = a se foi
hajme = ceapă (de consum), ceapă verde
hârcă = scuipat
hibă = defect
hudură = gaură
a huduri = a găuri
hozăntragăn = bretele (bărbătești)
a hodrânca = a scutura
a se hozdromi = a se chinui
a se holba = a se uita mirat
hâră = ură, ciudă, mânie
hodină = odihnă
holtei = ficior
hirean = hrean
a hului = a dărâma
hantătar = unu care umblă aiurea
hârmig = armăsar
hârmințâie = taxă
a horăi = a sforăi

I-Î

iagă = sticlă
injineri = inginer
a izbâti = a izbuti, a reuși
a izbăvi = a izbuti, a reuși,
a ijdăni = a crea, a amenința
ișcoală = școală
iliși = șezut de bicicletă
a izidi = a muri
a îmboldi = a împinge, a înghionti
a împeteca = a împiedica (calul), a se împotmoli
a îndesa = a îndopa (rațe, găște)
a îndălui = a începe, a porni
a întărgăti = a goni

a se încredința = a se logodi
a încormăni = a se întoarce
a se întoloca = a se împreuna
împotroz = a bate, a fi la fel
a se înnora = a se supăra
a se îndoia (foaia) = a se șifona
a se înțepeți = a nu se putea mișca
nu-i istină = nu e adevărat
a înșchimba = a schimba ceva (haine, bani)
a să încuia (la stomac) = a fi constipat
a împoivăna = a împiedica
a iscăli = a semna
a (se) înturvina = a se supăra foarte tare
a îmboțî = a șifona
a împupi (florile) = a îmboboci
a se împăuna = a se fâli, a fi încrezut, plin de sine

J

a țâne jinău = a fi supărat (pă cineva)
japiță = șmecheră, rea d'i muscă
jimb = strâmb
a jijii = a tremura (peretii)
a joi = a birui, a rezista
jendar = jandarm
jejet = deget
jejetari = degetar
jingaș = pretențios (fin la stomac), sensibil
junghiuri = dureri
jubriță = bubiță
joarde = joardă, nuiă
jancoté = dă să margă numa...
jinjii =gingii
a jugăni = a castra
jeșcău = pungă de tutun
jumară (la gură) = herpes

L

laboșe = cratiță

laviță = bancă
lămpaș = felinar
leznă = ieftin
liluț = liliachiu, mov
lihot = amețit de foame
loitră = parte laterală de la căruță
lotru = hoă
lopochiță = omoplat
lepetiță = vorbăreață
loptă = minge
ludaie = dovleac
lefeleandră = capot, căbat
legători = împletitură de grâu pentru a lega snopii
lipii = pituță
leleant = casă de copii, orfelinat
lespide = vatra șpohertului
lipideu = cearceaf
lebeniță = pepene verde
(o)lecuță = puțin, pe gustate

M

maldăr = amestec de ciment, nisip și var (a maldări)
măndule = amigdale
mandălă = bucată de material înfășurat pentru a căra copilul mic (la nemții din sat)
mascure = porc castrat
a mușina = a miroși
mădraț = tapițerie la divan
mămucă = maimuță
manilă = sfoară foarte rezistentă
măsăriță = față de masă
moștihoi, măștihoai = tată vitreg, mamă vitregă
mârtan = pisoii
a mătrăși = a alunga (a risipi)
mereuaș = încet

mijgurî = a ploua (mărunț)
mintenaș = imediat
la mneaz = la amiaz
mneraz = dispreț, de râsu satului, comedie
mițișapcă = șapcă cu cozoroc
muscarle = mușcate
a se migăi = a se migăli
moare = zamă acră d'i curechi
(a umbla cu) mișculanția = (a umbla cu)
înșelatul
modru = fel, chip
mijlinc = porumb verde, masă verde pentru vite
a mulăti = a petrece
mulărit = în culori diverse (pereți mulăriți)
a mere = a merge (în expresii diferite)
motobițigli = motoretă
mormântari = gropar
muierotcă = bărbat cu apucături d'i muiere
mulă, moandă = femeie slăbănoagă de fire,
lălâie
a murlui = a da pe jos (în loc de podele), cu
un amestec de pământ cu apă
mușiniță = insecte din borhot
muced = gri, mucegăit
motcă = ghem
a mozoci = a mesteca
mozi = cinema
mândru = frumos, nealcoș, fălos
a se molcomi = a se opăci, a se liniști
mășini = chibrituri
mășina = automobil, forme d'i plăcintă cu
unsoare
a mosoca = a mesteca
(bani) mânânțai = mărunți
moșcolit = murdar
mai gata = acușica
nu-i modru = nu-i chip, imposibil

N

norioane = portocale
nimuric = mic
nidejde = nădejde
a se nădăi = a pricepe, a bănui
a mere pă dinapoi = cu spatele înainte
nemoșag = neamuri multe
năclăit = murdar (uns)
a năspri = a apreta, a se răci (vremea)
a nățui = a croșeta (ca de război)
neț = plasă
ninerat = dezmierdat
năpustu = pustușagu („Mânce-te năpustu!”)
năpoi = înapoi („Când vii napoi?” sau „Stă
năpoia cășii mele.”)

O

a opăci = a liniști
ouă = ouă
a se ozdromi = a se (prea) obosi
a obrinchi = a pansa o rană, a vindeca
ocoșe = făloasă, dișteaptă
orbeț = sărac, fleoancă
osândie = păcate
a ogoi = a liniști
oleacă, o țără = puțin
ocol = curte
oloi = ulei
(a da) ominie = a respecta
ouăm = bărbat, soț
uămoc = bărbătoc
oară = oră
oară = dată
orbadă = clacă obligatorie pe moșia
boierului, grofului
obadă = bucată de la roata de cocie

P

peleg = fără pene

pihe = scame
păsulă = dasole
prăsălă = rasă de orăsilă, de marcă, înmulțitor
pudăr = pudră
a prichi = a atenționa
proaspătă = gustare de porc oferită vecinilor
ploață = prune uscate
ploț = plăcintă
plevas = creion
apă d'i ploaie = prima apă scursă de la cicernă
pădri = pe lângă
pă după = după
pă d'i (lături) = pe de lături
a pune pecetea (jejetu) = a semna, a ștampila
a ponozli = a se destăinui, a spune din casă
petrinjel = pătrunjel
pesternap = păstârnac
părăzor = umbrelă
porumbi = porumbi
pișingher = foi de napolitane
a prăbăli = a încerca
prai = gem
pecie = carne
păpărugă = paparudă, buburuză
pipă = lulea
a se prăpădi = a muri
d'i paradie = de răs, de zile mari, de paradă
pișet = urină
a se păsăli = a se potrivi
pișcură = plouă
polomidă = pălămidă
poivan = funie, groasă
potică = farmacie
pristicălit = în multe culori, pistruiat
a picărăzî = a replanta
a pocoli = a împacheta

prav = praf
ponosât = părăsit
prăpădit = rău, dărămat
procoviță = covor
părete = perete
podrum = pivniță
a se preumbla = a se plimba
a petrece = la uliță, mortu (a conduce)
a se pestrece = a suferi
poțoc = șobolan
a pica = a cădea
piperi = piper
a pângăli = a face rântaș
pogăciță = pogăcele
pârlog = teren neroditor

R

răbizle = agrișe
radaș = adaus, bacșiș
a răzăli = a rade
a râni = a curăța
a rājni = a măcina, a digera
a rășchie = a rășchira
ris = parte, răsplată
a rupe lozăle = a curăța via
a rupe clopotele = a trage a jale
rantotă = dezordine (pe dos)
rărunțî = rinichi
rățăpt = rețetă
rămas = pariu
răstaniță = parte exterioară de la pat
rășchitori = parte de la războiul de țesut
reumă = reumatism
ruji = salcâmi
cu ruptu = a lucra pe înțeles
rudă = bucată de lemn de la cocie (sau ruda de la bițigli)
rag = cerc la roată

răcan = cătană
roziuț = roz
rupt de lucru = obosit
rujină = rugină
rotelat = crestat
roștei = ușiță (de gard)

S – Ș

sâlă = scârbă, încet
sopon = săpun
stupuș = dop
spurc = mulțime
spurcat = murdar
a soponi = a spăla (albi)
sclugă = slugă
sclăieți = turțuri
șoală = căniță
sâmbrie = răsplată
pă sară = de cu seara
șușorci = pănuși
a se scocora = a se răsti
a se strofoca = a se agita
strofocat = zburlit
scupit = scuipt
a se strâmba = a se uita urât, a refuza o
mâncare
a sudui = a înjura
sudalmă = înjurătură
sărăriță = solniță
strâjele = bucățele
șcățulă = cutie
a sâmbrați = a cerși
socoată = socoteli, răspundere
scoverzi = molcuțe = clătite
sfârtați = sfert
sclapți = muște, boală la copiii mici, hepatită
neagră
a scuti = a pune la adăpost

sfârmuri = resturi, pesmet
sfeter = pulovăr
sumnă = haină groasă
sighinaș = nimuric
șitău = obiect (la scurs vin), presă
stânjenei = iris
săpăligă = sapă
ștergură = prosop
șodabicarbon = bicarbonat
sclăbii = slăbiciuni, stări de rău, anemie
șpesă = cheltuieli
șărsamuri = acareturi
șod = distractiv
stalniță = ploșniță
stângen = proptea, unitate de măsură a
suprafetelor
a ștricui = a croșeta
șolocat = oblon, tablă la geam
șozăanii = prostii, glume
șlaier = jlaier = voal
a sâmalı = a (se) socoti
șoancă = șuncă
a sporoli = a economisi
șuștâr = pantofar
știrliță = sticlete
a șurlui = a freca bine
șfarcă = tobă, mezeluri
stălaj = raft
șirincă = bucată, felie
șifon = dulap
șerblu = oliță de noapte
ștămițlă = pungă
ștrec = șosea (de beton)
ștraf = căruță
a se scutura = a tremura (de frig)
șoroflu = șurub
a se sfădi = a se certa
sușig = nevoie

(dinți) strepezâți = când ai mâncat ceva foarte acru
șuștar = vas de mult

T – T

a tăgădi = a recuza o afirmație (a nu recunoaște)
tumna = acum
a turna = a vărsa (stare de rău)
țitroamă = lămâie
a țâvli = a urla, a țipa
a se tăvăli = a se arunca
taleri = bani (mărgel) de aur
tintă = cerneală
țișlăr = tâmplar
tină = noroi
țâdulă = bilet
a se tilăvi = a se răni (a-și rupe ceva)
tăițai lați = paste făinoase
tărnați = coridor
tăscuță = paste pătrate
taște = paste tăiate cu pinten
țuică (cu mărgel) = țuică foarte tare
tăbărât = dăbălat, necăjit, foarte obosit
tazle = dantelă (cipcă)
toancă = prostuță
tori = jupi de tulei ca hrană pentru vite
a (te) trăzni = a vorbi aiurea
troscot, troscotăil = buruiană
tămădit = vindecat
tolceri = tolcer = pâlnie
trăgaci = de tras vin
a tromfăli = a certa (și la joc de cărți)
a se turvina = a se tulbura
a fi tropa = a fi amețit (de vătură), a pierde
a se târgăui = a se tocmi la nesfârșit
țapăn = dur
țâmp = pulpă

o țără, o țârută = puțin, puțin de tot, puțințel
țățână = balama („Mă scoți din țățâni...”
țimet = scorțisoară
a țiuina = a zbiera
țecher = coș împletit din pănuși
a turti = a strivi
țuric = înapoi (interjecție)
țug = curent
țifraș = nealcoș, mândru, multicolor
țagără = arătător (la ceas)
a tomni = a repara
a tăgăși = a face curățenie
teacă = cutie d’i mașini = cutie de chibrituri
țoale = preșuri
a țânti = a lovi, a atinge ținta

U

urdori = scurgere (la ochi)
urzală = broderie
uscior = stâlp la ușă
a ultui = a altoi, a abricțali
unchioaie = mătușă (după unchi)
a urâți = a murdări

V

a-și vini în uări = a-și reveni
a vini = a sosi
vinitură = nou venit în sat
vârv = vârf
veterinari = veterinar
a vânzoli = a răscoli
vânzoleală = agitație
vânătuț = albăstrui
verdiuț = verde
a vântura = a alege (fasolea), a alunga
vânățele = albăstrele
verdețuri = zarzavaturi
vândroc = vagabond

verișană = verișoară
a vîjgăli = a controla, a consulta
vitriuă = petrol
vrăstă = vîrstă
viziclu = bluză de femei
vrajbă = distrată („Vrajbă ce ieși...”)
(a nu-și da) vorbele = a nu destăinui
secretele
vidire = găleată
vișine căplăuze = vișine mari, cărnoase

Z

a zotroni = a clătina, a zdruncina
a zmuci = a trage tare
zdrobit = obosit
zmicel = surcele

zoală = oboseală
zbicit = uscat puțin
zâuași = lucrători cu ziua
a se zminti = a greși
zâmbrit = lacom, pofticios
azmuți = a asmuți
zamă, zamă d’i curechi = supă, moare
zmaț = smaț
a zgormoni = a scormoni
dezământăi = de mîntuială
a zгоди = a nimeri
zgârcit = avar, lacom
a zbocoti = a avea puseuri (de durere) când
se coace (puroiază) o rană
zăpușală = nădușală = atmosferă încărcată
zăpăcit = dezorientat

□ *Taina colorilor*

Motto:

„Totul, cât de schimbat! Casele sunt mult mai mici
decît le-a crescut amintirea
Lumina bate altfel în zid...”

Lucian Blaga, *Sat natal*

Culorile în grai măcean:

– alboiet	= albastru închis
– cărmânjin	= bordo
– cacafa	= maroniu
– gălbănuț	= galben deschis
– ghighițal	= galben-portocaliu
– liluț	= liliachiu
– verdiuț	= verde deschis
– muced	= gri
– roziuț	= roz deschis
– vînat	= albastru închis
– vînatuț	= albastru deschis
– coțcat	= în pătrate
– pristicălit	= amestec de culori
– cu șire	= cu dungi
– negroc	= negru (foncé)
– negruț	= puțin mai deschis
– broșchițal	= verzui, ca mătasea broaștei
– cu pupi	= cu buline
– pănuri	= culori pentru pictorit

□ Taina bucăților

▪ Rețete d'i ... cuptori cu fărină... cât cuprinde

Extrapolând, gândul ne duce la cuptoriu d'i pită, la cuptoriu cu paie și vatră, murluit și alipuit, undeva în casa dinăpoi.

De aceea, vă propunem și câteva bucate, mergând pe firul anotimpurilor.

□ *Iarna*

În primul rând, notăm proaspăta d'i porc, porc tăiat după Sfântul Nicolae până la Ignat. Porcul era pârjolit cu paie, apoi despicat și tranșat: șoancă, pecie, cărmăladă, coaste – toate puse apoi în troacă, la saramură și folosite, **iarna**, la mâncare:

□ *crumpe cu coaste, cărmăladă cu sos d'i hreran sau părădăici, pecie cu curechi mănântăl, acru, sau coaste în dobă sau cu păsulă*, toate asezonate cu acreală: lebeșițuțe acre, piparcă cu curechi, piparcă ghioabă (albă, grasă), ceapă bătută în sare, în dosoi;

□ *supe folosite iarna*: zamă d'i păsulă, zamă d'i părădaică cu cârnaț afumat, zamă d'i carne (porc, oaie, vită);

Ca *felul doi*, erau: friptură, față de cea de porc, mai erau: cârnaț, cărdăboș în dobă, carne cu ou (șnițele), carne fiartă de oaie cu sos, morcovi în sos și preștenap.

În zilele de lucru, dar și de post, măcenii consumau: crumpe în dobă cu oloi d'i ludaie, crumpe cu pântăloni, pită cu oloi, *pită cu unsoare* (foto), clisă neafumată, înghețată, și cârnaț afumat tăiet străjele, maios, chișcă (tobă), iar ca

mâncare caldă: crumpe sfârâite, păsulă groasă, tăiții cu mac, tăiții sfârâiți, taște cu prai sau cu brânză, curechi umplut. Deci, se poate observa că baza mâncărilor o constituia porcul tăiat și pârjolit cu paie din stog și preparatele: cârnaț, sfarclă (chișcă), maios, clisă opărită, sălam.

□ *Primăvara*

Și aici putem vedea că se continuă aceleași mod de a mânca, adică produsele rămase din iarnă, afumate (șunca de Paști). Dar cruditățile aveau să ia locul bucatelor: zama d'i borșeu cu boți, ceapa verde, curechi d'i ludaie cu zămăchișe, zama d'i păsulă, păsulă cu rântaș.

De Paști, era nelipsit mielul, dar gătit simplu, friptură și tocană. Ca supă, era supa de găină cu gârtene sau de porc cu tășcuțe.

□ *Vara*

Aici, legumele și cruditățile erau pe primul loc: cartofii noi, adică crumpe sfârâite cu petrinjel, tocană d'i crumpe cu pită moale, fașirt din piept de pui, păsulă verde cu lapte prins, ludăiță friptă cu ou, curechidi ludaie, piparci umplute, curechi cu zamă d'i părădaică și carne d'i oaie, șelată grasă, cu jumeră d'i porc, tocană d'i pui, tășcuță cu curechi, tăiete cu pintenu, mămăligă cu jumeră de rață (gâscă) grasă, sau cu must, târhană sfârâită, crumpe sfârâite cu aluat.

□ *Toamna*

Apropiindu-se frigul, mâncarea se aseamăna cu cea din iarnă, deoarece acum se puneau la adăpost bucatele câștigate peste an.

În zilele de miercuri sau vineri se gătea: zamă d'i crumpe, tăiței lați, cu brânză și sfărături molcuțe, crogne dospite, tăiței cu mac și nucă, rață sau găscă grasă, care nu se țineau până la Crăciun.

▪ **Deserturile:**

Erau compuse din aluat făcut în casă (dospite, coardă cu mac, nucă, prai, brânză, cuglof sau chifle cu prai). Apoi, erau „sucite-n țucur” (un fel de chifle dar nu dospite decât puțin, tăvălite în zahăr), plăcintă cu mășina (în forme), plăcinte cu miere, cu mere, cu brânză, nucă sau mac, două pâstăolaltă, cremeș, pogăciță (astea la tăiere de porc), turtele cu „fărină” cât... cuprinde, și cu sologari, plăcintă cu fragi, tăiete-n forme, cu țucur deasupra sau nucă.

Ca un deliciu, era mălai-coarda (plăcintă cu mălai și prai), rupte-le din pită, ploțu, pișcota, plăcinta dulce cu ludaie, curechi, brânză dulce și torta. Mai târziu, „călin” și „televizor”.

Plăcintă dulce

▪ Dintre **lactate**: laptele proaspăt cu pită (de vacă sau capră), fierbinte, laptele prins, în oale de lut, înșirate pă gard, brânza dulce sau sfărmată din puțină, telemeaua (laptele era dus, pă lună).

▪ Ca **fructe**, măcenii le consumau pe cele din gredina proprie, dar iarna, sub formă de troc, luau mere, pere sau prune ploață din carele pădurenilor care treceau prin sat, pe străzi, și strigau: „Hai la meră și la peră și la doaje d'i ciuberă!” Aceștia aduceau și mături, coșeri d'i nuiele (d'i paie) sau de brâncă. Iarna măcenii consumau ludaie friptă, cucuruz boabe fiert, gutui coapte.

▪ **Pâinea**

Era o sărbătoare în adevăratul sens prepararea pâinii. De cu seară, în troacă, se lăsa fărina să se încălzească, la temperatura camerei. Apoi, dis-de-dimineată, se puneau la dospit (după ce se frământa, de „asuda” grinda) Aluatul se împărțea în bucăți mari, apoi se așeza în tăpsăi anume, mari.

Pentru lipii (lipieșe) erau tăpsăi mici sau ce era la îndemână (laboșe, crăstoane). Pentru copii, se făceau „rupte din pită, cocoroadă (cu brânză sărată, cu prai).

Pită se cocca, cu clop (coacerea îi dădea o culoare neagră pe deasupra), sau cu cursură, atunci când, dospită bine, curgea puțin din tăpsăie. Și fiecare se zbătea s-apuce o îmbucătură.

Seara (sau la mneaz) se servea pită moale cu tocană d'i crumpe (rareori și pui).

▪ **Peștele** era o raritate, doar cei ce umblau la oraș sau la potică la Curtici mai puteau cumpăra, și se consuma în post.

Pogăciță cu untură (Haios)

3 gălbenușuri, 3 linguri oțet, 600 gr. făină, puțină sare, 400 gr. untură (acestea se amestecă cu 100 gr. făină, la-nceput), apoi se adaugă ingredientele de mai sus (și se țin la rece, până a doua zi).

Aluatul, se frământă a doua zi, se unge de trei ori, se întinde pe o planșetă, repetând operația de frământare, de trei ori, apoi se taie în pătrate și se umple cu gem (prai) de prune. Se coc la foc potrivit și se ornează cu zahăr pudră.

Turtele

5 ouă întregi, 10 linguri de unsoare topită, 10 linguri zahăr, puțină drojdie, se amestecă toate, se face o cocă, se-ntinde pe o planșetă și se taie în forme.

Deasupra se poate pune albuș de ou, nucleă măcinată, sămbure (se consumă mai târziu cu o săptămână, după ce s-au copt, pentru că se frăgezesc, cu cât stau ami mult după ce s-au copt).

Plăcintă cu mășina

50 deca făină, 20 deca țucur, 20 deca unsoare(unt), 1 ou întreg, un gălbenuș. Se frământă toate, se pune lămâie stoarsă, puțin sodabicarbon. Se lasă să se hodinească o leacă, apoi se rup bucăți care se dau prin mășina di carne cu forme (ies bețișoare, din care facem: rondele, inimi, flori, etc.)

Retișe cu brânză

Se pune într-un vailing cam 1 kg de făină, 1 linguriță rasă de sare și o șoală și jumătate de apă rece.

Se frământă toate laolaltă, cam un sfert de ceas. Când aluatul se desprinde de pe marginile vailingului, atunci aluatul e gata.

Se presară pe masă făină, apoi se întinde aluatul cu sucitoarea, până ajunge cât masa. Se stropește apoi pătura de aluat cu ulei și se rulează, ca o coardă.

Din coarda obținută, se taie bucăți cam de 3 degete (5 cm) și se așează cu tăietura spre masă.

Se adună laolaltă marginile tăieturii, ca să nu iasă uleiul. Apoi se întinde fiecare grămăduță cu sucitoarea, ca un langoș.

Pe jumătate de retișe se pune brânză. Se acoperă cu cealaltă jumătate și se obține o retișe ca un plic. Se apasă cu degetul de jur-împrejur, ca să se lipească bine.

Se pun retișile câte două în tigiă cu ulei fierbinte. După ce s-au copt pe o parte, se întorc pe cealaltă parte. Se iau pe o farfurie, când s-au rumenit bine pe ambele părți.

Umplutura retișilor poate fi: varză călită, gem, brânză dulce, dovleac.

Plăcintă cu nucleă

Se pun într-un vailing 3 șoale de făină, 1 șoală de unsoare. Se amestecă bine. Se pun apoi: 2 gălbenușuri, 1 șoală de smântână, 5 linguri de zahăr, drojdie cât o nucleă. Se frământă bine, apoi se împarte aluatul în trei bucăți.

Se întinde(pe masa dată cu făină) prima foaie de aluat, care se așează apoi în tipsie pentru copt. Peste foaie se pune un strat subțire de pesmet de prune (gem) peste care se pune nucleă măcinată amestecată cu zahăr. Se întinde pe masă a doua foaie, și iar se pune în tipsie, peste nucleă. Se pune din nou pesmet de prune, apoi nucleă cu zahăr. Se întinde a treia foaie, care se va pune deasupra, peste celelalte. Se împunge cu furculița din loc în loc, apoi se pune la copt în cuptorul bine încălzit. Când s-a copt, se pudrează cu zahăr și se lasă să se răcească, înainte de a o tăia.

Crumpe cu boți

Se taie o ceapă-bucăți foarte mici. Se căleşte puțin, apoi se adaugă câțiva cartofi tăiați cubulețe și se amestecă. După câteva minute se pune ½ lingură boia și apă. Se adaugă sare, după gust. Se pune pătrunjel și se lasă la fiert.

Într-un bol se pune apă, făină și ou, se prepară o compoziție nu prea moale.

Când cartofii sunt fierți, se adaugă compoziția de mai sus, luând cu lingura (găluște). Se lasă să fiarbă câteva minute.

Coapte din pită

1 cană mare apă caldă

½ lingură sare

1 pachet(mic) drojdie

făină cât cuprinde

Se amestecă până se obține un aluat nu prea moale.

Se lasă compoziția 15-20 minute într-n bol acoperit apoi se întinde și se taie în pătrate de 10 cm. Se pun la prăjit într-o cratiță cu ulei, la foc potrivit.

Pancove

5 ouă, separat albușul, se bate, se pun 2-3 linguri zahăr, smântână cât cuprinde (sau ulei), făină cât cuprinde, apoi se amestecă cu gălbenușele frecate cu zahărul.

Se fac pături ca de tăiței, se întind, se taie în forme cu pinterul și se prăjesc în ulei. Apoi se presară zahăr pudră.

Sucite-n țucur

Se face un aluat ca de cozonac, se lasă puțin la dospit, apoi se întinde și se fac fășii din aluat (se strânge în mână ca să devină ca niște bețișoare). Acestea se rup din loc în loc, se răsucesc și se tăvălesc în zahăr, nu înainte de a se da prin ou, ca zahărul să se prindă. Se coc în cuptor.

Mămăligă cu must

Se face o mămăligă groasă din cucuruz de anul acesta (sau pisat). Se acoperă cu un dosoi, să stea caldă. Se ia din cămară, de pe stelaj, o iagă de must și se toarnă lângă sau peste mămăligă.(mustul este primul „prai” mai moale, care începe să se închege când se face, praiul în căldare).

Crumpe în păntăloni

Se pun în dubă sau cuptor crumpe cu coajă. Se coc până coaja se rumenește. Se scot, se pun pe un blid. Se servesc cu oloi di ludaie, di ruje, cu măr sau clisă crudă, pusă în saramură.

Curechi ghi ludaie

Avem nevoie de: dovlecel, sare, piper, puțin oțet, puțin zahăr, lapte prins (jamăchișe).

Cum se face: se rade dovlecelul curățat pe răzătoare (răzălău) sau jilău și se sarează. Se dunțuie în unsoare (ulei) cu sare, piper, usturoi (ceapă), puțină făină și se stinge cu laptele prins. Se mănâncă cu jumere, ochiuri de ouă sau ca și sos.

Curechi cu zeamă ghi părădaică și carne ghi oaie

Avem nevoie de: varză (curechi), bulion (zeamă de părădaică), mărar, sare, zahăr, piper, ceapă. Este o mâncare ușoară, de vară, la care se adaugă carne de oaie (proaspăt tăiată).

Tocană ghi pui cu pită moale

Avem nevoie de un pui cruduț, de vară, care fierbe repede. Se taie, se bonțolește (se scot măruntaiele) după ce a fost opărit și ciupelit.

Se taie în bucăți, se dușuie în multă ceapă, se sfărâie și se stinge cu apă și piparcă răjinită. Se fierbe la foc mic și se mănâncă cu pită moale (de obicei se făcea de surechi sau când erau zăuași la lucru într-o familie). Blidul se ștergea cu bucături de bită.

Păpăraică

Avem nevoie de: roșii (părădăici), piparcă (ardei), ceapă, ouă. Le culeg din grădină. Nu se spală, se șterg cu colțul ghi la zadie sau poale, uneori se scupesc cu scupit, pă lături și se pun într-un vailing mare. Se ia una câte una și se taie în bucăți. Se pun într-o laboșe și se dușuiesc, să nu se prindă ghi fund. Se pune sare și țucur, piperi după gust și se sting cu ouă bătute ca pentru ratotă (ouă bătute și fripte venite la prânz = micul dejun). Se mănâncă cu costiță sau șoancă friptă sau jumere de clisă, de obicei vara.

Păsulă ghi verghe

Avem nevoie de: fasole verde, usturoi (ai), ori ceapă, frunze de pătrunjel, sare, piper. Se culege și se taie (rupe) cu jejetele, se spală, se opărește și se strecoară pe strecurătoare. Se dușuie și se stinge cu făină și lapte prins făcut în casă (zămăchișe). Se servește ori cu carne, ori se lasă mai lungă, ca și supă.

Șelată ghi curechi mânânțal

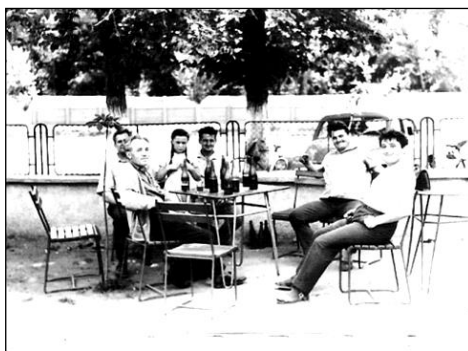
Avem nevoie de varză dulce de vară, care se taie cu cuțitul, ca pătura de tăiței. Se sărează, se lasă la sărat. Se stoarce, se pune sare, piper, zahăr și oțet după gust. Se servește ca și garnitură la fripturi.

(Rețete primite de la: Eleonora Cazan – Bundiș, Carol Feher, Tatian Murg, Ardelean Maria).

La on deț

În fața birtului lui Jelcu – 1953

La on deț ghi vorbă - 1964

La un dej de vorbă - 1960

Contrastele vremilor - 2013

✓ CREDINȚE APOTROPAICE, PLANTE DE LEAC, SUPERSTIȚII

□ Practici augurale – credințe, ritualuri, povești, legende, simboluri

Se zice că după îngropare sufletul da târcoale casei și, pentru a fi bine primit, peste noapte, în fereastră sau la streășina casei se pune un pahar cu apă unul cu vin sau cu răchie, câte o felie de pâine. Uneori, acestea dispăreau. Se mai spune că unele persoane aveau puterea de a comunica cu lumea de dincolo. Astfel, Iacob Crișan, a lu Ioșcuța, după ce cei din jur își puneau mâinile pe masă, el, lovind-o cu sucitoarea, masa sălta, juca și putea comunica cu persoana dorită! Îl consemnăm aici și pe Marc Vasile, din Satu Nou, care vorbea cu morții, peste masă.

În credința populară, se mai zice că la unele case mortul se întorcea sub formă de strâgoi, striga pe nume pe cineva, intra în casa dinainte, vânzolea totul și pleca. De văzut, îl vedea doar persoana strigată, care nu avea voie să răspundă la chemare. De strigoi erau vizitate doar persoane datornice sau vinovate de fapte grave.

Explicația, desigur, empirică, era trecerea unei pisici negre, pe sub mort în timpul priveghiului, iar legătura cu strigoii este evidentă (verbul „a striga”). Pentru înlăturarea acestui fenomen neplăcut, se chema preotul pentru a sfinți casa, se făceau slujbe la biserică, iar unii își impuneau posturi pentru un timp determinat.

Marea parte a populației nu știa carte, dar locuitorii erau buni observatori, care, în incultura lor, interpretau ca fatale unele semne naturale care azi ar trece neobservate. Astfel, batrânii erau atenți cu visele. Cui, în vis, îi cădea o măsea dureroasă, era semn rău, de moarte, dacă era nedureroasă, tot era moarte, dar a unei rude îndepărtate. Visatul cu struguri însemna lacrimi, mersul desculț prin ape turburi sau prin tină prevesteau o boală. Când câinii urlau sau când cânta prin preajmă o pasăre neagră, de noapte, buha, cucuveaua, însemna tot ceva rău, nu pentru culoarea penajului, ci a veștii nedorite. La Macea, ca de altfel, și în alte părți, moartea secera, era „cea cu coasa”. Mai întâi se instala agonia, „îi stătea graiul”, apoi își dădea duhul sau sufletul. Aparținătorii căpătau curaj, se întăreau și se pregăteau de ultimul drum al mortului. Bărbații se implicau în procurarea sicriului, în obținerea actelor și pregăteau priveghiul, cumpărau „monopolul” (țuică albă de cereale), anunțau rudele. Femeile așezau mortul în sicriu, după ce-l tăgășeau, spălându-l și îmbrăcându-l. La Macea, erau femei „specializate”, azi batrânii își amintesc de „Băgăița”, o femeie înaltă, uscată, cu umblet lălâu, cu fața alungită și cu glas de „troască”, clopot de tablă ce se pune la gâtul oilor și care scotea un sunet nemelodios. Altă femeie era a lu Saină Buric, o bocitoare și o pricepută, dar numele acestor două femei au rămas undeva în amintiri, le regăsim doar în porecle.

□ Bosconeli - practici empirice

Tot de cultura măcenilor se cade să amintim și despre unele practici empirice prin care erau tratați oamenii și animalele din ogrăzile lor.

La oameni: amintim practica tăierii sub limba sau încrestatul pe frunte pentru vindecarea unor boli la adulți și la copii, cum ar fi: gălbinarea (icterul), boala de zahăr.

Pe post de medic de familie erau de obicei femeile în vârstă, babele. Ele știau să descânte de: friguri, de deochi, de dureri de cap, de vărsat.

Ca medicamente, leacuri binefăcătoare, foloseau: apă neîncepută, cărbunii stinși, seul de oaie, mărul lupului, săpunul de casă, frunza de varza, foile de ceapă, mușețelul, florile de tei, macul ce adormea copilul rău.

Oreoul era tratat cu felii de cartofi. Un loc important îl ocupau prișnițele – prosoape muiate în apă stătută cu care se înfășura gâtul sau fruntea.

Varicele se tratau cu frunze de varză crudă, iar rănila cu ceai de mărul lupului.

La animale: cel mai priceput în sat era *baci Todor* al lui Socala a Cătălinei. Acesta a trait și a tratat bovinele în jurul anilor 1900. *Baci Todor* era văcarul satului, om fără știință de carte, trecea drept veterinarul satului. El știa să vindece de umflare vacile care consumau o cantitate mai mare de lucernă verde. Știa să găsească prin pipăire zona stomacală în care înfingea trocarul, instrument prin care se degajau gazele ucigătoare. Tot el se pricepea și la revenirea rumegatului blocat la unele rumegătoare. Asista cu pricepere vacile la fătare.

La porcine se pricepea *baci Bota*, *moșu lui Manti din Cutoș*. El se pricepea la castrat (*la jugănit*) cu ajutorul unui cosor făcut din coasă. Tot el tăia la urechi purceii pe care îi umplea sângele. Era client obișnuit al birtului și ori de câte ori trecea pe lângă biserica avea o vorbă: „vai de tine, nici nu bei și nici nu mănânci și ta' sarață ești”. Când îl ajungea seara cânta: „sus stele, jos stele, Pătru trece printre ele”. Tot el știa să vindece porcii de țăpeneala prin introducerea în lobul urechii a unui pai de spân, plantă binefăcătoare. Am mai putea remarca și unele obiceiuri prin care femeile știau să păzească de „furatul laptelui”. Pentru aceasta, după muls, luau spumă din șuștar și făceau semnul crucii pe spinarea vacii. În același scop în laptele vândut sau donat strecurau o firfircă de sare sau de miez de pâine. Unele mulgeau lapte pe cuțit.

Pentru sănătate, pentru belșug, pentru spor în casă de Bobotează preotul era invitat să stropească cu apă sfințită și grajdurile și cotețele. Toate acestea dovedesc credință și înțelepciune.

□ Pricoliciul

Era om, apoi era câine sau vițel, îmbrăcat în astfel de haine.

□ Mitologie

La Macea, practicile legate de prezentarea realităților într-un mod arhaic și practicarea miturilor, nu s-a știut, ca-n alte locuri, atât de vehement.

Pricoliciul, *Strigoitul*, *Vrăjitoarea* sau vrăjitul, descântecele de orice natură ar fi fost, nu au avut o trecere prea mare. Aceștia, existau, probabil, în mentalul colectiv sau într-un imaginar aparte.

Strigoitul, ca spirit malefic, produce frică. El bântuie cimitirele. De aceea, în groapă, se aruncau cu grițari, să nu se reîntoarcă mortul.

Zvârcolacii, *bijigăniile*, *dihăniile* se arătau în vis, somn, inducând un sentiment de teamă sau frică.

*

□ Credințe

Marți seara nu trebuia să torci, să lucrezi, să nu te *strofoace* strigoile³.

Fiecare joi, de la Paști, până după Rusalii: prima săptămână se zicea că se ține de trăznet să nu vină *vreme grea*.

³ La Macea, se spune că trăia Petoaie – Spiuța Mărie (nană Măriuță a lu Peti) care făcea vrăji – casa se află și acum pe strada ce duce înspre Cimitirul ortodox pe stânga.

De deochi – se puneau 9 bețe de mășini (chibrituri) și 9 picături de apă într-o cană (se rostea rugăciunea „Tatăl Nostru”) și i se dădea să bea, deocheatului, după ce s-au ars mășinile (bețele de chibrit).

□ **Superstițiile**

- Nu trebuia să te întorci din drum dacă ai pornit
- Dacă se desprindea un fir de păr sau un foștomoc (o legătură), însemna că moare cineva din casă
- Dacă vărsa cineva sarea, însemna că se va certa cu cineva apropiat
- Dacă umblau în stoluri mari și se roteau ciorile, însemna că vine ploaia
- Pentru alungarea răului, se bătea de trei ori în lemn
- Lângă stâlpul casei trebuia să ai în permanență o iagă (sticlă) plină cu apă, pentru bani sau sporul casei

□ **Vrăji**

În sat era cunoscută ca vrăjitoare nană *Măriuță a lu' Spiuța, (Petoaie)*

Făcea vrăji cu cărțile și cu oglinda. Recomanda celor care o solicitau, să nu mănânce și să stea liniștiți. Vraja începea joia sau vinerea, pe la orele 12. Vrăjile erau pentru măritși; ca fetele mării să își afle drăguțul.

Se făceau și *mătânii*. La crucile drumului, se puneau oale sau păpuși confecționate din zdrențe sau coceni. Cine trecea pe lângă ele, pătea ceva și își dădea seama. Se făceau vrăji cu aruncatul banului, pentru vindecarea unor boli sau bube subsuoară. Care găsește banul, zice să meargă la altul boala.

□ **Plante cu valențe apotropaice**

Puterea lor este de a vindeca, preveni sau de a alunga spiritele malefice, care-l bântuie pe om. Se știe, și la Macea de „înțepatul”, împotriva albinelor, a urzicii, dar și de funcția de stimulare a stării de sănătate a plantelor cu puteri de vindecare: măceșul, romanița(mușetelul), usturoiul.

Încă de la omul primitiv⁴ aflăm de efectul miraculos al unor plante, ierburi de leac, folosite în tratarea unor boli. Dar, din păcate, în medicina populară există numeroase credințe mistic-vrăjitoarești, de care, n-ar trebui să ținem seama. Cele mai vechi cunoștințe despre puterea plantelor medicinale, le găsim în China, de peste 2000 de ani î.e.n. Este vorba de puterea miraculoasă a peste 900 de plante medicinale, precum și modul lor de recoltare, păstrare, folosință. Și-n biblioteca regelui sirian Assurbanipal (669-626 î.e.n.) s-au găsit o serie de tablete de lut care conțineau dicționare, îndreptare și desene reprezentând plantele medicinale.

La egipteni, papirusurile erau completate cu diferite, rețete de acest fel (totuși li se recunoaște, unor plante medicinale și puterea mistică⁵.

Medicina greacă (prin Hippocrat cel mai mare medic al antichității, născut pe la anul 460 î.e.n. pe insula Kos) a preluat și a dezbătut cunoștințele despre puterea plantelor medicinale.

⁴ Conf. Dr. Carli Marcu, *Ierburi de leac, București, 1966, pag. 60-61*

⁵ *Izvoarașul, 1936, Revistă de muzică, artă națională, folklor și teatru sătesc, Mehedinți, pag. 56-61*

În Europa, răspândirea plantelor medicinale și utilizarea lor, a fost preluată de sclavul grec Galieus, medic la Roma.

Vindecarea empirică, se cunoaște, la Macea, și sub numele de „boboneală”. Astfel negul se vindeca, și cu un chibrit aprins ori se lega cu coada calului. Petrolul se folosea pentru durerile de gât (se ungea cu o pană de găină). Sfoara se folosea la scosul dinților (care, apoi se aruncau peste casă, spre deliciul copilului, careuita pentru moment, de durere) și care se lega de clanța ușii.

□ **Plante biblice sau de leac**

Se cunosc nouăzeci de *plante biblice* folosite în ritualuri religioase (vezi: Conf. Dr. Carli Marcu, Ierburi de leac, București, 1966) consemnate în Vechiul și Noul Testament. Iată câteva: busuiocul, isopul, angelica, iarba-fiarelor, sânzienele (acestea din urmă înfloresc odată cu dragostea).

Busuiocul, este o plantă tămăduitoare dar și sacră. Se spune că busuiocul ar fi răsărit din lacrimile Fecioarei Maria, iar crenguțele ar fi învăluit trupul lui Isus – Pruncul cu o boare mirositoare, parfumată, pogorâtă din Rai.

Cele nouăzeci de plante identificate în Biblie și florile lor „*merg atât de departe cu bunătatea lor, încât parfumează mașinile celor care le strivesc*”.

De aceea, busuiocul este folosit, nu numai la prepararea agheasmei care este sfințită și purtată la icoane, planta sacră cu împlinirea, cu dragostea, cu sănătatea, fetele o purtau în păr sau la brâu, iar feciorii erau ademeniți de aroma crenguțelor când se-ntâlneau la joc. Ținut în buchet la grindă, alungă necazurile, răul (în Italia, se cultivă în ghivece și se pune în glastre).

Vracii foloseau plantele în incantațiile lor, deși erau de leac. Mătrăguna pentru calmarea durerilor de oase. Cucuta se folosea și pentru spasme biliare. Rădăcina de mătrăgună aducea pețitorii.

Sânzienele aduc dragostea, puse la uscat în coronițe, la porțile caselor și se culege în Noaptea magică de 21 Iunie.

Floarea de ferigă, are rolul de himeră, prin albul ei strălucitor, aduc pețitorii, având formă de stea.

*

Unele plante, crescute pe diferite soluri, erau folosite pentru ceaiuri: mușetelul (romanița), teiul, menta, socul, ceapa, dar și codițele de cireș și de vișin.

Frunzele de tutun erau folosite pentru înlăturarea moliilor, puse între haine, în dulapuri.

Spinul, sămânța de brusturi se folosea la durerea de măsele. Mătrăguna (care creștea în șanțuri) era folosită pentru vopsit. Măru lupului – se foloseau frunzele, fierte, pentru vindecarea tăieturilor (la om, sau la cal), pentru durerile de stomac.

Mușetelul, care creștea peste tot, se aduna cu greblele. Era pus apoi în bășcuiețe și era folosit pentru ceai (ceai de romaniță).

Din mărul-lupului se făcea o fiertură din frunze.

În concluzie, aceste plante, atât de leac, cât și sacre, nu se smulg, nu se rup, se culeg înainte de Răsăritul Soarelui, să nu „le frângem” sufletul și, la tăiere, se spune au voce tare,

scopul pentru care au fost luate, iar cui bea din apa în care a stat busuiocul, va căpăta un tonus mai bun.

□ **Boli**

*Zăbelele*⁶ (herpesul) se tratau cu piatră acră. Când cineva se tăia în plug, se fierbea măru-lupului și se spăla locul tăieturii. Buba coaptă se spărgea prin soponire cu fiertură de măru-lupului (se soponea frunza).

✓ **ÎN BĂTAIA BATERII DE TOBĂ**

Civilizația rurală, are, și azi, tainele ei. Una dintre ele, bine păstrată, este *Bateria tobei* (vezi *Anexe*). Dar, nu oricine se pricepe s-o și bată, în așa fel încât să se facă înțeles. Am cunoscut pe câțiva dobași ai satului:

⁶ *Zăbele* – bubițe albicioase care sunt molipsitoare și apar în colțul gurii, la oameni și la vite (mag. săcant)(cf. *Dicționar Universal ilustrat al limbii române, vol. 12 pag. 216*)

□ *Clepea Petru* (fost magaziner la Castel): „S-aduce la cunoștința satului – *Tătă lumea să curețe viile ghi la Domnii și Cânepiște ghi goz și să stropească pomii* (*Macea, 2005*). *Se mai anunța să se curețe șanțurile.*⁷ *Bătutul tobei*

□ *Miculae ghi la Sumarton* – „S-aduce la cunoștința satului – *Tătă lumea să beie zamă ghi părădaică, ghi la cădlan, să nu să ciumurlească*” (*Macea, Festivalul Părădaicilor, 2013*).

Toba se bate, de obicei, în ziua de miercuri, la piață, dar și când situațiile o impun. Se observă că textul, chiar dacă e real, are și pitoresc și puțină culoare și savoare locală.

Evenimente - Formația de dansuri Edera Macea

⁷ Spânzurații erau îngropați la marginea șanțului, nu se trăgeau clopotele, preotul sec îmbrăca cu patrafirul pe loc.

Acasă la Baci Ghiuri a lu' Hămfău – lansare de carte

Ioan Alexandru Ardelean împreună cu dirigintele prof. Mircea Curtuțiu Vuculescu, autor de carte

Clubul Femina

Ființează pe lângă *Asociația cultural ecologică* și se întrunește joia, în fiecare săptămână, fiind o prezență activă pe lângă Căminul Cultural și Bibliotecă, punând umărul la toate acțiunile frumoase care se întâmplă în comună. Nouă, ne-au fost de un real folos în toate minunatele întâmplări de suflet.

După Revoluția din 1989, în jurul bibliotecii, și din inițiativa bibliotecarei, *Florica Șiclovan* urmată, după pensionare, de *Florentina Mercea*, cu diferite ocazii, mai ales atunci când era vorba de a da ajutor la organizarea unor manifestări cu conținut cultural.

Ritualuri – obiceiuri șoade – suitu-n pom

1969

Aldămașul⁸

Aldămaș la Franți – 1939

Tăgășitul la uliță

⁸ *Aldămaș*, s.n. din magh. áldomás - cinste oferită cuiva, constând din băutură sau o gustare la sfârșitul unei înțelegeri (vânzare, tocmeală, acțiune); acest aldămaș îl dă cel care cumpără, și se presupune că acesta a dobândit un câștig, cu scopul de a avea noroc la ceea ce a cumpărat (cf.Dicționar explicativ al Limbii române, Ed.Academiei, București, 1976, pag.27)

Festivalul părădăicilor

Festivalul părădăicilor – 2012

*

Învăluit cu-amestecat

Românii au talent – primarul cu frunza – 2012

Viceprimarul pe bicicletă – 2012

Ciocăneaua - 2012

Ghiță cu bicicleta – 2012

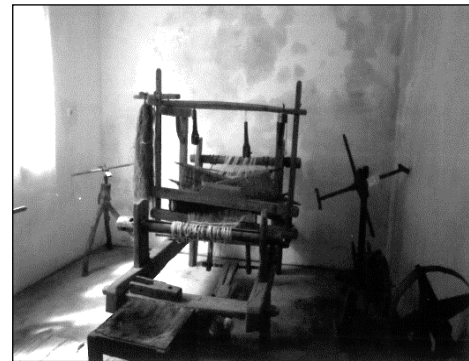
Măsăriță - 1945

Măsăriță năpuită și sicitoare – 1950

Furcă și ștreang- 1950

Război de țesut – 1940

Spată de făcut gărtene - 1957

Bocal și olcuță - 1970

V VATRĂ, CHIPURI, RÂNDUIELI

✓ UȘI DESCHISE PENTRU UN ALT TIMP, ALT SPAȚIU

Ușa de la tindă – 1910

*La început, v-am deschis niste **ferestre**, într-un alt **timp** și un alt **spațiu**.
Acum, vă deschid ușile, pentru alt timp, aflat într-o permanentă curgere.
Am stins lămpașe, am stins lumânări, acum, vom aprinde candelabre.
Nu mi-a cerut nimeni să scriu acest volum. Nici n-aș fi făcut-o.
Acasă este, pentru mine, ultima Stație.
Din primul cuvânt rostit - mamă, a răsărit un Arbore.*

Oamenii din carte, ca un abure, pornesc, în zboruri și plecările lor, mi-au fost luminate, în memoria neuitării, precum o stea, răsărită din întunericul unui trecut.

*casa cu amintiri nu are
pentru mine, gard.
nu mă așteaptă, nimeni,
în prag, prea puțin,
am fost copil.
știu,
pământeni mor.
copilul
caută pe
ascuns
oglanda
fântâniei. Și nu-și ascunde
tinerețea
azi nu am obosit
anotimpurile rămân
înflorite
de speranța
de a mă naște într-o altă lume. Cândva
cine știe
din acest pământ
învelit
în carte
va răsări iarba.- (Rodica Măcean - Pagini trăite, 1971)*

Vatră. Chipuri. Rânduielei.

Un Album povestit. Zilele, de-acum, îmi vor fi, înveșnicit-blagiene. La sat. Și chipurile, și rânduielele,

Doar vatra, cu ferestre și uși, rămâne să își privească sau primească aceste urme ale trecerii. Să își primească fiii.

Din colibe în case mari.

Cea mai veche imagine datează din 1900 și chiar mai de demult. Am dorit să nu modificăm, în niciun fel, chipurile. De aceea, am redat, și scrisul, rămas, pe verso, ca o mărturie, devenită suvenir, cum obișnuiau sătenii mei să scrie. Sunt sute de chipuri consemnate în album.

Unele sunt de pe pat de spital, din război, altele sunt dedicate unor fiinte dragi, altele sunt de la sapă sau recoltat grâu cu batoza ș.a.m.d.

Oricare ar fi conotația scrisului, ceea ce s-a dorit, în acest album povestit, este o consfințire a faptului, că pentru mine, faptele decrișe, înainte de 1989, rămân o simțire ce trebuia redată.

Dincolo de vreme, cea de azi, se va întrupa, cine știe, când, prin alți oameni împătimiți de sat, de locuri, de tradiții, de obiceiuri, port sau neștirbit grai.

Pe unii, i-am găsit și acum, la tăiat lemne, la tăiat porcii, la tăgășit, la multe alte rânduieți, ce încă mai dănuie.

.....

Dar, în albia pe care Dumnezeu, ne-a rânduit-o, satul, avem o datorie, aceea de a ne ruga pentru păstrarea, încă, în Podu cășii și al minții, taina chipurilor, a rânduieților și să nu uităm vatra și pragul, unde am făcut, fremătând, primii pași.

.....

Despre comună

Preocupări despre scrierea unei ample *Monografii* au existat încă din 1962, astfel că profesorul *Vlad Nicolae* a elaborat, în manuscris două volume, unul s-a pierdut iar unul și l-a retinut, exemplar foarte bine documentat.

În anul 1967, un colectiv format din cadre didactice de la Școala Generală, Semlecan Arcadie, Covaci Pavel, Feher Carol, Cora Ana, Crucoveanu Gurie și Hagău Gheorghe a elaborat o alta Monografie, din care, ambele exemplare s-au pierdut; unul a fost dat profesorului Dorel Sibii în 1980 pentru un redactor de la Banater Zeitung iar al doilea, în 1977 s-a pierdut la Primăria Macea. Conținutul, a fost cât de cât recuperat mult mai târziu, prin copiere de către domnul profesor Dimitri Grama, care în prezent lucrează la elaborarea unei ample monografii.

De altfel, la 9 august 1989 și domnul profesor Carol Feher predă secretarului adjunct de atunci, sub semnătură, un manuscris privind o posibilă monografie, cu însemnări de ordin lingvistic, istoric, socio-cultural și geografic, dar nici de această dată nu a văzut lumina tiparului și nici nu i-a fost restituit exemplarul.

Medalioane „Semlecan” și „Covaci” - autor sculptorul Pavel Mercea

...le completări făcute ulterior.
 - "Monografia comunei Macea" scrisă de profesorul Vlad Nicolae, în două exemplare, sub formă de manuscris. Unul din manuscrise a-a pierdut, iar celălalt se află în posesia autorului. Lucrarea a fost scrisă în anul 1962 și este una din cele mai bune monografii ale comunei.
 Prezenta lucrare, elaborată de un colectiv alcătuit din următoarele cadre didactice: Ștefan Ciocan, Covaci Pavel, Fohar Carol, Căța Ana, Ștefan Curie și Hașu Gheorghe, nu are pretenția unei monografii. Lucrarea a fost elaborată într-un interval scurt de timp și a avut scopul de a pune datele existente în bibliografie cu cele date de colectivul de elaborare precum și a prezenta date care au putut fi culese de la persoanele care s-au deplasat pe raza comunei.
 Pentru cei care vor încerca în viitor să completeze monografia completă asupra comunei Macea, prezentă în această lucrare vor putea constitui o sursă de informare prețioasă prin faptul că au fost în cauză să prezinte date în limita posibilității verificate și care au corespuns cu realitatea.

Capitolul I.
CARACTERIZAREA FIZICO - GEOGRAFICĂ
I. Așezarea geografică
 Comuna Macea este așezată în partea de vest a țării noastre la o distanță de numai 2 km de hotarul care ne desparte de R.P. Ungară.
 Din punct de vedere administrativ, comuna face parte din raionul Arad, regiunea Banat, fiind una din localitățile care sunt așezate în apropiere de frontieră și la poartă de nord a raionului. Se învecinează cu comunele: Săneartin la N, Șimand la E, Curtici la S și Dorobanți la V, cu distanțele de respectiv 6km, 18km, 4km și 6km.
 Localitatea urbană cea mai apropiată este orașul Arad, care este și centrul de raion. Distanța până la Arad este de 25 km și legătura se face prin șoseaua distrusă care trece prin afluenții comunei spre Săneartin. Legătura cu localitățile învecinate se face prin șoseaua Curtici - Macea - Săneartin, iar cu Șimand și cu Dorobanți, prin drumuri nepetruite, greu de practicat în perioadele ploioase ale anului.
 Comuna Macea nu are stația C.F.R. Linia ferată Arad - Curtici - R.P.U. trece pe lângă Macea la o distanță de 4 km a vest. Stația cea mai apropiată prin intermediul căreia, locuitorii comunei pot folosi acest mijloc de comunicație este cea din Curtici, aflată la o distanță de 5 km de centrul comunei Macea. Această stație servește atât pentru călători cât și pentru transportul materialelor de construcții, precum și pentru expedierea produselor agricole.
 Legătura cu stația C.F.R. Curtici și orașul Arad este asigurată pe calea transportului rutier,

69

...o mare măsură de dezvoltare a comunei.
 În prezent, comuna Macea este așezată în partea de vest a țării noastre la o distanță de numai 2 km de hotarul care ne desparte de R.P. Ungară.
 Din punct de vedere administrativ, comuna face parte din raionul Arad, regiunea Banat, fiind una din localitățile care sunt așezate în apropiere de frontieră și la poartă de nord a raionului. Se învecinează cu comunele: Săneartin la N, Șimand la E, Curtici la S și Dorobanți la V, cu distanțele de respectiv 6km, 18km, 4km și 6km.
 Localitatea urbană cea mai apropiată este orașul Arad, care este și centrul de raion. Distanța până la Arad este de 25 km și legătura se face prin șoseaua distrusă care trece prin afluenții comunei spre Săneartin. Legătura cu localitățile învecinate se face prin șoseaua Curtici - Macea - Săneartin, iar cu Șimand și cu Dorobanți, prin drumuri nepetruite, greu de practicat în perioadele ploioase ale anului.
 Comuna Macea nu are stația C.F.R. Linia ferată Arad - Curtici - R.P.U. trece pe lângă Macea la o distanță de 4 km a vest. Stația cea mai apropiată prin intermediul căreia, locuitorii comunei pot folosi acest mijloc de comunicație este cea din Curtici, aflată la o distanță de 5 km de centrul comunei Macea. Această stație servește atât pentru călători cât și pentru transportul materialelor de construcții, precum și pentru expedierea produselor agricole.
 Legătura cu stația C.F.R. Curtici și orașul Arad este asigurată pe calea transportului rutier,

69

...o mare măsură de dezvoltare a comunei.
 În prezent, comuna Macea este așezată în partea de vest a țării noastre la o distanță de numai 2 km de hotarul care ne desparte de R.P. Ungară.
 Din punct de vedere administrativ, comuna face parte din raionul Arad, regiunea Banat, fiind una din localitățile care sunt așezate în apropiere de frontieră și la poartă de nord a raionului. Se învecinează cu comunele: Săneartin la N, Șimand la E, Curtici la S și Dorobanți la V, cu distanțele de respectiv 6km, 18km, 4km și 6km.
 Localitatea urbană cea mai apropiată este orașul Arad, care este și centrul de raion. Distanța până la Arad este de 25 km și legătura se face prin șoseaua distrusă care trece prin afluenții comunei spre Săneartin. Legătura cu localitățile învecinate se face prin șoseaua Curtici - Macea - Săneartin, iar cu Șimand și cu Dorobanți, prin drumuri nepetruite, greu de practicat în perioadele ploioase ale anului.
 Comuna Macea nu are stația C.F.R. Linia ferată Arad - Curtici - R.P.U. trece pe lângă Macea la o distanță de 4 km a vest. Stația cea mai apropiată prin intermediul căreia, locuitorii comunei pot folosi acest mijloc de comunicație este cea din Curtici, aflată la o distanță de 5 km de centrul comunei Macea. Această stație servește atât pentru călători cât și pentru transportul materialelor de construcții, precum și pentru expedierea produselor agricole.
 Legătura cu stația C.F.R. Curtici și orașul Arad este asigurată pe calea transportului rutier,

Pagini recuperate din prima monografie

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Toate exemplarele primei ediții din monografia comunei Macea, apărută sub titlul: "Date privind monografia comunei Macea" făcută de 9 profesori și învățători de la Școala de Școală Macea, asințiți în introducere, sub îndrumarea Prof. Fevel Covaci și Arcadie Roșelecan, respectiv director și director adjuncți la școala de școală, terminată la 30 martie 1967, erau pierdute. Cui la pierdere a două din aceste exemplare am contribuit și eu, mi-am luat singur obligația să fac această a doua ediție, care nu este decât o copie a primei și care nu este obligatorie corectare măsură editii, care nu este decât o mână" acele exemplare, unele fiind în posesia domnului Zeitung, exemplare care nu a mai fost restituit din 1980, iar al doilea, în primăvara lui 1997, l-am dat primarului actual, Mercesea Ioan, care l-a utilizat cu ocazia unei intruniri cu personalități din afara comunei și de atunci mi-a rămas în posesia mea. Nu am mai rămas decât o copie, care l-am dat copiilor mei și care l-am pierdut după unu din aceste copii. După unu din calculul acestor copii, în anul 1962 și este una din cele mai multe monografii ale comunei.

Prezenta lucrare, elaborată de un colectiv din următoarele cadre didactice: Semlecan Arcadie, Covaci Pavel, Feher Carol, Căna Ana, Ștefan Gurie și Hagău Gheorghe, nu are pretenții de originalitate și nu este decât o copie a primei monografii. Lucrarea a fost elaborată într-un interval scurt de timp și a avut scopul de a prezenta datele existente în bibliografie cu cele cunoscute de colectivul de elaborare precum și amănunțite care au putut fi culese de la persoanele care au putut fi găsite de pe raza comunei.

Pentru cei care vor încerca în viitor să realizeze o monografie completă asupra comunei Macea, prezente în această lucrare vor putea constitui o sursă de informare prețioasă prin faptul că autorii ei au căutat să prezinte date în limita cunoștințelor verificate și care au corespuns cu realitatea.

MACEA LA 30 MARTIE 1967.

Din însemnările Prof. Dimitri Grama
(despre prima monografie - 1967)

Inlimi... in... m...

~~Despre grauit de la Maeca. 4. b~~

8 a.

Comuna Maeca, asezare de Susie prin eschiarie, p. d. v. aproape este locuita de suple... panatini... la S. en... in R. D. Uyana.

... ..

... ..

Parul cu atate kanti... ..

Pentru argumente... ..

anul	1380	in anul	1380
	1394	in anul	1394
anul	1446	in anul	1446
	1458	in anul	1458
al xii/a	1746	in anul	1746
	1828	in anul	1828
	1957	in anul	1957

... ..

Cadau ca... ..

Achim ✓	Branza ✓	Clepea ✓	Dura ✓
Adamtăgaru ✓	Bricea ✓	Clița ✓	Dăru ✓
Adămut ✓	Broșna ✓	Cloșu ✓	Dăru ✓
Adoc → Aleni ✓	Broscovanu ✓	Clopa ✓	Dăru ✓
Albu ✓	Buchel, Buchis ✓	Coarde ✓	Feld ✓
Aluhănter ✓	Budeanu ✓	Cobi ✓	Ferariu ✓
Alupeștia ✓	Buduga ✓	Cobu ✓	Flencău ✓
Aluce ✓	Bumbu ✓	Cocotălu ✓	Flender ✓
Aluștrea ✓	Bunlutoderica ✓	Cocoveț ✓	Flocău ✓
Aluștrocăie ✓	Burdănocu ✓	Codbe ✓	Floroaica ✓
Aluștăru ✓	Burcus ✓	Cohanu ✓	Fluchi ✓
-Antonucionului ✓	Burdea ✓	Cojnice ✓	Focăci ✓
Aploni ✓	Buri ✓	Colțar ✓	Foarficile ✓
Armanu ✓	Buricu ✓	Condora ✓	Foniș ✓
Avrămut ✓	Burkusel ✓	Contabilu ✓	Fosa ✓
Balta ✓	Buruiana ✓	Corcobel ✓	Frățeanu ✓
Badea ✓	Busa ✓	Costeș ✓	Frățiu ✓
Banciu ✓	Buta ✓	Cotoroiu ✓	Fundu ✓
Bandi ✓	Butu ✓	Cotrovi ✓	Galtăru ✓
Barna ✓	Burucă ✓	Crăcița ✓	Găluză ✓
Băbău ✓	Cacăfer ✓	Cristos ✓	Găina ✓
Bădicărușu ✓	Calu ✓	Crâșta ✓	Găbu ✓
Bădicăie ✓	Capdepena (Capdipene) ✓	Crăspan ✓	Găscă ✓
Băgăita ✓	Căsu ✓	Cretulăsu ✓	Găscaru ✓
Băgău ✓	Căciula ✓	Crunpa ✓	Gheghea ✓
Bălaieca ✓	Cărbășu ✓	Cucu ✓	Gheghiu ✓
Bălu ✓	Cărdăboșu ✓	Cuiedan ✓	Gierghel ✓
Băndic ✓	Căica ✓	Curdepașire ✓	Ghica ✓
Băndula ✓	Cătrintă ✓	Curechiu ✓	Ghicula ✓
Bărbosu ✓	Căzani ✓	Curtutu ✓	Ghiga ✓
Băscu ✓	Căcătui ✓	Curulaborodu ✓	Ghila ✓
Bănă ✓	Caltu ✓	Dădăra ✓	Ghiorghe ✓
Bedeulecea ✓	Cărnă ✓	Dăvăsănu ✓	Ghiorghica ✓
Bela ✓	Căciut ✓	Dăvidoc ✓	Ghiorghioae ✓
Belea ✓	Cenea ✓	Dâmbu ✓	Ghiorghiu ✓
Belesteuși ✓	Cepis ✓	Deanu ✓	Ghiurcovic ✓
Bena ✓	Cerganu ✓	Deleanu ✓	Ghiurcuaci ✓
Berbecu ✓	Cheșoi ✓	Delejanu ✓	Ghiurcioc ✓
Bericioie ✓	Chebeleu ✓	Didu ✓	Ghiulitamaichii ✓
Besa ✓	Cheșeta ✓	Dihoru ✓	Goaga ✓
Besinoasa ✓	Chirameț ✓	Diimaru ✓	Goanța ✓
(Besinocu) ✓	Chisălița ✓	Dilos ✓	Grăze ✓
Besuta ✓	Chiseoanu ✓	Discora ✓	Grangoru ✓
Betear ✓	Chita ✓	Dochita ✓	Grasu ✓
Bica ✓	Chibi ✓	Doda ✓	Gritari ✓
Bila ✓	Cigoi ✓	Deleci ✓	GROBUNTA ✓
Birca ✓	Cicoale ✓	Deuba ✓	Grosu ✓
Birconi ✓	Ciobaru ✓	Denu ✓	Grumăzoi ✓
Bimliga ✓	Cioacănel ✓	Deșcu ✓	Gurule ✓
Bizdigu ✓	Ciochia ✓	Deșcu ✓	Gusti ✓
Bodonea ✓	Ciolpanu ✓	Deșcu ✓	Hășteț ✓
Bogariu ✓	Cioncu ✓	Dreți ✓	Hălcu ✓
Bojar ✓	Cionoc ✓	Dredu ✓	Hălcușălu ✓
Bonițu ✓	Ciuda ✓	Drușu ✓	Hăjira ✓
Borodu ✓	Ciulu ✓	Drușu ✓	Halas ✓
Bota ✓	Ciuposu ✓	Dugă ✓	Hauca ✓
-Boti ✓	Ciuta ✓	Dumnezeica ✓	Hănterici ✓
Bou ✓	Ciuricu ✓	Dura ✓	Hărdăluș ✓
Braicu ✓	Ciuta ✓	Dusan ✓	Hădu ✓
			Hăjar (sau) ✓
			Hicla ✓

TILOAIE

PROAIE

Profesorii Gheorghe Crețu și Grama Dimitri – cu prețioase contribuții despre istoria locală

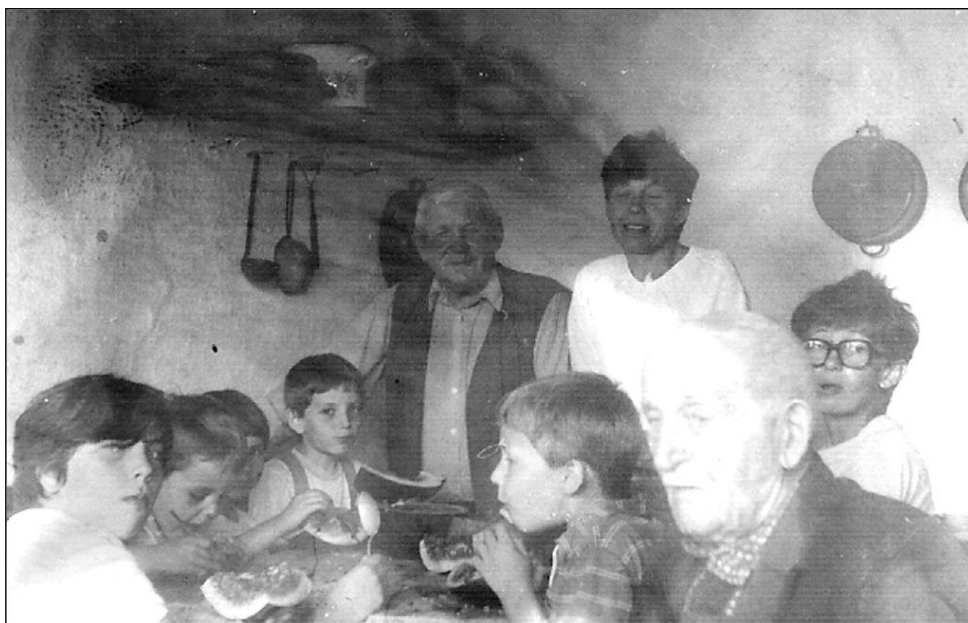
Macea - eponime

- *Macea* - este un sat în comuna Bretea Română, format din 11 sate, distribuite de-o parte și de alta a Streiului, între Călan și Hațeg. Aici au fost descoperite urme medievale, o Capelă de lemn (1446), cu inscripția Maczesd, care a condus la numele de familie existente acum acolo: Macea, Maciu, Maceu, Maceanu, Maceac (dupa toponimul Macea).
- Numele *Matia sau Matihjah* este unul Biblic - Maței, Matei, care se folosea încă de pe vremea lui Ștefan cel Mare. Numele Matei = Matihjah provine de la Jahve - divinitate, și matath = dar, ceea ce mai însemna OM dăruit de Dumnezeu. Astfel, Matei, ca onomastică, îl găsim în Vechiul Testament, provenit din limba greacă, Mattaios, sau din latina Matthaëus, cu unele corespondențe actuale: Matea, Mateiaș, Mateș, Matei, Mace, Macea.
- La Liceul Vulcan, la 9.IX.2010 s-a celebrat a 50-a aniversare. Un fost profesor de acolo, *Macea Liviu*, care a profesat în 1962, aici, acum este profesor la Universitatea din Cluj.
- Numele orașului *Măcin* ar proveni din limba bulgară și ar însemna morărit, de la verbul „a măcina” (cf. Gh. Banea, numele vechi al orașul ar fi Arrubium, dupa zeul Arrubianus). Tot în acest context consemnăm existența numelor Macu, de esență bulgară, sau Macea (în limba turcă) (cf. D. I. Cărăbaș, Aromânii din România - 1998)

□ Punct și de la capăt – Album povestit – sfârșit și început

Macheta bisericii în ocol - 1939

La mâncat ghi lebeniță - 1979

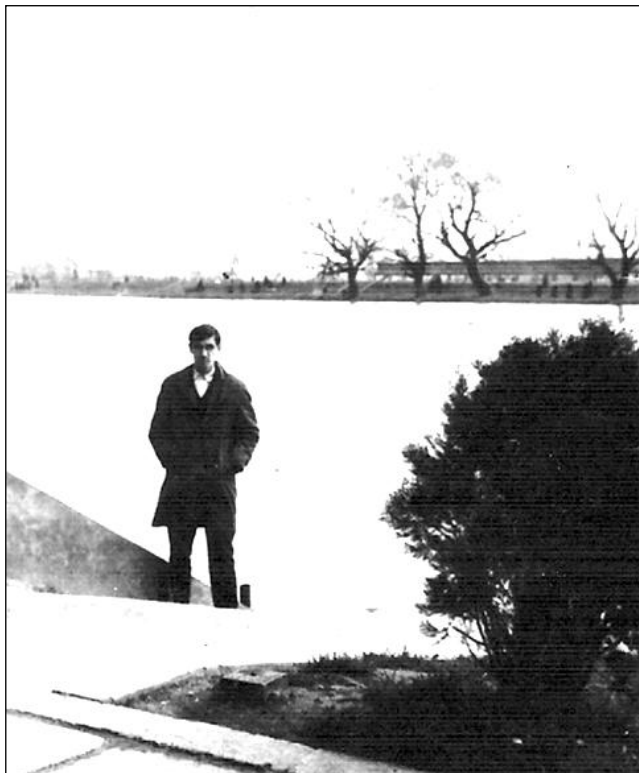
Muieri ghi vorbă la roștieul târnațului – 1940

Port local cu cârpă după cap - părinții mei – 1949

La Fruct în pădure – 1964

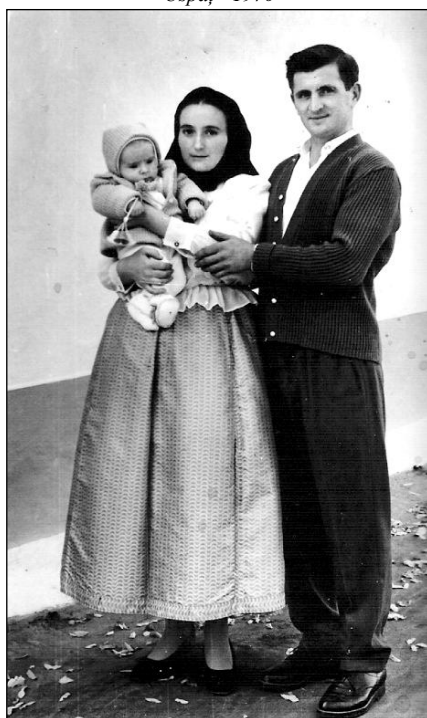

Altfel de spații – 1970

Uspăț - 1965

Uspăț - 1970

Botez - 1967

Iarna pe uliță – 1968

Amintire din parc – 1969

Amintire din parc – 1970

În grădină – 1970

În parc – 1971

Cu I.M.S.-ul – 1970

Pălăscași în cocii- 1988

Pe drum – 1994

Cu ștrafu pe uliță – 1994

Intrarea în comună - 2012

Casă modernă – 2012

Benzinărie – 2012

Clădirea formației de pompieri - 2009

Magazin mixt – 2012

Casă cu magazin la parter - 2012

La doi pași – supermarket - 2012

Supermarket Timena - 2012

Cofetărie - 2010

Grădina de vară Ravani - 2010

Cotarcă stradală - 1989

Priveliște înspre Fâșia cu Ungaria din Cutoș - 2000

Drum în lucru - 2004

Se lucrează la asfalt - 2009

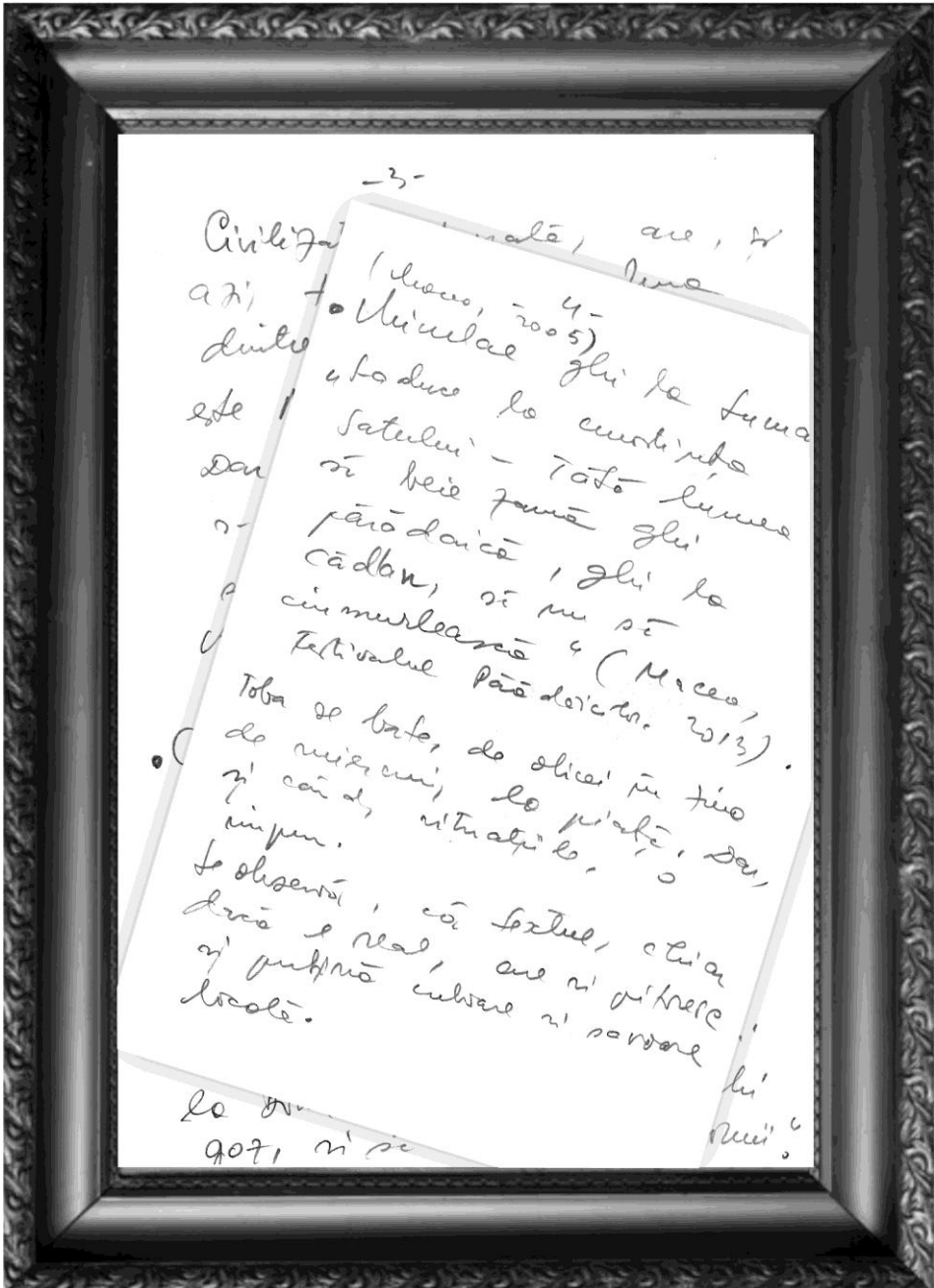
Gard ornamental – 2010

Ciuhe în pomi - 1998

Întâlnire sub tei în pădure – Lansare de carte -2004

Demersuri

Vatră

Chipuri

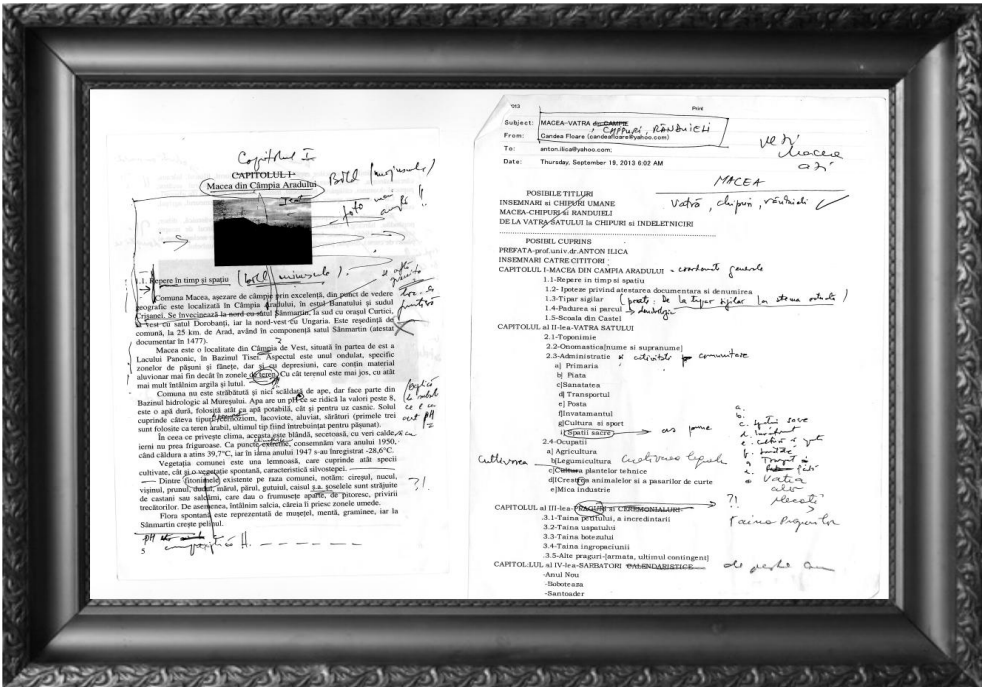
Rânduieți

Vremuri

Arbore și rădăcini

Alte propuneri și... fircălituri

ANEXA 1

ÎNSEMNĂRI DIN PRESĂ

Însemnări de presă (selecție)

Să știe toată țara (în) Adevărul, 9 februarie 2008, Matica, Teodora
Macea, patria primului hidroavion din lume, 2003 (în) Agenda zilei, 4 decembrie 2003, Vălan, Simona
Primul hidroavion din lume realizat în comuna Macea (în) Viața românilor de pretutindeni, 28 mai 2008, Dinescu, Lucilia
O pată albă în istoria aviației (în) Satul meu, 6 iunie, 2011, Curtuțiu, Mircea

Povestea unui delegat la Alba-Iulia (în) Agenda zilei, 29 noiembrie 2002, Vălan, Simona
Slujbă de pomenire la Macea (în) Observator, 30 noiembrie 2008, Cantea, Ana Maria
Slujbă de pomenire la Macea (în) Glasul Aradului, 28 noiembrie 2008, Untaru, Claudia
Eroi arădeni peste care s-a așternut uitarea (în) Glasul Aradului, 6 decembrie 2010, Cotuna, Adrian
Arădeni la Marea Unire (în) Satul meu, iunie, 2010, Curtuțiu Mircea
Au fost la Marea Unire (în) Jurnal arădean, 29 iunie 2012, Filip, Vasile

Pagini trăite, ... Acasă (în) Buletinul de Arad, 10-16 iunie 2004, Feher, Carol
Florica R. Cândea sau Invocarea unor pagini (în) Agenda zilei, iunie 2004, Don, Dacian
Lansare de carte la Galeria Privată „Turnul de apă” (în) Buletinul de Arad, iunie, 2004, Butunoi, Constantin
Lansare ... din Turn (în) Adevărul, iunie, 2004, Filip, Vasile
A trăi, înseamnă a iubi (în) Adevărul, septembrie 2005, Sărăndan, Vasile
Broderie de gânduri (în) Observator, mai 2006, Don, Petre
Graiul Măcenilor (în) Lansare de carte – Pliant – Editura UAV, 2006, Ilica Anton
Cartea a ajuns în „Gura satului” (în) Jurnal arădean, 6 august 2007, Filip, Vasile
Au fost prezentate două monografii despre măcenii (în) Libertatea – Pancevo – Serbia, 22 septembrie 2007, Condan, Ioan
Însemnări lingvistice (în) Viața românilor de pretutindeni, 22 mai 2008, Dinescu, Lucilia
Macea, alean și dor – Monografie spirituală (în) Observator, 2008, Ilica, Anton
Macea, spiritualitate și folclor (în) Gutenberg, 1 decembrie 2009, Orban Laura
Lansare la Hramul Bisericii (în) Jurnal arădean, 1 iulie 2009, Filip, Vasile
Sărbătoare la Macea (în) Observator, 30 iunie, 2009, Roz, Simina
Arcade lirice, lingvistice și monografice (în) Jurnal arădean, 30 iulie, 2009, Șimăndan, Emil (idem în Gutenberg, iunie 2010)
Pagini trăite (sau vieți asumate) (în) Gutenberg, septembrie 2010, Mureșan, Anca

Pagini de ieri – Pagină răpită timpului (în) Gutenberg, martie 2011, Fulger, Laura
Ritmul existenței (în) Gutenberg, septembrie 2011, Bulc, Adriana
Trăirea unor pagini (în) Gutenberg, septembrie 2011, Ilica, Anton
Lansare de carte (în) Glasul Aradului, 23 noiembrie 2011, Șerban, Lucian
Pagini, trăite cu ... măcenii (în) Jurnal arădean, noiembrie 2011, Filip, Vasile
Rostirea lansării, (în) Gutenberg, martie 2012, Pinte, Iuliana, Demeter, Anca
Viața ca o nemurire (în) Gutenberg, martie 2012, Șimăndan, Emil
Arborele genealogic, copac sau pom? (în) Gutenberg, iunie 2012, Mureșan, Anca
Două cărți, un singur autor (în) Glasul Aradului, 1 februarie 2012, Don, Petre

Club „Femina” la Macea (în) Adevărul, 26 august 2006, Cănde, Ranta, Floare
Macea, Centru de cultură rurală (în) Observator, 13 februarie 2007, Don, Petre
Monografia, ca act patriotic (în) Adevărul, 10 aprilie 2007, Ungureanu, Horia
Corul din Macea la 40 de ani (în) Adevărul, 9 mai 2008, Cănde, Ranta, Floare
De Florii, măcenii au sărbătorit ziua corului (în) Observator, 9 mai 2008, Roz, Simina
Custodele Parcului Dendrologic a fost omagiat (în) Glasul Aradului, 19 mai 2011, Șerban, Lucian
Pavel Covaci la Casa de Flori (în) Jurnal arădean, 21 mai 2010, Cănde, Florica
Însemnare de la Macea (în) Jurnal arădean, 14 iulie 2010, Cănde Florica
Biblionet-ul, ca un sfânt Corind (în) Jurnal Arădean, 14 decembrie 2010, Măcean, Rodica
Taina Sălcușelor, Taina Floriilor, la Macea (în) Gutenberg, iunie 2012, Cănde, Florica, Ranta

Macea, pogăcea umorului sătesc (în) Jurnal arădean, 11 august 2009, Cănde, Florica, Ranta
Trei zile în „Gura satului” (în) Jurnal arădean, 16 august 2011, Ardelean, Monica
Festivalul internațional de satiră și umor sătesc „Gura satului” ajunge la cea de-a XV – a ediție (în) Glasul Aradului, 10 august 2011, Stoler, Sanda
Scrisori de la cititori – Festivalul „Gura satului” Macea (în) Jurnal arădean, 30 august 2011, Măcean Cănde, Rodica
Decembrie, la Macea Aradului (în) Gutenberg, decembrie 2011, Baci Ghiuri a lu Hămăfău di la Macea

Câmpia Curticiului (aproape de Macea) – văzută de Ioan Slavici

Departa gândul de a face, în cele ce urmează o apologie a ethos-ului sau epos-ului în literatura de specialitate și nici un studiu comparativ.

Însă, poate, că nimeni altul, în locurile noastre, n-a descris mai amănunțit și nu s-a dat, cum ar zice măceanul, ca și Ioan Slavici, asupra topos-ului local. Am ales, ca exemplu, tulburătoarea nuvelă „Pădureanca” din care am inserat câteva citate pe capitole [vezi Ioan Slavici, Opere, Cartea de acasă, 2005, București, pag. 239-345 și Anton Ilica, Lavinia Nan, Ioan Slavici, 75, Arad, 1999, pag. 64-65].

... pusta și șesul în lung și în lat e o pustie deșartă, închisă în toate părțile între valuri de apă, ridicate de arșita soarelui de miazăzi în văzduh. Pe ici pe colo, se ivesc mai de aproape, mai pe departe, câte un copac, câte o casă, câte un turn de biserică, năluciri neastâmpărate, cufundate acum în apă, întoarse apoi cu susul în jos și aruncate în aer, după cum se schimbă vântul, și după cum se mută ochiul ...

Este imaginea pustiului Tovisegyhaz din drumul Aradului, înspre Curtici (Anton Ilica, op.cit.pag.64).

Cap.III

Apoi anul era bun și dar din dar se face...

Apoi - și mai ales - era holeră, și degeaba omul în gura morții nu intra.

Busuioc își facea socoteală câți coșai, câți legători, câți mănunchiși îi trebuiau pentru ca să-și poată aduna rodul în timp de trei zile. Pădurenii aveau însă alte socoteli.

Cap.IV

-Ce vrei să faci?

-Mă duc să caut secerători.

Crescut la câmpie, Iorgovan n-ar fi crezut niciodată că sunt cu puțință atâtea îngrămădite la un loc.

-Am venit să te iau la seceriș.

-Mai știu?! zise ea. Taica n-avea de gând să meargă.

Simina ar fi voit cu toate acestea să fie singură ca să poată plânge.

Cap.V

Serile de iarnă ei își petrcuseră timpul povestindu-și unii altora cele ce văzuseră la câmpie. Primavara îi opreau pe drumeți în cale ca să afle de la dânșii cum stau sămănătorile pe șes, iar acum știau cu toții ca anul a fost mănos și așteptau cu nerăbdare să le vie vestea că spicul s-a îngălbenit.

Cap.VI

Pe la cântatul cocoșilor casa lui Busuioc era-n picioare... iar oamenii se găteau de sărbătoare luându-și flăcăii coasele pe umăr, iar fetele seceera la brâu... așteptând să iasă gazda, ca să-i ureze de sceratoare.

Șofron știa un lucru, că e zi de seceriș,... pentru că nunta și cumetria sunt începuturi dar, la scerătoare, niciodată...

Știa numai că e zi de secerătoare.

.....
Cosașii mergeau înainte, pas cu pas, culcând lanul greu, oprindu-se din când în când ca să-și ascuță cutea din teacă. În urma lor, fetele adună cu secerea harnică brazdele în mănunchi. Vin apoi flăcăii cu brațele vânjoase, întind legătoarea, adună mănunchii pe ea și o strâng ca țapăn să fie snopul.

Și merg mereu înainte și precum merg, lanul se culcă-n calea lor și crucile li se ridică pe urmă.

.....
Ca din întâmplare se duce să strângă-n snop mănunchii adunați de Simina... ea se uită din când în când peste secere, la el, și el, din când în când, peste snop, la dansa...

Simina îl urmărește cu ochii și-l cheamă, și-l aduce și-l ține aproape de dansa. Iar tac și iar își trec de la mână la mână mănunchii cu spicuri grele.

.....
Iorgovan se facu roșu ca bujorul. Mai legă un snop, apoi se departă....

Niciodată însă el n-a simțit atât de viu că o iubește ca acum, după ce se întoarse de la secere obosit de-l dureau toate încheieturile.

Cap.VII

-Încotro, părinte?

-La Curtici!

.....
Părintele Ioan, sosind la secerători, le zise bun lucru și începu să certe mai pe unul mai pe altul, pe o fată pentru că nu ține bine secera, pe un flăcău că nu sucește bine legătoarea ori nu o trange destul, pe un cosaș pentru că nu răstoarnă bine brazda; de toți se legă popa.

.....
-Ce-i asta? întrebă popa.

-Seceriș, părinte, răspunse ea, întinzându-i legătura de spice.

Cap.IX

Când popa ieși la câmp să se tocmească cu secerătorii, plecă și Busuioc, ca să vadă cum stau treburile cu mașina de treierat. Mașina era scoasă în mijlocul grădinii.

Cap.X

La câmp, secerătorii culcau mai-nainte lanul în brazde lungi, adunau brazdele, strângeau snopii și șofron clădea crucile.

Cap.XIII

E grozav lucru moartea, mai grozav e moartea naprasnică... asta nu poate fi cu voia lui Dumnezeu.

Și el, Busuioc, bogătoiu din Curtici, și-a trimis feciorul cu două căruțe....

.....
Nu este mai puțin adevărat că, am întâlnit, în literatura română, pe un eșantion luat aleatoriu, deloc cuprinzător, fapte desprinse din ethos-ul local, nuntă, îngropăciune, obiceiuri, ritualuri, etc. asupra cărora, autorii s-au aplecat cu sârguință, neeliminând factorul uman nici ființa supremă, din încercarea de a fi participativ, sau factor lăuntric, descoperit, în spiritul românesc, în general [sau local, în special].

Iată, pe scurt, doar câteva indicii - *St. O. Iosif, Secerișul, Vasile Alecsandri, Secerișul; Liviu Rebreanu, Ion, Pădurea Spânzuraților, Ciuleandra [hora, moartea], Marin Preda, Moromeții* [denominația numelor și chintesența familiilor reunite pe prispa casei - o Saga

autohtonă]; *George Coșbuc, În seara de Crăciun; George Cosbuc; La Paști; Mircea Eliade, Nuntă în Cer; Veronica Porumbacu, Poveste de iarnă, George Coșbuc, Nunta Zamfirei; Panait Cerna, Paștele în sat, Ion Creangă-Amintiri din copilărie; Demostene Botez, Tristeți atavice; Geo Bogza, La lună, Sate și orașe; Calistrat Hogaș, Pe drumuri de munte; Al.Vlahuță, România pitorească, Mihail Sadoveanu, Nada Florilor; Zaharia Stancu, Rădăcinile sunt amare, Desculț, Duiliu Zamfirescu, Viața la țară; Grigore Alexandrescu, Zugravul și portretul; Alecu Russo, Cântarea României, Mihai Eminescu; Sara pe deal, Fiind băiet, păduri cutreieram; Ion Luca Caragiale, Mama, Ion; Ioan Slavici, Lumea prin care am trecut; Ion Agarbiceanu, De la țară, Trăsurica verde; Gala Galaction; Toamne de odinioară; Camil Petrescu, Versuri; Emil Isac, Cântec; Tudor Arghezi, Psalm; Lucian Blaga, În marea trecere, La curțile dorului; Ion Vinea, Ora fântânilor; Otilia Cazimir, Grădina cu amintiri; Mihail Sorbu, Învierea; Aron Cotruș, Sărbătoarea morții; G.M.Zamfirescu, Maidanul cu dragoste, Sfânta mare nerușinare, Cântecul destinelor; Pavel Dan, În mormântarea lui Urcan bătrânul; Emil Botta, Un dor fără sajiu; Radu Boureanu, Versuri alese; Mihai Beniuc, Drumul meu; Eugen Barbu, Groapa; Șt. Aug. Doinas, Anotimpul discret; Paul Everac, Poarta; A.E.Baconsky, Fluxul memoriei; Ion Lancrănjan, Cordovanii; Titus Popovici, Setea, Moartea lui Ipu; George Călinescu, Scrinul negru; Fănuș Neagu, Îngerul a strigat; Al.Ivasiuc, Păsările; Vasile Rebreanu, Casa, Ion Brad – Album de familie; s.a.*

Cu siguranță, nu am procedat exhaustiv, ci am redat, pe scurt, sau accidental, ca într-o panoramă, nume de autori și opere, spre a ne face măcar o idee, despre șarja de limbaj, gustul pentru idilic, rolul cathartic al universului din aceste opere și nu numai, modelul scriitoricesc, acela de a ne îndemna să ne privim personajele într-o oglindă retrovizoare, prin scris. În accepțiunea noastră, contează cum ne-am trădat naivitatea, ascunsă, undeva, în procesul de elaborare a acestei proprii închipuiri, deloc nefirești și absolut lumești și omenești.

*

Constatăm și consemnăm cu bucurie, dar și ca un pios omagiu adus părintelui preot dr. Pavel Vesa, pentru prima oară, însemnate rânduri frumoase despre noi, cei care ne-am străduit să fim, dacă nu monografi, măcar biografi, ai satului în care ne-am născut, am crescut și am învățat despre limba, portul și graiul, atât de ales al localnicilor.

.....
Astfel, în articolul Monografiile locale, între istorie și istoriografie - cazul Arhiepiscopiei Aradului, din Administrația românească arădeană, vol.VII, Arad, 2013, coord. Doru Sinaci; Emil Arbonie, pag. 244, regretatul Pavel Vesa, scrie: "*Din peisajul istoriografic arădean amintim și unele lucrări prin care autorii au dorit conservarea elementelor reprezentative în spațiul unei comunități, a tradițiilor, a obiceiurilor, a modalităților de a aduce un elogiu satului natal care le-a păstrat de-a lungul vremii. Este vorba de: Florica Ranta Cădea, Carol Feher - Carte, vouă, fiilor satului [Arad, 2006]; Carol Feher, Elena Feher, Florica R. Cădea - Macea, alean și dor [Arad, 2007], idem, Rapsozi și rapsozii măcene [Arad, 2009]."*

.....
Autorii, în cărțile lor "reconstituie o lume pierdută, surprind elemente ale prezentului rural, cu speranța unei proiectări perpetuee în timp. Lucrările amintite, încearcă să devină un glosar de imagini pierdute ori pe cale de a se pierde, de sorginte măceană. Riturile, obiceiurile, termenii surprinși în glosare de diversă natură, atestă vechimea și continuitatea locuitorilor pe aceste meleaguri"[vezi și ;Laura Orban, Macea-Spiritualitate și folclor, Studii de știință și cultură, An V, nr.3, sept.2009, pag.186-187]

ANEXA 2

A.N. Dosar 95/1941
Către Primăria Municipiului Arad
Chestura Poliției Municipiului Arad
Tuturor Domnilor Pretori din Județ la Reședință
Copie telegramă f. urgent/2244

Vă comunicăm mai jos în copie Ordinul telegrafic al Ministerului Afacerilor Interne nr. 14628/1941, rugându-vă a dispune de a fi adus la cunoștința celor interesați
Copie: Toți basarabenii și bucovinenii refugiați în regat rămân pe loc fiind oprită deocamdată trecerea în Bucovina și Basarabia.

Ministrul Afacerilor Interne General de Divizie, I. Popescu nr. 14628/19VII1941

.....

A.N. Dosar 83/1942-1943
Romania
Prefectura Județului Arad
Serviciul Administrației
Nr. 25832/1942
Arad, 2 sept.1942

Către Primăria Comunei Macea
Vi se trimite alăturat 2 exemplare din Broșura „Porumbul murat” spre a fi distribuite gratuit agricultorilor, mai cu seamă din comună, insistând asupra punerii în aplicare a directivelor din broșură spre a se obișnui locuitorii cu prepararea porumbului murat (siloz).

Prefect

Șef serviciu adm.

Notă: Broșura cuprinde 45 de pagini. Colecția Sfaturi practice nr. 17 e scrisă de dr. D. Strilciuc, medic veterinar și redă: Ce este porumbul murat, Cultura porumbului murat, Ce boburi de porumb sunt bune, Tocarea și îndesarea porumbului, Acoperitul gropii, exemple de rații zilnice pentru vaci, Cocenii uscați pentru hrana vitelor și exemple ilustrate cu multe imagini.

.....

A.N. Dosar nr. 1840 / 13 sept. 1951
Către Sfatul Popular al Raionului Arad

Alăturat vă înaintăm un Tabel nominal în trei exemplare cu locuitorii comunei Macea care au stropit pomii cu ulei mineral SPIC în primăvară. S-au stropit pomii, costul uleiului este 11870 lei. În debit nu a rămas nici un locuitor.

Președinte
Ardelean

*Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. / 4 iunie 1951
Către Toate Sfaturile Populare*

Vă facem cunoscut că în ziua de 22 mai a fugit din otava comunei Livada, satul Sânleani una bucată iapă murgă închisă de 1 an, proprietatea lui Gerendi Mihai. Vă rugăm să ne anunțați de urgență

.....

*Sfatul Popular al Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 876 / 1951
Către Ferma de stat „Scânteia” Șimand*

Vă aducem la cunoștință că, ministerul Agriculturii cu Ordinul nr. 539496 / 10 aprilie 1951 ne-a atribuit nouă și ne-a aprobat demolarea conacului „FRISCH”, proprietatea statului (... materialul provenit din demolare va fi folosit pentru construirea grajdului pentru reproducătorii comunali).

*Președinte
ss indescifrabil*

.....

*Unitatea 5510
A.N. Dosar nr. 224 / 22 mai 1951
Către Sfatul Popular Macea*

Începând de la primirea prezentei adrese, cetățenii care au pământ în zona de 1000 m de la Frontieră, nu vor putea ieși la lucru numai după ce li s-a eliberat un bilet de către Plutonul de Grăniceri respectiv.

*Comandant
Popa Ghe.*

.....

*Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 5136 / 6 iunie 1951
Către Sfatul Popular Macea*

Vă trimitem în copie Ordinul nr. 13200 din 1951 referitor la recrutarea elevilor și elevilor tractoriști pentru Școala Independența MA pentru luare la cunoștință.

*Președinte
ss indescifrabil*

*24 II 1952 nr. 42
Către GAC Macea*

*Tovarășe Președinte – o cerere de predare fără întârziere a Cânepiște topogr. 1831 / 1735
lui Andrei Cuznețov str. Cealkovski 28 Arad*

.....

*Sfatul Popular al Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 337/12 VI 1956*

CERERE

*Ranta Dumitru cu domiciliul în Macea nr. 485 cere defalcarea a 3 ha din suprafața de 7 ha
pentru feciorul Ranta Mihai de 40 ani. Se motivează că nu locuiesc împreună și se
gospodăresc separat.*

*„Cu speranța că cererea va fi aprobată, primiți asigurarea țărănescului meu salut”.
Trăiască Republica Populară Română
Macea la 18 iunie 1956*

.....

*Cerere de mână
Către Sfatul Popular – Comitetul executiv*

*Subsemnatul Anghelina Flore domiciliat în comuna Macea nr. 471 vă rog să binevoiți a-mi
verifica situația mea familială pentru a putea obține dreptul de cartelă de alimente ce mi se
cuvine.*

Trăiască lupta pentru pace

*Macea la 14 aprilie 1956
ss indescifrabil*

*Răspuns: Sfatul Popular al comunei Macea
A.N. Dosar nr. 766/1956
Tov. Anghelina Flore Macea nr. 471*

*La cererea dvs. înregistrată sub numărul de mai sus vă comunicăm că se aprobă cererea,
însă veți fi pus pe tabel separat de ceilalți salariați și veți scoate tichete personale deoarece
poate nu mâncați împreună dar vă serviți de uneltele gospodărești ale părinților, deci faceți
parte din aceeași gospodărie.*

*Macea la 11 mai 1956
Președinte
ss indescifrabil*

*16martie1956
Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 1725/12III1956
Vă trimitem alăturat Publicațiile Sfatului Popular al Raionului Arad prin care se
aduce la cunoștință, că în zilele de 23 și 24 martie 1956 va avea loc un Târg de Țară pe
locul oborului de vite din Arad.*

Primit, tov. Ardelean

A.N. Dosar nr. 9 fila 98/1946
Sfatul Popular al Comunei Macea

Registrul de evidență al celor Condamnați pentru infracțiuni:

- 1946 Șumândan Gheorghe 28 ani, 22 oct. 1946 – 4 luni închisoare – Crimă de posedare de armă ilegal – Sentința 2596 / 1946;
- 1949 Mărcuț Aurel 44 ani – achitat pentru Crimă de complot – 12 ian. 1949;
- 1950 Pilan Ștefan 31 ani – dezertor – 22 VI – 6 luni;
- 1950 Teibert Agnes 31 ani – trecere frauduloasă frontieră – 2 luni închisoare;
- 1951 Maghiari Petru 48 ani – Delict de insubordonare – 24 mai 1951 – s-a pronunțat sentința 2 ani închisoare;
- 1959 Șerban Ștefan – Tănuire de bunuri – 4 dec. 1958;
- 1959 Achim Ioan – Delict în neglijență în serviciu – Delict în acte publice – 2 ani închisoare sentința 173 / 1959.

.....

Prefectura Jud. Arad – A.N. Dosar nr. 1298/116/1943

Contract în baza Hotărârii nr. 36/1927, în cea ce privește înființarea iluminatului electric cu scopul de a aduce curent pentru iluminat.

Cap. III/Art. 7 Curentul electric se va distribui prin linii de înaltă tensiune de 3000 de volți, prevăzute cu cuțite de secționare, paratrăsnete, siguranțe și transformatori. Curentul furnizat particularilor va fi măsurat prin contoare, așezate de către societate.

Cap. XVI/Art. 26 Spesele de timbru, impozitele și toate speșele le suportă societatea de electricitate Arad)

.....

A.N. Dosar nr. 1298/264/1943

Acte administrative P.J. Arad

Adresa 15.422/1943 – 15 Septembrie

Grupul Etnic German

Serviciul de Muncă Timișoara

La adresa dv. Nr. 51/1943 avem onoare a Vă înapoia Proiectul pentru construcția drumului comunal Curtici – Macea – Sânmartin, verificat (se fac precizări privind costul global, analiza prețurilor, construirea podețelor tubulare). Se recomandă ca transportul pământului rezultat din săpături să se facă doar cu căruțele de prestație de către comunele interesate, pentru „a nu se ridica costul lucrărilor prea mult”. (Șef serviciu, ing. șef. A. Filip)

*

Memoriu – Grupul Etnic German – Serviciul de muncă, Secție, Timișoara (se arată).
Drumul a fost construit în 1902-1903 în sistem Macadam și în prezent este plin de gropi și găuri și nu se poate circula. Se cere refacerea de la Primăria Curtici până dincolo de Sânmartin. Transportul materialelor de la gara Curtici se va efectua fără plată, prin muncă obștească, la fel și nisipul. Ca alternativă s-a făcut și deviz pentru pavarea drumului, în interiorul satelor cu pavele și afară din sate, în sistem Macadam.

.....
Sfatul Popular al Raionului Arad

Notă telefonică

Către Sfatul Popular al comunei Macea

Medicul de circă va lua măsuri de închidere a bazei de achizițiuni a Fructexportului, ce funcționează în focarul de febră tifoidă. În caz de opunere veți cere concursul organelor de Miliție.

Medic șef, Pascu

.....

Pretura Plasei Curtici nr. 2740/1943

Tabloul I privitor la distribuirea premiilor pentru încurajarea natalității

Macea - 70 nașteri (1.IX/1942 – 1.XI/1943)

- 4820 locuitori

- 56.188 credit disponibil

S-a distribuit la Munteanu Floare – moașă cu 70 de nașteri asistate (procent de 0.33%)

.....

17.ian.1944

Dispensarul Macea

Circ. Sanitară

Dr. Todorov Milaș

Nr. 45/1956 din 14 VI

Către Sfatul Popular Macea

Tabel nominal cu salariații circ. Sanitare:

Todorov Milaș - naș. sârbă

Kramli Ștefan of. sanitar – maghiar

Crețu Ferica moașă – română

.....

A.N. Dosar nr. 3 /1969 Primăria Macea

Lucrări privind construcții, imobile, sistematizări

Către Consiliul Popular al jud. Arad

Comitetul Executiv Arad

Nr. 2102 / 21 oct. 1969

„Vă raportăm că imobilul de la nr. 967, de lângă moară care este proprietate de stat este vechi și degradat. Vă rugăm să aprobați demolarea acestui imobil, iar materialul ce rezultă să fie aprobat să-l folosim la construirea Casei de nașteri, ce o vom construi din contribuție voluntară bănească în anul 1970. În prezent Casa de naștere funcționează într-o cameră din localul dispensarului medical, unde nu are spațiu suficient”.

Președinte

Ioan Bodonea

Secretar

M. Alexandriuc

.....
Prefectura jud. Arad
Acte administrative
A.N. Dosar nr. 4258/1944
Adresa Prefecturii – 16 Martie 1944
Către Pretura Plasei Curtici

La Raportul DVS. Nr. 566/1944 vă facem cunoscut că premiul de 30.000 acordat moaşelor din com. Sănmartin se va distribui în proporție cu numărul naşterilor la care au asistat (serviciul financiar).

Se răspunde prin Decizia 6/1944 de către Pretura plasei Curtici – că premiul a fost repartizat la cele trei moaşe.

.....
Sfatul Popular Macea
A.N. Dosar nr. 392/1956
Către Sfatul Popular al Oraşului Ploieşti

Vă rugăm a ne îndruma cărei întreprinderi de pe raza DVS. trebuie să ne adresăm ca să putem obține bitum/smoală pentru asfaltul şoselelor ce leagă comuna noastră de gara Curtici. Prin această lucrare dorim să venim în ajutorul sutelor de muncitori ce parcurg zilnic acest drum de 5 km pe jos, spre locurile de muncă, la uzinele și fabricile din Arad. Lucrarea se va executa prin autoimpunere.

.....
Pretura Plasei Curtici
A.N. Dosar nr. 223 / 1949
15 martie 1949
Către toate Primăriile

„Potrivit Ordinului Ministerului Afacerilor Interne nr. 2595 A din 15 febr. 1949, și se face cunoscut că Ministerul Silviculturii a luat măsuri de a se înființa pepiniere sătești pentru cultivarea puieților necesari la plantarea șoselelor, a terenurilor degradate și a perdelelor de protecție contra înzăpezirilor drumurilor, căi ferate.”

Pretor Ghe. I. Ardelean
.....

Pretura Plasei Curtici
A.N. Dosar nr. 353 / 1949
23 aprilie 1949
Tuturor Primăriilor

Drumurile și străzile din comunele rurale se găsesc în stare cu totul neglijată, șanțurile nu sunt curățate și nici desfundate. Se cere curățarea prin grija primăriei cu muncă voluntară.

Consiliul Popular Macea

A.N. Dosar nr. 1 / 1969

Proces verbal încheiat în 21 martie 1969, în prima sesiune de constituire a Consiliului Popular Comunal

În prima parte este numit Hotăran Dumitru deputat, să conducă lucrările sesiunii.

.....

Școala Generală Macea

A.N. Dosar nr. 302 / 1969

Către Consiliul Popular Executiv Macea

Vă rugăm să aplicați dispozițiile prevăzute ale HCM nr. 259 / 1968 cu privire la sancționarea persoanelor care angajează elevi de școală la munci în gospodăria proprie (Șimăndan Ștefan nr. 1456 care folosește elevul Socai Ioan, din clasa a V-a - cioban la oi) Macea 20 mai 1969

*Director
Pavel Covaci*

*Secretar
S. Pantea*

.....

Comitetul Executiv Macea

Sfatul Popular

Tabel nominal cu cetățenii care refuză să-și trimită copiii la școală.

15 mar. 1961

- Haas Ioan – Iepurele nr. casă 733*
 - Bodonea Mihai nr. 1012*
 - Sârbuț Pavel nr. 842*
 - Anghelina Ioan – Pătroală nr. 733*
 - Bota Maxim nr. 733/50*
 - Hăbaci Teodor nr. 682*
 - Știubei Pavel nr. 733*
 - Tolan Teodor nr. 411*
 - Bodonea Petru nr. 73*
 - Dulgheru Petru nr. 733*
 - Țărnău Ioan nr. 35*
 - Curtuș Ștefan nr. 53*
 - Wander Carol nr. 379*
 - Păcurar Lucreția nr. 871*
 - Covaci Ilarie – Lala – Gropoi*
 - Mărincaș Dumitra nr. 733*
 - Covaci Augustin – Gusti nr. 733*
-

7 II 2013 A.N. Dosar nr. 1298/62/1943
Acte administrative Prefectura Jud. Arad
Conspect

„Potrivit adresei Inspectorului Școlar Arad nr. 3/1943 din 1 Februarie 1943 ni se semnalează influența rea asupra educației tineretului prin libertatea ce i se dă de a participa la horă în dumineci și sărbători. Vă aducem la cunoștință că interzicem cu desăvârșire (...) să ia parte la horă, în general orice elev sau elevă de școală primară, cari sunt obligați potrivit legii la frecvență școlară, până la 16 ani inclusiv.

(Prefect, General de Divizie, Sabin Banciu)

Arad, la 4 Februarie 1943 – Influența rea asupra educației tineretului în ce privește participarea la horile țărănești”

.....
A.N. Dosar nr. 9 fila 104
Șfatul popular al Comunei Macea
Școala elementară Macea
1 iunie 1951
Către Comisariatul Militar al Raionului Arad
- se cere aducerea tinerilor recruți la cursul de alfabetizare – 9 nume

Director
A. Semlecan
- și tinerii care nu frecventează școala – 4 nume

.....
Adresă: Școala Elementară
A.N. Dosar nr. 23 / 26 ian. 1951
Către Șfatul popular Macea

Se cere ca un nr. de 46 de tineri din categoria 1951-1952 să frecventeze cursurile de alfabetizare până la data încorporării.

Director
A. Semlecan

.....
A.N. Dosar nr. 90/1948 (Dosar 1282/90/1948)
Organizația Uniunii Populare Maghiare Macea cere Edificiul Dr. Iancu pentru școală
22 Iunie 1948/nr.5228/1948 Către Camera Agricolă adresa nr. 1397/1948 prin care cere folosirea în mod definitiv a imobilului din grădina fostei moșii Dr. Iancu Adam – imobilul expropriat pentru Școala primară maghiară pentru locuință de învățător, Casă Culturală și pentru sediul de organizație a U.P.M.-ului.
Se cere și predarea Capelei precum și al pământului – 1 jugăr care se află între Capelă și edificiul cerut, pentru grădina de zarzavaturi.
Maghiarii motivează că și copii lor să învețe cultivarea zarzavaturilor. Edificiul trebuie acoperit cu țiglă din bugetul comunal și este folosit doar provizoriu (textul este redactat de mână și în maghiară).

- cu altă adresă 1397/1948

Răspuns la 30 iulie 1948 în localul Primăriei Macea prin Proces –Verbal în prezența inginer agronom N. Arghirescu, șeful Ocolului Agricol Curtici, Killin Alexandru, inspector școlar, Szalinschi Erwin delegat U.P.M.

Ca răspuns: Imobilul este destinat pentru amenajarea unui local de Școală Primară cu 4 clase pentru copiii din Satul Nou (în număr de 280 față de 32 copii maghiari):

- în ceea ce privește locuința, i se va atribui dintre casele expropriate de la germani;
- cripta nu poate fi cerută pentru Capela că este neîncăpătoare.

.....

Sfatul Popular al comunei Macea

A.N. Dosar nr. 116/1956

Către Costea Nicolae învățător Macea:

Prin prezenta vă facem cunoscut Comitetul Executiv al acestui Sfat, prin Deciziunea nr. 28/1956 vă numește în locul tov. Todosie Vasile în funcția de director al Căminului Cultural din comuna Macea pe data de 1 mai 1956.

Macea, la 18 mai 1956

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

.....

A.N. Dosar nr. 5 / 1960 vol. I

Căminul Cultural N. Bălcescu Macea

Nr. 53 / 11. I 1960

Către Sfătul Popular Macea

Subsemnatul Feher Carol, director al căminului Cultural vă rog a acorda căminului o căruță pentru a transporta în fiecare duminică muzica ce cântă la cămin, din comuna Curtici la Macea și retur.

Răspuns: nr. 13 / 1960 – președinte Sfat

La cererea DVS., vă comunicăm că prin rotație se va acorda câte o căruță.

Macea, la 22 ian. 1960

.....

Director cămin cultural C. Feher cere ca plata omului de serviciu să se facă cu o sumă medie lunară de 150 lei.

Macea, la 28 VI 1960

Plata muzicii să se facă cu 40% din încasări, și o căruță la hore sau baluri.

Macea, la 28 VI 1960

.....

Regiunea Timișoara
Raion Arad
Sfatul Popular Macea
A.N. Dosar nr.1740/1960
Către Sfatul Popular al Raionului
Secțiunea Învățământ și Cultură Arad

Vă comunicăm: Construcția Căminului Cultural a fost aprobată de către Adunarea Populară urmând să se execute din contribuția voluntară a locuitorilor. Valoarea totală conform devizului este de 275000 lei după proiectul tip nr. 965 cu 400 locuri, o suprafață de 558 mp și 10 încăperi.

Motive: Comuna are aproape 5000 de locuitori. Activitatea culturală s-a desfășurat într-o clădire cu totul necorespunzătoare. În Comună există pe lângă Biserica Ortodoxă și cea Catolică încă 2 Case de Rugăciuni a sectelor religioase baptiste și adventiste care răspândesc misticismul. În ultimii ani numărul activiștilor este în continuă creștere – o echipă de cor, dans, brigadă de agitație, bibliotecă nu-și pot desfășura activitatea în localul care deservește Căminul.

.....

Convocator: Tov. notați, mai jos sunt obligați a se prezenta la 26 mai 1963 orele 8 dimineața la sediul UCFS, Raion Arad, str. Republicii 79 pentru un scurt instructaj.

Președinte
ss indescifrabil

1. Costea Nicolae
2. Manea Ștefan
3. Soare Gheorghe
4. Ciucu Ioan

.....

Munca artistică –Raport 6 sept. 1969

- piesă de teatru La o piatră de hotar – la Șeitin și Șiclău
- orchestra de muzică ușoară a folosit căruțele la Sânmartin
- o piesă de teatru în limba germană (Grama Rozalia și Schmer Rozalia)
- soliști vocali (Dați Ana)
- solist dansator
- coriste
- brigada artistică nu a fost instruită de Hodre Cornelia

Căminul Cultural are nevoie de:

- instructori, costume populare, instructor de cor
- munca cu filmul
- munca cu cartea „Luna cărții la sate”.

.....

A.N. Dosar nr. 4 /1969 Consiliul Local Macea
Comitetul pentru Cultură și Artă
Nr. 25 / 10 I 1969
Către Consiliul Popular al Comunei Macea

Se cere o schiță/desen, în care să se menționeze cu albastru – vitrina, masa, scaunul, și cu roșu mobilierul necesar și felul cum se concepe organizarea bibliotecii.

*Președinte
Martin Aurel*

*Inspector
Benczik Alexandru*

.....
Proces-Verbal nr. 1 / 10 martie 1969

În perioada verificată au fost organizate șaisprezece manifestațiuni cu muzică și taxă de intrare și pentru care s-a achitat dreptul de autor. (director al Căminului Cultural – prof. Ghe. Crețu) (mai sunt trei PV în acest sens)

.....
A.N. Dosar nr. 64 / 1961 Vol I

Proces Verbal de recepție provizorie a Căminului Cultural la 31 dec. 1960

Comisia:

Nan Gheorghe – președinte Sfat Popular

Kilian Ana – contabil

Alexandriuc Miroslav – secretar

Clepe Ioan – vicepreședinte

Beliti Dumitru – tehnician

(darea în folosință: 16 ianuarie 1961)

- Tot acum s-a predat și biblioteca căminului care pe data de 1 iulie 1961 s-a transformat în Bibliotecă Comunală

- A fost predată de către tov. Gurban Ioan și preluată de tov. Ciupuligă Voichița, nr. de volume: 2343 în valoare de 8979,67 lei.

- S-au mai predat: mobilier (2 dulapuri cu chei, 1 vitrină), dosare, registru de inventar cu ultima poziție 2344, 12 caiete pentru cititori.

.....
Prin Procesul Verbal din 26 IX 1961 cărțile bibliotecii GAC – bibliotecar Cosa Ana ce predă Bibliotecii Comunale tov. Ciupuligă Voichița un număr de 85 bucăți (nr semnături) în valoare de 5500 lei.

Căminul Cultural N. Bălcescu prin tov. Feher Carol anunță că în 27 IV 1961 se va verifica biblioteca de către comisia formată din:

- directorul Școlii de 7 ani

- bibliotecarul căminului

- prof. de limba română

- prof. de istori

- prof. de matematică

- învățătorul german

*

Răspuns: în 11 mai 1961

Cu nr. 637 / 1961 de la Sfatul Popular Macea

Către Căminul Cultural „N. Bălcescu” – prin Decizia nr. 20 / 1961 comisia va fi formată din: Covaci Pavel, Gurban Ioan, Feher Elena, Achim Ana, Drăgan Angelo, Weisz Ioan și Kramli Ștefan.

.....

*A.N. Dosar nr. 14 / 1961
Comitetul de Cultură și Artă
Nr. 23853 / 1962
Din 22 I 1963*

Biblioteca Comunală a fost abonată la Scânteia, Flacăra Roșie, Săteanca, Călăuza bibliotecarului, Agricultură nouă și Komunist.

*Președinte
Gherman Teodor*

*Secretar
Martin Aurel*

.....

*A.N. Dosar nr. 83/1946
Ministerul Afacerilor Interne
Serviciul Administrației Generale nr. 44319/20.dec.1946*

ORDIN CIRCULAR

Ministerul Cultelor, Direcția Cultelor Minoritare cu adresa nr. 58652/1946 ne aduce la cunoștință că prin legea 883/1946 publicată în Monitorul Oficial nr. 261/9dec.1946 Asociația religioasă a creștinilor după evanghelie a fost recunoscută CULT. Vă rugăm să luați măsuri prin autoritățile administrației locale, că persoanele care doresc să treacă la Cultul creștin după evanghelie, beneficiază de dispozițiile ar. 44 și 45 din legea pentru regimul general al cultelor publicat în Monitorul Oficial nr. 89/22aprilie1928.

Spre executare:

- Domnilor Prefecți;*
- Domnilor Miniștri;*
- Domnilor Subprefecți*

ORDIN CIRCULAR

*Către toți Domnii Pretori din județ
La Reședință*

Vi se face cunoscut, în copie, Ordinul nr. 44319/20dec.1946 al M.A.I. privitor la recunoașterea asociației religioase a creștinilor după evanghelie , pentru a fi adus la cunoștința populației.

*Prefect
Ss indescifrabil*

*Șef serviciu
Ss indescifrabil*

.....

*Comitetul cultului adventist
13 XI 1951
Către Sfatul Popular Macea*

Se cere construirea unei anexe la clădirea Bisericii adventiste.

Deac Ștefan

Șimăndan Ștefan

Ardelean Gheorghe

Ardelean Iafeet

Trăiască pacea și-a ei luptători!

Răspunsul favorabil în 17 dec. 1951 cu nr. 2811 / 1951 (cu precizarea că această cameră să fie pentru păstrarea lemnelor și a diferitelor unelte).

.....
*Ministerul Colectărilor
A.N. Dosar nr. 119/1956
Către Sfatul Popular Macea*

Rugăm a ne întocmi un referat din care să reiasă suprafața totală, vârsta și cu cine locuiește, locuitorul Crișan Ghe. Domiciliat în comuna dvs. la nr. 936.

Solicităm acest referat întrucât susnumitul cere scutire de cote pe anul 1956.

Împuternicit raion

Berar Viorel

Sfatul Popular al comunei Macea

*

Răspuns – Referat

Asupra tov. Crișan Gheorghe domiciliat în comuna Macea nr. 936, posedă suprafața de 2,57 ha pământ arabil, este în etate de 65 împliniți iar soția lui în etate de 62 ani, numiții locuiesc singuri, în aceeași curte locuiește și fiica însă au gospodărie aparte.

Macea, la 24 martie 1956

.....
*Sfatul Popular al Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 1136 / 1953*

La Ordinul DVS. nr. 4895 / 1953 vă raportăm că în comuna noastră se află un lot agricol de 1,26 ha în arabil de pășune cu un număr de 14200 puieți. În parc sunt plantați 630de pruni.

Președinte

ss indescifrabil

Ing. agronom

N. Arghirean

Șef de cultură

ss indescifrabil

Primăria Comunei
A.N. Dosar nr. 136 / 1949 Macea
Către Ocolul Agricol Curtici

La Ordinul DVS. nr. 60 / 1949 avem onoarea a Vă înainta în 2 exemplare situația livadelor și a vânturătoarelor din Comuna Macea, raportându-vă, totodată, că în comună nu avem selectoare și nici aparate de stropit.
Macea, 14 feb. 1949

Notar
ss indescifrabil

.....

Prefectura Jud. Arad
A.N. Dosar nr.63 / 12 feb. 1949

Vi se aduce la cunoștință că mâine, 13 feb. 1949 se vor deplasa în Comuna DVS. echipe de reparat mașini, dacă vă permite timpul. Comunele se vor îngriji ca atelierile de ferărie să fie puse la dispoziție echipelor.

.....

A.N. Dosar nr. 34 fila 125
Ordine, instrucțiuni, circulari și diferite situații cu caracter agricol..
Sfatul popular Macea

.....

Ocolul agricol Curtici
29 ian. 1949
D-lui notar al comunei Macea

În conformitate cu Ord. Min. Agric. Nr. 100484 / 1949 vă rugăm a identifica și întocmi o situație a următoarelor mașini agricole din comuna DVS. – selectoare, vânturătoare, trioare, aparate de stropit pe cale manuală/uscate care se deplasează, pentru a putea lucra la adăpost.

Subprefect
Nicoară Petru

*

Răspuns: Notar
ss indescifrabil
Macea / 12 feb. 1949
Nr. 182 / 1949

S-a comunicat: Don Mihai
Zielbauer Ludovic
Leizer Ștefan
Standtner Teodor

Hornea Teodor
Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 2521 / 31 martie 1951
Către Sfatul Popular al Comunei Macea

Comuna fiind rămasă în urmă cu însămânțările, mâine, la 1 aprilie 1951 toate atelajele vor ieși la însămânțat din comunele unde nu s-a ținut presiune.

Președinte
Erdei

Secretar
ss indescifrabil

(Preluat vicepreședinte Crișan la 31 III 1951 oarăle 19, seara)

.....
Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 3072 / 16 martie 1951
Către Toate Șfaturile Populare

În vederea bunei organizări din punct de vedere al agitației campaniei de însămânțări, vă rugăm să luați măsuri ca imediat să înlocuiți harta comunei împărțită pe tarlale, arătându-se grafic mersul însămânțărilor, ținând evidența sectoarelor frunțașe, mijlocașe și codașe (fiind sesizați că locuitorii taie duzii de pe drumuri, pe motiv că-i curăță, vă rugăm să luați cele mai severe măsuri).

Președinte
ss indescifrabil

.....
Către Sfatul Popular Macea – Tov. Președinte
A.N. Dosar nr. 3 / 7 iunie 1953

Subsemnatul Cuznețov Andrei, cu domiciliul în Arad, str. Ceaikosvski nr. 28 vă rog să binevoiți a-mi restitui sămânța în cantitate de 400 kg grâu neselecționat, predându-l părintelui Mihiți Terente din Macea.

Arad, 30 iunie 1953
Luptăm pentru pace!
ss indescifrabil

.....
Primăria Comunei Macea
Nr. 284 / 1949
Către Circumscripția Curtici

Subsemnatul Răpaș Florea administratorul morii din localitate și Dobrotca Ana, primar – vă aducem la cunoștință:

- la data de 11 iunie 1948 în baza legii 119 / 1948 am preluat moara țărănească din Comuna Macea, fostă proprietate a lui Bulbuhan Teodor (moara a fost*

- defectă și în stare de nefuncționalitate la data preluării – capul motorului a fost lipsă și se găsea la reparație, în Arad, fiind crăpat);*
- *se spune că au fost cheltuieli mari cu reparațiile, fiind exploatată la maxim de fostul proprietar, noului proprietar înregistrându-i-se un deficit de 66005 lei la bilanțul încheiat la 31 dec. 1948;*
 - *se mai spune că foștii proprietari speculau și se sustrăgeau de la plata impozitului pe anul 1948, iar după naționalizare, actualul proprietar deservește nevoile oamenilor săraci;*
 - *se cere reducerea impozitului și definitivarea impunerii pe anul 1948.*

Macea la 30 martie 1949

Administrator

F. Răpaș

Primar

Dobrotca Ana

.....

Prefectura Jud. Arad – A.N. Dosar nr. 1248/213/1943

Arad, 19 Ianuarie 1943

Ordonanța nr. 1/1943

„Având în vedere Ordinul Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării Armatei și Populației Civile, Oficiul Central al Cerealelor cu nr. 175.801 din 16 Ianuarie 1943 privitor la controlul morilor țărănești.

Ordonăm

Art. II – Măcinarea grâului, secarei, orzului, orzoaicei și ovăzului se poate face numai cu extracție de 100% făină integrală;

Art. V – Bonurile de măciniș, eliberate de morile țărănești se înscriu în ordinea numărului cronologic de eliberarea lor, în Registrul special de măciniș, vizat parafat și sigilat de Administrația Financiară;

Art. VI – Bonurile de măciniș, eliberate de priării pentru măcinarea grâului, secarei, orzului, orzoaicei și ovăzului servește și ca autorizație de transport de la domiciliul beneficiarului la moară;

Art. VIII – Morile țărănești sunt obligate a raporta

- *cantitatea de cereale: grâu, seacă, orz, orzoaică și ovăz, primite spre măciniș*
- *cantitățile de cereale reținute drept uium (vamă)*
- *cantitățile de cereale provenite din uium predate Armatei sau Mandatarilor statului*

(Prefect General de Divizie i.r. Sabin Banciu, inspector Colonel i.r. Vasilescu Gh.)

Ministerul Afacerilor Interne

Direcțiunea Administrației de Stat

Nr. 65809 A/26 Ianuarie 1946 – Domnule Prefect

„Întrucât, este absolut necesar ca morarii de la țară să fie siliți a respecta întocmai dispozițiunile Guvernului, vă rog a controla personal morile țărănești (... că acestea continuu să extragă și să vândă clandestin cerealele reținute drept uium)

*Întreprinderea Raională de Industrie locală
A.N. Dosar nr. 7098/14 martie 1956
Către Sfatul Popular Macea*

La adresa dvs. nr. 3811/1955 referitor la datoria de 539.75 lei ce are moara din comună față de dvs. vă facem cunoscut că în bilanțul de predare această sumă nu apare la noi.

*Director
ss indescifrabil*

.....

A.N. Dosar nr. 51/1949 (Dosar 1282/1949) Reclamație

Subsemnatul Curtuțiu Gheorghe plugar proprietar al unei batoze și a unui tractor – reclamă pe inginer Secui de la Gospodăria Agricolă de Stat Macea că a luat cu forța tractorul pentru a ara o bucată de pământ (e nevoie să pui în mișcare și batoza, fiind sezon de treierat) – nu sunt om bogat – am 5 jugăre jumătate de pământ (este Domnului Președinte al Sfatului Popular Arad) cu nr. 12208/15 iulie 1949. (În Rezoluție se arată că în 1948 a fost arestat pentru sabotarea însămânțărilor în campania de toamnă – 22 IX 1948) și a fost trimis la Tribunalul Municipiului. I se răspunde de către Comitetul Provizoriu al Județului Arad.

.....

*Proces Verbal
9 aug. 1960*

GAC - Tudor Vladimirescu - Macea, președinte Andea Mihai va ajuta GAC - Lumea Nouă - Curtici cu căruțele și oamenii disponibili pentru a transporta grâu din alnuri în stoguri, plătinduse în zile muncă la norma de 900 snopi la oameni iar la căruțe și cai se mai acordă câte o zi de muncă. Va da de asemenea toate batozele disponibile echipate complet cu oameni, saci, iar GAC- Lumea Nouă – va retribui cu procentul de 4% din produsele treierate.

*Președinte GAC Macea
ss indescifrabil*

*Președinte GAC Curtici
ss indescifrabil*

.....

*Proces-verbal nr. 47 / 27 sept. 1953
Ordine de zi:
- Problema împărțirii paielor*

.....

*Proces-verbal nr. 52 / 20 oct. 1953
Adunarea Generală extraordinară – intrări și ieșiri în GAC*

.....

*Proces-verbal nr. 64 / 13 febr. 1954
Ordine de zi:
- Problema cailor și a oilor
- Sfârșitul porumbului și transportul la Baza de recepție*

Proces-verbal nr. 77 / 24 IV 1954
- Primirea unui nou membru
- Pregătirea Conferinței de 1 mai și chemări la defilare

.....

Proces-verbal nr. 83 / 3 VIII 1954
- Formarea echipei de seceriș și batoză

.....

Cerere: Către Sfatul Popular Macea

Subsemnatul Kempf Adam, țăran muncitor nr. 383 cere explicații de ce a fost șters de pe listă ca tăblaș la batoză. „Trăiască RPR” – Primiți salutul și respectul tovărășesc.

Semnătura

.....

Macea la 16 iunie 1953
Situația Modulului de acționare a batozelor de treierat

Proprietari de batoze:

- 1. Șerban Crăciun – mașina Hoffer*
- 2. Tomuța Flore – mașina MAV*
- 3. Magoni Ioan – mașina Kleiton*
- 4. Buțurcă Ghe. – mașina MAV*
- 5. Ranta Ioan – mașina Hoffer*

Număr norme – Șerban Crăciun = 10 restul = 8 (capacitate zilnică 10000 kg iar la Șerban Crăciun 15000 kg)

Situația tractoarelor:

- 1. Cazan Miron – locomobilă*
 - 2. Magoni Ioan – tractor LanzBuldop*
 - 3. Buțurcă Ioan –*
 - 4. Ranta Ioan – Deutsch*
-

Fructexport
Întreprinderea nr. 1 Arad
A.N. Dosar nr. 39/30 martie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Vă rugăm a ne trimite o adeverință din care să reese situația materială și categoria socială a tovarășei Cazan Rozalia care este angajatul nostru în calitate de gestionar precum și a părinților ei.

Șef serviciu cadre Csipai

.....
Fructexport
Întreprinderea nr. 1 Arad
30 martie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Vă rugăm a ne trimite o adeverință din care să reese situația materială și categoria socială a tov. Groșan Teodor care este angajatul nostru în calitate de contabil precum și a părinților săi.

Șef serviciu cadre
Csipai Ioan
.....

Fructexport
Întreprinderea nr. 1 Arad
30 martie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Vă rugăm a ne trimite o adeverință din care să reese situația materială și categoria socială a tov. Crișan Ghe. șef Centru Macea precum și a părinților săi.

Șef serviciu cadre
Csipai Ioan
.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 3263/20 aprilie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Vă facem cunoscut că Întreprinderea nr. 13 Fructexport Timișoara în baza HCM nr. 172/1956 și-a încetat activitatea și a fost comasată cu Întreprinderea Fructexport nr. 1 din Arad, Bdul. Republicii nr. 83.

Președinte
ss indescifrabil
.....

1959 CAP Macea A.N. Dosar nr. 11
Fructexport
Către GAC Macea Centrul Macea
Nr. 21 / 1959

Vă rugăm a ne face comanda de necesarul de răsadnițe de care aveți nevoie pentru a ne îngriji.
Macea, la 14 II 1959 – Luptăm pentru pace – Fructexport Centrul Macea
.....

Fructexport
Întreprinderea 1 Arad
B-dul Republicii nr. 83
Către GAC Macea

În scopul utilizării a 3 motopompe pentru ajutarea irigării culturilor de roșii ale contractanților Fructexport Arad, din comuna DVS. vă propunem închirierea acestor motopompe în următoarele condițiuni: închirierea plus salariul aferent fiecărui manipulant și sprijinirea în procurarea combustibilului. Motopompele vor fi instalate la fântâni cu debit suficient iar instructajul manipulanților motopompelor va fi făcut de mecanic angajat special și plătit de Fructexport.

Luptăm pentru pace!
ss îndescifrabil

.....

Proces-verbal nr. 45 / 13 sept. 1953
Dare de seamă a Consiliului de la 1 ianuarie-31 august
La discuții:

- Batoza a stat zile și săptămâni pentru reparații și s-a rămas în urmă cu secerișul-treieratul, iar oamenii nu au venit regulat la batoză*
 - La prășit, caii au stat în grajd și a fost lipsă de oameni*
 - Secerătoarea nu a avut postata care trebuia lucrată, sacii nu au fost destui*
 - La prășitul porumbului, oamenii nu vin că nu sunt bine plătiți de către brigadierii*
 - Batoza SMT-ului trebuie recepționată, la fel și tractorul dacă sunt bine reparate sau numai de formă ca să-și îndeplinească planul SMT (dușmanul de clasă nu doarme, nu ați fost vigilenți dacă tractoristul sau batozarul nu au fost influențați să provoace aceste stricăciuni – Crețu Vasiliu).*
-

CAP Macea
A.N. Dosar nr. 6 1953-1955
Proces-verbal nr. 44 / 12 sept. 1953

În ședința de lucru a Comitetului de conducere în sediul GAC „Tudor Vladimirescu”, comuna Macea, Raionul și Regiunea Arad.

Ordinea de zi:

- 1. Organizarea pentru desfășurarea serbării în bune condițiuni*
- 2. Cererea tov. Csiki Iosif pentru un împrumut de 3000 lei*

Băuturile se vor servi: înainte de masă rachiu, dupămasă 2 țapi de bere gratuit, pe baza unui bon eliberat de Moxa Ilie. După masă, va urma bal, muzica va fi deservită de la CFR Arad, dacă se vor înțelege cu prețul.

** Comitetul propune a se ajuta bătrânii din fondul 2% cu grâu.*

.....

Proces-verbal nr. 46 / 20 sept. 1953

Ordine de zi:

- 1. Campania de primăvară*
- 2. Refacerea atelierului de rotărie*
- 3. Transportul paielor*

4. Cumpărarea unui stropitor de vie
5. Modificare de norme
6. Problema contractării cu mături de sorg
7. Plata muzicanților ș.a.

Rotăria să se mute la capătul grajdului nr. 1.

Fiecare căruță va fi încărcată cu patru rânduri de coarne, transportul va începe de la litera a ș.a.m.d.

Se va cumpăra un stropitor de la tov. Mănuț cu 300 lei și 100 kg orz.

Norma la treierat la floare va fi de 4000 kg.

Nu se face contract de mături de sorg.

Muzica la sală se va plăti cu 25 lei pe persoană, de la Arad cu 60 lei de persoană + 34 lei.

.....

Sfatul Popular Macea

A.N. Dosar nr. 34 / 1951 – Ordine, Circulare, Corespondență cu Caracter agricol

Adeverință nr. 5 / 28 XI 1951

GAC Macea – Noi, președintele și Consiliul de conducere al acestei gospodării adevărim prin prezenta că tov. Crișan Iacob din com. Macea nr. 444 a avut de însămânțat 0,29 ha lucernă care a căzut în periferia GAC.

Drept pentru care îi dăm prezenta pentru a-i servi la treburi.

Macea, la 28 noiembrie 1951

Președinte

Susan Andrei

.....

Sfatul popular Raional; Arad

Comitetul Executiv

A.N. Dosar nr. 143 / 14.08.1961

Către AC Macea

Puneți în vedere tov. Ing. Cora Iosif de a se prezenta miercuri 16 august 1961 orele 8 dimineața la Centrul Școlar agricol Lipova pentru a participa timp de șase zile la un instructaj. Cazarea și hrana este asigurată de Centrul Școlar Agricol Lipova.

Președinte

Transmite Popa Valer

Secretar

ss indescifrabil

.....

Sfatul Popular al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 5242 / 16 mai 1951

Către Sfatul Popular Macea

Vă rugăm a anunța GAC din comuna DVS. că duminică, 20 mai, orele 15 va conferența un tov. De la Societatea pentru Răspândirea Științei în cadrul Gospodăriei, având ca subiect „Îngrijirea și folosirea rațională a pășunilor”.

Sfatul Popular va da tot sprijinul și va trimite căruța la Gara Curtici pentru a transporta persoana.

Președinte ss indescifrabil

.....
A.N. Dosar nr. 9 / 1957-1958
CAP Macea, jud. Arad
10 ian. 1957 / nr. 594
Sfatul Popular Raional

Către GAC Macea

Luați măsuri să trimiteți în ziua de 12 febr. 1957 orele 16 șeful formațiunii de pompieri voluntari din gospodăria DVS. la Cursul șefilor de formații ce se ține la Timișoara la Fabrica de zahăr. Asigurați șefului diurnă și cazare pentru o durată de 10 zile.

Lt. Major
ss indescifrabil

.....

CAP Macea

A.N. Dosar nr. 6 1953-1955
Proces-verbal nr. 44 / 12 sept. 1953

În ședința de lucru a Comitetului de conducere în sediul GAC „Tudor Vladimirescu”, comuna Macea, Raionul și Regiunea Arad.

Ordinea de zi:

1. Organizarea pentru desfășurarea serbării în bune condițiuni
2. Cererea tov. Csiki Iosif pentru un împrumut de 3000 lei

Băuturile se vor servi: înainte de masă rachiu, după masă 2 țapi de bere gratuit, pe baza unui bon eliberat de Moxa Ilie. După masă, va urma bal, muzica va fi deservită de la CFR Arad, dacă se vor înțelege cu prețul.

* Comitetul propune a se ajuta bătrânii din fondul 2% cu grâu.

.....

A.N. Dosar nr. 260 / 21 iulie 1953
Nr. 189 / SMT Curtici
Către GAC Macea

Vă rugăm să binevoiți a ne livra cantitatea de 150 kg varză pe seama cantinei noastre.

Luptăm pentru pace

Responsabil cantină

ss indescifrabil

Contabil

ss indescifrabil

A.N. Dosar nr. 19 CAP Macea

Proces Verbal nr. 47 / 16 nov. 1962

În trei grajduri s-au confecționat iesle de beton și s-a instalat curentul electric

.....

A.N. Dosar nr. 5 CAP 1953-1956 Macea

Organizația Comercială Local Alimentara

Arad, B-dul Replubicii nr. 97

Către Gospodărirea Agricolă Colectivă T. Vladimirescu Macea

15 II1954 / nr. 400

Pentru aprovizionarea muncitorilor din orașul Arad, vă facem un apel călduros la DVS. să veniți în ajutorul nostru ... în care caz aveți porci grași și sunteți de acord să sacrificați prelucrând în măruntaie, sângete, ficat, cârnați de casă, șuncă, slănină, untură ... „La lupta pentru pace”

.....

*A.N. Dosar nr. 12 / vol II/1959
Cerere*

*Subsemnatul Ineuan Ioan, agricultor cu domiciliul în Macea nr. 245, posed suprafața de 14 ha (moștenit de la părinți).
Doresc să fiu șters de pe lista de chiaburi pentru a-mi putea facea cererea de a fi primit în GAC.*

*Luptăm pentru pace.
Macea, la 4 II 1959*

.....

*A.N. Dosar nr. 7 / 1952
Sfatul Popular al Comunei Macea
Raion Arad / 6 oct. 1952*

Tablou cu pensionarii civili care figurează pe liste de chiaburi:

*1. Mercea Pavel nr. 677 – pensie civilă
(conform Ordinului nr. 8798 / 33 sept. 1952 al sfatului Popular al Raionului Arad)*

.....

*Macea la 7 mai 1953
Referat agricol ss indescifrabil
Sfatul Popular al Comunei Macea
Adeverință 6 oct. 1953
Se adeverește de noi, Comitetul Executiv al Sfatului Popular că locuitorul Frătean Pavel nr. 711 nu este scris pe lista de chiaburi nici el nici familia.*

.....

*16 I 1960
Către GAC Macea*

*Subsemnatul Creț Ioan din Macea nr. 542 membru al acestei gospodării vă rog a-mi elibera o adeverință din care să rezulte situația atmosferică din toamna anului 1960, respectiv, câte zile a fost posibil a se munci, din cauza ploilor abundente.
Solicit această adeverință fiindu-mi necesară la Tribunal în procesul cu Mădărăscu Catița.*

Luptăm pentru pace.

1961 – A.N. Dosar nr. 15
GAC T. Vladimirescu Macea
Nr. 412 / 21 martie 1961
Către Școala de Brigadieri Zootehnici Arad

Conform adresei nr. 5633 / 1961 a Sfatului Popular al Raionului Arad, Secția Agricolă, odată cu prezenta vă trimitem pe tov. Borbiro Petru la Școala de Brigadieri Zootehnici pe timp de 5 luni.

Președinte
ss indescifrabil

Contabil
ss indescifrabil

.....
GAC T. Vladimirescu Macea
A.N. Dosar nr. 412 / 21 martie 1961
Către Școala de Brigadieri de câmp Miniș

Conform adresei nr. 5633 / 1961 a Sfatului Popular al Raionului Arad, Secția Agricolă, odată cu prezenta vă trimitem pe următorii tov. la Școala de Brigadieri de câmp pe timp de 5 luni:

1. Șimăndan Pavel
2. Crișan Pavel

.....
19 I 1954 – Instrucțiuni referitoare la recrutarea elevilor pentru Școli ale Crucii Roșii I VII – 30 XII 1953
* în martie 1954 Către Gac T. Vladimirescu

.....
Cerere 25 VIII 1953 / nr. 290
Către Consiliul de Conducere al GAC „T. Vladimirescu” Macea

Subsemnatul Iascu Mihai – brigadier de câmp, deoarece am de alergat foarte mult nu pot face față lucrărilor fiindcă terenul este destul de mare. Vă rog să binevoiți a-mi cumpăra o bicicletă, iar contravaloarea bicicletei să fie trecută în contul meu. Care să fie reținută în 3 rate.

Luptăm pentru pace.
Martie 1953

*

Răspuns: Consiliul este de acord însă decontarea să se facă la plata definitivă în bani.
Macea, la 29 august 1953

.....
Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 4 / 26 iunie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Confirmăm întovărășirea țăranilor muncitori, pentru cultivarea laolaltă a pământului în întovărășirea agricolă „1 MAI” din comuna Macea.

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

3 iunie 1960 – Avocat Petru Șimăndan str. N. Bălcescu 10
Către GAC Macea

- numitul Wander Carol a dat în judecată la Tribunalul Popular al raionului Arad pe Engelhandt Francisc, pe soția sa Ana și pe fiica Eva membrii GAC susținând că aceștia l-ar fi bătut și că din cauza bătăii primite nu ar fi putut munci în cadrul GAC, suferind pagubă mare, pe care o pretinde de la numiții Engelhandt. Vă rog să binevoiți a-mi comunica dacă incidentul de la data de 16 februarie 1960 îl are înscris ca membru GAC pe Wander Carol și dacă acesta nu a lucrat în perioada 16-29 febr. 1960.

.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 6455 / 16 iunie 1951
Către Sfatul Popular Macea

Vă rugăm a comunica GAC-ului din comuna DVS. că mâine, 22 iunie să trimiteți delegați pentru ridicarea manilei de la depozitul din str. Dorobanți nr. 94.

Președinte
Erdei

Secretar
Anghelina

.....

Către Don Mihai, fierar Macea

Vă punem în vedere ca să predați imediat GAC din comuna noastră următoarele unelte/scule, care sunt proprietatea statului și au fost date numai în folosință d-tale:

1. un foi
2. una nicovală
3. una presă pentru rafuri

Macea, 31 iulie 1951 / nr. 1474

Președinte
Ardelean

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 4 / 26 iunie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Confirmăm întovărășirea țăranilor muncitori, pentru cultivarea loalaltă a pământului în întovărășirea agricolă „1 MAI” din comuna Macea.

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

.....

Industria Cânepei Iratoșu
Nr. 1507 / 21 mai 1951
Către Sfatul Popular al Comunei Macea

Avându-se în vedere căci cultura de cânepă promite de pe acum o recoltă sporită atât cantitativ cât și calitativ trebuie urmărit îndeaproape întreținerea acestei culturi. Din cauza

ploilor, culturile de cânepă în cea mai mare parte sunt înăbușite de buruieni, în special rapița.

Îndeplinind și depășind Planul de Stat, Luptăm cu adevărat pentru Pace!

.....

Sfatul Popular al Plasei Curtici

27 mai 1949 / A.N. Dosar nr. 445

Prin batere de tobă să se comunice ... tuturor cultivatorilor de cânepă (cf. adresei fabricii de cânepă Iratoșu nr. 938 / 1949) – fiecare cultivator este obligat a plivi de buruieni terenul.

Președinte Sfat Popular Curtici

Dănilă Ioan

.....

Primăria Comunei Macea

A.N. Dosar nr. 20 /1949

Către Pretura Plasei Curtici

La Ordinul DVS. nr. 1740 / 1948 avem onoarea a Vă raporta că în Hotarul comunei Macea, nu avem sălașe care ar trebui demolate, în zona de frontieră.

Macea, la 14 ian. 1949

Notar

ss indescifrabil

.....

GAC T. Vladimirescu Macea

Nr. 192 / 21 VIII 1952

Către Fabrica de Zahăr Arad – Brigada I Curtici

Vă facem cunoscut că nu putem începe recoltatul sfeclei de zahăr până la data de 1 sept. 1957, din cauză că suntem reținuți de recoltarea cânepii, a tutunului și a florii soarelui.

În plus de aceasta mai avem de treierat, până la data de 24 VIII 1957, inclusiv.

Președinte

ss indescifrabil

Comitetul Provizoriu Plasă Curtici

A.N. Dosar nr. 2717 / din 10 XI 1949

Contabil

ss indescifrabil

Cetățenii sunt îndrumați conform adresei nr. 25576 / 10 XI 1949 să predea păr de cal, coadă de cal, păr de porc, contra cost la DCA.

DCA colectează păr de bovine, de porc, coamă de cal, metale feroase și neferoase, piei de tot felul, zdrențe, cenușe de coașă, floarea soarelui, gogoșe de mătase.

Președinte

Ec. Horvath

Șef secretariat

Podrumaru

.....

A.N. Dosar nr. 21 / 1960

Către Sfatul Popular Macea

Subsemnatul Aron Iancu domiciliat la nr. 232 vă aduc la cunoștință că vecinul meu Schffentofe Ștefan de la nr. 233 a depozitat gireada de paie în imediata apropiere a casei unde și prezintă un pericol de incendiu în orice moment.

De asemenea cocina de porci este așezată la stradă și se simte un miros greu, trecătorii făcându-mă atent iar organele sanitare nu au luat nici o măsură.

Macea la 26 sept. 1960

ss indescifrabil

Răspunsul a fost transmis de către Sfatul popular la 19 oct. 1960.

Președinte

ss indescifrabil

.....

RPR

Ministerul Finanțelor

Direcția Generală a Vămilelor

A.N. Dosar nr. 1389 / 16 febr. 1949

Onor Primăria Comunei Macea

Avem onoare a vă ruga să binevoiți a pune în vedere următorilor cetățeni din raza comunei DVS. să se prezinte cu permisiunile de pășunare a căror valabilitate a expirat și totodată Certificatele respective de lipsurile eventual provenite a vitelor specificate în permisiuni.

- Nr. 231 – eliberat lui Pantea Mihai
- Nr. 232 – eliberat lui Tolan Gheorghe
- Nr. 233 – eliberat lui Crișan Moise
- Nr. 234 – eliberat lui Drăgan Traian
- Nr. 235 – eliberat lui Holas Gheorghe
- Nr. 236 – eliberat lui Curtuș Ștefan
- Nr. 237 – eliberat lui Leiser Adam
- Nr. 239 – eliberat lui Borbina Ilie
- Nr. 240 – eliberat lui Susan Ioan
- Nr. 241 – eliberat lui Susan ioan
- Nr. 242 – eliberat lui Susan Andrei
- Nr. 243 – eliberat lui Susan Anton
- Nr. 244 – eliberat lui Baciu Gheorghe
- Nr. 245 – eliberat lui Vași Mihai
- Nr. 246 – eliberat lui Deac Gheorghe
- Nr. 261 – eliberat lui Vași Mihai
- Nr. 268 – eliberat lui Tolan Mihai
- Nr. 269 – eliberat lui Moțiu Ioan

Șeful Vămii
ss indescifrabil

Taxator
ss indescifrabil

.....

Ministerul Finanțelor
Direcția Generală a Vămilelor
A.N. Dosar nr. 2025 / 17 martie 1949
Vama Curtici
Către Primăria Comunei Macea

Avem onoarea a vă înainta la anexat în copie textul art. 67 din Legea vămilelor în ceea ce privește pășunarea vitelor în zona de la frontieră.

.....

Pretura Plasei Curtici
A.N. Dosar nr. 388 / 1949
Către Primăria Macea

La Raportul DVS. nr. 513 / 1949 vă facem cunoscut că, în conformitate cu dispozițiunile Ordinului Prefecturii Jud. Arad nr. 1312 / 1949 Primăria comunei Macea urmează a întreține vaca găsită trecută frontiera până la soluționarea pe cale diplomatică a cazului, și după achitarea taxelor de întreținere.

*Curtici, la 10 mai 1979
Luat la cunoștință*

Primar
Dobrotca Ana

Notar
ss indescifrabil

.....
În ceea ce privește ciurdele comunale se va proceda ca în trecut, adică Primăria va întocmi tabele cu toți locuitorii care au vite într-o ciurdă, semnate de către d-l primar și de notar.
Șeful vămii Taxator auto
ss indescifrabil ss indescifrabil

.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 7157 / 9 iulie 1951

Spre luare la cunoștință prin batere de tobă la populație.

Vă atragem atențiunea asupra producției de pene provenite din creșterea de păsări, găște, rațe, găini că prețul penelor este:

600-650/kg pene de gâscă

400-450/kg pene de rață, 300/kg pene de găină Președinte ss indescifrabil

Sfatul Popular al comunei Macea
A.N. Dosar nr. 1075/10 mai 1956

Către locuitorul Baci Ioan nr. 60 Macea

Întrucât ați fost sesizați de către tov. Șiclovan Toma cu care domiciliați ca vecin pentru faptul că ați clădit o clăie de tulei în imediata apropiere a grajdului ce constituie proprietatea tovarășului în acest fel împiedicând lumina solară și curenții de aer (... ..) vă punem în vedere să reglementați prin bună învoială mutarea acestei clăi pentru a nu ne pune în situația de a lua măsuri pe linie oficială.

Macea, la 16 mai 1956

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

Sfatul Popular al comunei Macea
A.N. Dosar nr. 1075/10 mai 1956
Către locuitorul Baci Ioan nr. 60 Macea

Întrucât ați fost sesizați de către tov. Șiclovan Toma cu care domiciliați ca vecin pentru faptul că ați clădit o clădire de tui în imediata apropiere a grajdului ce constituie proprietatea tovarășului în acest fel împiedicând lumina solară și curenții de aer (...) vă punem în vedere să reglementați prin bună învoială mutarea acestei clădiri pentru a nu pune în situația de a lua măsuri pe linie oficială.
Macea, la 16 mai 1956

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

.....
Sfatul Popular Macea
A.N. Dosar nr. 749/12 aprilie 1956
Către Postul de Miliție Macea

Rugăm binevoii a ne da concursul dvs. în ziua de 12 aprilie 1956 pentru a putea scoate ciobanii cu oile de pe pășunea comunală care trebuia să părăsească pășunea la 1 aprilie și nici până azi n-au părăsit-o.

Președinte
Șiclovan

.....
Sfatul Popular Macea

Proces – verbal, încheiat azi, 3 mai 1956 cu ocazia deplasării unei comisii pentru reglementarea neregulilor din cadrul pășunii lesea.

(...)

De asemenea, locuitorul Tolan Mihai a gătit pe cărușul Sfatului, Mazău Ștefan și l-a trântit la pământ, a amenințat cu bătaia l-a înjurat pe tov. Pantea Mihai, administratorul lotului zoopastoral, insultând și pe tov. președinte Șiclovan Petru.

Primăria Comunei Macea

A.N. Dosar nr. 540 / 1949

Către Postul de Miliție Macea

Țăranii înstăriți refuză să depună bani pentru mieii-țigăi cu excepția lui Știubei Teodor nr. casă 303 care a depus banii (ceilalți fiind considerați ca făcând acte de sabotaj și trebuie invitați la Postul de Miliție și trimiși în judecată.

Primar
Dobrotca Ana

Notar
ss indescifrabil

.....
Prin afișaj – Comitetul Provizoriu al Plăsei Curtici 31 mai 1949
- cu privire la predarea lânii, potrivit cu Ordinul 1032 / 1949;
- să se aducă la cunoștința proprietarilor de oi

22 iunie 1949 – cu privire la statistica oilor conform cu decizia nr. 20 / 14 mai 1949 (să se facă un Tabel recapitulativ).

Președinte
ss indescifrabil

Șef serviciu
ss indescifrabil

.....
Către Postul de Miliție
Sfatul Popular Macea
A.N. Dosar nr. 1417 / 1949

Avem onoarea a vă comunica că Vași Gheorghe și Groșan Ioan refuză să predea cota de lână fiecare câte 2400gr. Li s-a încheiat acte de dare în judecată.

Macea, 4 ian. 1950

Președinte
ss indescifrabil

Secretar
ss indescifrabil

Alții sunt scutiți, conform adresei nr. 1417 / 1949:

- Mercea Pavel
- Julean Ilie
- Sferdian Avram
- Hornea Teodor
- Știubei Florea
- Lăpăduș Moise
- Moșiu Marcu
- Pelău Gheorghe

.....
Sfatul Popular al Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 1576 / 1956
Către tov. Andreicovici Rozalia

Vi se face cunoscut că ați fost pedepsită cu avertisment în scris prin faptul că de nenumărate ori ați părăsit oile de serviciu fără a aduce la cunoștință celor în drept.
Macea, 17 iunie 1956

Președinte Șiclovan
Sfatul Popular al Raionului Arad
I VIII 1953 Secțiunea Agricolă Serviciul Zootehnic

Conform adreselor nr. 28213 și 28314 al Sfatului Popular Regional Arad Secțiunea Agricolă din 13 VIII 1953 vă facem cunoscut următoarele:

- pentru aprovizionarea stupinei DVS. cu material apicol pe anul 1954, veți lua măsuri pentru întocmirea unui plan de materiale de care aveți nevoie. Vi se atrage atenția că nu se vor cumpăra și achiziționa familii de albine fără certificat de sănătate eliberat de Serviciul Veterinar Raional. Nu se admite confecționarea de faguri în mod particular.

Președinte
ss indescifrabil

Șeful Secției Agricole
ss indescifrabil

A.N. Dosar nr. 15 / 1953
Sfatul Popular al Comunei Macea
Nr. 895 / 1953
Către Uniunea Regională a Cooperativei de Consum Arad

Vă rugăm a livra prin Cooperativa „Unirea plugarilor” din Macea cantitatea de 150 kg piatră vânăță necesar pentru stropirea I și II a viilor din comuna Macea care sunt în suprafață de 10 ha vii.

Președinte
Ardelean.....

10 Martie 1944 – A.N. Dosar nr. 385 adresa

Mahler Adam, primarul comunei Sânmartin, asistat de Iosif Sfăt, notar – Decizia nr. 6/1944 Referitor șa Decizia Prefecturii nr. 3528/1944 de a se premia perechile tinere căsătorite, concubinii care contractează căsătorie locală, nașterile familiilor începând de la trei copii în sus precum și moașele comunale (această Decizie vine ca un răspuns la Regulamentul aprobat de Ministerul Afacerilor Interne 7719/30 iunie 1942 publicat în Monitorul Oficial nr. 25/1942.

Chitanța Primăriei Com. Macea 1614/10 Martie 1944 – lei 33812/idem Sânmartin – vezi Borderou nr. 2528/1944 conținând actele justificative pentru Ordonanța de plată.

Pretor gr. P. Ponta – Pretura Plasei Curtici – către Prefectură – se anexează 3 chitanțe cu nr. 480/1944 care adeveresc încasarea sumelor:

- 1.Macea – 1614/1944 – 33812
 - 2.Sânmartin – 1177/1944 – 133793
 - 3.Șofronea – 1000/1944 – 20000
-

Pretura Plasei Curtici A.N. Dosar nr. 2740/1943 17. - ian.1944

Tabloul I privitor la distribuirea premiilor pentru încurajarea natalității

- Macea - 70 nașteri (1.IX/1942 – 1.XI/1943)
- 4820 locuitori
- 56.188 credit disponibil

S-a distribuit la Munteanu Floare – moașă cu 70 de nașteri asistate (procent de 0.33%

Pretura Plasei Curtici A.N. Dosar nr. 2740/1940

Tabloul II privitor la distribuirea premiilor pentru încurajarea căsătoriilor.

- Murăsan Ștefan nr. casă 466 – nr. de inv. stare civilă – 52/1942, 8.XII.1944
Socaci Pascu – fără nr. casă – stare civilă 6/11.II.1942
Kraus Iosif – nr. casă 417 dosar 19/295/1943
Dehelean Teodor – fără nr. – dosar 28/9.X.1943
Otlăcan Ioan – nr. casă 15 – dosar 29/9.X.1943
Fizite Fure – fără nr. – dosar 30/11.X.1943
Sabău Ștefan – nr. casă 913 – dosar 32/29.X.1943

Tabloul III nr. 2740/1943 privind distribuirea premiilor pentru încurajarea natalității.

Nume familii cu trei copii născuți între 1.XI.1942 – 1.XI.1943

- Șerban Lazăr dosar 80/10.XII.1942
Eisenteil Francisc nr. casă 350 – dosar 5/11.XI.1943

*Rune Francisc nr. casă 316 – dosar 9/24.II.1943
Crișan Moise nr. casă 39 – dosar 30/2.V.1943
Schneider Petru nr. casă 353 – dosar 24/5.V.1943
Gomoi Alexandru nr. casă 2 – dosar 26/5.V.1943
Mureșan Maria fără nr. – dosar 28/30.VI.1943
Hexan Pavel nr. casă 513 – dosar 47/3.X.1943
Abrudan Moise Gh. Nr. casă 335 – dosar 50/12.X.1943*

.....
Ordin de chemare

Către Sfatul Popular Macea 15/III1956

Trimitem alăturat un Ordin de chemare spre a fi înmănat slt. rez. Paștina Mihai Ioan sub semnătură.

Comisar militar al Raionului Arad

Nicolae Pecican
.....

Ministerul Forțelor Armate al RPR

Comisariatul Militar al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 3710/10 martie 1956

Către Sfatul Popular Macea

Vă trimitem alăturat un număr de 2 (două) Ordine de chemare care urmează a le înmâna celor în cauză pentru a fi prezenți la acest Comisariat la data indicată în ordin.

Urmăriți plecarea tinerilor din comună și trimiteți dovada de semnare a Ordinului de chemare.

Comisar militar

Nicolae Pecican

Răspuns: Către Comisariatul Militar al Raionului Arad

La adresa dvs. din 10 martie 1956, alăturat vă trimitem două bucăți dovezi de înmânare a Ordinelor de chemare pentru ziua de 12 aprilie 1956 a lui Sârbuși G. Teodor și Bulbuhan M. Traian, semnate de primire.

Macea, la 20 martie 1956

Președinte

ss indescifrabil

Secretar

ss indescifrabil
.....

Ministerul Forțelor Armate

Comisariatul Militar al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 3748/7 aprilie 1956

Către Sfatul Popular Macea

Puneți în vedere tov. Notați mai jos să se prezinte la acest comisariat din str. Karl Marx nr. 90 Aradul Nou în ziua de 15 aprilie 1956 orele 9 pentru instructaj:

1. Gherman Victor – cooperativa;

2. Costea Nicolae – învățător;

3. Tențer Iosif – cooperativa.

Comisar

Nicolae Pecican

Cerere

Către Tribunalul Popular Arad

Nr. 2131/10 mai 1956

Subsemnata Șiclovan Eva domiciliată în Macea nr. 38 rog respectuos declararea morții soțului meu Șiclovan Pavel dispărut în războiul din anii 1941-1944 a fost mobilizat la Legiunea de Jandarmi mobilă nr. 7 din București, a făcut serviciu acolo, a fost în concediu din 4 mai până în 10 mai 1944, a fost făcut prizonier de către Armata sovietică și dus la minele de cărbuni din Ucraina unde s-a îmbolnăvit și a murit în 1944 – martor Lăcătuși Biriș ultimele scrisori le-am primit de la soțul meu la 30 iunie 1944 care a fost scrisă la 26 iunie 1944 – de atunci nu am primit nici o știre și nu s-a mai întors acasă.

Semnează

Șiclovan Eva prin avocat

Tribunalul Popular Arad al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 2378 / 1956

Publicație

Radu Lucreția din Macea a cerut declararea morții lui Roșu Mihai și Roșu Petru ambii cu domiciliul în Macea.

Tribunalul Popular Arad al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 2834 / 1956

Publicațiune: Eppel Aron, domiciliat în com. Macea nr. 426 vă rog declararea ca mort a fratelui Andreikovits Frantz, fost cu domiciliul la nr. 780, dispărut în cel de-al Doilea Război Mondial la 10 VII 1944.

Macea, la 3 iulie 1956

Președinte Tribunal

ss indescifrabil

Ministerul Forțelor Armate al RPR

Comisariatul Militar al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 4474/18 iunie 1956

Către Președintele Sfatului Popular al Comunei Macea

Alăturat trimitem un număr de 10 (zece) Ordine de chemare privind pe rezerviștii notați pe verso și care urmează a fi concentrați cu numărul de zile specifice:

1. Tolan Fenea Gheorghe
2. Șimăndan Nicolae Pavel
3. Șiclovan Simion Ștefan

4. Moș Gh. Ioan
 5. Toldan M. Ioan
 6. Bulboacă Ioan Ioan
 7. Samăndan Șt. Alexandru
 8. Vati Gligor Gheorghe
 9. Anghelina Ștefan
 10. Creț Anton Ștefan
-

A.N. Dosar nr. 33

Ordine și circulari

În legătură cu persoanele repatriate fila 94

Către Centrul de Primire a Prizonierilor Focșani

La adresa DVS. Nr. 719 / 1948 avem onoare a vă înainta alăturat un tabel – STAT NOMINAL cu prizonierii sosiți din URSS.

Macea, 6 iulie 1948

(Tabelul conține 40 de nume)

Numele comunei este scris: **Mateea, Madeca**)

.....

A.N. Dosar nr. 83/1942-1943

Adresa nr. 15558/1943 din 15/dec.1943

Către Subsecretariatul de Stat al Înzeestrării Armatei

Direcția Industriei de Război București

Alăturat avem onoare a vă înainta 2 dosare cuprinzând declarațiile de fier vechi și metale neferoase, înaintate nouă spre cele legate de către Primăria Municipiului Arad.

Prefect

Șef serviciu

ss indescifrabil

ss indescifrabil

Ziua Eroilor

Regatul României

Ministerul de Interne

Județul Arad, plasa Sfânta Ana

Primăria Comunei Macea

Către Prefectura Județului Arad

A.N. Dosar nr. 651/1939, 14VI

Privește Monumentul Eroilor din comună

Avem onoarea a Vă înainta actele pentru ridicarea în comună a unui monument al eroilor, rugându-vă, binevoiiți a aproba cedarea excedentului din 1935/36 în suma de 29708 lei Bisericii Ortodoxe Române, asemenea a aproba vânzarea subvențiilor și a rentelor de războiu până la concurența sumei de 30292 lei care urmează a se preda bisericii (notar, Peia)

Răspuns Prefectură (în cerneală)

Nr. 20235/1937

24 VI 1937

Privește: Monumentul Eroilor din comuna Macea

.....

Către Primăria Comunei Macea

În referire la Rap. Dvs. nr.651/1937 avem onoarea a Vă comunica, că Hotărârea Consiliului comunei nr. 3/3Aprilie1937 nu poate fi aprobată, deoarece în bugetul comunei Dvs. nu s-a prevenit cu numire de subvenții Biserica Ortodoxă română pentru Monumentul Eroilor.

.....

Hotărârea nu poate fi aprobată nici din motivul că excedentele nu pot fi cedate.

Expediat: 1Iulie1937

Subprefect

ss.indescifrabil

Prefect

ss.indescifrabil

.....
20235/1937/262

Convocarea nr. 800/1937 – Primăria comunei Macea/24 Martie 1937

Noi, Buturcă Gheorghe, primarul comunei Macea în conformitate cu 61-63 din legea pentru organizarea administrației locale, convocăm pe membrii consiliului normal notați mai jos, de a se întruni în localul Primăriei comunei Macea în ziua de 3 Aprilie 1937, ora 15, la Ordinea zilei fiind chestiunile următoare:

- 1. Factura lui Sztarek Carol pentru lucrări Dosar 792/1937*
- 2. Monumentul Eroilor din comună Dosar nr. 65/1937*
- 3. Factura lui Lebovitz Armin pentru materiale Dosar 793/1937*
- 4. Repararea gardului la grădinița de copii*

Primarul comunei predă, că, cu ocaziunea votării bugetului pe anul financiar 1937/1938, Consiliul comunei a votat suma de 60000 lei pentru ridicarea Monumentului Eroilor români căzuți în războiul mondial, cheltuiială care va fi acoperită cu excedentul extraordinar al anului 1935/36, în suma de 29708 lei și din vânzarea rentelor de împrumut de înzestrare și consolidare în suma de 70000 lei, sume cari sunt trecute la venite în acest buget, urmând ca diferența între cheltuieli și venituri să fie predată Bisericii Ortodoxe române din localitate.

....

Astfel fiind, ar urma ca Biserica Ortodoxă română din localitate, să ia măsurile necesare ... iar firma „Steiner Filip” este dispusă a ridica acest monument al eroilor în dimensiunile arătate în ofertă pentru suma de 72400 lei din marmură.

.....
Prefectura Jud. Arad – Ziua Eroilor 1943

A.N. Dosar nr. 1298/251/1944

Adresa din 27 Mai 1943

Către Sf. Episcopie Ortodoxă Română, Dl. Primar, Dl. Chestor al Poliției, Dl. Comandant al Garnizoanei, Dl. Ascaniu Crișan, Dir. Lic. M. Nicoară, Protopopiatul Român, Oficiul Parohial Romano-Catolic, Oficiul Parohial Evanghelic, Dl. Inspector Școlar, Oficiul Parohial Ortodox Sârb, Oficiul Parohial Reformat – Arad:

„Cu onoare Vă rugăm să binevoiți a lua parte la Consfătuirea, ce se va ține la această Prefectură, în ziua de 28 Maiu a.c. orele 11. a.m. în vederea stabilirii programului artistic pentru comemorarea Zilei Eroilor”. (Prefect, General de Divizie i.r. Sabin Banciu)

(Către Primăria Municipiului Arad, Biroul de Afișaj, 28 Maiu 1943 – Avem onoarea a vă trimite 200 bucăți din programul stabilit, rugându-vă să binevoiți a dispune să fie afișate pe întreg cuprinsul Municipiului)

1) *Locul din jurul Crucii Martirilor, precum și cimitirele să fie aduse în perfectă ordine și curățenie.*

2) *Delegații domniei Voastre (funcționarii) să fie prezenți la toate bisericile de la cari se fac procesiuni – adresă (...) Primăriei (serv. Administrativ).*

3) *În consecință Vă rugăm să binevoiți a lua de urgență măsurile necesare (dându-se cuvenita cinste eroilor căzuți în actualul război) pentru ca această zi să se serbeze cu deosebită solemnitate (către toți Pretorii din județ) – 27 Mai 1943*

Procesiunea religioasă

Sfânta Episcopie Ortodoxă Română a Aradului, episcop Andrei – 2.VI.1943 (Nici un ordin nu prevede obligativitatea prezentării de coroane.

Telegrama referitoare la înjenunchiere – gardienii de pe străzi, la consemnul clopotelor să invite lumea la înjenunchiere (organul de execuție în municipiu este poliția)

DIN AFIȘ

PROGRAMUL SERBĂRILOR DE LA 3 IUNIE 1943 – ZIUA EROILOR

„Sunt sărbătoriți în această zi toți Eroii Neamului românesc din vremuri străbune și până în timpul nostru, precum și toți Eroii căzuți pe teritoriul Statului nostru, fără deosebire de naționalitate sau confesiune”

(Orașul va fi împodobit, serviciul suspendat, prăvăliile închise. Elevii școlilor, membrii diferitelor organizații, publicul, vor aduce flori și coroane, de preferință flori naturale de câmp)

Încolonarea pentru procesiune se va face în ordinea următoare ...

Publicul va presăra mormintele cu flori „Pentru a da un caracter mareț sărbătorii, se face apel la simțământul de pietate al tuturor cetățenilor dovedind astfel că deasupra necazurilor vieții există un cult al jertfei și al eroismului.”

*Prefect
Sabin Banciu*

*Comandant Garnizoană
col. Ștefan Ududec*

2 Iunie 1943

Prefectura Jud, Arad – Către toate Preturile din Județ - La Reședință – Urmare Ordinului nr. 10193/1943 și în conformitate cu Ordinul Telegrafic al Ministerului Afacerilor Interne 11.105/1943 rugăm luați măsuri de executare a dispozițiilor Președinției Consiliului de Miniștri, prin care se ordonă următoarele:

„Serviciul religios din Ziua Comemorării Eroilor, să se officieze la ora 10 în întreaga Țară. La terminarea serviciului, când se cântă Imnul sacru, vor suna clopotele tuturor bisericilor. La sunetul lor, circulația și orice altă activitate se va opri, iar publicul va înjenunchia păstrând un moment de reculegere pentru Eroii Neamului”.

(Și ziarul ȘTIREA a fost înștiințat – Adresa nr. 10602/1943 – Domnilor Pretori – La Reședință – ordin telegrafic – în ceea ce privește plasarea insignelor trimise cu ocazia Zilei Eroilor)

.....

A.N. Dosar nr. 5 / 1969
Situafii statistice
Comisia Județeană de statistică
Str. Cloșca nr. 5
3 martie 1969
Către Consiliul Popular Comunal

În vederea întocmirii Balanței Resurselor de muncă pe anul 1968 avem nevoie de următorii indicatori:

- persoanele care sunt cuprinse în diferite meserii pe care le prestează în sectorul nesocialist (frizeri, modiste, tricotoare, mecanici, lăcătuși, tinichigii, fotografi etc).

Datele cerute se vor da pnă la 15 martie 1969

Director

Șef serviciu sinteză

Ss indescifrabil

Unc Petru

Răspuns: Consiliul Popular al Comunei Macea

Nr. 458 / 1969 din 11 martie 1969

Meșteșugari 41: 35 bărbați, 6 femei

Constructori: 4 bărbați

Comercianți mărfuri: 4 bărbați

Comercianți particulari: 4 bărbați

Mesriași prestații 33: 27 bărbați, 6 femei

.....

Către Sfatul Popular Macea – Tov. Președinte

Nr. 3 / 7 iunie 1953

Subsemnatul Cuznețov Andrei, cu domiciliul în Arad, str. Ceaikosvski nr. 28 vă rog să binevoiți a-mi restitui sămânța în cantitate de 400 kg grâu neselecționat, predându-l părintelui Mihiți Terente din Macea.

Arad, 30 iunie 1953

Luptăm pentru pace!

ss indescifrabil

.....

Sfatul Popular al Comunei Macea

A.N. Dosar nr. 2546 / 1951

Către Sfatul Popular al Raionului Arad Secțiunea Agricolă

La ordinul DVS. nr. 5198 / 1951 avem onoarea a vă înainta alăturat situația aparatelor Vermorel existente precum și suprafețele viilor altoite și pepiniere aservite de această aparatură.

Macea, la 30 oct. 1951

Președinte, Ardelean

.....
Sfatul Popular al Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 1070 / 1953
Către Sfatul Popular al Raionului Arad

La adresa DVS. nr. 5258 / 1953 vă comunicăm că nu avem în comuna Macea vii părăsite.
Macea, 15 iulie 1953

Președinte
ss indescifrabil
.....

Sfatul Popular Macea
A.N. Dosar nr. 186/1956
Către Sfatul Popular al raionului Arad

Cele arătate prin adresa dvs. nr. 68/22 III 1956 referitor la via tov. Durchet Anton nr. 374 Macea, Sfatul Popular nu are cunoștință de procedura din care i-a fost luată aceasta.

Macea, la 29 martie 1956
Președinte
ss indescifrabil

Dosar 3/1956
Sfatul Popular al comunei Macea – contract de închiriere 505/1956

Președinte
Sfat popular

Coman Dumitru – reprezentant MAI
chiriaș

- casă din pământ bătut acoperit, cu țiglă la nr. 480
Evacuări: Bota Moise nr. 240, ordin de evacuare 509/1956
.....

Pretura Plasei Curtici
A.N. Dosar nr. 161 / 1949
Tuturor Primăriilor

Urmare Ordinului nostru și al Prefecturii din 22 feb. 1949 în vederea în întâmpinare a celei de-a 31 aniversare a Glorioasei armate sovietice, eliberatoarea poporului român din robia fascistă, luați măsuri ca în ziua de 23 febr. 1949 să se arboreze în toate plase drapelul RPR și URSS, Lenin și Stalin și lozinca:

„Trăiască a 31 aniversare a Glorioasei Armate Sovietice, armata independenței, progresului și păcii populare.

Trăiască în veci prietenia româno-sovietică.”
.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
Secțiunea Culturală
A.N. Dosar nr. 6253 / 1951

Către Sfatul Popular al Comunei Macea
Cămin Cultural

Ziua de 8 martie, ziua Internațională a Femeii se va sărbători duminică 4 martie (în toate căminele culturale). Colțurile Roșii de la GAC și Casele de Cetit de la Sfat printr-o șezătoare cu program artistic și o Conferință trimisă de

Șef secție
Vărtaci

.....
Sfatul Popular al Raionului Arad
20 aprilie 1951

Pentru Întâmpinarea zilei de 1 Mai, ziua Solidarității Internaționale a salariaților și a zilei de 8 mai – 30 de ani de la PCR – se va curăța și înfrumuseța comuna cu aspect sărbătoresc.

.....
A.N. Dosar nr. 76/1940

Ordin de la Ministerul de Interne, Ministerul Muncii și Serviciul Administrației Generale a Ținutului Timiș, cu privire la Organizarea Sărbătoririi zilei de 1 Mai.

România/Ținutul Timiș
Nr. 13721/1940

Domnule Prefect,

Urmare Ordinului vostru 10048/1940 în vederea serbării zilei de „1 Mai, a Muncii și a Voei Bune”, conform dispozițiilor legii pentru organizarea activității „Muncă și Voe Bună”, publicată în M. Of. nr. 44/22 feb.1940 avem onoarea a vă trimite, anexat un număr de 4 exemplare din modelul Steagului „Muncă și Voie Bună” prevăzut de art. 4 din legea menționată (...) în subordinea din cuprinsul acelei Prefecturi spre a putea fi arborat în ziua de 1 Mai, astfel cum prevede art. 24 din legea citată. Mărimea Steagului va fi $\frac{3}{4}$ în raport cu mărimea drapelului național.

Rezident regal
Al. Marta

Comunicat tuturor Prefecturilor
și Municipiilor

.....
Ministerul Muncii/Direcția Muncii

Muncă și Voe Bună

Instrucțiuni privitoare la Steagul și Flamura M.V.B

Steagul M.V.B. va avea următoarele dimensiuni: pentru 0.75 m lățime, 1.50 m lungime; pentru 1 m lățime, 2 m lungime și pentru 1.50 m lățime, 3 m lungime sau multipli acestor dimensiuni.

Steagul M.V.B. este format dintr-o fâșie de culoare albastră mărginită de ambele părți de câte o fâșie mai îngustă, de culoare roșie, toate așezate perpendicular pe baston.

Din lățimea Steagului, jumătate va fi de culoare albastră, iar fâșiile roșii vor fi, fiecare fiecare jumătate din dimensiunea culorii albastre.

Pe partea albastră a Steagului se aplică insigna M.V.B. care se compune dintr-o roată dințată, galbenă, așezată pe un fond roșu și având la mijloc, desenat vulturul din Stema Țării în culoare griu argintiu.

Pe pieptul vulturului se află un pătrat albastru pe care sunt așezate inițialele M.V.B. tot în griu argintiu.

Diametrul insignei va fi egal cu lățimea fâșiei albastre și va fi așezată pe steag la o distanță de sus în jos de 2/3 din diametrul ei.

Insigna se poate efectua prin:

- 1. decupaj;*
- 2. broderie;*
- 3. imprimare.*

Se aplică pe ambele fețe ale Steagului, perpendiculară pe fâșii, iar pe flamură, paralele cu fâșiile.

România

Prefectura Județului, Arad

Biroul Administrației Generale

Nr. 9001/194

Privește: Steagul și Flamura „Muncă și Voe Bună”

Tuturor D-ilor Pretori din județ

În conformitate cu Ordinul Ținutului Timiș nr. 17721 și a inspectoratului Muncii nr. 238/1940 avem onoarea a vă trimite anexat un model din Steagul și Flamura „Muncă și Voe Bună”, rugându-vă a dispune confecționarea lui de către organele din subordine

În ziua de 1 Mai a.c. Steagul și Flamura „Muncă și Voe Bună” vor fi arborate la preturi și primării, pe lângă Drapelul național.

Prefect

ss indescifrabil

A.N. Dosar nr. 8982

Ministerul Muncii

Direcția Muncii

Muncă și Voe Bună

Nr. 4348/19.IV 1940

Șef cancelarie

ss indescifrabil

Domnule Prefect,

Avem onoarea a vă aduce la cunoștință că, potrivit dispozițiilor art. 24, 25 și 26 din Legea pentru organizarea activității „Muncă și Voe Bună”, ziua de 1 Mai fiind cunoscută ca ziua Muncii și Voei Bune, se va sărbători în toată țara, după un program care cuprinde, pe lângă alte manifestări și un serviciu religios în prezența autorităților. ...

Ținând seama de bunăvoința pe care ne-ați arătat-o totdeauna când am solicitat concursul dvs. vă rugăm să primiți mulțumirile noastre anticipate.

Ministru

M. Ralea

.....

Ministerul Muncii
Direcția Muncii
Muncă și Voe Bună
A.N. Dosar nr. 3821/18.IV 1940

În legătură cu serbarea zilei de 1 Mai, vă comunicăm, în cele ce urmează programul și instrucțiunile privitoare la organizarea acestei serbări.

1. Te deum (va vorbi preotul liturghitor sau un reprezentant al Clerului). Pentru aspectul decorativ al serbării se va căuta, pe cât posibil, să participe formațiuni muncitorești, ucenici sau alte școli cu steaguri. Steagul M.V.B. se va arbora, în măsura posibilităților peste tot.

2. Serbări câmpenești. Dacă breslele vor lua inițiativa să organizeze serbări câmpenești, veți da tot sprijinul să aibă un program de producțiuni artistice, cântece, coruri, orchestre, dansuri, întreceri sportive, etc.

3. Reprezentațiuni la teatru și cinematograf.

4. Congresul General al breslelor.

5. Vă facem cunoscut că v-am trimis în pachet separat 100 exemplare din insigna M.V.B. imprimată pe hârtie pentru a fi distribuite la întreprinderi, ateliere, magazine, etc. și afișate în vitrine și în locuri potrivite.

Ministru
M. Ralea

.....

Ministerul Muncii
Direcțiunea Generală a Poliției
A.N. Dosar nr. 29596/23 aprilie 1940

CIRCULARĂ

Domnilor Reziidenți Regali
Domnilor Prefecți de Județe
Domnilor Inspectori Regionali de Poliție
Către corpul de Jandarmi
Către Prefectura Poliției Capitalei

„Sărbătorirea zilei de 1 MAI” de către muncitori se va face conform dispozițiilor comunicate DVS prin circulara nr. 2821/1940 a Ministerului Muncii, prin Te-Deum-uri, serbări câmpenești, reprezentații de teatru, iar în București prin Congresul General al breslelor și-o serbare câmpenească. Întrunirile nu vor fi urmate de nici un fel de procesiune ... și nu este îngăduită ținerea vreunei întruniri publice.
Arborarea steagului M.V.B. alături de drapelul național, este facultativă.

Ministru
M. Ghelmejean

.....

Muzeul județean Arad
A.N. Dosar nr. 1224 / 7 VIII 1969

Către Consiliul Popular Macea

Vă trimitem două exemplare din Afișul cuprinzând acțiunile organizate de Muzeul Județean în cinstea Congresului al X-lea al PCR și aniversarea a 25 de ani de la Eliberarea patriei. Vă rugăm să luați măsuri de afișare în comune și satele aparținătoare în locuri vizibile și circulante (Sediul Consiliului Popular, Căminul Cultural).

Director
Prof. Olariu Ovidiu

.....

Proces-verbal nr. 77 / 24 IV 1954

- Primirea unui nou membru
- Pregătirea Conferinței de 1 mai și chemări la defilare

.....

Comitetul Provizoriu al com. Macea
A.N. Dosar nr. 604 / 1949 din 17 oct. 1949

Pe ziua de 18 octombrie 1949 nici un utilaj nu va mai rămâne în comună, ci la câmp la arat și însămânțat, se aduce la cunoștința locuitorilor prin batere de tobă.

.....

Se interzice cu desăvârșire căratul tuleilor de la câmp ziua, aceștia se vor clădi la marginea pământului până după terminarea aratului și însămânțatului.

Președinte
Dănilă

Secretar
Ursu

.....

RPR
Sfatul Popular al Comunei Sântana
Nr. 2268 / 1951
Publicat cu toba!

Vă înștiințăm că în noaptea de 26/27 mai a.c. s-a pierdut pe raza comunei noastre, 3 cai, una iapă murgă, brează, picior drept pintenog în vârstă de 4 ani, una mână neagră de 2 ani și una mână sură, coada și coama albă, brează de 2 ani. Ambele mânze comunale sunt tunse. În caz că se gădesc în comuna DVS. rugăm a ne aviza de urgență.

Președinte
ss îndescifrabil

.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 448 / 23 iunie 1951
Către Sfatul Popular Macea

Comunicați, prin baterea tobei că în vederea strângerii de sămânță de dude, toți clocitorii și crescătorii de vermi de mătasă, au voie de a strânge dude pentru fetul țuicei iar restul populației nu are voie.

Președinte
ss indescifrabil

.....

Primăria Comunei Macea
A.N. Dosar nr. 328 / 22 III 1949
Către Pretura Plasei Curtici

„ Avem a vă confirma primirea Ordinului DVS. nr. 229 / 1949 raportându-vă că aceste dispozițiuni s-au adus la cunoștiința populației prin batere de tobă. Totodată, raportăm că nu avem tăblițe vechi cari să indice frontiera. Privitor la punctul 4 din Ordinul de mai sus avem onoarea a vă raporta că pe raza comunei Macea nu avem pichet de găniceri, deci vă rugăm a ne da dispoziții unde trebuie să se prezinte locuitorii noștri când merg la muncile agricole.

Primar *Notar*
Dobrotca Ana *ss indescifrabil*

.....

Pretura Plasei Curtici
A.N. Dosar nr. 392 / 1942
Tuturor Primăriilor

Ordinul Comitetului Provizoriu nr. 332 / 1949. Privitor la înființarea DCA-ului publicată în Monitorul Oficial nr. 23 / 28 iunie 1949 – rugăm să se publice prin batere de tobă ca toți posesorii de capre să tundă părul, iar părul rezultat să-l predea, sortat pe culori, separat, alb, negru, roșu etc. contra cost legal – 150 lei/kg păr lung și 70 lei/kg părul scurt.

.....

Sfatul Popular al Raionului Arad
A.N. Dosar nr. 3344/19 aprilie 1956
Către Sfatul Popular Macea

Veți încunoștiința populația din comuna DVS. prin bătaie de tobă că la data de 28 aprilie 1956 va avea loc bălciul (târgul) organizat în comuna Pâncota, Raionul Arad.

Președinte
ss indescifrabil

Răspuns: Sfat Popular Macea
Publicat cu Toba
Sub nr. 1

Președinte
Șiclovan

Sfatul Popular al Raionului Arad

A.N. Dosar nr. 3974/24 mai 1956

Către Sfatul Popular Macea

Anunțați prin bătutul de tobă locuitorii din comuna DVS. că la Sfatul Popular Sânmartin se găsesc de pripas 2 cai de culoare murgă în vârstă de 3-4 ani. Proprietarul poate să se prezinte să-i ridice prezentând actele legale de proprietate.

Președinte

Răspuns: Sfat Popular Macea

Publicat cu Toba

Sub nr. 21/1956

Președinte

ss indescifrabil

.....
A.N. Dosar nr. 2/1949 (Dosar:1982/2/1949)

Curtici – schimbarea numelui Sânmartin în Sfântu Paul

Adresa 321/1949 – 4 Aprilie

Către Prefectura Arad

Denumirea comunei Sânmartin în Frăteni. Numitul Ardelean I, Gheorghe (la dorința locuitorilor) la 15 Aprilie se răspunde de către Prefectură cu adresa 7/1949 și se va supune dezbaterii.

Proces Verbal 1 Mai 1949

Noi, Promarul și Notarul constatăm prin prezentul P.V. în conformitate cu Decizia nr. 1/1949 privitoare la schimbarea numelui că a fost afișat timp de 10 zile. Locuitorii au fost anunțați prin afișaj pe tabla de afișări a Primăriei și baterea tobei spre dezbateri publice.

.....
Muzeul Regional Arad

A.N. Dosar nr. 328 / 23 iunie 1956

Către Sfatul Popular al Comunei Macea

Suntem informați că monumentul generalilor revoluționari Damjanich și Lehner înmormântați în parcul castelului de la Macea este într-o stare cu totul necorespunzătoare. Pe de altă parte suntem informați că o parte din cărămida gardului ar fi fost întrebuințată în altă parte.

Vă rugăm a lua toate măsurile necesare până la data de 5 iulie 1956, în conformitate cu HCM 661/1955.

Director

Răspuns: în 7 iulie 1956

Sfatul Popular Macea

300 / 7 iulie 1956

S-au executat toate reparațiile strict necesare la monumentul generalilor. (Totodată vă aducem la cunoștință că ar fi nevoie de cca 3 kg vopsea neagră ulei)

Președinte/ Șiclovan

ANEXA 3

Sigiliul Primăriei comunei rurale Macea, județul Arad

ANEXA 4

ISTORICUL BISERICII ORTODOXE ROMANE

M a c e a

Dicționarul Enciclopediei Române, atestă că comuna Maca a luat ființă în anul 1380 pe care se face mențiune și de istoricul Alexandru Marci în lucrarea sa aflată în biblioteca Palatului Cultural din orașul Arad. Atunci un episcop român-catolic, ar fi primit-o ca feudă /sesie/, fiind proprietatea prepozitului catolic din Arad care feudă poartă numele de Markija.

Nu se știe în ce situație se afla comuna la data respectivă și dacă a existat de mai înainte, ori a luat ființă deodată cu intrarea ei în posesia episcopului. Cât a durat stăpânirea prepozitului asupra acestei comune nu se știe.

În anul 1394 se face drum de la Markija spre Socodor și spre Sf. Crăi /azi/Simmartin. Acesta din urmă a fost distrusă de Turci în prima jumătate a secolului al XVIII-lea. Marci însăși pe toți proprietarii acestei comune în lucrarea sa începând cu anul 1458 - 1560, iar de la anii 1560 - 1724 nu mai sînt date cine erau proprietarii comunei.

În 1724 trece în posesia lui Csernovich Mihai care a cumpărat-o fără să se amintească de la cine. În luna 1804, regele Ungariei recunoaște ca proprietar pe frații Csernovich Lazar, Pavel și Ioan asupra avestei moșii. Apoi trece în proprietatea lui Petru Csernovich.

Biserica ortodoxă română din parohia ^{de} Maca care există astăzi cu hramul "Nașterea Sf. Ioan Botezătorul", este singura Biserică de care se face pomenire, iar de anul în care s-a edificat nu se știe în mod sigur nimic. Oamenii din comună știu că este zidită de Csernovich Petru, dar nu știu la ce dată. Va fi fost alt Csernovich Petru înainte anul 1700 căci pe un clopot al Bisericii recitat de Unguri în timpul războiului I Mondial, are inscripție: "Acest clopot s-a dăruit de Toader Petru în anul 1700". În orice caz Biserică este veche cu ziduri groasă din cărămidă cum astăzi nu se mai construiesc.

Cu ocazia demolării vechiului zid pe care erau aplicate icoanele ce despărțea naosul de altar, deci iconostahul vechiu al Bisericii, demolare care s-a făcut în anul 1968, pe cărămizii era monogramă: P.C /probabil/ Petru Csernovich.

Petru Csernovich, era sîrb de origine cu legături în simi nobilimii maghiare, care dispunea de cea mai mare parte din teritoriul comunei, locuind în partea de apus al parcului.

Petru Cserovich sîrb ortodox și ctitor al acestei Biserici, are o criptă subterană în naosul Bisericii unde sînt așezați morții din familia Csernovich, unde octogenarul Cazan Iscob, cîntăreț de strună povestește că pe cînd era copil, a fost în criptă și casele erau adunate pe scînduri în criptă a familiei Csernovich.

De odată cu Petru Csernovich mai erau doi proprietari unguri cari stăpîneau o parte din comună. Unul locuia în actuala casă parohială, iar al doilea în casa locuită acum de Siclovan Gheorghe, Pețala, lângă Biserica.

Biserica nu este în aliniere cu comuna, este mai către șoseaua principală și mîlt sub nivelul șoselei de unde se poate deduce vechimea ei în comparație cu comuna de acum. Deasemenea se poate deduce că la început actuala Biserica să fi fost o capelă căreia i s-a adăugat un turn care va fi fost în apropiere, turn de observație, căci porțiunea din Biserica pe care este așezat turnul cu clopotnița este legat de Biserica cu drugi groși de fier. Apoi cu ocazia pictării pentru prima dată a Bisericii în anul 1967-1968, în altar în unele părți s-a dat tencuiala de pe zid pînă la cărămida cu atenție spre a se vedea dacă nu cumva a fost pictată vreodată. De pictură n-a fost urmă, dar au fost aflate în pereții dinspre nord și miazăzi al altarului locul de alte ferestre în zid mai mici și mai vechi și mult mai jos în perete. Iată atîtea lucruri cari ne îndreptățesc a crede că Biserica actuală poate fi mai veche decît anul 1700.

Parohia Măcea este situată în partea de vest a țării noastre la o distanță numai de 2 km de granița ce ne desparte de Ungaria.

Ea se învecinează cu comunele: La nord cu comuna Simmartin, la est cu Simandul, la sud cu Curtici iar la vest cu Dorobanți, cu distanțele de respectiv 5 km, 12 km, 4 km și 6 km. Localitatea urbană cea mai apropiată este orașul-respectiv municipiul Amd, la distanță de 23 km. de parohia Măcea.

Parohia Măcea s-a edificat dinspre nord /Guteș și Simmartin/ evoluînd spre apas și Curtici. Ea a crescut mult după primul și al doilea război mondial, încă zădată în extensivitate și populație, cu case tot mai bune și mai aspectuoase. Vecinii Bisericii sînt: Școala Generală de 8 ani la est, Magazinul universal la sud, Castelul la apas iar la nord Gheorghe Pețala Siclovan. Ea este în mijlocul comunei peste drum de veche primărie comunală.

Vechea vetră a satului a fost în mai multe locuri: Toacaci, Buibol și Topilă unde se află și azi urme, dar fiind locuri mai nepotrivite, comuna s-a așezat în locul ei de astăzi, fiind loc mai

ridicat nu mlăstinos.

Marki în lucrarea sa amintește că prin mijlocul secolului al XVIII ~~17317~~, pleacă din comună circa 250 de familii în Moldova, fără să se amintească de cauzele plecării spre Moldova. Numărul celor 250 de familii plecate spre Moldova constituie un indice care arată că parohia Macea pe acea vreme, trebuia să fi avut o populație destul de numeroasă.

În ce privește frământările sociale în diferite orânduiri, în lucrarea lui Victor Chereștesin la pag. 240: "Adunarea Națională de la Blaj" se găsește ce este scris: "Tot din comitatul Arad vicecontele raportează la 21 aprilie 1848, că locuitorii comunei Macea au alungat pe notarul comunei și au pus în locul lui pe un român, consătean de al lor. Acest exemplu ar putea fi urmat și de alte comune, deoarece Românii sînt în majoritate în acest comitat, conducerea în sate ar putea ajunge în mîna unor oameni de limbă străină".

Asemenea mișcări în comună au mai avut loc și la sfîșitul primului război mondial cînd țărani au alungat pe notar din comună.

O scădere a populației a acestei parohii, a avut loc cu prilejul holerei între anii 1870 - 1880 cînd morții mulți ce erau se așezau pe căruțe cu șopii de grîu și erau duși la o distanță de 4 km de comună unde erau îngropați, numindu-se pînă astăzi acest loc "Cimitirul Holerei".

În anul 1898, după cum reiese din monografia Dr. Samogyi, comuna număra: 4193 locuitori care în mare măsură erau Români, cu naționalități conlocuitoare Germani și Maghiari.

La recensămîntul din 1948 în parohie sînt 4408 locuitori din care:

- 3345 adică 75,89% români
- 941 adică 21,12% germani
- 131 adică 2,99% maghiari

La recensămîntul din anul 1956 au fost 4654 locuitori, pe naționalități astfel: 4266 adică 91% români

- 316 adică 6,8% germani
- 112 adică 2,2% maghiari.

La recensămîntul din 1966 comuna avea 4851 locuitori din care:

- 4429 adică 91,28% români
- 343 adică 7,05% germani
- 81 adică 1,67% maghiari

Suprafața comunei propriu zisă este de 141 hectare-respectiv 1,41 km.p.

În anul 1950 erau 1024 de case, în anul 1966 sînt 1438 case.

La Biserica pînă la plecarea lui Petru Cserovich din co-

mună se slujea alternativ în limba sîrbă și română, cum de altfel sînt și cărți de strană în ambele limbi în Biserică.

Plecînd Petru Cserovich din comună, îndată ce vînde moșia lui Tăberiu Karoly între anii 1860 - 1865, trecînd moșia fiului său Iuliu Karoly, pînă în 1918, cea mai mare parte a pămîntului este expropriat în favoarea țărănimii din Macea cu excepția a 800-900 jugăre cadastrale, intravilan și edificii.

Odată cu plecarea lui Cserovich din comună, nu mai rămîne urme de sîrb în sat, urmîndu-l pe el. În matricola cununărilor acestei biserici, se află îndusă cununia religioasă a fiicei sale Laura Cserovich cu Andrei Mocioni, celebrată de însuși episcopul Aradului: Procopie Iacovicovici.

După revoluția din 1848, țărănimea scăpînd de iobagie, parohia ortodoxă română primește 2 sesiuni parohiale, de câte 25 jugăre adică 50 jugăre cadastrale și un intravilan lîngă casa primăriei comunale de 88 stj. pentru școala confesională, 350 jugăre pentru pășune, iar 4000 jugăre teren arabil pe semă țărănilor.

Petru Cserovich a fost un bun protector al Bisericii ortodoxe.

În timpul revoluției deservenți ai Bisericii sînt preoții: Nicolae Petrîlă și Gheorghe Braja, fiii preoților Florea Petrîlă și Gheorghe Braja, care înainte anul 1800 se aflau în două parohii sistematizate ca azi. Nicolae Petrîlă a păstărit pînă în anul 1901, iar Gheorghe Braja pînă la anul 1890. În timpul acestor doi preoți s-au făcut următoarele realizări: S-a cumpărat o sesie pentru școala confesională de 25 jugăre cadastrale în anul 1872, unde în prezent locuiește văduva Simandan Floara, și 9 jugăre de vie lîngă cimitirul Bisericii pentru întreținerea ei.

După preoții Gheorghe Braja și Nicolae Petrîlă au urmat fii acestora Gheorghe Braja junior /1891 - 1901/, iar Ladislau Petrîlă /1901 - 1918/, după ce amîndoi slujiră mai înainte ca preoți ajutători. În locul preotului Gheorghe Braja vine Liviu Rațiu 1901 - 1908. Apoi după o vacanță a acestei parohii, vine preotul urel Ciorogariu 1913-1917.

Epoca de la 1891 și mai ales de la 1901 - 1918, a fost cu totul nefavorabilă unui progres pe țărîm bisericesc. În acest timp se vînd cele 9 jugăre de vie pentru o reparație a Bisericii, care s-ar fi putut face și fără să se vîndă vie. În această vreme de la 1891 - 1918 s-a încheșat sectarismul în parohia Macea, strîcîndu-se unitatea sufletească de pînă aici a Românilor.

Este prima spărtură în unitatea națională și a ortodoxiei. Contele Tiberiu Karoly și fiul său Iuliu au lucrat prin toate mijloacele pentru desnaționalizarea elementului românesc de aici. Scopul propus nu și l-a putut îndeplini. Totuși pentru a putea contrabalansa activitatea școlii confesionale române, a înființat o școală maghiară

care a stat cu 3 sale de clasă și o grădiniță de copii, precum și o Biserică romano-catolică pentru șvebii colonizați aici ca și pentru puținii maghiari de aici, din care unii fiind reformați se botezau la Biserica ortodoxă, după cum se vede din matricola botezaților.

Unitatea sufletească a Românilor de aici, n-a putut fi stricată prin măsurile luate până atunci, decât pe cele religioase. De aceea contele Karoly, a cerut predicatori maghiari ambulanti, ca Mihai Koranyi și un oarecare Labonfi, predicatori regionali și acestuia ținut secundat de la centrul din Budapesta de către Attila Csopjak și Carol Mayer de la Salonta.

Cel dintâi prozelit baptist a fost Gheorghe Crișan, poreclit "Gili" care ajunsese primul predicator baptist. El primi botezul de la predicatorul ungar Toth Istvan de la Salonta pe care baptistii îl numeau fratele Tăutu de la numele său Toth. Lui Crișan Gheorghe de meserie cismar, îi urma încă vreo 15 familii ortodoxe, care fură botezate tot de fratele Istvan Toth.

Baptismul s-a înghețat sub predicatorul Gheorghe Clepea când s-a edificat și adunarea lor baptistă pe care o au și astăzi din anul 1902 - 1903, secundat în acțiune sa de Deac Gligor până în anul 1908. În acest an s-a pezececut un scandal între baptiști pe tema influenței interioare și alegării de predicatori. Este vrednic de amintit faptul că din urmașii predicatorului baptist Gheorghe Clepea nu mai este nimeni baptist, fiul său Clepea Petruși copii lui au fost botezați majori la biserică ortodoxă, precum și fiica acestuia Florița măritată cu răposatul Bota Pavel.

Gligor Deac cu grupul opoziționist, părăsind baptisml și înființând o nouă credință și casă de rugăciune vi se vi de dea baptistă lângă casa lui Pandor Ioan, edificată în anul 1909, cu concursul unui oarecare comerciant din Chitighaz, pe nume Simona. Cel dintâi predicator adventist a fost Simion Cazan, cîntăreț de strană în Biserica ortodoxă. Dar și în această casă de rugăciune adventistă izbucnește un scandal cu bătăie pentru problema : cine să fie predicator ? Aceasta a fost în anii 1927 și 1929 când șefii oficiali de la centru au fost scoși de gît afară din adunare. Împăcarea n-a mai fost posibilă, astfel vreo 25 - 30 de familii își zidiră o a doua adunare adventistă de ziua a 7 - a, pe care o au și astăzi lângă locuitorul Mihut Vasile. Un timp dezidenții funcționau în vechiul

local lângă Sandor Ioan, ca excluși din siml adventiștilor ca spot să se adune împreună.

Evenimentele anului 1918, află Biserica ortodoxă fără de preoți titulari, venind să slujească aci preoți din jur, ca Bujor Peliș, Zaharia Olceriu și Ioan Micorescu.

În anul 1920 este numit preot Zenovie Brădean din Giula, care nu rămâne mult timp în Macea și care la cerere este mutat la Comlăuș. După care iar administrează preoții amintiți din Curtici, până în anul 1923 când este numit preot Remus Oancea sub care se consolidează într-o măsură ortodoxia.

După primul război mondial Biserica este improprietărită cu 40 de jugăre de pământ. În anul 1926, s-a cumpărat casa parohială cu locuințe pentru 2 preoți cu prețul de 700.000 lei din vinderea intravilanelor edificiilor școlilor confessionale, cu 295.000 lei plus 405.000 din fondul de zidire a Bisericii. Din lipsă de bani transcrierea ei a fost amînată. În 1928 s-a cumpărat Casa Culturală a Bisericii de la Cooperativa din Macea, în valoare de 350.000 lei din fondul de zidire a Bisericii, dotîndu-se cu cele de lipsă. Rămînd neimplinită dorința permanentă a credincioșilor din Macea de a-și vedea o Biserică nouă. Preotul Remus Oancea s-a îngrijit și de această problemă, dar din pricina partidelor politice din acea vreme, cari a u grupat oamenii de bine ai Bisericii, nu s-a putut face, rămînd tot cu cea veche, deși fonduri s-au strîns în acest scop, fonduri cari în cele din urmă s-au devalorizat.

Din anul 1931, alături de preotul Remus Oancea, păstorește aceasta comună și preotul Gheorghe Curtuț, ex fiu al acestei comune. În anul 1941, preotul Oancea, își cere transferarea la Sîntana, venind în locul său prin schimb reciproc preotul Dimitrie Popa, care în anul 1942 se pensionează și în locul său este numit ca preot începător, Terentie Mihit, care păstorește și în prezent și care în calitate de conducător al oficiului parohial a întocmit și prezentul istoric, alături de inventarul anexat.

După cel de al doilea război mondial, în anul 1949 Biserica a fost reparată atât în interior cît și în exterior. Vechile ferestre ale Bisericii au fost înlocuite cu altele noi tot din lemn, în urma căror lucrări Biserica a fost sfințită /1949/ de Episcopul Dr. Andrei Magieru al Aradului.

În anul 1951, Biserica a fost înzestrată scune bărbătești și alte lucruri. În anul 1955 i s-a făcut di nou o reparație la

exterior: s-au făcut cruci noi pe turnul Bisericii și 2 laterale, șoracate noi la turn, parașășnet pentru prima oară, tiniche nouă pe parcașe, înlocuirea tablei stricate de pe turn, vâșpindu-se cu minium și vâșpșeș. S-au reparat pereții în exterior, făcându-li se izolație cu hîrtie gudronată pînă la ferestre, iar soclul s-a făcut din ciment, stropindu-se pereții cu praș de piatră, s-au reparat și înlocuit cisternele și burlanele stricate. În anul 1956 s-a făcut transcrierea casei parohiale pe Biserica ortodoxă. În anul 1957, s-au făcut uși noi la Biserica, dable și leș batante, pentru întia oară. În anul 1958 a luat fiinșă fanșara Bisericii, s-a reparat și zugrăvit Biserica în interior, vopsindu-se întreg mobilierul. În anii 1964 - 1965, lemnăria stricată de pe acoperiș a fost înlocuită și în locul țiglei pe acoperiș s-a pus tablă zincată.

În anul 1966, s-au dublat ferestrele existente cu ferestre metalice și sticlă colorată în exterior, iar la București la mănăștirea Plumbuita, a fost executat Iconostasul nou al Bisericii din lemn de tei, sculptat de către atelierale Institutului Biblic al Patriarhiei. Icoanele au fost pictate de pictorul bisericesc Eremia Profeta care în anii 1967- 1968 a pictat și Biserica, tavanul în tempera iar pereții în frescă, din anșile credincioșilor ortodocși, urmînd să se monteze iconostasul nou, demontîndu-se del de zid iar biserica să se împrejmuiască cu gard nou de beton.

Valoarea lucrărilor executate la Biserica începînd cu anul 1964 au fost următoarele: acoperișul nou al Bisericii peste 25.000 lei; ferestrele metalice cca 10.000 lei; electrificarea din nou a Bisericii cca 10.000 lei; sculptarea iconostasului la Mănăștirea Plumbuita/atelierale Sf. Patriarhiei/București 32.668 lei, aurirea și marmorarea lui la Timișoara de sculptorul emerit Gaju Ștefan 20.000 lei; pictarea icoanelor noi de pe iconostas cca 15.000 lei; pictarea în tempera tavanul și frescă pereții 58.564 lei; vâșpșirea turnului, crucilor și parcașe la ferestre 6885 lei;

Pictura bisericii a fășt executată de pictorul Profeta Eremia de categoria I-a.

În cursul anului urmșeză a se așeze burlanele și cisternele noi la Biserica, spoirea exteriorului și facerea unui gard din beton cu plasă de sîrmă, cu stîlpi metalici și 3 porți noi

lucrări în valoare de cea 60.000 lei

În cursul acestui an /1968/, Biserica a fost înzestrată cu acoperiminte pe prestol, tetrapoade, 2 rânduri de odăjdii în valoare de 5000 lei, 12 stihare noi pentru copii, evanghelie cu 1500 lei, covoraș, s-a surit de credincioșii din consiliu și preoți chivotul, tronul Născătoarei, tronul Arhieresc pentru 2500 lei.

În Biserică se păstrează cărți vechi de cult: Evan ghelie 1746; Minei 1804, Molitvelnic 1874, Deasemenea se află în Biserică icoane vechi: la Tronul Născătoarei, praznicare pe tînchea. Ușile vechi ale altarului au fost predate la muzeul Episcopiei din Arad precum și trei cărți de cult și un manuscris sîrbesc adică un octoih-Rîmnice ~~1750~~ 1750, Antologhion-Rîmnice 1752, Minei-Rîmnice 1804, și manuscrisul sîrbesc.

Credincioșii, cea mai mare parte lucrează în cooperativa agricolă de producție, iar alții la diferite întreprinderi din Arad sau la C.F.R.Curtici și Arad.

La cooperativa agricolă de producție se lucrează cu multă însuflețire cu realizări și cîștiguri frumoase. Adesea oștătenii din Macca sînt invitați, vizitați pentru schimb de experiență, îndeosebi la cultivarea roșiilor. În prezent sînt amenajate 4 hectare cu seră modernă în care se cultivă roșii timpurii pentru export de 2 ori pe an.

Datorită cîștigurilor însemnate pe care le realizează oștătenii, starea lor economică și financiară s-a îmbunătățit foarte mult în ultimul timp. Astfel comuna a prosperat foarte mult după cel de al doilea război mondial. S-a clădit în comună un cămin cultural, un magazin, o brutărie modernă, școală nouă în satul nou iar în cel vechi a fost etajat. La cămin s-a făcut cinematograful unde grupuri artistice mereu dau spectacole. În comună pe lângă școala generală de 8 ani mai funcționează la Castel și o școală specială pentru întîrzișii mintal cu elevi

- 9 -

din diferite regiuni ale țării.

Toate aceste reflectează grija pe care astăzi Statul nostru a are pentru bună starea materială și socială a cetățenilor.

Macea la 25 iunie 1968

Conducătorul Oficiului parohial

Pr. Mihail Terentie

M. Terentie
31

Material primit prin bunăvoința părintelui Gheorghe Hodrea

ANEXA 5

DIN ISTORIA FOTBALULUI MACEAN

Nu se știe cine a lovit primul cu piciorul o minge, a cui era și unde a fost amplasat primul teren improvizat în Macea. Dar așa cum în toată lumea, pe la începutul acestui secol, fotbalul s-a răspândit cu repeziciune, el a ajuns și la noi fiind practicat mai ales de copii, joc cunoscut în țară sub numele : " de-a poarca". Cert este că în jurul anului 1930 existau în Macea două echipe: " Năzuința" și "Jugendferei" (Jugendverein). Aceasta din urmă fiind formată din tineri germani.

Echipa Năzuința era compusă din tineri români. Se pare că inițiatorii ei ar fi fost: Săcui Ștefan (a lu' Clopărița) - medic, Hotăran Dumitru - funcționar la primărie, Fizite Flore - învățător. Sigur este că feciorii de atunci, au început să joace fotbal serios. Primul portar, cunoscut a fost Tolan Ioan (Tolănicu), iar dintre jucători, pe lângă cei amintiți mai sus erau: Săcui Petru (Măricocu), Cazan Nicolae (Cățca), Sfăt Ioan (Târșâu), la care s-au mai adăugat prin 1934, Baci Mihai (Grumăzoi), Groșan Dumitru, Săcui Mihai (Toaca) - tatăl actualului portar și antrenor.

Culorile Năzuinței au fost alb - negru. Din cauza culorii, negru, s-au poate multimii de ciori din pădure, echipa a fost poreclită "Cioara".

Terenul se afla atunci pe "Locul piațului", pe locul actualului parc "Frimu" dintre Căminul Cultural și șoseaua Curtici - Sănmartin.

Adversarii "Năzuinței" erau echipele din satele apropiate: Curtici, Sănmartin, Otlaca, iar deplasarea, bineînțeles - cu căruța. Programarea meciurilor se făcea la înțelegere, fără a exista un campionat organizat. (Date furnizate de prof. Crațu Gheorghe)

Material primit de la Crețu Gheorghe

✓ **REZUMAT**

Această carte, este un album de la țară, *altfel povestit, și altfel gândit*, ferit de negura vremii. El este rodul, șlefuit, în timp, al mai multor eforturi, de a așeza, în pagini, nostalgii nevindecate. Nu am dorit a fi o **monografie**, căci, în Timpul existenței noastre, comuna, ne-a marcat, din mai multe unghiuri-vocațional, educațional, etic-moral ori cultural-social.

Ani de-a rândul, am avut răbdarea, de a ne confrunta, elegant cu bucuria oamenilor, dar și cu răutatea altora, credem, dintr-un singur motiv, pentru o sinceră și unică dragoste - Scrisul.

Din punct de vedere compozițional, două ar fi segmentele care împarte lucrarea în două segmente de timp: *trecutul „îndepărtat” și prezentul „apropiat”*.

Din primul segment, trecutul, avântul sufletului a ales *Ferestre în timp și spațiu, Vatra satului* (pentru vii dar și pentru cei plecați), *Casa - ca un Imago mundi, Oamenii, adevărate Icoane umane, Chipuri și rânduiești specifice locului, Praguri și ceremonialuri, Sărbători și obiceiuri* dar și *Ceea ce nu se uită*).

Al doilea segment, vorbește de la sine, despre alte chipuri-Imagini-cele de azi îmbinate cu cele de ieri.

Vremea curge și se reînnoiește. Nu se pot uita *Pragurile*, din care, am tresăltat, noi, acei, care, dincolo de melancolie, ne-ntâlnim, încă, într-un univers unic - cel al frământatelor amintiri, care ne ard ochiul interior al sufletului.

Parafrazând un capitol din acest volum, vă lăsăm, dragi cititori, bucuria, de a vă regăsi, într-un fel, ori altul, între aceste *Chipuri*, să fiți *Cărturari*, ca noi, care, am scris despre sat ca despre o troacă dragă, așa, din joacă, așa că: *...s-aduce la cunoștința satului! Lăsând Pădurea, undeva, la margine de Câmpie, la Macea veți răsfoi și veți privi în pagini – Vatră -Chipuri - Rânduiești*.

Rezumat-Összefoglalás

A jelenlévő könyv, mely egy Dokumentum-album, féltve őrzött kincs, megtisztított gyümölcs, az idő elteltével, sok erőfeszítés után, lapra lehelve, meg nem gyógyult nosztalgia. Nem szeretnénk Monográfiának nevezni, mivel existenciánk közben e közösség megbélyegzett többszörös hivatásos, oktatási, etikai-erkölcs, vagy szociál-kulturális szögből.

Az évek múlásával megküzdöttünk elegánsan az emberek örömeivel, ugyanakkor a rosszindulatokkal is, hisszük ennek egy oka lehet, egy tiszta és biztos szerelem – az Írás.

Tekintve az összetételt, két részből áll e kötet: Mácsa-tegnap és Mácsa ma.

Az elsőről csak annyit, hogy a szív választotta: Mérföldkövek térben és időben, Szülőfalu(élőknek és egyaránt távozottaknak is), A ház-mint egy Imago mundi, Emberek, valódi ikonok, Helyi szertartások, Ceremóniák, Ünnepek és hagyományok(másképp szólva-Amit sosem feledünk)

A második rész magától beszél, a Mai Arc-képekről. És nem szégyeljük. Az idő múlik és újraszületik.

Mivel nem lehet elfelejteni azokat a Küszöböket amit átugrottunk, mi, azok akik túl a melankólián, találkozunk egy másik Univerzumba-Emlék morzsákban, melyek lelki szemét égeti.

Körülírva egy fejezetet e kötetből, kedves olvasóink, meghagyjuk az örömet, hogy megtaláljátok magatokat eközt a Képek között, legyetek nomádok, úgy mint mi.

Felhívjuk a falu figyelmét! Hagyva az Erdőt, valahol a Mező szélén, Mácsán nézni és lapozni fogjátok „Lapok-Arcok-Képek”

A tradus in limba maghiara- Fordította

Mandoni Amalia student psihologie – psihologia hallgató

Abstract

This book wants to be a documentary-Album, away from the mists of time. It is the fruit, polished in time, of multiple efforts, to place in pages uncured yearnings. We didn't want it to be a Monography, for, during our existence, the village, has traced us from multiple points of view: vocational, educational, ethical, moral or social- cultural..

For years, we have had the patience to stylishly confront with the joy of the people, but also with the wickedness of the others; for one reason we have believed in a sincere and real love-Writing.

In terms of composition, the book has two Parts: Macea- yesterday and Macea-today.

For the first part, the bloom of soul has chosen, Highlights in time and space, Village Hearth [for the living ones but also for those who have left], the House like an Imago mundi, People, real human Icons, Faces and activities peculiar to the area, Barriers and ceremonies, Holidays and traditions [in other words, what somebody can't forget.]

The second part, speaks for itself, about other Faces-Images-of Today. And we are not ashamed .. The weather flows and renews itself. Quite on the contrary!

Because one cannot forget the Barriers, out of which we have appeared, beyond melancholy, we still meet each other in a natural Universe - of Disquiet memories, that burn our inner eye of soul.

Paraphrasing a chapter of this book will leave you, dear readers, to be, in one way or another, one of the Faces in the book, to be gypsies, like us, who have written, like in a game, about the village, as though about a dear hod, so ..

We bring to the attention of the village! Leaving the Forest, somewhere at the edge of the Field, at Macea, you will browse and watch-Pages-Faces-Images.

A tradus în limba engleză: Maria Juncu.

Ce livre se veut un Album-documentaire, survivant au passage du temps. C'est le fruit, bien mûri dans le temps, par nos efforts de mettre dans ces pages des nostalgies non guéries. Notre intention n'a pas été de réaliser une simple Monographie, car la commune a marqué le Temps de notre existence de plusieurs perspectives – vocationnelle, éducationnelle, éthique-morale ou culturelle-sociale. D'année en année, nous avons trouvé la patience de recevoir élargement le bonheur des gens ... et d'accepter aussi la malice de certains d'entre eux. On se demande pourquoi ?... pour un amour sincère, unique – l'Ecrit.

De point de vue de la composition, le volume Macea – hier et aujourd'hui est structuré en deux parties.

Pour la première, l'élan de notre cœur a choisi Repères dans le temps et l'espace, Le Foyer du village (pour les vivants et les morts), La Maison – vue comme un Imago mundi, Les Gens, véritables Icônes humaines, Seuils et Cérémonials, Fêtes et traditions (en d'autres mots, Tout ce qu'on garde dans la mémoire).

La deuxième partie parle naturellement d'autres Visages-Images – ceux de nos jours. Le temps passe et se renouvelle. Et nous n'en avons pas honte. Par contre ! On ne peut pas oublier les Seuils où nous avons tressailli ; nous, qui partageons le même Univers, naturel, des Souvenirs tourmentés qui brûlent l'œil profond de notre âme.

Tout en paraphrasant un chapitre de ce volume, on vous laisse, chers lecteurs, la joie de retrouver votre identité parmi ces Visages et devenir des Erudits, comme nous, qui avons imaginé notre village, en jeu, comme une baignoire chère, comme ...

- On porte à la connaissance des villageois ! Laissez la Forêt quelque part, en marge de la Plaine ; à Macea, vous allez feuilleter et regarder des Pages-Images-Visages.

A tradus în limba franceză: Daniela Andra.

Dieses Buch, das ein Dokumentaralbum ist, ist das Ergebnis der Bemühungen um unheilbaren Nostalgie zu schreiben.

Ich möchte doch keine Monographie zu schreiben, weil während unsere Wesen, ist die Gemeinde in unseren Herzen geblieben, aus verschiedenen Erscheinungen - Berufsausbildung, Pädagogisch oder soziokulturell. Jahre lang hatten wir Geduld um mit die Freude des Menschen zu treffen, aber auch mit den Mißgunst der anderer. Wir glauben, aus einem einzigen Grund, an eine einzige und wahre Liebe - das Schreiben. In Bezug auf die Zusammensetzung, gab es zwei Seiten, die das Band einteilen - Macea - gestern und Macea - heute.

Im ersten Band hat die Seele Höhepunkte in Raum und Zeit gewählt. Das Zentrum des Dorfes (für die Lebenden aber auch für die diejenigen, die nicht mehr sind), das Haus wie ein Imago mundi, die Menschen, echt menschliche Symbole, Bilder und Gesichter, die ortsspezifisch sind, Bräuche und Sitte (das heißt, was man nicht vergessen kann). Das zweite Teilspricht über andere Bilder, Gesichter und Symbole - denen von heute. Und es ist keine Schande... die Zeit vergeht und erneuert sich. Man kann nicht die Grenzen vergessen, woraus wir geboren sind. Wir, die auch melancholisch sind, treffen wir uns noch in einem natürlichen Universum - der Erinnerungen, die unsere innere Auge der Seele brennen. Wir lassen Ihnen, liebe Leser, die Freude euch selbst unter dieser Gesichtern zu finden, um feizusein, so wie uns die über dem Dorf wie ein Wasser wertvoll geschrieben haben.

Man bringt zur Kenntnis des Dorfes! Verlassend das Wald, irgendwo, am Rande des Wiesens, bei Macea werden Sie durchblättern, merken und schauen - Seiten - Gesichter - Bilder
A tradus în limba germană: Ștefana Gornic.

Este libro, que es un álbum documental, pasar las brumas del tiempo, es el resultado de muchos meses de esfuerzo para colocar nostalgias sin curación. No se ha querido ser una Monografía, porque el Tiempo de nuestra existencia, Macea, nos ha marcado, desde muchos ángulos - profesional, educativo, ético-moral o socio-cultural. En muchos años consecutivos, hemos tenido la paciencia, de confrontarnos, elegante con la alegría de la gente, pero también con la malicia de otros. Creemos en un solo razón, para un amor sincero y verdadero - la escritura.

En terminos de composición, serían los segmentos que dividen el libro - Macea - ayer y Macea hoy. Sobre el primero, el impulso del alma, he elegido, puntos de referencia en el espacio y el tiempo. el centro del pueblo (para los que están vivos pero también para los que ya no son más). La casa - como un Imago mundi, la Gente, - iconos humanos reales, caras y imágenes específicas del lugar, ceremonias, hábitos y cosumbres (en otras palabras, lo que no se olvide). El segundo segmento, habla por sí mismo, sobre otras caras - imágenes - las de Hoy. Y no es vergüenza. El tiempo pasa y se renueva. Al contrario!

Porque, algunas cosas no se pueden olvidar y porque más allá de la melancolía, nos encontramos aquí, aún, en un Universo natural - de los recuerdos pequeños, que quemaron el ojo interior del alma.

Parafraseando un capítulo de este volumen, los dejamos, queridos lectores, la alegría, de reencontrarse, de alguna manera u otra, entre esas Caras, para ser libres, como nosotros, que hemos escrito sobre el pueblo como sobre algo muy precioso, así, jugando, así que..

Se notifica al pueblo! Dejando el bosque, en alguna parte, al borde de la llanura. A Macea va Usted a navegar y a mirar Páginas - Caras - Imágenes.

A tradus în limba spaniolă: Ștefana Gornic.

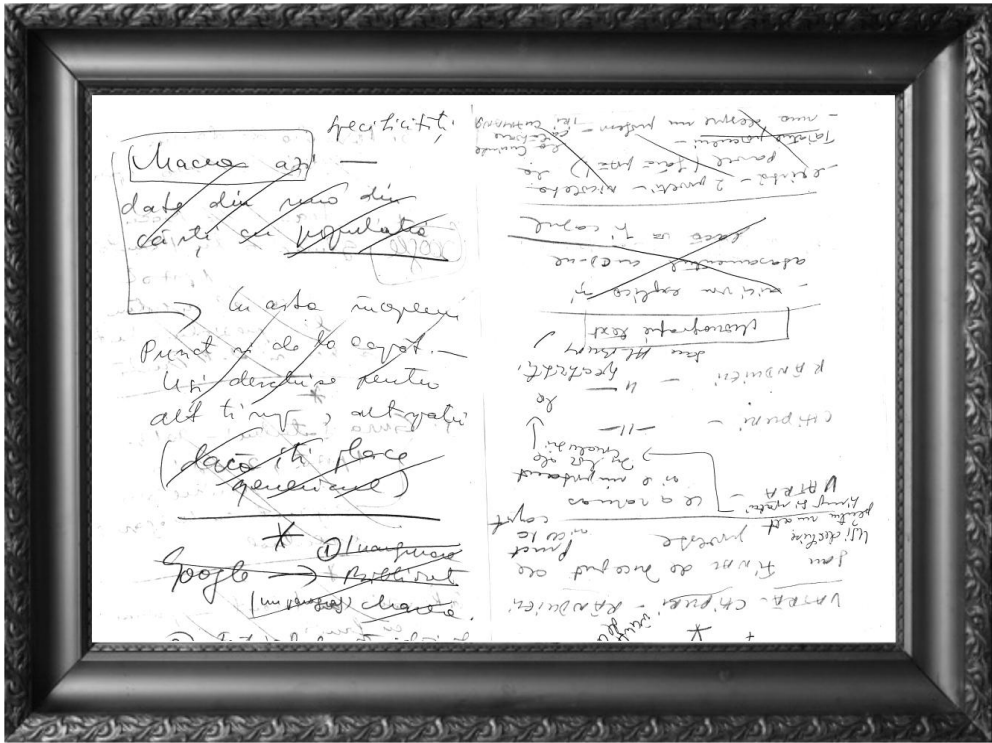
✓ RÂNDUIALA MULȚUMIRILOR

Se cuvin mulțumiri tuturor acelor care ne-au fost alături în acest demers, punându-ne la dispoziție fotografii, imagini inedite, sau ne-au condus în istoricul și pitorescul faptelor, prin simple, dar interesante discuții:

Andrieș Cristina
Ardelean Maria
Baci Traian
Bădiuțu Nelu
Bundiș Eleonora
Buțurcă Elena
Buțurcă Traian
Cazan Petru
Goczo Andrei
Guth Ioan
Iancu Iuliana
Ioanovici Sana
Lasc Mihai
Maur Ana
Săcui Petru
Socaci Petru
Șimăndan Ștefan
Știubei Ștefan
Tolan Traian
Țărnău Nicu

Aceleași mulțumiri se cuvin tuturor care ne-au oferit CD-uri sau DVD-uri, manuscrite ori înscrisuri din arhiva personală, și ne-au găzduit pe toată perioada documentării noastre:

Ardelean Emil
Ardelean Ioan
Ardelean Bogdan
Crețu Gheorghe
CrișanPavel
Feher Carol
Hodrea Gheorghe
Ilica Anton
Ivan Livius
Joldeș Ovidiu
Matei Adina
Mureșan Augustin
Muscă Viorel
Stoian Elena
Szanda Georgeta
Szanda Ladislau
Savin Năstase
Tomuția Maria
Truță Horia

Manuscris

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. Butură, Valer, *Etnografia poporului român, Cultura materială*, Editura Dacia, Cluj, 1978
2. Codoban, Aurel, *Sacru și ontofonic*, Editura Polirom, Iași, 1998
3. Constantinescu, Nicolae, *Etnologia și floclorul relațiilor de rudenie*, Editura Univers, București, 200
4. Crețu, Tudor-Vasile, *Existența, ca întemeiere*, Editura Facla, Timișoara, 1998, pag. 29-34
5. Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii, Imaginația simbolică, Imaginarul*, Editura Nemira, București, 1999
6. Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, Editura Humanitas, București 1994
7. Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Editura Aumenitas, București, 1995
8. Enache, Gheorghe, *Colecția de Studii și eseuri. Etnologie* (nr. 38) Editura Paideea, București, 2006
9. Fizidean, Cornelia, *Șezătoare în Țara Zărandului*, Editura UAV, Arad, 2008
10. Girard, Rene, *Violența și socrul*, Editura Minerva, București, 1995
11. Ghirnoiu, Ion, *Vârstele timpului*, Editura Meridiane, București, 1988
12. Golban, Vasile, *Dimensiunea etică-estetică a sărbătorii*, Editura Panteon, Piatra-Neamț, 1995
13. Gustoff, Georges, *Mit și meta-fizică*, Editura Anarcord, Timișoara, 1996
14. Hidiroglu, Patricia, *Apa divină și simbolistica ei*, Editura Univers enciclopedic, București, 1997
15. Maier, R. Octavian, *Arhitectura românească în vestul țării*, Acad. 1979
16. Papadima, Ovidiu, *O viziune românească a lumii*, Editura Salculum, București, 1995
17. Pop, Mihai, *Folclor românesc*, Editura Grai și suflet, București 1998
18. Roventă, Daniela, Frumușani. *Semiotică, Societate, Cultură*, Institutul European, Iași, 1999
19. Suiogan, Delia, *Colecție de studii și eseuri etnologice*, Editura Paideea, București, 2006
20. Tohăneanu, Gheorghe, *Cuvinte românești*, Editura Facla, Timișoara, 1986
21. Tohăneanu, Gheorghe, *Dicționar de imagini pierdute*, Editura Anarcord, Timișoara, 1995
22. Vertan Maria, *Colecția de matrice sigilare a Muzeului Banatului*, Catalog, Ediția a II-a adăugită, Editura Marineasa, Timișoara 2008
23. Vuia, Romulus, *Studii de etnografie și folclor*, Editura Minerva, București, 1980
24. Vulcănescu, Romulus, *Dicționar de etnologie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1974
25. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, Editura Academiei, București, 1987
26. Zamfira, Mihai, *Terminologia portului popular românesc*, Editura Academiei, București, 1978
27. Zubașcu, Elena, Marinescu V. Sabina, *Din Ardeal în Maramureș, Culegere de folclor*, Editura Buna-Vestire, Blaj, 2009

Lucrări editate (având în conținut date despre localitatea Macea)

1. Alexandru, Roz; Kovách Géza, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Arad, 1977
2. Ardelean, Ioan Alexandru, *Baci Ghiuri a lu Hămfău*, Editura Trinom, 2013, Arad
3. Câdea, Florica, *Oglinda*, Editura Viața Arădeană, Arad, 2008
4. Câdea, Florica, *Mărturii măcene*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2011 (coordonator)
5. Ciuhandu, Gheorghe, *Românii din Câmpia Aradului de acum două veacuri*, Editura Diecezana, Arad, 1940
6. Covaci, Pavel, Truță Horia, Ardelean Aurel, *Parcul dendrologic Macea*, Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Arad, Consiliul Județean pentru îndrumarea și ocrotirea naturii, Arad, 1987
7. Crețu, Gheorghe, *Castelul Macea Micromonografie*, „Vasile Goldiș” University Press, Arad, 2009
8. Curtuțiu, Mircea, Vuculescu, *Folclorul obiceiurilor din Macea*, Editura Trinom, Arad, 2013
9. Dr. Hugel, P, dr. Mureșan A., Demșea, D., dr. Lascu, H., Șerban, V., Oarcea, F., *De-a lungul frontierei Hatar - Menten*, Arad, 2005
10. Feher, Carol; Câdea, Florica, *Carte, vouă, fiilor satului*, Editura Promun, Arad, 2006
11. Feher, Carol; Feher, Elena; Câdea R. Florica, *Macea, alean și dor*, Editura Promun, Arad, 2007
12. Feher, Carol; Feher, Elena; Câdea, Florica, *Rapsozi și rapsodii măcene*, Editura Caractere, Lipova, 2009
13. Grama, Dimitrie, *Parcul și Castelul de la Macea* (2012, 2 volume)
14. *Îndrumător arhivistic*, vol II, Editura Gutenberg, 2009, Arad, coord.Eugeniu Criste, pag.171, 181
15. Marki, Șandor, *Diplomatarium Aradiense*, I, ms. Serviciul Județean Arad al Arhivelor Naționale
16. *Monografia S.C Moda S.A*, Arad, Editura Trinom, 2009, coord.Monica Fufezan
17. Nistor, Viorel, *Folclor coregrafic arădean*, Gutenberg Univers, Arad, 2010
18. Petrovici, Emil, *Toponymie autochtone et toponymie emprunté*
19. Popeangă, Vasile, *Un secol de activitate școlară românească în părțile Aradului, 1721-1821*, Arad, 1974
20. *Portrete de dascăli*, volum colectiv, Agiro, 2013, pag.9-15
21. Sava, Victor, *Descoperiri neolitice si de epoca bronzului, la Macea, Topila, județul Arad, în Crisia, XXXIX*, 2009, pag.17-40
22. Truță, Horia, *Aurel Vlaicu și aparatele de zbor*, Editura Nigredo, Arad, 2012 pag. 29-30
23. Truță, Horia, Arad Gai, *Scrieri monografice*, vol.II, Editura Mirador, 2012, pag.88-90

Dicționare

24. Bădescu, Ilie; Cucu-Bădescu Ioana, *Dicționar de sociologie rurală*, Editura Albatros, București, 1979
25. Bălțeanu, Valeriu, Editura Paidea, *Dicționar de magie populară românească* București, 2003 (pag. 41-46)

26. Chevalier, Jean (în colab.), *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, 1994
27. Bonte, I. *Dicționar de etnologie și antropologie*, Editura Polirom, Iași, 1999
28. Coriolan, Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Editura Academiei, București, 1967-1968 - pag. 372
29. *** *Dicționarul Limbii române moderne*, Editura RPR, București 1958
30. *** *Dicționar Universal ilustrat al limbii române* (12 volume), Editura Litera Internațional, București 2011
31. Braniște, Ene, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, București, Editura Mateiaș, 2001

Folclor

1. *** *Folclor literar*, Universitatea Timișoara, 1967, nr. I;
2. *** *Folclor literar*, Universitatea Timișoara, 1968, vol. II;
3. Mihai, Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, E.D.P. București 1991

Izvoare

4. *Izvorașul – Muzică, Artă națională, Folclor și Teatru sătesc*, Anul XVII, nr. 2, Februarie 1938, Turnu-Severin, pag. 57-61
5. Carli, Marcu, *Ierburi de leac*, nr. 173, București, 1955, pag. 62-67
6. *Calendar pentru o sută de ani*, 1949, 1959, 1969 – Catehetul român, Diecezana
7. *Cosânzeana*, nr. 29/1914, pag. 427
8. *Studia universitatis*, 1993, nr. 3
9. *Românul*, oct. 1993, nr. 10
10. *Îndrumător bisericesc pe anul 1958*, Editura Episcopiei Române Ortodoxe a Aradului, pag. 42, 60, 91
11. *Extrase din Matricola botezaților de la Sfânta Biserică Parohială Ortodoxă cu Hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul”*, Macea, 23 Mai, 1950
12. *Simboluri liturgice*, Tiparul Tipografiei Diecezane Ortodoxe Române, Arad, 1924
13. *Farul Creștin*, Editura Concordia 1945, Arad
14. *Flacăra Roșie*, 1983, Arad (Sigiliul Comunei Macea, Popovici, Ioan)
15. *Flacăra*, ed. Adrian Păunescu, București, 1972
16. Mureșan, Augustin *Monumentul voievozilor Gelu, Glad, și Menumorut de la Macea în Aradul cultural*, Anul III, nr. 2/1996, pag. 35-36.
17. *Satul meu*, ziar local, anul II, iunie, 2011, pag. 3

Înscrisuri

1. Gheorghe, Crețu, *Însemnări în manuscris, Culegeri de texte*, Macea, nov. 1999
2. Grama, Dimitrie *Momente din lupta pentru unitate națională - Școala Românească din Macea până la Unirea din 1918*,
3. *** *Date privind Monografia Comunei Macea*, 1967